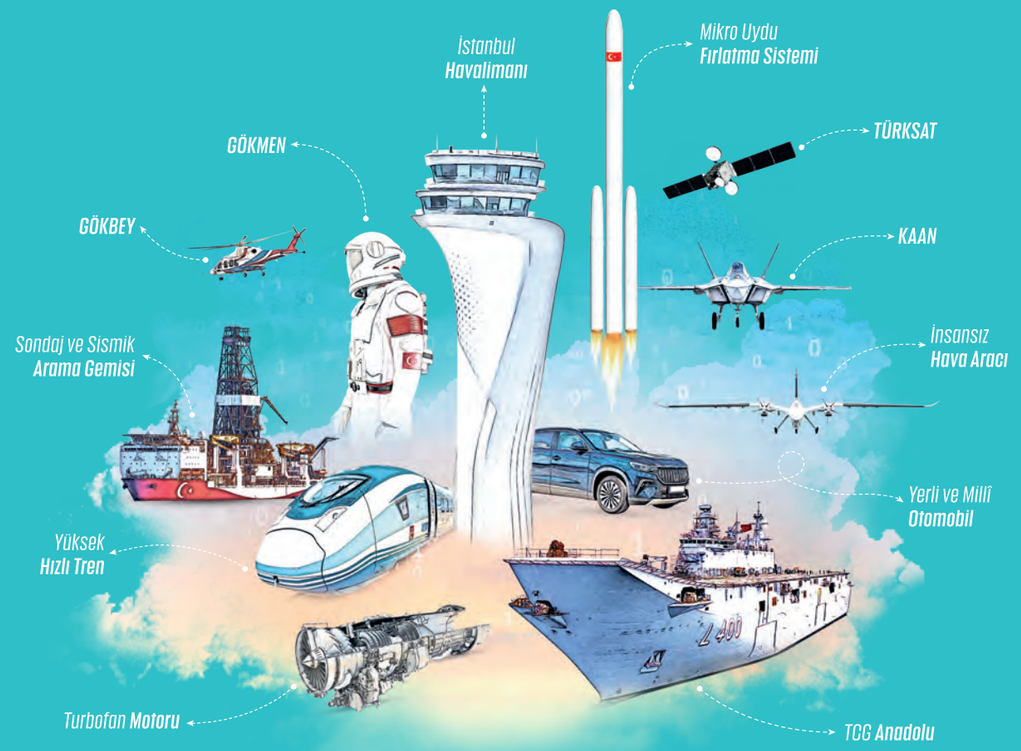
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

ISBN: 978-975-11-7899-2

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

EL SANATLARI TEKNOLOJİSİ ALANI

11
12

EL SANATLARI TEKNOLOJİSİ ALANI

YORGAN ÜRETİMİ 11 - 12 DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

YORGAN ÜRETİMİ

Ders Materyali

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ
EL SANATLARI TEKNOLOJİSİ ALANI

YORGAN ÜRETİMİ
11-12

DERS MATERYALİ

YAZARLAR

Asiye BENHÜR

Birgül ÇÜRÜK

Melahat KUTUCU

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI ..... : 9303
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ ..... : 2963

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Ders materyalinin metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

Dil Uzmanı
Hülya BAŞTÜRK

Rehberlik Uzmanı
Muzaffer GÜLSÜM TÜRKELİ

Görsel Tasarım Uzmanı
Fatma DURSUN

ISBN 978-975-11-7899-2

Millî Eğitim Bakanlığının 24.12.2020 gün ve 18433886 sayılı oluru ile Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce ders materyali olarak hazırlanmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

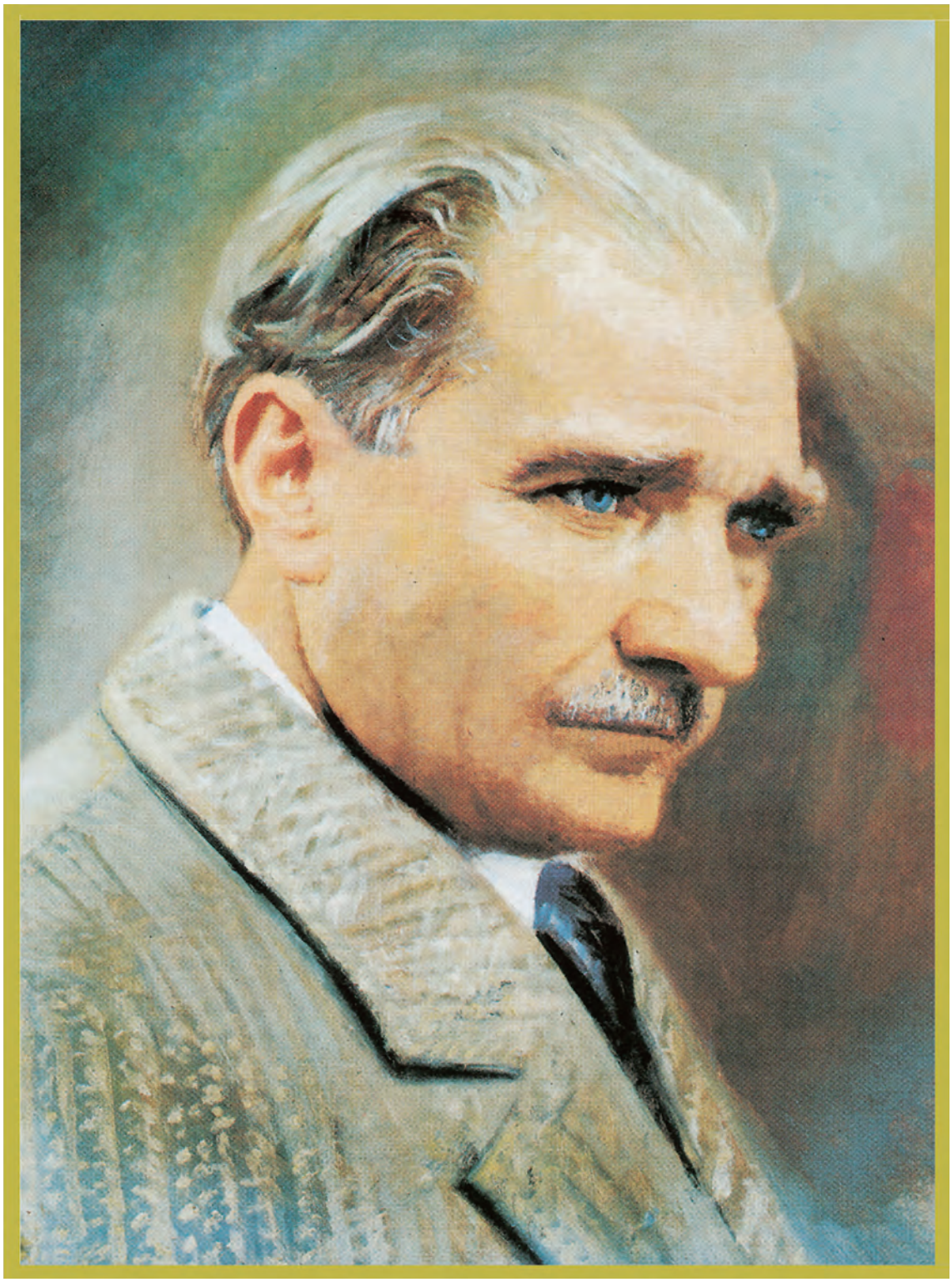
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

DERS MATERYALİNİN TANITIMI **11**
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ **13**

1. ÖĞRENME BİRİMİ

1. YORGAN DİKMEYE HAZIRLIK **14**
1.1. ÖLÇÜYE UYGUN YORGAN KILIFI DİKME 16
1.1.1. Yorganın Tarihçesi 16
1.1.2. Yorgancılıkta Kullanılan Araç Gereç 19
1.1.3. Yorgan Dikiminde Kullanılan Kumaşlar 21
1.1.4. Yorganın Dikim Tekniğine Göre Sınıflandırılması 23
1.1.5. Yorgan Dikiminde Kullanılan Dikiş Teknikleri 25
1.1.6. Ölçülere Uygun Keserek Yorgan Kılıfı Dikme 26
1.2. YÖRELERE ÖZGÜ YORGAN DESENİ ÇİZME 33
1.2.1. Desen ve Desen Grupları 36
1.2.2. Kompozisyon 40
1.2.3. Yorgan Modeli Tasarlama 43
1.2.4. Yorgan Deseni Hazırlarken Kullanılan Araç Gereç 46
1.2.5. Yorgan Deseni Kalıpları Hazırlama 46
1.2.6. Yorgana Desen Geçirme Teknikleri 49
1.3. YORGAN DOLGU MALZEMESİ HAZIRLAMA 52
1.3.1. Dolgu Malzemesine Göre Yorgan Çeşitleri 52
1.3.2. Dolgu Malzemelerinin Özellikleri 53
1.3.3. Dolgu Maddelerinin Yorganda Kullanımı 56
1.3.4. Dolgu Maddesinin Doluma Hazırlanması 57
1.3.5. Dolgu Maddesinin Yorgan Kılıfına Yerleştirilmesi 58

2. ÖĞRENME BİRİMİ

2. ELDE YORGAN DİKME İŞLEME **64**
2.1. ÖLÇÜYE UYGUN YORGAN KILIFI DİKME 66
2.2. ELDE YORGAN DİKMEDE YORGAN KILIFINA DOLGU MADDESİ YERLEŞTİRME 69
2.3. YORGAN KILIF KUMAŞI ÜZERİNE DESEN GEÇİRME 75
2.4. ELDE YORGAN DİKME 85
2.4.1. Yorgan İşleme Teknikleri 85
2.4.2. Desene Uygun İşleme Tekniğini Uygulama 88
2.4.3. Yorganın İşlenmesinde Dikkat Edilecek Noktalar 88

İÇİNDEKİLER

3. ÖĞRENME BİRİMİ

3. MAKİNEDE YORGAN ÜRETİMİ 100

3.1. MAKİNEDE YORGAN DİKİMİNE HAZIRLIK YAPMA 102

3.1.1. Elyaf Çeşitleri ve Özellikleri 102

3.1.2. Kumaş Bilgisi 105

3.1.3. Yorgan Dikiminde Kullanılacak İplikler 108

3.1.4. Kullanılan Elyaf ve Kumaş Çeşidine Göre Yorgan Çeşitleri 109

3.1.5. Tekstilde Kullanılan Simge ve Kısaltmalar 114

3.1.6. Tekstilde Kullanılan Terimler 114

3.2. MAKİNEDE YORGAN DİKME 117

3.2.1. Elyafı Hazırlama 118

3.2.2. Dolgu Malzemesinin Açma ve Tarama Aşamaları 120

3.2.3. Dolgu Malzemesi Olarak Kullanılacak Elyafın Hazırlanma Aşamaları 125

3.2.4. Yorgan Dikme Makinesi 126

3.2.5. Yorgan Deseni Çizme 130

3.2.6. Elyaf Yorgan Dikme 131

3.2.7. Yorgan Dikme Makinesinde Yorgan Üretimi Aşamaları 132

3.3. MAKİNEDE DOLGU YASTIK DİKME 137

3.3.1. Yastık Seçimi 138

3.3.2. Yastık Dikiminde Kullanılan Araç Gereç 141

3.3.3. Elyaf Yastık Dikme 141

3.4. YORGANLARIN TEMİZLİK VE BAKIMINI YAPMA 144

3.4.1. Kumaş ve Dolgu Malzemesinin Özelliğine Uygun Yorgan Bakımı 145

3.4.2. Geleneksel Yöntemle Evde Yorgan Temizleme 146

3.4.3. İşletmelerde Yorgan Temizleme 146

3.4.4. Yorganların Özelliğine Uygun Saklama Yöntemleri 148

4. ÖĞRENME BİRİMİ

4. UYKU TULUMU 152

4.1. UYKU TULUMU DİKİMİNE HAZIRLIK 154

4.1.1. Uyku Tulumu Çeşitleri 154

4.1.2. Uyku Tulumu Dikiminde Kullanılan Araç Gereç 156

4.2. UYKU TULUMU DİKEREK KALİTE KONTROL VE PAKETLEME YAPMA 162

4.2.1. Uyku Tulumu Modeli Tasarlama 162

4.2.2. Uyku Tulumunda Kalıp Hazırlama 168

4.2.3. Uyku Tulumu Kalıbına Göre Kumaş Kesme 178

4.2.4. Uyku Tulumu Dikme 190

4.2.5. Uyku Tulumunun Kalite Kontrolü 207

4.2.6. Uyku Tulumunu Paketleme 208

KAYNAKÇA 212

DERS MATERYALİNİN TANITIMI

Öğrenme biriminin numarasını gösterir.

Öğrenme biriminin adını gösterir.

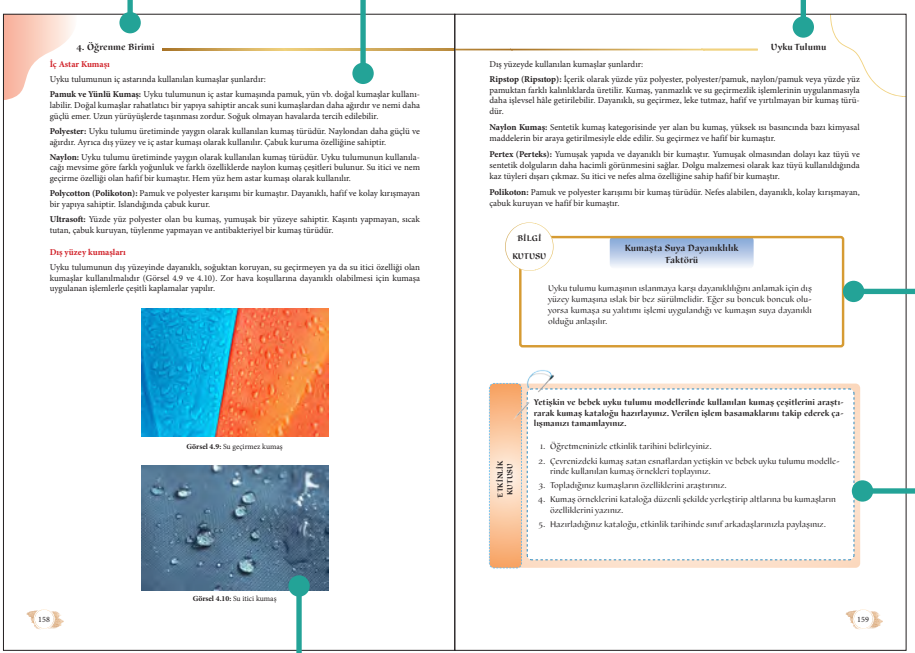
Öğrenme biriminin konularını gösterir.

Öğrenme birimiyle ilgili etkileşimli kitap, video, ses, animasyon, uygulama, oyun, soru vb. ilave kaynaklara ulaşabileceğiniz kare-kodu gösterir.

Öğrenme biriminin numarasını gösterir.

Öğrenme birimi bilgi sayfalarını içerir.

Öğrenme biriminin adını gösterir.

Konuya ilişkin ek bilgileri ve ipuçlarını gösterir.

Kazanımları pekiştirmek için öğrencilere verilen etkinlik çalışmasını içerir.

Bilgi sayfalarında verilen konuları destekleyen görseller yer alır.

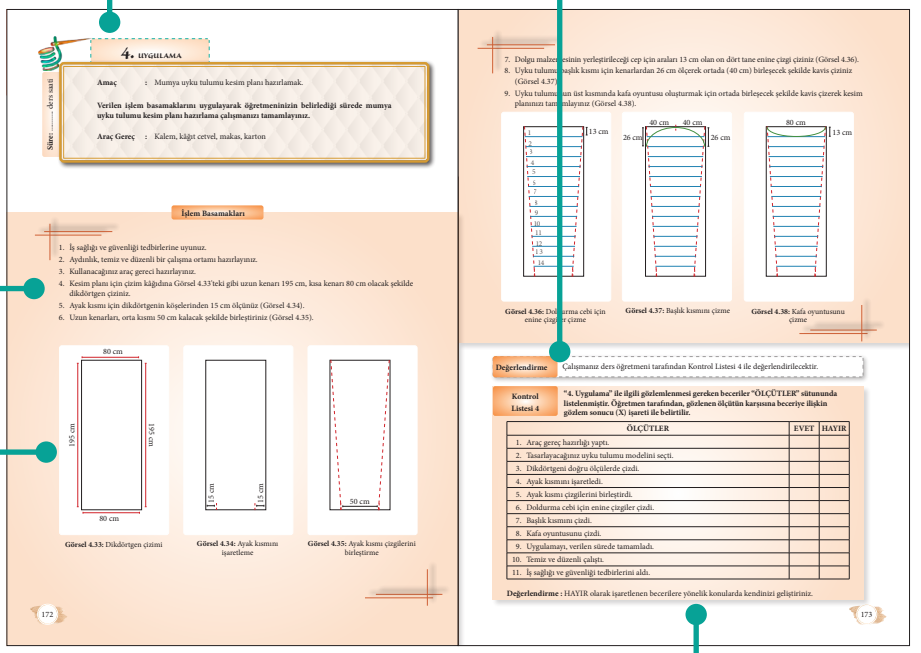
DERS MATERYALİNİN TANITIMI

Uygulamanın numarasını, amacını ve yönergesini, uygulamada kullanılacak araç gereci ve uygulamaya ilişkin uyarıları gösterir.

Uygulamanın değerlendirileceği ölçme aracını gösterir.

Uygulamayı tamamlamak için takip edilmesi gereken işlem basamaklarını gösterir.

Uygulamadaki işlem basamaklarına ait görselleri gösterir.

4. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç : Mumya uyku tulumu kesim planı hazırlamak.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede mumya uyku tulumu kesim planı hazırlama çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Kalem, kâğıt cetvel, makas, karton

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Kesim planı için çizim kâğıdına Görsel 4.33'teki gibi uzun kenarı 195 cm, kısa kenarı 80 cm olacak şekilde dikdörtgen çiziniz.
5. Ayak kısmı için dikdörtgenin köşelerinden 15 cm ölçünüz (Görsel 4.34).
6. Uzun kenarları, orta kısmı 50 cm kalacak şekilde birleştiriniz (Görsel 4.35).

80 cm
195 cm
80 cm
15 cm
15 cm
50 cm

Görsel 4.33: Dikdörtgen çizimi
Görsel 4.34: Ayak kısmını işaretleme
Görsel 4.35: Ayak kısmı çizgilerini birleştirme

172

7. Dolgu malzemesinin yerleştirileceği cep için araları 13 cm olan on dört tane enine çizgi çiziniz (Görsel 4.36).
8. Uyku tulumu başlık kısmı için kenarlardan 26 cm ölçerek ortada (40 cm) birleşecek şekilde kavis çiziniz (Görsel 4.37).
9. Uyku tulumunun üst kısmında kafa oyuntusu oluşturmak için ortada birleşecek şekilde kavis çizerek kesim planınızı tamamlayınız (Görsel 4.38).

13 cm
40 cm
40 cm
26 cm
26 cm
80 cm
13 cm

Görsel 4.36: Doldurma cebi için enine çizgiler çizme
Görsel 4.37: Başlık kısmını çizme
Görsel 4.38: Kafa oyuntusunu çizme

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 4 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 4 **"4. Uygulama" ile ilgili gözlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.**

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Tasarlayacağınız uyku tulumu modelini seçti.		
3. Dikdörtgeni doğru ölçülerde çizdi.		
4. Ayak kısmını işaretledi.		
5. Ayak kısmı çizgilerini birleştirdi.		
6. Doldurma cebi için enine çizgiler çizdi.		
7. Başlık kısmını çizdi.		
8. Kafa oyuntusunu çizdi.		
9. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
10. Temiz ve düzenli çalıştı.		
11. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

173

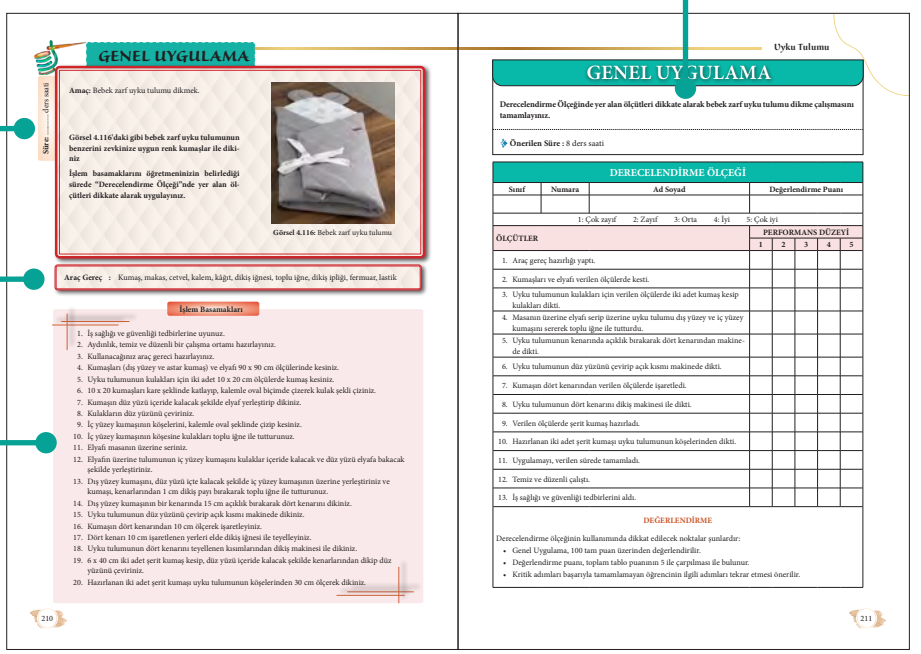
Ders öğretmeni tarafından uygulamayla ilgili gözlenmesi gereken becerilerin değerlendirildiği listedir.

Genel Uygulama çalışmasının değerlendirilmesinde kullanılmak üzere geliştirilen derecelendirme ölçeğidir. Çalışma, ders öğretmeni tarafından değerlendirilir.

Genel Uygulama çalışmasının numarasını, amacını ve yönergesini, uygulamada kullanılacak araç gereci ve uygulamaya ilişkin uyarıları gösterir.

Genel Uygulama çalışmasında kullanılacak araç gereci gösterir.

Genel Uygulama çalışmasında yapılacak işlem basamaklarını gösterir.

GENEL UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç: Bebek zarf uyku tulumu dikmek.

Görsel 4.116'daki gibi bebek zarf uyku tulumunun benzerini zevkinize uygun renk kumaşlar ile dikiniz

İşlem basamaklarını öğretmeninizin belirlediği sürede "Derecelendirme Ölçeği"nde yer alan ölçütleri dikkate alarak uygulayınız.

Görsel 4.116: Bebek zarf uyku tulumu

Araç Gereç : Kumaş, makas, cetvel, kalem, kâğıt, dikiş iğnesi, toplu iğne, dikiş ipliği, fermuar, lastik

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Kumaşları (dış yüzey ve astar kumaşı ve elyafı 90 x 90 cm ölçülerinde kesiniz.
5. Uyku tulumunun kulakları için iki adet 10 x 20 cm ölçülerde kumaş kesiniz.
6. 10 x 20 kumaşları kare şeklinde katlayıp, kalemle oval biçimde çizerek kulak şekli çiziniz.
7. Kumaşın düz yüzü içeride kalacak şekilde elyaf yerleştirip dikiniz.
8. Kulakların düz yüzünü çeviriniz.
9. İç yüzey kumaşının köşelerini, kalemle oval şeklinde çizip kesiniz.
10. İç yüzey kumaşının köşesine kulakları toplu iğne ile tutturunuz.
11. Elyafı masanın üzerine seriniz.
12. Elyafın üzerine tulumunun iç yüzey kumaşını kulaklar içeride kalacak ve düz yüzü elyafa bakacak şekilde yerleştiriniz.
13. Dış yüzey kumaşını, düz yüzü içte kalacak şekilde iç yüzey kumaşının üzerine yerleştiriniz ve kumaşı, kenarlarından 1 cm dikiş payı bırakarak toplu iğne ile tutturunuz.
14. Dış yüzey kumaşının bir kenarında 15 cm açıklık bırakarak dört kenarını dikiniz.
15. Uyku tulumunun düz yüzünü çevirip açık kısmı makinede dikiniz.
16. Kumaşın dört kenarından 10 cm ölçerek işaretleyiniz.
17. Dört kenarı 10 cm işaretlenen yerleri elde dikiş iğnesi ile teyelleyiniz.
18. Uyku tulumunun dört kenarını teyellenen kısımlarından dikiş makinesi ile dikiniz.
19. 6 x 40 cm iki adet şerit kumaş kesip, düz yüzü içeride kalacak şekilde kenarlarından dikip düz yüzünü çeviriniz.
20. Hazırlanan iki adet şerit kumaşı uyku tulumunun köşelerinden 30 cm ölçerek dikiniz.

210

Uyku Tulumu

GENEL UYGULAMA

Derecelendirme Ölçeğinde yer alan ölçütleri dikkate alarak bebek zarf uyku tulumu dikme çalışmasını tamamlayınız.

Önerilen Süre : 8 ders saati

DERECELENDİRME ÖLÇEĞİ

Sınıf	Numara	Ad Soyad	Değerlendirme Puanı

1: Çok zayıf 2: Zayıf 3: Orta 4: İyi 5: Çok iyi

ÖLÇÜTLER	PERFORMANS DÜZEYİ 1	2	3	4	5
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.					
2. Kumaşları ve elyafı verilen ölçülerde kesti.					
3. Uyku tulumunun kulakları için verilen ölçülerde iki adet kumaş kesip kulakları dikti.					
4. Masanın üzerine elyafı serip üzerine uyku tulumu dış yüzey ve iç yüzey kumaşını sererek toplu iğne ile tuttırdı.					
5. Uyku tulumunun kenarında açıklık bırakarak dört kenarından makinede dikti.					
6. Uyku tulumunun düz yüzünü çevirip açık kısmı makinede dikti.					
7. Kumaşın dört kenarından verilen ölçülerde işaretledi.					
8. Uyku tulumunun dört kenarını dikiş makinesi ile dikti.					
9. Verilen ölçülerde şerit kumaş hazırladı.					
10. Hazırlanan iki adet şerit kumaşı uyku tulumunun köşelerinden dikti.					
11. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.					
12. Temiz ve düzenli çalıştı.					
13. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.					

DEĞERLENDİRME

Derecelendirme ölçeğinin kullanımında dikkat edilecek noktalar şunlardır:

- Genel Uygulama, 100 tam puan üzerinden değerlendirilir.
- Değerlendirme puanı, toplam tablo puanının 5 ile çarpılması ile bulunur.
- Kritik adımları başarıyla tamamlamayan öğrencinin ilgili adımları tekrar etmesi önerilir.

211

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

EL SANATLARI TEKNOLOJİSİ ALANI ATÖLYESİNDE ÇALIŞIRKEN UYULMASI GEREKEN TEDBİRLER

1.	Yetkiniz, bilginiz ve göreviniz dışında iş yapmayınız.
2.	Her türlü arıza ve aksaklığı derhâl öğretmeninize bildiriniz.
3.	Atölyeden ve çalışma sahanızdan izinsiz ayrılmayınız ve laboratuvarda tek başınıza çalışmayınız.
4.	Elektrik kablolarına ve kabin aksamlarına dokunmayınız. Elektrikli cihazları ve elektrik sigortalarını kurcalamayınız.
5.	Atölyede çalıştığınız sürece uygulamaların özelliğine göre gözlük, önlük vb. koruyucu ekipmanı kullanınız.
6.	Çalışma alanına ve atölyeye misafir ve görevli olmayan kişileri kabul etmeyiniz.
7.	Atölyede arkadaşlarınızla şakalaşmak, koşmak, oyun oynamak, yemek içmek gibi eylemlerde bulunmayınız.
8.	Çalıştığınız makine, tezgâh ve cihazı kullanma kılavuzuna uygun olarak kullanınız.
9.	Atölyede iş elbisesi ile çalışınız, iş elbisenizin yırtık olmamasına dikkat ediniz.
10.	Çalışma esnasında üzerinizde anahtarlık, yüzük, bilezik, kol saati, şapka vb. aksesuar bulundurmayınız.
11.	Koruyucu araç gereç ile yangın söndürme cihazlarını kullandıktan sonra aldığınız yere koyunuz.
12.	El aletlerini ve araç gereci işlevine özgü işlerde kullanınız.
13.	Talimat ve ikaz levhalarının yerlerini değiştirmeyiniz.
14.	Bakım yapmadan önce makineyi kapatınız. Bakım işlemleri bitmeden makinede çalışmayınız.
15.	Malzeme dolabında ve atölyede bulunan araçları öğretmeninizin bilgisi dışında kullanmayınız.
16.	Uygulama çalışmalarına başlamadan önce tüm işlem basamaklarını inceleyiniz. Gerekli önlemleri aldıktan sonra çalışmalarınızı yapınız.
17.	Atölyede muhtelif yerlerde, ilan panosunda asılmış olan ve öğretmenlerinizin anlattığı iş güvenliği talimat ve ikazlarını eksiksiz okuyunuz, anlayınız ve öğreniniz.
18.	Öğretmenlerinizin iş güvenliğine ait sözlü ve özel talimatlarını aksatmadan yerine getiriniz.
19.	İşiniz bittikten sonra makineyi, kapatma düğmesinden kapatmayı unutmayınız.

1.
ÖĞRENME
BİRİMİ

YORGAN DİKMEYE HAZIRLIK

KONULAR

1.1. ÖLÇÜYE UYGUN YORGAN KILIFI DİKME

1.2. YÖRELERE ÖZGÜ YORGAN DESENİ ÇİZME

1.3. YORGAN DOLGU MALZEMESİ HAZIRLAMA

1.1. ÖLÇÜYE UYGUN YORGAN KILIFI DİKME

İki kumaşın arasına yün, pamuk vb. dolgu malzemesi konarak yatakta örtünmek amacıyla kullanılan üzeri dikişli geniş örtüye **yorgan** denir.

Uyku, sağlıklı yaşam için bedenin temel gereksinimlerinden biridir. Sağlıklı bir uyku için gerekli eşyalardan biri de yorgandır. Yorgan, kişinin yatarken örtünerek ısınma ihtiyacını karşılar ve uyku konforunu yükseltir.

Tekstil ürünü yorganların henüz üretilmediği dönemlerde yünden yapılma ev yapımı yorganlar kullanılırdı. Oldukça sağlıklı ve kullanışlı olan bu yorganlar, evin bir köşesinde üst üste dizilerek saklanırdı. Yatılı misafirler için de yer yatağının üstüne bu yorganlar örtülürdü. Üzerinde değişik motifler bulunan ve genellikle ipek kumaştan yapılma yorganlar, çeyizleri süslemeye devam etmektedir. Evlenecek çiftin çeyizi için yorgan hazırlamak Anadolu geleneğinde görülmektedir. Bugün tekstil ürünü hazır yorganlar yaygın olarak kullanılsa da hâlen el yapımı yün ve pamuk yorganlar sıklıkla tercih edilmektedir.

1.1.1. Yorganın Tarihçesi

Kâşgarlı Mahmut'un Dîvânu Lugâtit Türk adlı eserinde yorgan kelimesi "yogurkan" şeklinde yer alır. Kelime, Türkçede "yug-örtünmek", "yugur-örtmek", "yugurgan-örten (bir şey)" sözcüklerine karşılık gelir. Yerleşik yaşama geçilmediği dönemlerde Anadolu'da kullanılan ilk yorgan örneklerinin hayvan derilerinin birbirine eklenmesi ile oluşturulduğu görülür. Zamanla doğadan elde edilen bitkisel boyalarla boyanan hayvan yününün kullanılmasıyla yorganlar daha özenle hazırlanmıştır. Yerleşik yaşama geçilmesi ile yorgancılığın daha da gelişerek sanata dönüştüğü anlaşılmaktadır. Bu gelişme; yerli ve yabancı seyyahların anlatımlarından, minyatürlerden, arşivlerde rastlanan belgelerden anlaşılmaktadır. 16. yüzyılda Nakkaş Osman'ın Hünarname'deki bir minyatüründe Çelebi Mehmet'in yatağı, yastığı ve yorganı tasvir edilmiştir (Görsel 1.1). Osmanlı Dönemi'nde "lonca" adı verilen esnaf teşkilatına ait belgelerden, yorgancılığın bir meslek hâline geldiği ve bu teşkilatın kontrolu altında olduğu anlaşılmaktadır.

Görsel 1.1: Çelebi Mehmet'in yatağı, yastığı ve yorganı

Padişahların geçit törenlerinde esnafların resmedildiği minyatürlerden anlaşıldığı üzere yorgancılık, tarih boyunca esnaf grupları içinde yer almıştır (Görsel 1.2). 17. yüzyıl gezgini Evliya Çelebi'ye göre yorgancı esnafı "esnaf-ı yorgancıyan", hallaç esnafı ise "esnaf-ı hallacan-ı pembe"dir. Farsçadaki "pembe" sözcüğünün Türkçedeki karşılığı "pamuk"tur.

Görsel 1.2: Yorgancı esnafı

18. yüzyılda Avrupa'da süslü karyolalar kullanılırken Anadolu'da yataklar gece serilip sabah toplanarak yüklük denilen dolaplara veya odaların uygun görülen bir köşesine istif edilirdi. Sırasıyla yatak, yorgan, yastık üst üste dizilir ve üstleri temiz bir çarşafla örtülürdü. Bu gelenek bugün de Anadolu köylerinin çoğunda devam etmektedir (Görsel 1.3). Bazı evlerde yerden bir karış yükseklikte yapılan tahta döşemeli yatak serme bölümleri vardır.

Görsel 1.3: Yorgan, yastık, yatak yığın örnekleri

19. yüzyılın sonuna gelindiğinde Avrupai mobilyaların kullanımı öncellikle İstanbulda başlamıştır. Pek çok konakta geleneksel sedirlerin ve yastıkların yerini Avrupai koltuk takımları, yatak odası mobilyaları alır. Osmanlı'da yorgan yüzü genellikle kadife, atlas, ipek ve ketenden yapılıp üzeri değerli taşlar, inci, altın ve gümüş tellerle çeşitli motifler işlenerek bezenmiştir (Görsel 1.4). Bu değerli yorganlar, saraylarda ve varlıklı ailelerin evinde kullanılır. Halk ise tahta kalıplarda kumaşa

Görsel 1.4: Nakışla işlenmiş ipek saten yorgan

basılan motiflerin bulunduğu basma ya da yazma yüzlü yorganlar kullanır. Yine aynı dönemde en kaliteli basma ve yazmayla dikilen yorganlar, yastık yüzleri İstanbul'un Kandilli ve Üsküdar semtlerinde yapılır. Tokat, Kastamonu ve Bartın'da da yorgan yüzleri üretilir. Cumhuriyetin ilanından sonra ülke genelinde ilk "Esnaf Odaları Yasası ve Uygulaması"na göre "Esnaf Odası Meslek Grupları" oluşturulur. Bu grupların ilgili bakanlık tarafından onaylandığı, Bölge Ticaret Müdürlüğünün 10.08.1943 tarih ve 8446 sayılı yazısı ile esnaf odalarına bildirilmiştir. Kurulan yirmi dört grup içinde yorgancılar 13. maddede "dokumacı, tuhafiyeci ve yorgancılar" olarak yer alır.

Yapıldıkları dönemin tarihî belgesi niteliğinde olan yorganlar, zamanla kompozisyonlarında zenginlik kazanmış ve çeyizin vazgeçilmez ürünlerinden olmuştur. Teknolojinin ve sanayinin gelişmesiyle yaşam şeklinin de değişime uğraması yorgancılığın geçmişteki değerini kaybetmesine hatta unutulmanın eşiğine gelmesine yol açmıştır. Yorgancı esnafının sayısı da bu etkenlere bağlı olarak azalmıştır.

OKUMA PARÇASI

Konya Yöresi Adetlerinden

Görsel 1.5: Kaplanmış çeyizlik ipek yorgan

Çeyizlik yorganlar, düğün öncesi kız evinde yapılan bir törenle kaplanır (Görsel 1.5). Genç kızların çeyizlerinde en az üç yorgan bulunur. Çeyiz gitmeden önce bir gün kararlaştırılır ve yorgan kaplama işi yapılır. Yoklama (Oğlan evinin akraba ve komşularından oluşan ekibin kız evine hediyelerle gitmesi geleneğidir.) ve dürü başına, yaşlılar; yorgan kaplamaya ve kıyafet düzenlemeye, gençler gider. Bu işler yapılırken genç kızlar, gelinler gülüp eğlenir. Yorgan kaplama işi sabahtan yapılacaksa misafirlere kara yemek (Koyu renk yemeklerden oluşan Konya yöresine özgü yemek menüsü.) veya istenen yemekler yapılır. Çalışma öğleden sonra yapılacaksa kız annesi bulgur pilavı pişirir. Ayrıca misafirlere oğlan evinden sandıkla gelen üzüm, şeker, çerez ve sakız ikram edilir. Yorgan çarşafına, tatlılık olsun diye kâğıtlı şeker; nazar değmesin diye üzerlik, çörek otu atılır ve yorgan kaplanır. Bu malzemeler, yorgan çarşafı değiştirilene kadar çarşafın içinde kalır. Kaplanan yorganın bir köşesi, çiftin bahtı açık olsun diye açık bırakılır.

Konya'da bebek çeyizi, yöresel adıyla "bebek dürüsü", bebek bekleyen ailelerde aile büyükleri tarafından büyük bir özenle hazırlanır (Görsel 1.6). Anadolu'nun pek çok köyünde minder, çocuk yorganı, beşikörtüsü, çocuk kundağı vb. eşyalara **köpen** denir. Özenle hazırlanan lohusa yatakları, bebek ve anne için hazırlanan yorgan deseni ve rengiyle benzerlik gösterir. Yorgan yüzü olarak genellikle saten kumaş tercih edilir. Sünnet olacak çocuklar, süslü sünnet yatağı için heyecan duyar. Erkek çocuğa sünnet için diktirilen yorgan, itina ile saklanır ve evlenirken erkek çeyizi olarak verilir.

Görsel 1.6: Bebek beşiği

1.1.2. Yorgancılıkta Kullanılan Araç Gereç

Yorgan yapımında kullanılan araç gereç şunlardır:

Mezura

Plastik, deri vb. malzemeden üretilmiş, 1,5 cm eninde ve 1,5 m boyunda, uç kısımlarında metaller bulunan, ölçü almak için kullanılan bir araçtır.

Cetvel

Kumaş ölçüsü alırken 1,5 m'lik ahşap cetvel kullanılır.

Makas

Büyük boy terzi makası kullanılır.

Pergel

Yay ve çember çizmek için kullanılır. Yorganlarda büyük boy ahşap pergel kullanılır. Pergelin bir ayağında metal sivri bir uç, diğer ayağında tebeşirin yerleştirileceği bir yuva vardır (Görsel 1.7).

Görsel 1.7: Pergel ucunda tebeşir kullanımı

Tebeşir

Toz zerreciklerinden oluşan, çizdiği yerde iz bırakan, beyaz veya renkli kireçli kayadır. Yorgan yüzeyine çizim yapmada kullanılır. Daire veya yay çiziminde pergelin ucundaki hazneye takılarak da kullanılabilir (Görsel 1.7).

Hallaç Yayı

Yatak ve yorganda kullanılan pamuğun veya yünün kabartılmasını sağlayan araçtır (Görsel 1.8). Bir tokmaktan ve yaydan oluşur. Yayın iki ucu arasında koyun veya keçi bağırsağından yapılmış bir ip gerilidir. Bu ipe **kiriş** denir. Yayın ahşap kısmının ortasına denk gelen yerde, içine pamuk doldurulmuş küçük bir bağcık vardır. İşi yapan kişi, elini bu bağcığın arasından geçirerek yayı kavrar. Bağcık, kullanan kişinin elinin büyüklüğüne ve yayı kavramasına göre ayarlanır. Yekpare olan tokmak, ahşaptan yapılır (Görsel 1.9). Tokmağın kirişe vurulmasıyla oluşan titreşimle **pamuk atımı** adı verilen yün ya da pamuk kabartma işlemi yapılır.

Görsel 1.8: Hallaç yayı

Görsel 1.9: Hallaç tokmağı

Hallaç Makinesi (Elyaf Makinesi)

Yün, pamuk, elyaf gibi malzemeleri kabartmaya ve daha yumuşak hâle getirmeye yardımcı olan motorlu araçtır. Makinenin arka kısmındaki dişliler aracılığıyla dönen bölmeye yerleştirilen malzemeleri kabarık yumaklar hâline getirir (Görsel 1.10).

Görsel 1.10: Motorlu hallaç makinesi

Dikiş Makinesi

Yorgan kılıfının dikilmesinde ev tipi mekikli dikiş makinesi kullanılır.

Çırpı İpi

Yorganda düz dikiş yapmak için düz çizgiler çizmek ya da hizalamak amacıyla cetvel yerine kullanılan pamuklu iptir. Büyük bir makaraya pamuklu ip bir ucundan sabitlenir. Kullanma aşamasında ipin tamamı tebeşir tozuna batırılır. Ardından ip, yorgan üzerinde çizim yapılacak yere getirilir, gerdirilir, ortadan yukarı kaldırılır. Bırakıldığı zaman oluşan titreşimle tozlar, yorgan yüzeyinde istenilen düz çizgiyi oluşturur (Görsel 1.11 ve 1.12).

Görsel 1.11: Çirpi ipi ile çizim yapma

Yorgan Dikiş İğnesi

Genellikle 1-2 numara dikiş iğnesi kullanılır (Görsel 1.12). Kumaşın cinsine ve ustanın el alışkanlığına göre dikiş iğnesi tercihi değişebilir.

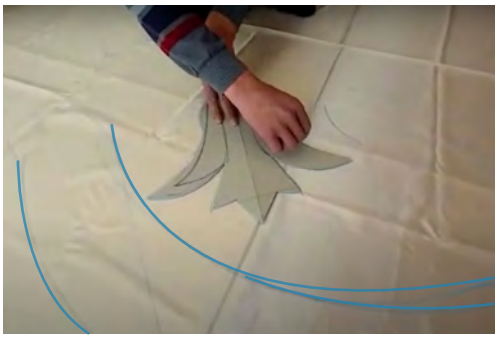
Görsel 1.12: Çirpi ipi ve yorgan iğnesi

Kalıp

Her bir motif için ayrı ayrı şekillendirilerek kesilen, genellikle mukavvadan yapılan, desen çizmek için hazırlanmış araçtır (Görsel 1.13).

Sabun

Desen çizme aşamasında kullanılır. Yorgan yüzü üzerine yerleştirilmiş kalıpların etrafı sabunla çizilerek kalıbın şekli yüzeye geçirilir. Bu işleme **kalıp çıkarma** denir.

Görsel 1.13: Desen kalıp örneği

Maske

Yorgancıların, pamuğu kabartırken ve malzemeyi yorganın içine eşit dağıtmak için çırparken sağlık açısından mutlaka kullanması gereken bir malzemedir.

Dolgu Malzemeleri

Yorgan yapımında genel olarak yün ve pamuk kullanılır (Görsel 1.14). Bugün bu malzemelerle birlikte yaygın olarak sentetik elyaf kullanılır.

Görsel 1.14: Yün dolgu malzemesi

Değnek (Yorgan Sopası, Yün Sopası)

Kızılcık, iğde ağacı veya çalıdan yapılan 1-1,25 m boyunda, 1,5-2 cm çapında olan araçtır. Yorganın yüzeyine vurularak, yorgan yüzünün içine yerleştirilen yün, pamuk veya elyafın eşit olarak dağılması sağlanır (Görsel 1.15).

Yaylı Kantar

Görsel 1.15: Değnek ile dolgu malzemesinin eşit olarak yayılması

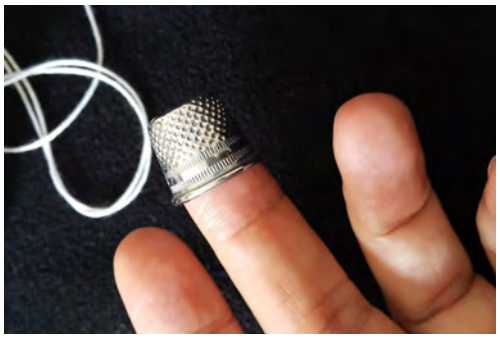
Bir tür tartı aleti, el kantarıdır (Görsel 1.16). Tartılacak kütle alttaki çengele takılır, sarmal bir yaya bağlı sıfırı gösteren bir ok yanlarda gösterilmiş ağırlık birimlerinin hizasına gelerek kütle ağırlığını gösterir.

Görsel 1.16: Yaylı kantar

Yüksük

Yorgan dikerken iğnenin parmağa batmasını önlemek için orta parmağa takılan bir araçtır (Görsel 1.17). Kalın bir yüzük görünümündedir. Orta parmağın ikinci boğumunda durur. Metalden yapılır. Dikme işlemi yapılırken kaymasını önlemek için yüksüğün üstüne kumaş parçaları sarılır.

Görsel 1.17: Yüksük örneği

İplik

Yorgan yapımında pamuk, merserize (Görsel 1.18) ve sentetik iplik kullanılır. 8 numara merserize iplik tercih edilir. İpliğin rengi, yorgan yüzünün rengine uygun olarak seçilir.

Kumaş

Dokuma sanatının gelişmelere paralel olarak yenilenmesi ile yorgan yapımında kullanılan kumaşlar da çeşitlenmiştir. Günlük kullanımlar için sade kumaşlar kullanılır ve sade motiflerle süslemeler yapılır. Çeyiz ve sünnet düğünü gibi özel günler içinse kadife, atlas, saten vb. kumaşlar kullanılır. Bunlar altın, gümüş ve sırma telle motifler işlenerek süslenir.

Görsel 1.18: Merserize ip

1.1.3. Yorgan Dikiminde Kullanılan Kumaşlar

Yorgan, sipariş üzerine yapıldığı için kişinin getirdiği veya yorgancıda seçtiği kumaş üzerine yine kişinin isteği doğrultusunda model ve desen seçimi yapılarak dikilir. Yorganda astar olarak patiska ya da mermerşahi kullanılır. Genelde yorgan astarı denilen patiskanın daha incesi tercih edilir. Mitil yorgan diye adlandırılan düz yorganlarda ise patiska, basma, poplin ya da kaput bezi (Pamuktan düz dokunmuş kumaş, Amerikan bezi.) kullanılır. Bu yorganlar günlük kullanım içindir ve düz dikişle hazırlanır. **Basma;** günlük kullanılan yorganın yüzü olarak tercih edilen, karmaşık ya da basit desenlerin pamuklu bez ayağı kumaşa baskı yoluyla uygulanan desenli kumaş türüdür (Görsel 1.19).

Görsel 1.19: Basma kumaştan yapılmış yorgan

Çeyizlik ya da sünnet düğünü gibi özel günler için hazırlanan yorganlarda ise yorganın yüz kısmında çoğunlukla saten tercih edilir ancak son zamanlarda ucuz, sentetik ve leke tutmayan bir kumaş türü olan deri saten, lame ve kadife seçilmektedir. Yüzlük kumaş, yorganın üst kısmında kullanılır. Astar kumaş ise yorganın altına dikilir (Görsel 1.20). Bu kumaşlar şunlardır:

Görsel 1.20: Üst yüzde ipek saten, alt yüzde patiska

Patiska: Beyaz, sık dokunuşlu, parlak, bez ayağı örgülü, pamuklu bir kumaştır. Diğer bir adı hassedir. Mitil yorganlarda yüzlük kumaş olarak, işlemeli saten yorganlarda alt astar kumaşı olarak kullanılır.

Amerikan Bezi: Düz beyaz, pamuklu bir kumaştır. Amerikan bezi patiskaya göre biraz daha sarımtırak renktedir. Mitil yorganlarda yüzlük kumaş olarak, işlemeli saten yorganlarda alt astar kumaşı olarak kullanılır.

Mermerşahi: Tülbende benzeyen seyrek dokunuşlu ancak tülbent kumaşa göre daha sık dokunmuş, beyazlatılmış ve yumuşak tuşeli bir kumaştır. Yorganlarda genellikle astar olarak kullanılır. Mitil yorganlarda yüzlük kumaş olarak, işlemeli saten yorganlarda alt astar kumaşı olarak kullanılır.

Akfil: Çevre ve insan sağlığına zararlı maddeler içermez. %100 doğal ve sağlıklıdır. Eni 240 cm'dir, %100 pamuktan dokunur. Dokuma sıklığına (60 tel/cm²-63 tel/cm² vb.) göre kalitesi değişir. Yorgan yapımında dolgu maddesinin özelliğine göre dokuma sıklığı tercihi değişebilir. Yün yorganlarda yünün elyafları astar kumaştan kolay çıkabildiği için sık dokunuşlu kumaşlar tercih edilmelidir. Pamuk yorganlarda daha seyrek olanlar tercih edilebilir. Pamuk kumaşların ortak özelliği kırışmaya meyilli olmasıdır. Akfil kumaşlara uygulanan gaze ve özel proses, kırışmayı önler ütüleme işini kolaylaştırır. Kumaşın yıkama ömrünü artırır, kumaş yıkandıkça parlaklığını kaybetmez. Nemi çeker ve terletmez. Hava geçirgenliği sayesinde kumaş nefes alır, kaliteli bir uyku sağlar. Poplin kumaş olarak da bilinir. Poplin kumaşın desenlisi ya da düz rengi vardır. Ev tekstilinde üretici firmalar tarafından tercih edilen bir kumaş türüdür. Nevresim, astar, çarşaf, yastık, bebek ürünleri, dekor hazırlama, hobi alanları, maske yapımı vb. için kullanılır. Ham maddesi pamuktur, polyestere oranla sağlıklıdır.

Saten (Pamuklu): Beşli atkı sateni örgüde dokunan parlak ve yumuşak yüzeyli bir kumaştır. Çeşitli kalitelerde beyazlatılmış, merserize edilmiş, siyaha boyanmış ya da desen basılmış olarak üretilir. 20/1-36/1 veya 30/2-48/2 Ne (numara) çözgü, 12/1-20/1 veya 30/2 Ne atkı ipliği kullanılabilir.

Saten (İpek): Asetat, floş ve ipek ipliğinden dokunan bu kumaşlara halk arasında ipek saten denilmektedir. Çözgü takviyeli kumaş yapısında olup yüzü ve arkası farklı renkte çift yüzlü dokunabilir. Asetat ve floş ipliğinden dokunan satenler 75-150 denye iplikten beşli ve sekizli saten örgüde dokunur.

Basma: Basit ve karmaşık desenlerin baskı ile pamuklu bezayağı kumaşa uygulanmasıyla elde edilen desenli kumaşlara **basma** adı verilir. Bu amaçla 20 Ne'den 36 Ne'ye kadar çeşitli iplikler kullanılır. Ayrıca pamuk/polyester, pamuk/viskon karışımı ipliklerden yapılmış kumaşlar da baskı yoluyla renklendirilebilir ancak bu kumaşlar daha çok emprime olarak tanınır.

Baskı, beyazlatılmış kumaşa baskı ruloları ya da baskı çerçeveleri yardımıyla boyaların desene göre üst üste uygulanmasıyla ya da transfer baskı tekniği kullanılarak gerçekleştirilir. Mitil yorganlarda yüzlük kumaş olarak kullanılır.

1.1.4. Yorganın Dikim Tekniğine Göre Sınıflandırılması

Geçmiş yıllarda yorgancılık oldukça revaçta bir meslekti. Uygulama yapılarak öğrenilmesi gereken bir meslek olan yorgancılığa çıraklıktan başlanırdı. Eskiden yorgan yapmak için yüncüden alınan yün, hallaçta didilip önceden hazırlanan astarın içine yerleştirilir ve iç astar dikilirdi. Alıcının isteğine göre genellikle ipekli kumaşlara değişik motifler uygulanarak yorgan kullanıma hazır hâle getirilirdi. Teknolojinin gelişmesine paralel olarak çalışma hayatının yoğunlaşması nedeniyle kullanımı pratik ve ucuz olan hazır yorganlar tercih edilmeye başlandı ancak sağlıklı olan yorgan; doğal dolgu malzemesi kullanıldığı için yün yorgan ve yaz aylarında serin tuttuğu için pamuk yorgandır.

Yorgan, çeşitli dikiş ve süsleme teknikleri kullanılarak dikilir. Bu teknikler şunlardır:

- Aplike (yama işi) tekniği
- Kırkyama tekniği
- Oyulgama tekniği

Aplike Tekniğiyle Yorgan Dikme

Avrupalıların "aplikasyon" dediği bu oturtma tekniği Türklerde çok eskiden beri bilinen bir süsleme tekniğidir. Hunların kullandığı eyer altı örtüleri, keçe yaygıları, hayvan eyerleri ve bunların üzerinde deri, kürk, keçeden kesilen değişik biçimlerde süsleyici sanatsal aplike örneklerine arkeolojik kazılarda rastlanmıştır. Bu örnekler, aplikenin çok eski çağlarda yapıldığının kanıtıdır. Aplike ürünlerin bazıları dünyanın belli başlı müzelerinde sergilenmektedir. Oturtma tekniği de denilen aplike tekniği, düz veya desenli bir kumaştan kesilmiş motif veya parçayı başka bir kumaşın üzerine kapama, yapıştırma, tatbik etme işidir. Aplike işi, teknolojik gelişmelere bağlı olarak yeni malzeme ve tekniklerin eklenip kullanılmasıyla bugüne kadar gelişimini sürdürerek gelmiştir. Aplike; giyim, elbise, el işi, ev eşyaları, çocuk giysileri ve oyuncak yapımında kullanılır. Motif veya desen, taban kumaşı üzerine teyel veya toplu iğne ile tutturulduktan sonra kumaş kenarlarından çeşitli tekniklerle zemin kumaşa sabitlenir (Görsel 1.21).

Görsel 1.21: Aplike tekniği

Kırkyama Tekniğiyle Yorgan Dikme

Geleneksel el sanatları kültüründe "kırkyama" olarak bilinen teknik "kırk pare", "patch work" gibi isimlerle tanınır. Desenli veya düz, farklı kumaş parçalarını dekoratif bir şekilde bir araya getirerek çeşitli ürünler elde etme işine **kırkyama** denir. İlkçağlarda insanların avladığı hayvan derilerini birbirine ekleyerek örtünmek için yaptığı giysiler; üzerine oturmak için yaptığı yer yaygısı; barınmak için yaptığı çadırlar ve ilkel parça birleştirme örnekleri arkeolojik kazılarda bulunarak bugüne kadar gelmiş eserlerdendir. Yapılan araştırmalar MÖ 2000 yılından beri pamuk ve ketenden ham dokuma kumaş elde edildiğini gösterir. İnsanlar zamanla bu kumaşlara kendi temel ve ortak kültürlerini yansıtmış, başka ülkelere göç ederken de bu kültürel değerleri taşımıştır. Böylece parça birleştirme işi yaygınlaşarak dünya ülkelerinin ortak kültürü olmuş ve her yerde uygulanmaya başlanmıştır.

Kırkyama tekniği, ev dekorasyonu ve giyim alanında kullanılır. Ev dekorasyonunda yatak örtüsü, yorgan (Görsel 1.22), pike, masa örtüsü, yer minderi, yer yaygısı, yastık, namazlık, Amerikan servisi, bebek arabası örtüsü, koltuk örtüsü vb. ürünlerin yapımında kullanılır.

Görsel 1.22: Kırkyama yorgan örnekleri

Oyulgama Tekniğiyle Yorgan Dikme

Bir alt, bir üst elle yapılan dikiş türüdür. Muhtelif dikiş ve işleme tekniklerinin başlıcasıdır. Oyulgama tekniğinde dikişle desene hacim verilir (Görsel 1.23). Eski Türkçedeki "kadhıgmak, kıdhımak (kıyılamak, birleştirmek)" sözcüklerinden türeyen "sırımak, sırıtmak" sözcükleri bugün de kullanılır. Bunların hepsi de sık dikişi ifade eden sözcüklerdir. Sırımak kelimesi hâlen Anadolu'nun birçok yerinde yorgan dikmek anlamında kullanılmaktadır.

Görsel 1.23: Oyulgama tekniğiyle yorgan dikme

1.1.5. Yorgan Dikiminde Kullanılan Dikiş Teknikleri

Yorganlar çeşitli dikiş teknikleri kullanılarak dikilmektedir. Bu dikiş teknikleri şunlardır:

Çırpma Dikişi: Yorganın içine dolgu malzemesi konduktan sonra ağız kısmı, işaret ve başparmak arasına alınır. İğne, eşit aralıklarla aşağıdan yukarı hareket ettirilerek dikme işi yapılır (Görsel 1.24).

Görsel 1.24: Çırpma dikişi ile yorgan kılıfının ağzını kapatma

Teyel: Astar ve yüzlük kumaşın arasına konan dolgu malzemesinin kaymasını önlemek ve desen hatlarını belirlemek için yapılan irice dikiştir (Görsel 1.25).

Görsel 1.25: Teyel yapma

Oyulgama: Yorganın desenle şekillenmesini sağlayan tekniktir. Bir alt bir üst elle dikme işi yapılır (Görsel 1.26).

Görsel 1.26: Oyulgama dikişi yapma

Yorgan Makine Dikişi: Astar ve yüzlük kumaşı birbirine tutturmak için kullanılan düz makine dikişidir.

1.1.6. Ölçülere Uygun Keserek Yorgan Kılıfı Dikme

Kullanım alanlarına göre dört çeşit yorgan dikimi yapılır. Bu yorgan çeşitleri şunlardır:

- Bebek yorganı
- Günlük kullanım yorganı
- Sünnetlik yorgan
- Çeyizlik yorgan

Çeyizlik yorgan, sünnet yorganı, kadının çeyizinde getirdiği ve lohusa yatağını süsleyen yorgan saten kumaşla dikilir; nakışlarla ve farklı motiflerle bezenerek süslenir (Görsel 1.27 ve 1.28).

Görsel 1.27: Çeyiz, sünnet vb. özel gün yorganı

Görsel 1.28: Çeyiz, sünnet vb. özel gün yorganı

Ölçülerine göre yorgan çeşitleri şunlardır:

- Tek kişilik yorgan
- Çift kişilik yorgan
- Çocuk yorganı

Yorgan ölçüsü belirlerken yorganı kullanacak kişinin fiziksel özellikleri ve yorganın kullanılacağı yatağın ölçüleri dikkate alınmalıdır (Tablo 1.1). Yorgan çok kısaysa vücudu tam olarak örtmez, vücudun ısı ve nem dengesini bozar. Rahatsız bir gece uykusu, yorgun uyanmaya sebep olur. Bu nedenle yorganın ölçüsü, yorganı kullanacak kişinin boyundan en az 20-30 cm daha uzun olmalıdır. Örneğin kişinin boyu 170 cm'den daha kısaysa 200 cm'lik yorgan kişi için uygun olur. Ayrıca tek kişilik yorgan ölçüsü, kişiyi örtmek için göğüs büyüklüğünden en az 30 cm daha geniş olmalıdır. Çift kişilik yorgan ölçüsü, yatak ölçüsü kadar olmalıdır.

Tablo 1.1: Standart Yatak Ölçülerine Göre Yorgan Ölçüleri

Ebat	Yatak Ölçüsü	Yorgan Ölçüsü
Tek Kişilik	100 x 200 cm	155 x 215 cm
Tek Kişilik	120 x 200 cm	155 x 215 cm
Çift Kişilik	140 x 200 cm	195 x 215 cm
Çift Kişilik	150 x 200 cm	195 x 215 cm
Çift Kişilik	160 x 200 cm	195 x 215 cm/220 x 240 cm
Battal	180 x 200 cm	220 x 240 cm
X-Battal	200 x 200 cm	220 x 240 cm/240 x 260 cm
Çocuk Yatağı		95 x 145 cm

Yorgan kılıfları astar ve yüz kumaşı olarak iki parçadan oluşur. Astar ve yüz kumaşı aynı kumaştan veya farklı kumaşlardan da dikilebilir. Yorgan kılıfı ölçüsü, belirlenen yorgan ölçüsünün iki katına 20 cm dikiş payı verilerek hesaplanır. Yastık başları için de kumaş hesabı yapılarak aynı yüzlük kumaştan 50 cm fazla alınır.

Örnek Hesaplama

Tek En Kumaşa Göre Yüzlük Kumaş Hesabı

Yorgan boyunun 2 katı + 20 cm (köpüme payı, en ve boy için)

Çift En Kumaşa Göre Yüzlük Kumaş Hesabı

Yorgan boyu + 20 cm (köpüme payı, en ve boy için)

Yorganın Astar Kumaşını Keserek Dikime Hazırlama

Astarda kullanılan mermerşahi kumaş, yüzden büyük ya da aynı ölçülerde hesaplanır. Mitil yorganda alt ve üst yüz, aynı tür kumaştan dikilir. Bu nedenle her iki yüz için de Amerikan bezi, patiska veya desenli basma kumaştan tercih edileni çekme ve köpüme payı hesaplanarak ölçülendirmeye uygun kesilir. Köpüme payı, kumaşın en ve boy ölçüsüne ayrı ayrı ilave edilmelidir. Tek kişilik mitil yorgan için alt ve üst yüzü aynı kumaştan toplam 170 x 480 cm kumaş kullanılır. Çift kişilik mitil yorgan için 190 x 480 cm kumaş kullanılır. Saten yorganda ise üst yüz kumaşı ve alt astar kumaşı ayrı ayrı kesilerek kullanılır. Ölçüleri ise alt ve üst yüz için ayrı ayrı tek kişilik için 170 x 240 cm, çift kişilik için 210 x 240 cm'dir. Yüz ile astar bu ölçülere uygun olarak kesilir ve birbirine çatılır (dikilir). Dolguyu yerleştirmek için ağız kısmında açıklık bırakılır. Tablo 1.2'de tamamlanmış yorgan ölçüsüne göre kumaş kesim ölçüleri verilmiştir.

Tablo 1.2: Kumaş Kesim ve Tamamlanmış Yorgan Ölçü Tablosu

Yorgan Çeşidi	Bir Yüz İçin Kumaş Kesim Ölçüsü	Tamamlanmış Yorgan Ölçüsü
Tek Kişilik Yorgan	170 x 240 cm	150 x 220 cm
Çift Kişilik Yorgan	210 x 240 cm	190 x 220 cm
Çocuk Yorganı	100 x 150 cm	80 x 140 cm
Çocuk Yorganı (Beşik İçin)	80 x 120 cm	70 x 110 cm

Not: Yorganların içine konan dolgu malzemesine göre (yün, pamuk, sentetik elyaf) ölçüler farklılık gösterebilir.

Yorganın Yüz Kumaşını Keserek Dikime Hazırlama ve Dikme

Yorganın ölçülerine göre yüz kumaşının en ölçüsü dikiş payları dikkate alınarak işaretlenir. Yorganın yüz kumaşının kenarında fazla olan pay, kumaşın kenarı takip edilerek kesilir. Yorganın boyu da dikiş payları dikkate alınarak kumaşa işaretlenip makasın ucuyla işaretli yerden bir miktar kesilir. Kesilen yerden iplik çekilir. İpliğin çekildiği yerden tekrar makasla kesilir. Makasla kesim işleminin düzgün olması için kesim masası kullanılmalıdır.

Yorgancılar, yorganın astar kumaşını hazırlarken normalde kesim masasında yapılması gereken işlemi kolaylaştırmak için kumaşı yırtarak kesme yöntemini kullanabilir. Ölçü alınan yerden kumaşı çıtlatıp yırtarak hızlı bir şekilde kesme işlemini yaparlar. Yapılacak yorganın ölçülerine göre yorgan astar kumaşının eni ve boyu metreyle ölçülür, kenarından makasla çıtlatılıp ucundan asılarak yırtılır ya da makasla kesilir. Diğer yüzün kumaşı, kesilen yüze göre tespit edilir. Mitil yorganlarda ise ayrı ayrı kesilmez. En ölçüsü ayarlanan kumaşın boyu, bir yüzünün iki katı olarak hesaplanıp kesilir. Kesilen kumaş, boy yönüne ikiye katlanarak iki yan dikişi ile birleştirilir. Ağız kısmında ise yünün doldurulacağı kadar açıklık (örneğin 1 m) bırakılır ve kalan ölçü eşit şekilde iki yana dağıtılarak köşelerden ortaya doğru (açıklık orta kısımda kalacak şekilde) dikilir.

Saten yüzlü kumaşlarda ilk adım, astar ile yüz kumaşı üst üste ve saten kumaşın yüzü içte kalacak şekilde yerleştirmektir. Kumaşın üç yanı makinede dikilir. Buna **peyim dikimi (kılıf dikme)** denir. Ağız kısmında ise yünün doldurulacağı kadar açıklık (örneğin 1 m) bırakılır ve kalan ölçü eşit şekilde iki yana dağıtılarak köşelerden ortaya doğru (açıklık orta kısımda kalacak şekilde) dikilir.

DİKKAT

- Kumaş üzerindeki işaretlemeleri ince çizmeye dikkat ediniz.
- Ölçme, kesim ve katlama işlemleri masa üzerinde yapılmalıdır.
- Kumaşın dokumasının düzgünlüğüne dikkat edilmelidir.
- Desen büyütme ve küçültme işlemlerinde fotokopi, ozalit vb. araçları kullanabilir.

1. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

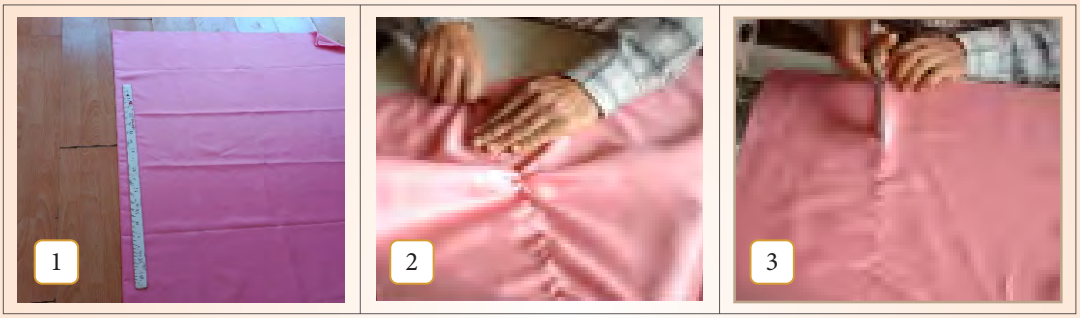
Amaç : Astar ve yüz kumaşı kesmek.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede astar ve yüz kumaşı kesme çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Kumaş, metre, makas, dikiş makinesi, dikiş ipliği, işaretleme kalemi veya çizim sabunu

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Yüz kumaşının enini dikiş paylarını dikkate alarak işaretleyiniz.
5. İşaretlediğiniz yerden yorganın yüz kumaşını kesiniz.
6. Yorganın boyunu dikiş paylarını dikkate alarak işaretleyiniz.
7. Kumaşı, işaretlediğiniz yerden 0,5 cm kadar kesiniz.
8. İğne kullanarak, kesilen yerden iplik çekiniz.
9. İplik çekilen yerden 0,5 cm kadar kesiniz ve tekrar iplik çekiniz.
10. Bu işlemi kumaş boyunca tekrar ediniz (Görsel 1.29).

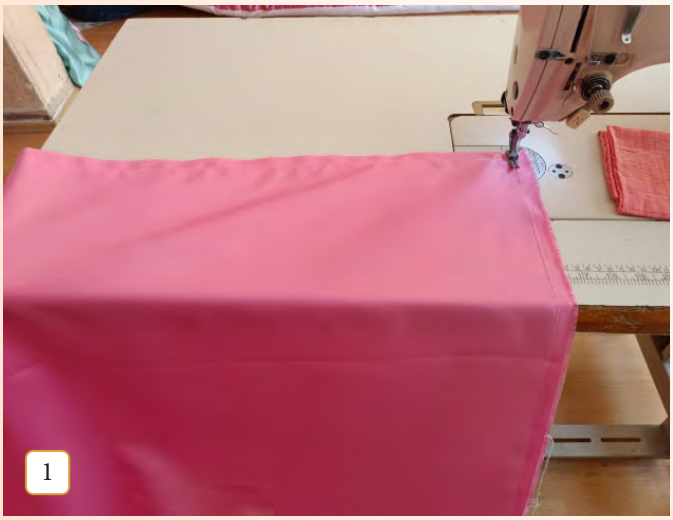
Görsel 1.29: Saten yüz kumaşı kesimi

11. Astarlık kumaşın enini yorganın ölçülerine göre işaretleyiniz (Görsel 1.30).
12. Kumaşı, işaretlediğiniz yerden makasla çıtlatıp ucundan asılarak yırtınız.
13. Astarlık kumaşın boyunu, yüz kumaşın boy ölçüsüne uygun işaretleyip kesiniz.

Görsel 1.30: Astar kumaşın ölçüsünün belirlenmesi

14. Astar kumaşını ve saten yüz kumaşını parlak kısmı içte kalacak şekilde üst üste yerleştiriniz.
15. Üç kenarından makine ile dikiniz (Görsel 1.31).

Görsel 1.31: Astar ve yüz saten kumaşın makinede dikilerek birleştirilmesi

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 1 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 1

"1. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Yüz kumaşının enini dikiş paylarını dikkate alarak işaretledi.		
3. İşaretlediği yerden yorganın yüz kumaşını kesti.		
4. Yorganın boyunu, dikiş paylarını dikkate alarak işaretledi.		
5. Kumaşı, işaretlediği yerden 0,5 cm kadar kesti.		
6. İğne kullanarak, kesilen yerden iplik çekti.		
7. Bu işlemi kumaş boyunca tekrar etti.		
8. Astarlık kumaşın enini yorganın ölçülerine göre işaretleyip çıtlatarak kesti.		
9. Boy ölçüsünü, yüz kumaşın boy ölçüsüne uygun işaretleyip kesti.		
10. Astar kumaşını ve yüz kumaşını birleştirerek makinede dikti.		
11. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
12. Temiz ve düzenli çalıştı.		
13. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

2. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç : Çift kişilik mitil yorgan kılıfı dikmek.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede çift kişilik mitil yorgan kılıfı dikme çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : 4,5 metre çift en patiska kumaş, metre, makas, dikiş makinesi, dikiş ipliği

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Çift en kumaştan 4,50 m kumaş kesiniz (Görsel 1.32).

Görsel 1.32: Kumaş kesme

5. Kumaşı, katlarını açarak boy yönünde ortadan ikiye katlayınız.
6. Üç kenarını (iki uzun, bir kısa kenar) makinede dikiniz (Görsel 1.33).
7. Dolgu malzemesini yerleştirmek için bir kısa kenarı açık bırakınız.

Görsel 1.33: Makinede dikme

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 2 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 2

"2. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Çift en kumaştan 4,50 m kumaş kesti.		
3. Kumaşı, katlarını açarak boy yönünde ortadan ikiye katladı.		
4. Üç kenarını (iki uzun, bir kısa kenar) makinede dikti.		
5. Dolgu malzemesini yerleştirmek için bir kısa kenarı açık bıraktı.		
6. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
7. Temiz ve düzenli çalıştı.		
8. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

1.2. YÖRELERE ÖZGÜ YORGAN DESENİ ÇİZME

Türkiye'de yorgan kullanımı oldukça yaygındır. Her yörede o yörenin iklimine, gelenek göreneklerine, alışkanlıklara, zevk ve ihtiyaca yönelik yorgan üretimi yapılmaktadır. Özellikle çeyizlik ve özel günler için üretilen yorganlarda desenler ön plana çıkar. Tüm yörelerde ortak olarak kullanılan temel desenlerin yanı sıra zamanla yörelere özel desenler de ortaya çıkmıştır.

Anadolu'nun çeşitli yörelerinde yorgan deseni olarak çiçekli, geometrik desenlerle nesne ve figür tasvirlerinin ortak kullanıldığı görülür. Desenler neye benzerlik gösteriyorsa ya da neyi çağrıştırıyorsa onun ismini almıştır. Bu desen ve figürlerin birbirinin aynısı veya benzeri olmakla beraber yörelere göre farklı isimlerle anıldığı görülür. İç Anadolu'da saray yolu; Güneydoğu Anadolu'da tren yolu olarak adlandırılan desen, aynı desenin farklı isimlerle yorumlandığını gösterir. Yolu çağrıştıran bu desen oldukça rağbet görmektedir (Görsel 1.34). Aynı şekilde yine Niğde'de "lale" olarak anılan desenin Afyon'da "serpme lale" olarak isimlendirildiği görülür.

Görsel 1.34: Tren veya saray yolu deseni

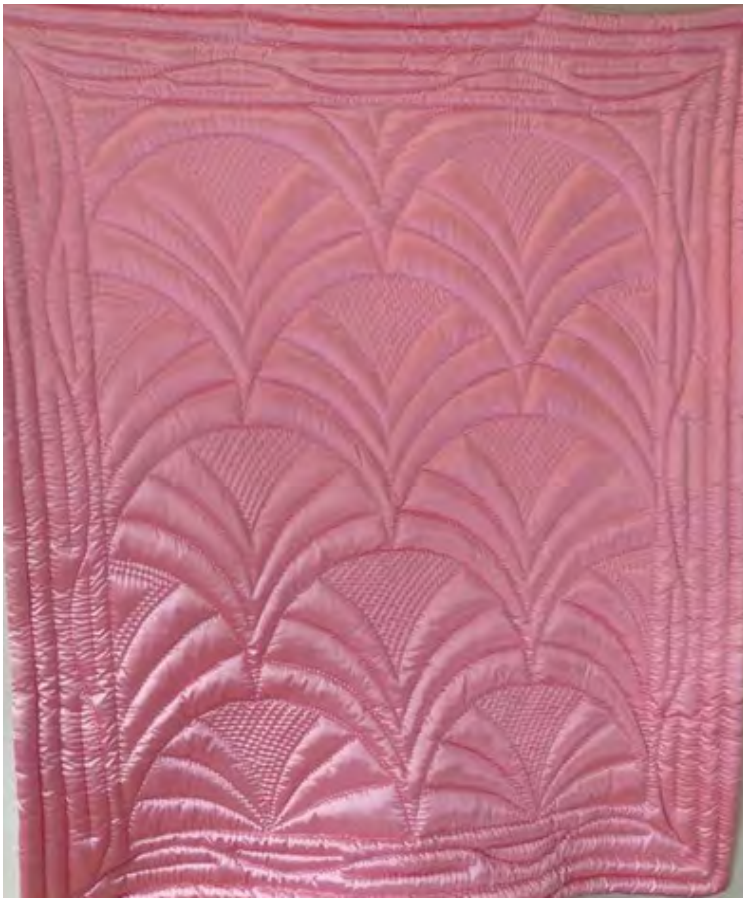
Aynı ismi taşıyan farklı desenler de vardır. Ankara'da "güneşli" diye isimlendirilen desen Kilis'te aynı isimle ancak farklı tasarımlarla yapılır (Görsel 1.35 ve 1.36). Niğde'de "güneş" ismiyle bilinen yorgan deseni, Afyon'un "göbekli" diye bilinen yorgan deseni ile çok benzerdir.

Görsel 1.35: Güneşli deseni (Ankara)

Görsel 1.36: Güneşli deseni (Kilis)

İzmir'in Tire ilçesinde "söğüt dalı" olarak isimlendirilen desen, Afyonda da aynı isimle adlandırılmıştır. Tire'de "kilim" denen desene, Afyon'da "halı deseni" denmektedir.

Burdur bölgesinde "midye, karanfil, lale, paket taşı" denen yorgan deseni örneklerinin benzerleri, Afyon yorganlarında da kullanılmaktadır. Ankara yorganlarında sıklıkla kullanılan "şemsiye" deseni Afyon, Konya ve Kilis yorganlarında da tercih edilen modeller arasındadır (Görsel 1.37).

Bunların dışında yöreye özel desenler de vardır. Kilis'te "ilikli" olarak isimlendirilen desen, yöreye özgü bir modeldir (Görsel 1.38).

Görsel 1.37: Şemsiye deseni

Görsel 1.38: İlikli yorgan (Kilis)

Yorgan desenlerinde görülen benzerlikler, desen konusunda bir etkileşim olduğunun göstergesidir. Desenler birbirine benzese de her yörede ve her ustanın işçiliğinde renk, kompozisyon, işleme tekniği açısından özgündür. Yorgan ustaları da bire bir çalışmalar yerine kenar suyu, köşe ve göbeklerde farklı düzenlemelerle kendilerinden bir şeyler katmayı tercih edebilir. Örneğin ana desen olarak tavus kuşu kullanıldığında kuş sayısında, kuyruk ve köşe detaylarında farklılıklar olduğu görülür. Görsel 1.39.a ve Görsel 1.39.b incelendiğinde ana desen tavus kuşudur ancak köşe, kuşların arasındaki desen ve kuyruk detayları farklılık göstermektedir.

Görsel 1.39: Tavus kuşu desenleri

ETKİNLİK KUTUSU

Yörenizdeki yorgan desenlerini araştırarak sunum dosyası hazırlayınız. Verilen işlem basamaklarını takip ederek çalışmanızı tamamlayınız.

1. Öğretmeninizle etkinlik tarihini belirleyiniz.
2. Çevrenizdeki (evinizde, yorgan dikim evlerinde vb.) yorganları inceleyerek desen örneklerini araştırınız.
3. Araştırma sonuçlarını fotoğraflayınız.
4. Fotoğrafladığınız yöresel yorgan desenlerinin isimlerini, anlamlarını ve hikâyelerini araştırınız.
5. Araştırma sonuçlarını fon kartona veya dijital sunum olarak hazırlayınız.
6. Sunum dosyasını, etkinlik tarihinde sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.2.1. Desen ve Desen Grupları

Desen; tahta, çini, kumaş, kâğıt vb. yüzeylerin üzerinde varlıkları, nesneleri belirli çizgilerle gösterme, tasvir etme olarak tanımlanır. Desen için çizgi, hareket, denge, hacim, oran, form (şekil) ritim, kompozisyon, perspektif, ışık, renk vb. ölçütlerin dikkate alınması gereklidir. Bu ilkelere ait detaylı bilgilere 10. Sınıf Desen Tasarım kitabında yer verilmiştir. Desenin ürün çeşidine, tekniğe, yere, malzemeye ve kişinin zevkine uygun olması ürünün görünümüne estetik değer katar.

Desen ev tekstilinden mimariye, ev aksesuarlarından geleneksel sanatlara kadar birçok sanat alanının temelini oluşturan yapı taşıdır. Kullanılan birçok obje ve üründe görülen motiflerin ilk aşaması desendir.

Tasarım aşamasında desenler, işlevsel ve sanatsal açıdan değerlendirilmelidir. Farklı teknik ve malzeme kullanılarak renk, kompozisyon ve biçim bütünlüğü oluşturulmalıdır. Geçmişten gelen kültürel miras, bu mirası günümüz ile bütünleştiren modernizasyonlar, stilizasyonlar, günün modası, estetik ve güzellik anlayışı, kişinin beğenisi tasarımda dikkate alınmalıdır. Yapılacak üründe kullanılacak teknikler, desenin hatlarını detaylandırmada önemlidir.

Yorgan süslemelerinde kabarıklık oluşmaması için yorganın kalınlığı ve iç dolgu malzemesinin cinsi dikkate alınmalıdır. Desenlerin fazla detaya girmeden ana hatları çizilir. Daha sonra bu hatların içi tasarıma uygun olarak işleme teknikleri ile doldurulur. Çoğunlukla kabartma kısmı oluşturan desenler ana desen olarak görülür. Bazı uygulamalarda ise işleme tekniği, zemin kumaşının rengi ve deseni; basık duran desenlerin belirginliğini artırır.

Yorgan desenleri için önceden dikilmiş yorganlardan, fotoğraflardan, kataloglardan faydalanılır. Ayrıca ustanın ilgi duyduğu olay, nesne vb. durumların tasvir edildiği stilize, özgün desenler de kullanılmaktadır. Yorganlarda kullanılan desen grupları şunlardır:

- Geometrik desenler
- Bitkisel desenler
- Figürlü desenler
- Nesneli desenler

Desen gruplarından sadece bir tanesi kullanılabileceği gibi birkaç grubun bir arada kullanıldığı kompozisyonlar da oluşturulabilir.

Geometrik Desenler: Altıgen, baklava biçimi, daire, diyagonal çizgi, dikdörtgen, üçgen, düz çizgi, eğri çizgi, eşkenar dörtgen, kırık çizgi, oval, üçgen, yarım daire zigzag çizgiler vb. şekiller geometrik düzenlemelerde tercih edilen formlardır.

Bitkisel Desenler: Çiçek, yaprak dal vb. ögelerden oluşan bitkisel desenler her türlü ürüne ve tekniğe uyum sağlayan formlardır.

Papatya (Görsel 1.40), ayçiçeği (Görsel 1.41), lale, menekşe, karanfil, akasya çiçeği, çuha çiçeği, gelincik çiçeği, haşhaş çiçeği, katmerli çiçek, koza gülü, mine, ortanca, söğüt çiçeği, yaban gülü ve yıldız çiçeği bitkisel formlu yorganlarda kullanılan çiçek çeşididir.

Görsel 1.40: Papatya deseni

Görsel 1.41: Ayçiçeği deseni

Çuha yaprağı, dilimli yaprak (Görsel 1.42), klasik sade yaprak (Görsel 1.43), lale yaprağı, menekşe yaprağı, ortanca yaprağı, sıralı yaprak, söğüt yaprağı, asma yaprağı, üzüm, sarmaşık, yaban gülü yaprağı ve yonca yaprağı bitkisel formlu yorganlarda kullanılan yaprak çeşididir. Yonca yaprağı ve sade yaprak motifleri çok tercih edilmektedir. Ayrıca çiçek ve yaprakların (Görsel 1.44), yaprak ve nesnelerin (Görsel 1.45) bir arada kullanıldığı pek çok desen vardır.

Görsel 1.42: Dilimli yaprak desen

Görsel 1.43: Klasik sade yaprak deseni

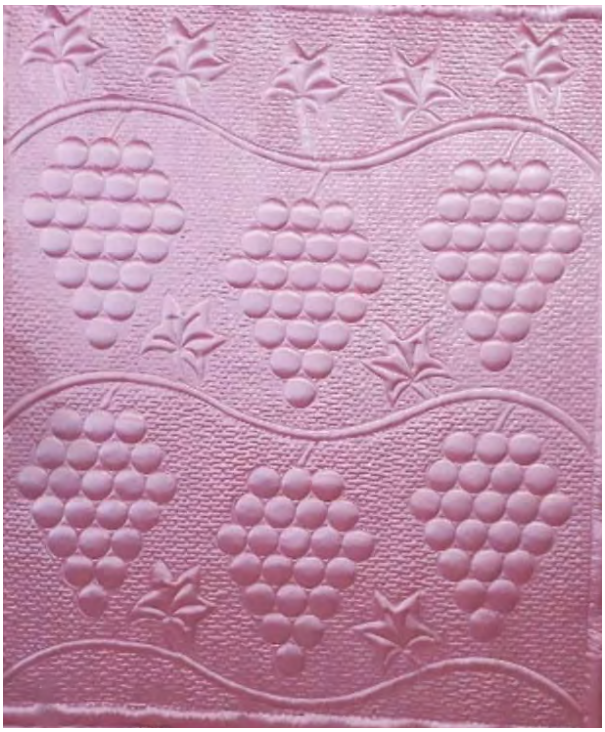

Görsel 1.44: Dilimli yaprak ve menekşe deseni

Görsel 1.45: Dilimli yaprak ve güneş deseni

Muz, üzüm salkımı vb. meyveler bitkisel formlu yorganlarda kullanılan meyve çeşitlerindendir. Dallarda ise kompozisyona ve desen formuna uygun olarak düz, "C" ve "S" şeklinde kıvrımlar kullanılır. (Görsel 1.46). Çiçek, yaprak ve nesnelerin bir arada kullanıldığı yorgan desenleri de vardır (Görsel 1.47).

Görsel 1.46: Üzüm salkımı ve kıvrımlı dal deseni

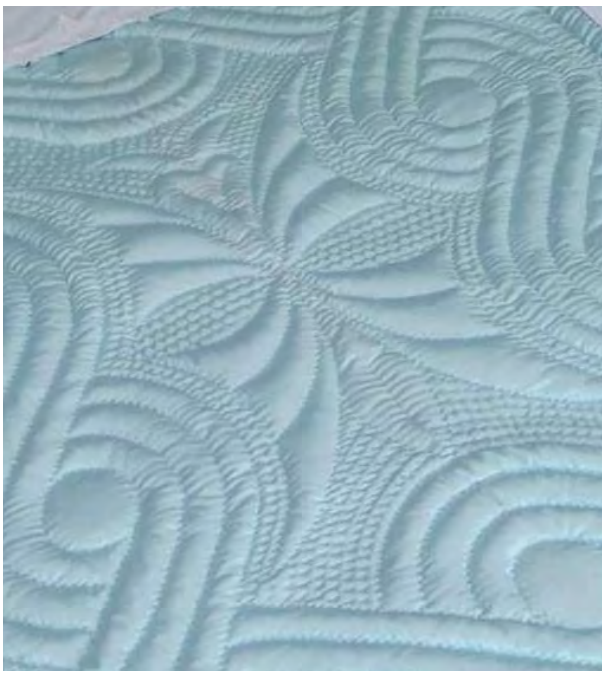

Görsel 1.47: Buket lalesi deseni

Figürlü Desenler: Tavus kuşu (Görsel 1.48), salyangoz, kelebek (Görsel 1.49), arı, kaz ayağı, kırlangıç, Ren geyiği tasvirleri ve bülbül, gül kombinasyonları figürlü düzenlemelerde sıklıkla tercih edilen formlardır.

Görsel 1.48: Tavus kuşu deseni

Görsel 1.49: Kelebek deseni

Nesneli Desenler: Bayrak, şemsiye, mekik, pervane, fiyonk, yelpaze, küplü model, ay, çarkıfelek, çavuş sırması, çerçeve, deniz dalgası, bulut, güneş, kalp, kuşak, madalyon, midye kabuğu, parke taşı, rüzgârgülü, saksı, suyolu, sütun yelken, zarf (Görsel 1.50), parke, yelpaze ve yıldız (Görsel 1.51) nesneli formların sık kullanılan şekilleridir.

Görsel 1.50: Zarf deseni

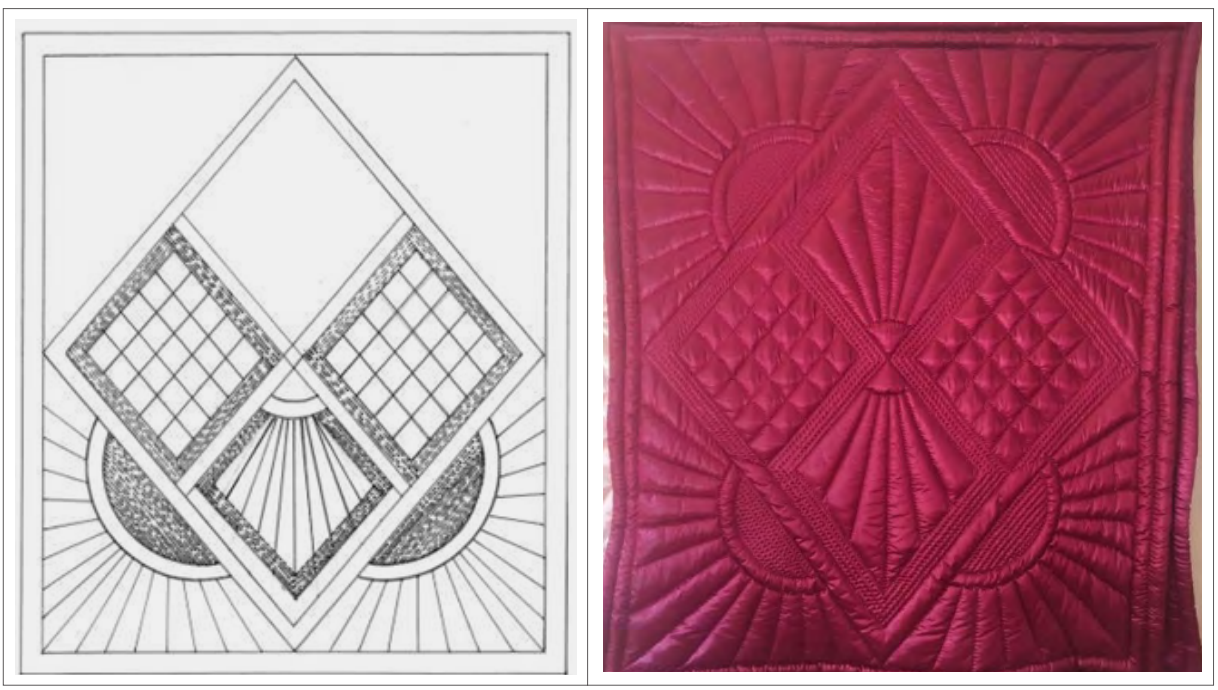

Görsel 1.51: Yıldız deseni

1.2.2. Kompozisyon

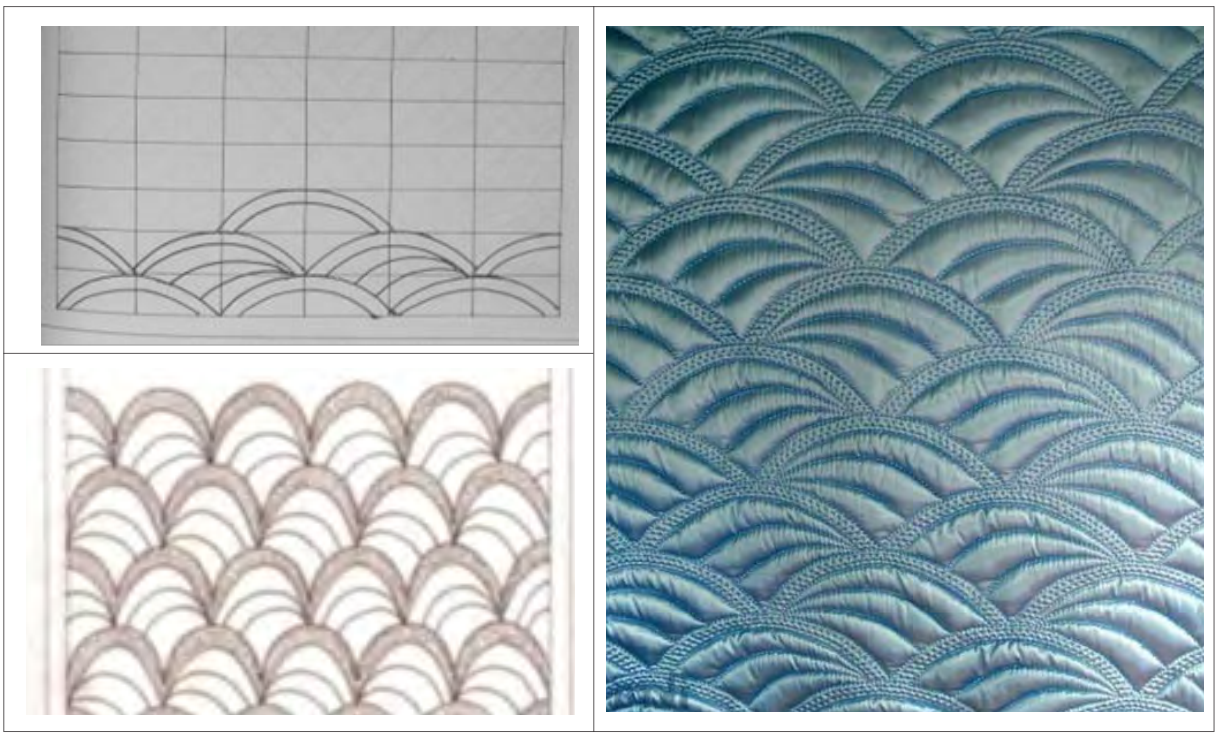
Desen tasarımında ve kompozisyonlarda yorgan yüzeyinde kullanılan kumaşın, modelin ve işleme tekniklerinin uyumuna ve özelliklerine dikkat edilmelidir. Tüm yorganların dört kenarında bir veya iki sıra düz çizgi deseni bulunur. Yorganı çevreleyen çizgilerden oluşan bu yollar hem desenin bir parçasıdır hem de yorganı düzgün biçimde kaplayabilmek için kolaylık sağlar. Yorganlarda kullanılan çizgi yolların sayısı ve genişliği kompozisyon tasarımında netleşmelidir.

Yorganlarda kompozisyon olarak merkezden gelişen veya tekrar eden yüzey düzenlemeleri kullanılır. Merkezden gelişen kompozisyonlarda köşeler ve göbek belirgindir. Desenler genellikle merkezden kenara veya kenardan merkeze doğru yönlendirilir (Görsel 1.52).

Görsel 1.52: Merkezden gelişen kompozisyon ve kompozsiyona göre işlenmiş yorgan

Yüzey düzenlemeleri kaydırmalı, düzgün sıralamalı ve bağlantılı kompozisyon olarak tasarlanır. Aynı desenin tekrar edilmesiyle bütün zemin doldurulur (Görsel 1.53 ve 1.54).

Görsel 1.53: Kaydırmalı sıralamalı kompozisyon ve kompozsiyona göre işlenmiş yorgan

Görsel 1.54: Düzgün sıralamalı kompozisyonve kompozsiyona göre işlenmiş yorgan

Tasarlanan bir desenden sayı, kompozisyon vb. açılardan farklı kompozisyonlar oluşturulabilir. Örneğin ana desen olarak menekşe kullanılan Görsel 1.55, 1.56 ve 1.57'de menekşenin düzgün sıralı, buket ve göbekli formları görülür.

Görsel 1.55: Buket menekşe deseni

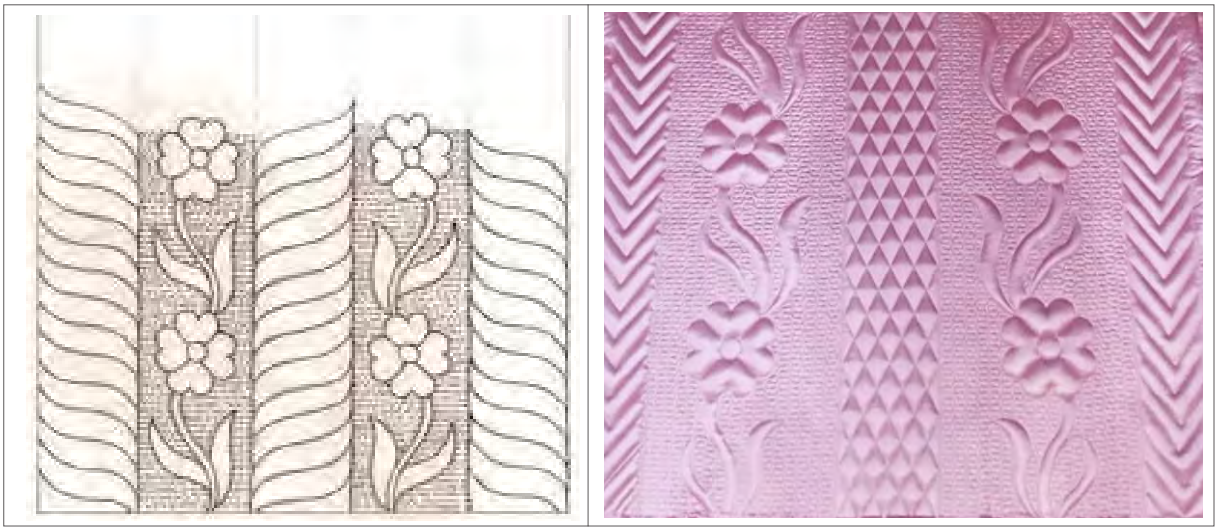

Görsel 1.56: Göbekli menekşe deseni

Görsel 1.57: Sıralı menekşe deseni

Merkezden gelişen ve yüzey düzenlemeli kompozisyonların yanı sıra özgün tasarımlar da kullanılır. Özgün tasarımlarda belli bir kurala uymadan farklı desen birimleri farklı dizilişlerle bir araya getirilir. Bitkisel desen birimi ve farklı geometrik birimler dikey biçimde sıralanarak özgün tasarım oluşturulur (Görsel 1.58).

Görsel 1.58: Baklavalı balıksırtı, menekşe, kilis deseni

1.2.3. Yorgan Modeli Tasarlama

İşlemeli yorgan üretimi çoğunlukla sipariş üzerine yapılır. Bu nedenle kişinin isteği, ihtiyacı, zevki ve bütçesi dikkate alınır. Yorgan deseni seçiminde ürünün kullanılacağı yer, kullanım amacı (günlük, çeyizlik), kumaş rengi, yorganın boyutu ve ürün özelliği etkilidir. Yorgancılık mesleğini yapan ustalarda, kendilerinin derlediği yorgan resimlerinden oluşan desen katalogları vardır. Bu kataloglarda anonimleşmiş desenlerin yanı sıra ustaların kendi tasarımları da bulunur. Ayrıca kişiye özel özgün tasarımlar da yapılır.

Desen oluşturmanın ilk aşaması birim tasarımlarıdır. Tasarlanan birimlerin tekrarı ile motifler oluşturulur. Belirlenen kare, yuvarlak, üçgen, dikdörtgen, simetrik, asimetrik vb. formlara motiflerin yerleştirilmesiyle desenler elde edilir. Desenler, tasarlanan kompozisyonlara göre yüzeylere uygulanır.

Yorgan modeli tasarımında yorgancılar kareli kâğıtlara tasarım yapar. Tasarım sırasında takip edilen işlem basamakları şunlardır:

1. Yorgan ölçüleri belirlenir.
2. Birim desen tasarımları yapılır.
3. Birim desenlerden motif ve desen oluşturulur.
4. Yorganda uygulanacak kompozisyon seçilir.
5. Belirlenen ölçüler dikkate alınarak kareli kâğıda dikdörtgen bir şekil çizilir.
6. Yorgan taksimatında olduğu gibi dikdörtgen şekil orta çizgilerden çizilerek dört parçaya ayrılır.
7. Köşelerden çapraz çizgiler çizilir.
8. Dörde ayrılan parçaların köşelerinden çapraz çizgiler çizilir.
9. Desen kompozisyona göre bu çizgiler baz alınarak yerleştirilir.
10. Simetri alınarak çizim tüm parçalara yansıtılır.
11. Yorgan kenar yollarının sayısı belirlenerek çizilir.

Desenler işleme uygulanacak yorganın boyutuna göre hazırlanmalıdır. Tek kişilik bir yorgan için hazırlanan desen, fotokopi veya ozalit ile büyültülerek çift kişilik bir yorgana dönüştürülebilir. Aynı şekilde küçültme işlemi ile bebek yorganına uygun hâle getirilebilir. Geometrik desenlerde büyütme ve küçültme desen aralarının daraltılması veya genişletilmesi ile yapılır. Desenlerde büyültme ve küçültme işlemleri yapılırken dikkat edilmesi gereken önemli detaylardan biri de yarım desenlerin yorganın alt ve üst kısmına denk getirilmesidir. Desenler yorganların yan kısımlarında tam görünmelidir.

3. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

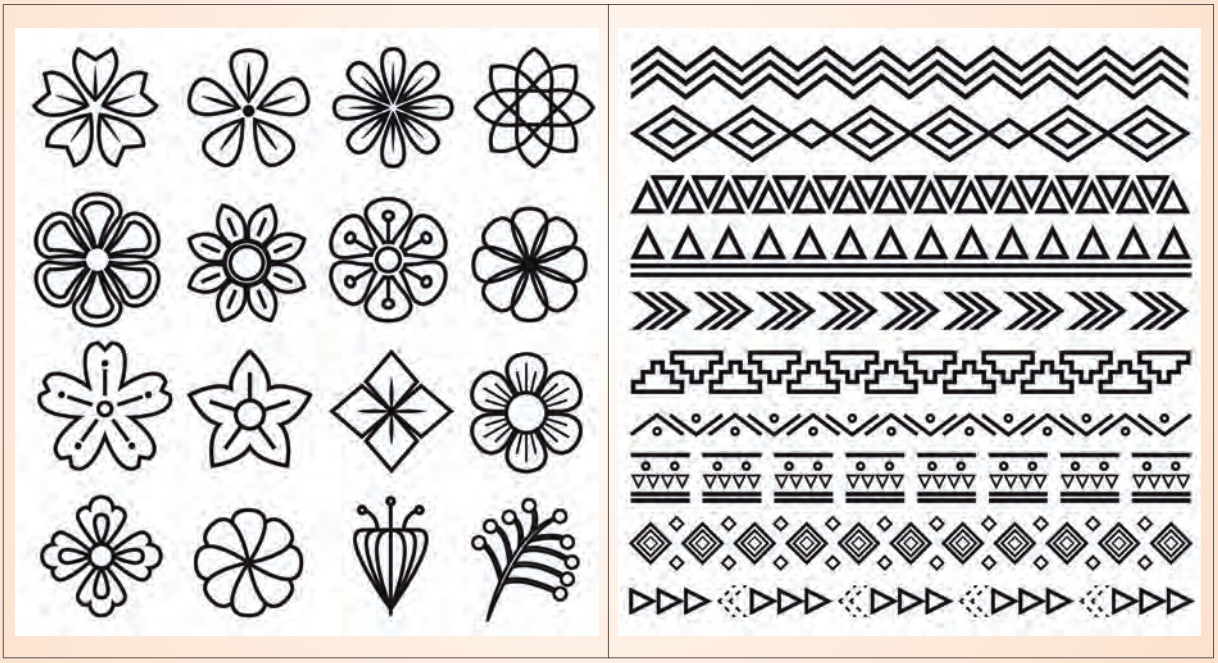
Amaç : Yorgan modeli tasarlamak.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede yorgan modeli tasarlama çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Kalem, silgi, kalemtıraş, parşömen kâğıdı, aydınger, cetvel

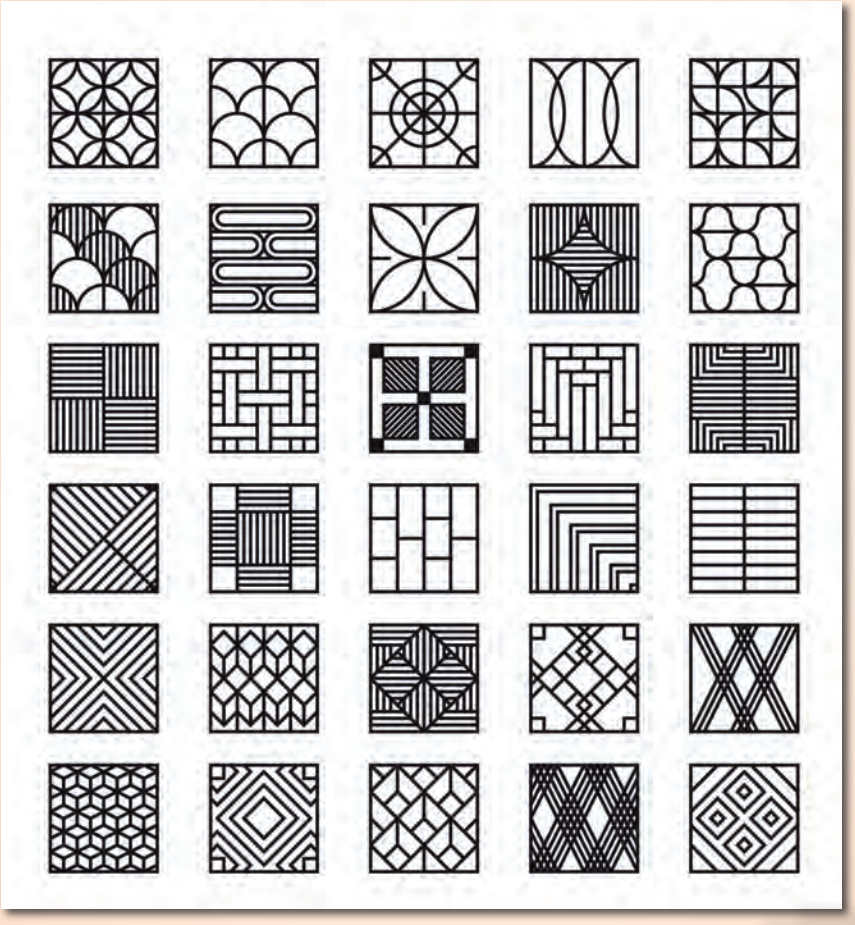
İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Yorgan çeşidini belirleyiniz.
5. Yorgan ölçüsünü belirleyiniz.
6. Birim desen tasarımları yapınız (Görsel 1.59).

Görsel 1.59: Birim desen tasarımı örnekleri

7. Yorganda kullanılacak kompozisyon tasarımları yapınız (Görsel 1.60).

Görsel 1.60: Kompozisyon tasarımı örnekleri

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 3 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 3

"3. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Yorgan çeşidini belirledi.		
3. Yorgan ölçüsünü belirledi.		
4. Birim desen tasarımları yaptı.		
5. Kompozisyon tasarımları yaptı.		
6. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
7. Temiz ve düzenli çalıştı.		
8. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

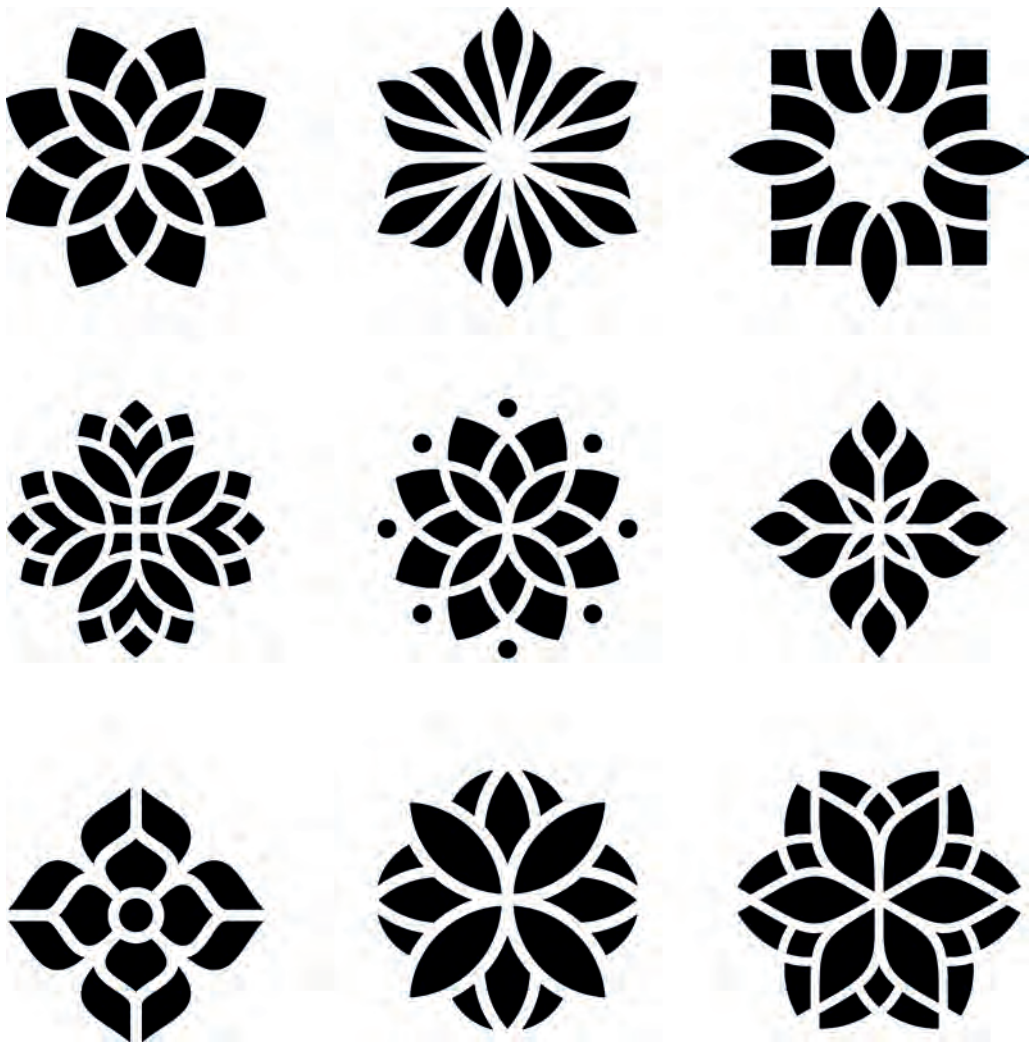
1.2.4. Yorgan Deseni Hazırlarken Kullanılan Araç Gereç

Yorgan desenleri kâğıt üzerine veya doğrudan kumaş üzerine olmak üzere iki şekilde çizilir. Kâğıt üzerine çizilen desenlerde kullanılan araç gereç; parşömen kâğıdı, aydınger kâğıdı, kurşun kalem, silgi, kalemtıraş, cetvel, milimetrik kâğıt, kareli kâğıt vb.dir.

Kumaş üzerine çizilen desenlerde kullanılan araç gereç; çirpi ipi, değişik boylarda cetvel, tebeşir, sabun, farklı boylarda pergel, desen kalıpları vb.dir.

1.2.5. Yorgan Deseni Kalıpları Hazırlama

Yorgan desenini kumaş üzerine geçirmek için sıklıkla kalıpla desen geçirme tekniği uygulanır. Parşömen veya aydınger kâğıdına çizilen desenler mukavvaya geçirilir. Maket bıçağı veya makasla çizilen hatlar düzgün bir biçimde kesilir. Bu uygulamada desenin tek hat olarak düzgün çizilmesi, aynı düzgünlükte mukavvaya geçirilerek kesilmesi gerekmektedir. Kalıp kenarlarında pürüz olmamalıdır. Hazırlanan kalıplar yıpranana kadar birçok defa kullanılabilir (Görsel 1.61).

Görsel 1.61: Kalıp örnekleri

4. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç : Yorgan deseni kalıbı hazırlamak.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede yorgan deseni kalıbı hazırlama çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Kalem, silgi, kalemtıraş, parşömen kâğıdı, aydınger, cetvel

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. "3. Uygulama"da tasarladığınız desenlerden birini seçiniz.
5. Desenin boyutunu belirleyiniz.
6. Deseni, parşömen veya aydınger kâğıdına çiziniz.
7. Kâğıdı çevirerek tersinden de çiziniz.
8. Çizdiğiniz deseni keserek birim kalıplarını hazırlayınız (Görsel 1.62).

Görsel 1.62: Birim desen kalıp örneği

9. Desenin kalıplarını ekonomik olarak mukavvaya yerleştiriniz.
10. Desen çizgilerinin üzerinden çizerek deseni mukavvaya geçiriniz.
11. Mukavvaya kopyalanan desen çizgilerinin üzerinden keserek kalıpları çıkarınız (Görsel 1.63).

Görsel 1.63: Kesilmiş kalıplar

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 4 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 4

"4. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Desen seçimini yaptı.		
3. Desenin boyutunu belirledi.		
4. Deseni, parşömen veya aydınger kâğıdına çizdi.		
5. Kâğıdı çevirerek tersinden de çizdi.		
6. Çizdiği deseni keserek birim kalıplarını hazırladı.		
7. Kalıbı mukavvaya yerleştirdi.		
8. Desen çizgilerinin üzerinden çizerek deseni mukavvaya geçirdi.		
9. Mukavvaya kopyalanan desen çizgilerinin üzerinden keserek kalıpları çıkarttı.		
10. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
11. Temiz ve düzenli çalıştı.		
12. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

1.2.6. Yorgana Desen Geçirme Teknikleri

Deseni yorgan yüzüne geçirmek için kullanılan iki farklı seçenek vardır. Birinci seçenekte dolgu malzemesi yerleştirilmeden desen geçirme tekniği uygulanır. İkinci seçenekte ise dolgu malzemesi yerleştirildikten sonra desen geçirilir. Hangi yöntemin kullanılacağı yorganı işleyecek ustanın stiline ve kullanılacak desen özelliğine bağlıdır.

Dolgu işlemi yapılmadan desen geçirme işlem sırası şunlardır:

1. Yüz kumaşı ve astar kumaşı yüz yüze getirilir.
2. Çatı çatma (peyim işlemi) yapılır (Kısa kenarlarından biri açıkta bırakılarak üç kenarı dikilir.).
3. Dikilen kumaş yüzüne çevrilir.
4. Satenden oluşan ön yüze taksimat çizgileri çizilir.
5. Seçilen desen geçirme tekniği ile desen kumaşa geçirilir.

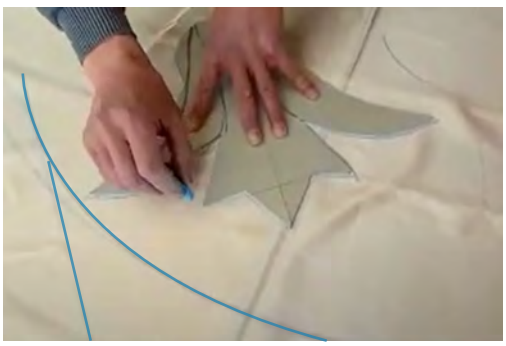
Dolgu malzemesi yerleştirildikten sonra desen geçirme işlem sırası şunlardır:

1. Yüz olarak kullanılacak kumaş ve astar kumaş yüz yüze getirilir.
2. Çatı çatma işlemi yapılır.
3. Kumaş düzgün bir şekilde zemine yayılır.
4. Hazırlanan yorgan torbasına dolgu malzemesi yerleştirilir.
5. Çubuklama işlemleri yapılır.
6. Çevirme işlemi yapılır.
7. Açıkta bırakılan kenar dikilir.
8. Tekrar çubuklanır.
9. Dolgu malzemelerinin işleme sırasında kaymasını engellemek için iri adımlı ve geniş aralıklı teyelleme dikişleri yapılır.
10. Satenden oluşan ön yüze taksimat çizgileri çizilir.
11. Desen, seçilen desen geçirme tekniği ile kumaşa geçirilir.

Deseni kumaşa geçirmek için kalıplar, geometrik ölçüler, çirpi ipi ya da cetvel, pergel ile desen geçirme teknikleri kullanılır. Yorgana desen geçirirken bu tekniklerden sadece bir tanesi kullanılabildiği gibi birkaç tanesi bir arada da kullanılabilir.

Kalıpla Desen Geçirme

Kalıplar, yorganın işleme yapılacak yüzeyine desen tasarımına uygun olarak yerleştirilir. Kalıbın kenarından tebeşir ile çizilir (Görsel 1.64). Tebeşir, işleme sonrasında yorgandan uçacağı için tercih edilir. Çizim için tebeşir yerine kalem veya sabun kullanılabilir.

Görsel 1.64: Kalıpla desen geçirme

Elle Desen Geçirme

Yeterli deneyime sahip yetenekli yorgan ustaları elle desen geçirme yöntemini tercih edebilir. Desenler tamamen el alışkanlığı ile yorgan yüzeyine çizilir (Görsel 1.65).

Görsel 1.65: Elle desen geçirme

Geometrik Ölçülerle Desen Geçirme

İki şekilde uygulanabilen bir yöntemdir. İlkinde çeşitli boyutlarda cetvel, tebeşir veya sabunla istenilen geometrik şekiller çizilir (Görsel 1.66). Diğer yöntem çoğunlukla mitil yorganlarda tercih edilir. Aynı zamanda yorgan ustasının el alışkanlığı ve yeteneği önemlidir. Bu yöntemde geometrik şekiller çizilmez, desen göz kararı ile belirlenen aralıklarla dikiş yapılarak oluşturulur.

Görsel 1.66: Cetvelle desen geçirme

Çirpi İpiyle Desen Geçirme

Desen geçirmek için pamuklu ipin bir ucu büyük bir makaraya sabitlenir. Desen geçirileceği zaman ipin tamamı tebeşir tozuna batırılır. Ardından ip, yorgan üzerinde çizim yapılacak yere getirilip gerdirilir. Gerdirilen ip, ortasından tutularak yukarı kaldırılır. İp bırakıldığında oluşan titreşimle tebeşirin tozu yorgan yüzeyinde istenilen çizgiyi oluşturur (Görsel 1.67).

Görsel 1.67: Çirpi ipiyle desen geçirme

Pergelle Desen Geçirme

Pergelin ucuna tebeşir takılır. Desene uygun olarak büyük daire ya da yay motiflerini çizmek için yorganın saten yüzünde çizimler yapılır (Görsel 1.68).

Görsel 1.68: Pergelle desen geçirme ve desenin işlenmiş hâli

1.3. YORGAN DOLGU MALZEMESİ HAZIRLAMA

Yorgan dolgu malzemeleri, sentetik ve doğal dolgu malzemeleri olarak ikiye ayrılır. Doğal dolgu malzemesi olarak pamuk, kaz tüyü, yün, devetüyü, bambu, ipek vb. malzemeler kullanılır. Yapay dolgu malzemeleri ise elyaf, mikrofiber gibi sentetiklerdir. Zihinsel ve fiziksel sağlık için uykunun önemi büyüktür. Sağlıklı uyku ise yatarken kullanılan yatak, yorgan, yastık vb. ürünlerin doğru materyallerle üretilmesine bağlıdır. Sağlıklı uyku, uyku sıcaklığı ile de ilgilidir. Bu nedenle uyku grubu ürünlerin dolgu malzemesi yaşanan yerin iklimine uygun olmalıdır.

1.3.1. Dolgu Malzemesine Göre Yorgan Çeşitleri

Yorgan, geçmiş yıllarda elde dikilen ve yapımı emek isteyen bir üründür. Bugün ise yüksek teknoloji ürünü makinelerle üretilen elyaf, ipek, pamuklu vb. hazır yorganlar farklı özellikleri sebebiyle daha çok tercih edilmektedir (Görsel 1.69). En sağlıklı yorgan, yüksek nem çekme kapasitesi olan hafif, kolay yıkanabilir ve yumuşak olanıdır. Bugün yorgan dolgu malzemelerinin tümü bu özellikleri taşır.

Kişisel tercihlere bağlı olarak farklı dolgu malzemesiyle yapılmış yorganlar satın alınabilir. Kullanılan dolgu malzemesine göre başlıca yorgan çeşitleri şunlardır:

Görsel 1.69: Hazır yorgan ve yastık

Pamuklu Yorgan: Geçmişte elde dikilen yorganın dolgu malzemesi, oldukça değerli kabul edilen pamuktur. Pamuk, nemi ve sıcağı içine çeken fakat dış ortama sıcaklığı ya da soğukluğu vermeyen bir malzemedir. Pamuklu yorgan, sağlıklı ve doğal dolgu malzemesi olması nedeniyle tercih edilir.

Yün Yorgan: Yün yorgan için genelde koyun yünü kullanılır. Yorgan sanayisinde pamuk ve diğer yorgan türleri üretilmeden evvel insanoğlunun kullandığı ilk yorgan çeşitlerindendir. Yün yorgan, ısıyı eşit şekilde dağıtması ve sıcak tutması ile bilinir. Diğer yorganlara göre daha ağırdır. Eskiden köyde kullanıcıların kendileri tarafından yapılan yün yorgan, şehirde bu işi meslek edinen kişiler tarafından yapılmakta idi. Bugün ise gelişen sanayi ile birlikte fabrika ortamında, yetişkin ve bebek yorganı kategorilerinde üretimi gerçekleştirilir.

Kaz Tüyü Yorgan: Kaz tüyü, uzun yıllardır mont, yorgan gibi giyim ve tekstil ürünlerinde dolgu malzemesi olarak kullanılmıştır. Bunun en büyük sebebi, hafif olmasına rağmen yüksek ısı yalıtımı sağlamasıdır. Çok işlevli bir dolgu malzemesi olan kaz tüyü, ortamdaki fazla nemi içine hapsederek sıcak, kuru ve rahat bir uyku sağlar. Makinede yıkamak, doğal kaz tüyünün yapısını zamanla yıpratabilir ve toplanmasına sebep olabilir.

İpek Yorgan: Alerji karşıtı bileşenler barındıran ipek, en yumuşak dolgu malzemesidir. İpek yorgan oldukça hafiftir. İpekte bulunan sericin isimli protein, mayt barınmasını engelleyen doğal bir yapıya sahiptir. Bu nedenle %100 ipek dolgulu yorgan, kullanım süresi boyunca alerjen barındırmayan antialerjik özelliktedir.

Bambu Yorgan: Diğer yorgan çeşitlerine nazaran çok daha ince bir yapıya sahiptir. İnce bir tabaka hâlinde dokunmuş olan bambu dolgu malzemesi, dışarıyla ısı alışverişini kesmesine rağmen cilde hava aldırır. Bambu yorganın en önemli özelliği, nemi içine çekme oranının yüksek olması nedeni ile uyku esnasında terletmemesidir.

Elyaf Yorgan: Dolgusu elyaf olan en hafif yorgan çeşididir. Elyafın içinde yer alan bileşenler, hızlıca vücut ısısına odaklanarak sıcaklık sağlar ve ısının dışarı çıkmasını engelleyen sıkı bir yapıya sahiptir. Elyaf yorgan, çamaşır makinesinde rahatlıkla yıkanabilir ve kuruma süresi pamuklu kumaştan az bir süre fazladır. Yıkama sonrası toplanma, yıpranma gibi durumlarla karşılaşılmaz.

1.3.2. Dolgu Malzemelerinin Özellikleri

Yorgan ve yastıklarda dolgu maddesi olarak doğal ve doğal olmayan sentetik malzemeler kullanılmaktadır. İhtiyaca uygun tercih yapabilmek için bu malzemelerin özellikleri iyi bilinmelidir.

Pamuk: Bilinen en eski dolgu malzemesidir. Boyu 25 cm ile 2 m arasında değişir ve ekildikten yaklaşık 7 ay sonra olgunlaşır. Üç, dört veya beş dilimli koza biçiminde meyvesi olan, sıcak bölgelerde yetişen tarım bitkisidir (Görsel 1.70). Kozalar olgunlaşıp açıldığında içindeki tüylü yığın ortaya çıkar. Bu yığın, tohumlarından arıtıldıktan sonra pamuk lifi adını alır. Pamuğun önemli özellikleri şunlardır:

Görsel 1.70: Pamuk kozası

- Bir yaz bitkisidir.
- Kendi ağırlığının %40'ına kadar nemi bünyesinde barındırabilir.
- Yumuşaktır.
- Sıcağı iyi iletir, bu sayede insan vücudunu serin tutar.
- Terleme sorununu önlemeye yardımcı olur.
- Yaz ve bahar aylarında kullanım için idealdir.

Yün: Hayvansal kıl kökenli doğal bir elyaf türüdür. Koyunların vücut örtüsünden elde edilen yün, yorgancılık alanında dolgu malzemesi olarak kullanılır (Görsel 1.71). Yünün rengi hayvanın özelliğine göre değişebilir. Vücuttaki fazla nemi alırken, ortama ısı verir. Bu özelliğine **ıslanma ısısı** denir. Yünün önemli özellikleri şunlardır:

Görsel 1.71: Koyun yünü

- En esnek doğal liflerdendir.
- Doğal, yıkanabilir ve uzun ömürlüdür.
- Ortam nemini düzenler.
- Hacmini ve yapısını, hiçbir yan müdahale olmadan uzun yıllar koruyabilir.
- Dört mevsim kullanıma uygundur.
- Sıcak ve soğuğa karşı yalıtım sağlar.
- Kesintisiz uyku konforu sağlar, statiği azaltır.
- Doğa dostudur, endüstriyel kirliliğe neden olmaz.
- %100 yünden elde edilen türleri, ısıyı dengeler ve eşit şekilde dağıtır.
- İçinde herhangi bir toksik madde ya da kimyasal barındırmaz.
- İçindeki minik kıllar ve lanolin denilen madde sayesinde herhangi bir mikrop oluşumunu engellediği için sağlıklı ve hijyenik bir kullanım sunar.

Bambu: Buğdaygiller familyasına ait, bazen birbirlerinden çok farklı görünen 1.200 adet bitki türünden oluşan bir bitki ailesidir (Görsel 1.72). Bambu türleri Asya, Amerika ve Afrika'da bulunur. Bambunun en büyüğü 80 cm kalınlığa ve 38 m uzunluğa erişebilir. Günde 90 cm kadar büyüyebildiği için dünyanın en hızlı büyüyen bitkisi olarak bilinir. Yapısındaki bambu-kun maddesi, bakteri gelişimini engelleyici özelliktedir. Bambunun önemli özellikleri şunlardır:

- Doğal bir dolgu maddesidir.
- Nefes alabilen bir yapıdadır.
- Pamuktan üç kat fazla su emer, dört kat hızlı kurur.
- Vücudun nefes almasına yardımcı olur.
- Yıkanabilir, koku yapmaz, serin ve ferah bir hissiyat verir
- Doğal antibakteriyel özelliğe sahiptir.
- Hafiftir.
- Kaşmir ve ipek tuşesine (dokunma işi, biçimi) en yakın yumuşaklıktadır.
- Teri çabuk emer.
- Parlak görünümü nedeniyle merserizasyon (Dokuma ya da örme kumaşlara kalıcı parlaklık kazandırılması işlemidir.) gerektirmez.
- Ultraviyole ışınlarını kırar.

Görsel 1.72: Bambu

İpek: İpekböceğinin ördüğü kozadan (Görsel 1.73) elde edilen doğal, çok ince, esnek ve parlak liftir. İpeğin önemli özellikleri şunlardır:

- Dört mevsim kullanılabilir.
- İpek lifinin içi %33 ile %38 oranında hava boşlukları içerir. Hava sıcak olduğunda oluşan nem bu hava boşluğunda muhafaza edilir ve aşırı sıcaklık engellenir.
- Terleme yapmaz.
- Termostatik yapısıyla fazla sıcak havayı dışarı atarak termostat gibi çalışır.
- 30 derece suda elde veya makinede yıkanabilir.
- Kullanım ömrü 15-20 yıldır.
- İmalat sürecinde kimyasal kullanılmaz.
- İpek yumuşak olmasına rağmen son derece sağlam ve dayanıklıdır.
- Sıcak ve yumuşak bir malzeme olduğundan vücuda batma yapmaz.
- Saf ipek küf tutmaz, antialerjiktir.

Görsel 1.73: İpek kozası

Boncuk Elyaf: Yastık ve minderlerde kullanılan dolgu maddesidir. Silikonize elyafın 5 mm çapındaki ince elyaf toplarından oluşur (Görsel 1.74). Böylece elyafın dolgu olarak kullanılması durumunda yastıkta oluşan toplanma önlenir. Boncuk elyafın önemli özellikleri şunlardır:

- Kıvrılarak top şekline getirilen elyaflar, birbirine tutunduğu için yaylanarak baş ve boyun bölgesine gerekli desteği verir.
- Hafiftir.
- Hijyeniktir.
- Kokusuzdur.
- Kolay yıkanır ve çabuk kurur.

Görsel 1.74: Boncuk elyaf topları

Viskoelastik: Doğal doku malzemesi çeşitleri arasında son yıllarda en sık kullanılan malzemelerden biri olan viskoelastikler, istem dışı hareketleri %80 oranında azaltan bir üründür. Uzayda astronotların üzerinde oluşan basıncı dengelemek için geliştirilen visko, yastık ve yataklarda dolgu malzemesi olarak kullanılır. Viskoelastiğin önemli özellikleri şunlardır:

- Vücut sıcaklığı ile şekil alabilen yapısı, baş ve boyun bölgesinde oluşan basıncı dağıtarak sağlıklı bir uyku sunar.
- Serinlik hissi verir.
- Medikal yastık üretiminde delikli visko kullanılır.

Mikroelyaf-Mikrojel: 3 denye (1 denye 9.000 m uzunluğundaki ipliğin gram olarak ağırlığını ifade eder.) inceliğindedir. Boyu enine göre çok daha uzun renkli ve renksiz lif topluluğudur (Görsel 1.75).

- Sağladığı yalıtım sayesinde ısı kaybını en aza indirir.
- Bükülme ve birbirine yapışma özelliği vardır.
- Kış aylarında ihtiyaç duyulan sıcak uyku ortamını sağlar.
- Kolay yıkanır ve çabuk kurur.
- Esnektir, gerilme ve kopmaya dirençlidir.
- Hijyeniktir.
- Kokusuzdur.
- Parlaktır.

Görsel 1.75: Mikroelyaf

Poliüretan (PU) Sünger: Esnek bir yapısı olmasından dolayı birçok alanda faydalanılır. Yoğun ve sert bir yapıdadır. Ağırlığa dirençli olduğu için oturma süngerlerinde kullanılır (Görsel 1.76).

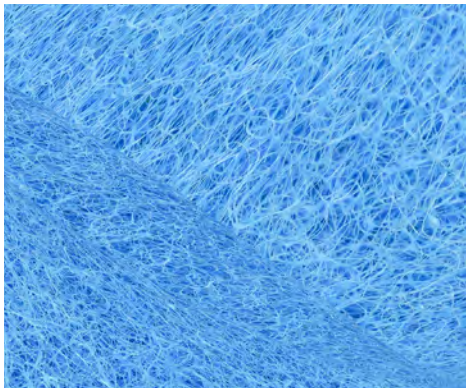
- Şeklini koruma yeteneği çok yüksektir.
- Basınç altında oldukça uzun süre dayanır.
- Kırpıntı ve küp kesim şeklinde kullanılır.
- Yumuşaklık veren mikro elyaf ve kaz tüyü dolgu malzemeleri ile birlikte kullanılır.

Görsel 1.76: Pu sünger

Vatka Elyaf: Ağırlıklı olarak mobilya, ev tekstili, tekstil, konfeksiyon sektörlerinde kullanılan örgüsüz ve dokusuz (nonwoven) polyester kumaşlar uygulamada vatka elyaf veya metrelik elyaf şeklinde adlandırılmaktadır (Görsel 1.77). Vatka elyaflar, koltuk-kanepe döşemelerinde ve yataklarda genellikle sünger ile kumaş arasında kullanılır. Bunların yanı sıra yorganlarda, yatak örtülerinde, hurçlarda, montlarda, günlük hayatta kullanılan birçok üründe, vatka elyaf kullanılmaktadır. Özel kapitone işlemleriyle yorgan kumaşına tutturulur. Vatka elyafın özellikleri şunlardır:

- Dolgunluk kazandırır.
- Dayanıklı ve uzun ömürlüdür.

Görsel 1.77: Vatka elyaf

Kaz Tüyü: Sahip olduğu higroskopi özelliği ile kullanılırken ortamda oluşan fazla nemi bünyesinde hapseder, kullanılmadığı süreçte ortama geri verir (Görsel 1.78). Kaz tüyü, gıdık ve sırt tüyü olarak ikiye ayrılır. Bu tüyler birbiriyle karıştırılarak kullanılabilir. Kaz tüyünün önemli özellikleri şunlardır:

- Doğal yapısı gereği sıcaklık değişimine karşı vücudu korur, nemi ayarlar ve uyku için uygun bir atmosfer oluşturur.
- En doğal, en sağlıklı ve en yumuşak dolgu malzemesidir.
- Az elde edilebilir bir malzeme olduğu için değerlidir.
- Isı ve nem dengeleyicidir.
- Dünyadaki en hafif doğal dolgu maddesidir.
- Kazın göğüs ve boyun bölgelerinden elde edilen özel tüylerdir.
- Yastık ve yorganda yumuşaklığı ve ısı tutma özelliğini ve hacmini artırır.

Görsel 1.78: Kaz tüyü

- Yumuşak ve hafif yapısından dolayı değişik oranlarda sırt tüyleriyle karıştırılarak kullanılır.
- Yıkanabilir.
- Uzun ömürlüdür.
- Sırt tüyü ortamdaki fazla nemi emen, kullanılmadığında geri bırakan "higroskopi" özelliğine sahiptir.
- Sırt tüyü yapısı nedeniyle dayanıklıdır ve ürüne esneklik sağlar.

Lateks: Kauçuk ağacının sütünden üretilen doğal bir dolgu malzemesidir. Doğal doku malzemeleri içinde sık kullanılanlardan biridir. Lateksin önemli özellikleri şunlardır:

- Kauçuk ağacının sütünden elde edilen doğal bir dolgu malzemesidir.
- Doğal ve esnektir.
- Baş ve boyun bölgesini destekleyerek ağrıları azaltmaya yardımcı olur.
- Delikli yapısı, hava geçirmesini sağladığı için terlemeyi önler.
- Uyku esnasında vücuttaki basıncı dağıtır.

1.3.3. Dolgu Maddelerinin Yorganda Kullanımı

El dikimi yorganlarda genellikle doğal dolgu maddesi olan pamuk ve yün kullanılır. Makinede dikilen ve hazır yorgan diye de adlandırılan yorganlarda çoğunlukla sentetik lifler kullanılır. Yorganda kullanılan pamuk ya da yün miktarı modele, yorganın tek veya çift kişilik olmasına göre değişir. Örneğin tavuskuşu modelinde 2 kg dolgu maddesi yeterlidir. Bazı modellerde uygulanan desenin iyi görünmesi için miktar azaltılırken bazılarında dolgu maddesi miktarının artırılması gerekebilir. Yaşanan bölgenin iklim özellik-

lerine göre de kullanılan dolgu maddesi değişebilir. Örneğin soğuk bölgelerde yün dolgu, sıcak bölgelerde pamuk dolgu tercih edilebilir. Aynı dolgu maddesi tercih edilse bile dolgu maddelerinin miktarı değişebilir. Örneğin Antalya'da 3 kg yün yeterli iken Erzurum, Kars gibi havası soğuk olan şehirlerde bu miktar 5-7 kg'a kadar çıkar. Ayrıca kullanılan mekânların ısınma koşulları da tercihi etkiler. Bölge soğuk bile olsa kalorifer sistemlerinin kullanıldığı evlerde çok kalın ağır yorganlar tercih edilmemektedir. Kullanılan dolgu miktarı ve çeşidi mevsimlere göre de farklılık gösterir. Bahar ve yaz aylarında, dolgu malzemesi azaltılmış daha ince yorganlar kullanılır. Kullanıcı isteğine bağlı olarak pamuk ve yün yerine sadece sentetik lifler kullanılabilir. Saten kumaş yüzlü yorganlarda yünün kullanımı zorken mitil yorganlarda pamuğun dikimi zordur. Yün kullanımının zorluğu, liflerinin kumaş gözeneklerinden dışarı çıkmasından kaynaklanır. Bu durumu engellemek için eskiden yün ile kumaş arasına bir sıra ince pamuk döşenirken bugün metre işi satılan elyaflar kullanılmaktadır. Bazı yorgancılar, dikme işini kolaylaştırmak için dolgu maddesinin içine 1 kg kadar sentetik elyaf katar. Tablo 1.3'te standart dolgu malzemesinin miktar ve ölçüleri verilmiştir.

Tablo 1.3: Standart Dolgu Malzemesinin Miktar ve Ölçü Tablosu

Yorgan Çeşidi	Standart Ölçü	Pamuk Dolgu Ağırlığı	Yün Dolgu Ağırlığı	Sentetik Elyaf Dolgu
Tek Kişilik Yorgan	150 x 220 cm	3,5 kg	3,6 kg	1,9 kg
Çift Kişilik Yorgan	190 x 220 cm	4 kg	4,3 kg	2,4 kg
Bebek Yorganı	80 x 140 cm	1 kg	1,2 kg	0,8 kg
Not: Bu miktar standart ölçüdür. Müşteri isteğine kullanım ortamı sıcaklığına göre bu miktar 0,5 kg daha az yapılabilir.				

BİLGİ KUTUSU

Elde Edildiği Bölgeye Göre Yün Çeşitleri

Yün, elde edildiği bölgeye göre farklı özellikler taşır. İlk kırkım olan Erzurum'un kahverengi yünü ve Giresun yünü sert olmasına rağmen kumaşın yüzeyine çıkmadığı için tercih edilir. Kilis yünü serttir ve elyafları uzun, kalındır. Bu nedenle dikimi güçtür, yorganda kabarık görüntü olmadığından estetik görünmez, sert olduğu için kullanım konforu düşüktür. Konya yünü ise kıvırcık Merinos yünüdür. Kısa kıvırcık yün, yorganı hem kabarık gösterir hem yumuşak tutar. Bu nedenle estetik görünümlü ve konforludur. Dikimde kısa ve kabarık yün tercihi en doğru seçenektir.

Halil ÇİMEN (Kilis'te Yorgan Ustası), 2022

1.3.4. Dolgu Maddesinin Doluma Hazırlanması

Pamuk, yıkanmadan kullanılmalıdır. Yün ise kullanılmadan önce kokudan, kirden arındırmak için yıkanmalıdır. Yüncülerden alınan yün, hallaçta didilerek yapım aşamasına getirilir ve hazırlanan astar içine yerleştirilerek iç astar dikilir. Sonra isteğe göre ipekli kumaşlara değişik motifler uygulanarak yorgan kullanıma hazır hâle getirilir. Yün didme işlemi (tarama), eskiden elde yapılırken bugün çoğunlukla makinelerde yapılmaktadır (Görsel 1.79). Pamuk didme işlemi ise eskiden hallaç yayıyla yapılırken bugün çoğunlukla hallaç makinesinde yapılmaktadır. Didilip kabartılan dolgu malzemeleri, yorgan kılıfının içine yerleştirilmeye hazırdır.

Görsel 1.79: Yün tarama makinesi

1.3.5. Dolgu Maddesinin Yorgan Kılıfına Yerleştirilmesi

Dolgu maddesinin yerleştirilmesi ve çevrilmesi aşamalı bir işlemdir. Düzgün bir dikiş yapabilmek için bu aşamaların her birinin titizlikle yapılması önemlidir. Bu aşamalar şunlardır:

1. Hazırlanan yorgan kılıfının ters yüzü çevrilip yere serilir. Üzerine dikime hazır hâle getirilen dolgu maddesi serilir (Görsel 1.80).

Görsel 1.80: Dolgu maddesinin serilmesi

2. Dolgu maddesi, bütün yüzeye eşit olarak değnek yardımı ile yayılır (Görsel 1.81).

Görsel 1.81: Kılıfa dolgu maddesinin eşit yerleştirilmesi

3. Kumaş, kılıfın açık olan ağız kısmının üst yüzeyinden dolgu maddesinin üzerine doğru kıvrılıp rulo yapılmaya başlanır. Yorganın boy yönü boyunca kıvırma işlemine devam edilir (Görsel 1.82 ve 1.83).

Görsel 1.82: Rulo yapılması

Görsel 1.83: Rulo yapılması

4. Sona gelince alt yüz, üste çevrilir. Sarılarak rulo hâline getirilen yorgan geri açılır (Görsel 1.84).

Görsel 1.84: Rulonun tersten geri açılması

5. Rulonun, yünü içine alarak geri açılmasıyla dolgu maddesi yorganın içine yerleşmiş olur. Kılıfının ağzı çırpma dikişi ile dikilir (Görsel 1.85).

Görsel 1.85: Kılıfın ağzını çırpma dikişi ile dikme

6. Yün, düz bir yüzey elde edilinceye kadar yorgan kılıfı üzerinden değnekle dövülür. Böylece yünün eşit olarak dağılması sağlanır (Görsel 1.86).
7. Düz bir yüzey oluştuğunda artık yorgan dikime hazır hâle getirilmiş olur.

Görsel 1.86: Değnekle düzgün yüzey elde etme

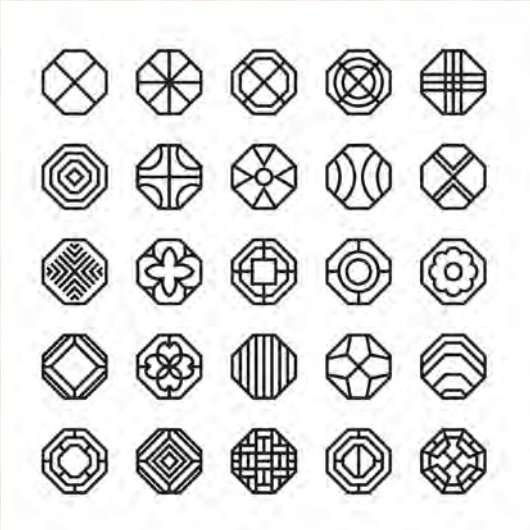
GENEL UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç: 50 x 50 cm ölçülerinde prototip yorgana göre Görsel 1.87'deki örnekler gibi desen hazırlamak.

50 x 50 cm ölçülerinde prototip yorgana göre Görsel 1.87'de verilen örneklere benzer desen hazırlayınız.

İşlem basamaklarını öğretmeninizin belirlediği sürede "Derecelendirme Ölçeği"nde yer alan ölçütleri dikkate alarak uygulayınız.

Görsel 1.87: Desen örnekleri

Araç Gereç: Kalem, silgi, kalemtıraş, parşömen kâğıdı, aydınger, cetvel, simetri aynası

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Yorgan çeşidini belirleyiniz
5. Birim desen tasarımları yapınız.
6. Hazırladığınız birim desenlerle kompozisyon tasarımları yapınız.
7. Tasarladığınız kompozisyonu 50 x 50 cm boyutlarında parşömen kâğıdına çiziniz.

GENEL UYGULAMA

Derecelendirme Ölçeğinde yer alan ölçütleri dikkate alarak prototip yorgana göre desen hazırlama çalışmasını tamamlayınız.

Önerilen Süre : 8 ders saati

DERECELENDİRME ÖLÇEĞİ

Sınıf	Numara	Ad Soyad	Değerlendirme Puanı

1: Çok zayıf 2: Zayıf 3: Orta 4: İyi 5: Çok iyi

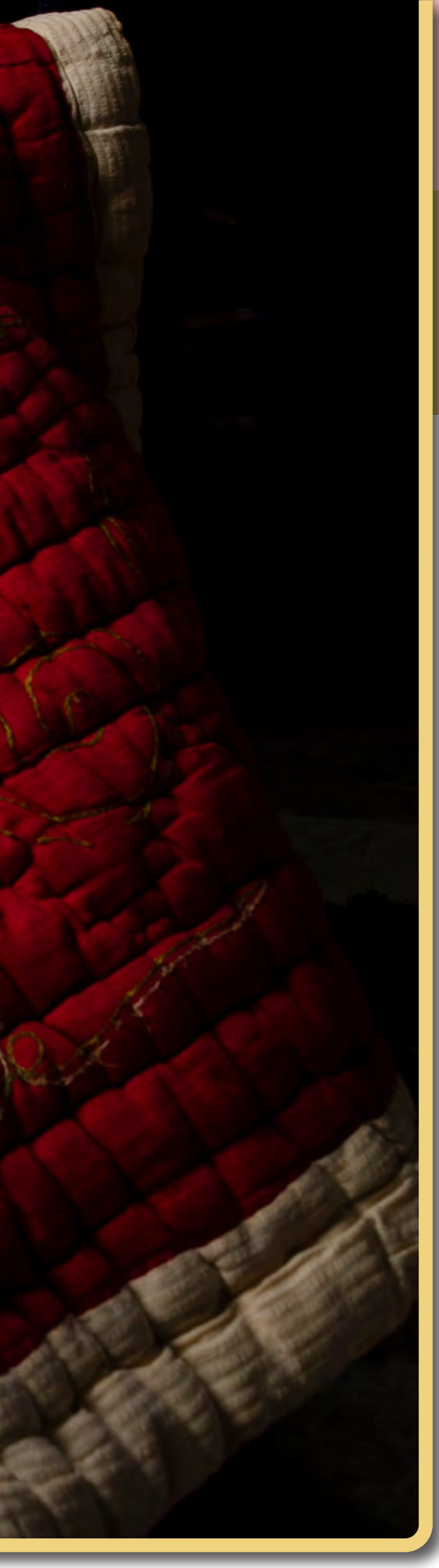
ÖLÇÜTLER	PERFORMANS DÜZEYİ				
	1	2	3	4	5
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.					
2. Yorgan çeşidini belirledi.					
3. Birim desen tasarımları yaptı.					
4. Hazırladığı birim desenlerle kompozisyon tasarladı.					
5. Tasarladığı kompozisyonu parşömen kâğıdına çizdi.					
6. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.					
7. Temiz ve düzenli çalıştı.					
8. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.					

DEĞERLENDİRME

Derecelendirme ölçeğinin kullanımında dikkat edilecek noktalar şunlardır:

- Genel Uygulama, 100 tam puan üzerinden değerlendirilir.
- Değerlendirme puanı, toplam tablo puanının 5 ile çarpılması ile bulunur.
- Kritik adımları başarıyla tamamlamayan öğrencinin ilgili adımları tekrar etmesi önerilir.

2.
ÖĞRENME
BİRİMİ

ELDE YORGAN DİKME-İŞLEME

KONULAR

2.1. ÖLÇÜYE UYGUN YORGAN KILIFI DİKME

2.2. ELDE YORGAN DİKMEDE YORGAN KILIFINA DOLGU MADDESİ YERLEŞTİRME

2.3. YORGAN KILIF KUMAŞI ÜZERİNE DESEN GEÇİRME

2.4. ELDE YORGAN DİKME

2.1. ÖLÇÜYE UYGUN YORGAN KILIFI DİKME

Yorgan, yorgan dikimevlerinde birçok yapım aşamasından geçerek hazırlanır. Öncelikle ihtiyaca uygun yorgan çeşidi belirlenir. Dikilecek yorganın kumaşı, ölçülendirmeye uygun kesilerek hazırlanır. Astar ve yüzlük kumaşı, kenarlardan biri açıkta kalacak şekilde dikiş makinesi ile dikilir. Bu işleme **çatı çatma,** dikilerek birleştirilen kumaşa da **yorgan torbası** denir. Yorgan seçimi ve üretiminde dikkate alınması gereken öneriler şunlardır:

- Yorganın hangi amaçla yapılacağı belirlenmelidir (çeyizlik yorgan, sünnetlik yorgan vb.).
- İhtiyaca uygun yorgan çeşidi belirlenmelidir (tek kişilik, çift kişilik, bebek yorganı).
- Kumaş, belirlenen yorgan çeşidine göre standart ölçülerde kesilmelidir (İhtiyaca uygun özel ölçüler de belirlenebilir.).
- Alt yüz kumaşı ile üst yüz kumaşı, makinede dikilerek birleştirilmelidir.
- Yorganın iç yüzü fazla sallanmadan ve hırpalanmadan dışarıya çevrilmelidir.
- Dikiş payları ve kat izleri ütülenerek fazla iplikler temizlenmelidir.
- Terletmeyen kumaş seçimi yapılmalıdır.
- İplikler, kumaşa uygun renk ve kalınlıkta seçilmelidir.
- Makine ayarı, kumaşa ve ipliğe uygun olmalıdır.
- Dikiş bitiminde sağlamlama yapılmalıdır.
- Çizim sabununun ve tebeşir ucunun ince olmasına dikkat edilmelidir.
- Ölçme ve kesim işlemi kesim masası üzerinde yapılmalıdır.
- Kumaş, cinsine uygun olarak çizilmeli veya iplik çekilerek işaretlenmelidir.
- Kumaşın cinsine uyuyorsa yırtma yöntemiyle kesim yapılabilir.
- Kesimden kaynaklı tarazlanmaları önlemek için makasın keskin olmasına dikkat edilmelidir.
- Kumaşın dokumasının düzgünlüğüne dikkat edilmelidir.
- Yorgan ölçülerine, enden ve boydan köpüme payı ilave edilmelidir.

ETKİNLİK KUTUSU

Elde yorgan dikiminde kullanılan astar ve yüz kumaşı çeşitlerini araştırarak kumaş kataloğu hazırlayınız. Verilen işlem basamaklarını takip ederek çalışmanızı tamamlayınız.

1. Öğretmeninizle etkinlik tarihini belirleyiniz.
2. Çevrenizdeki kumaş satan esnaflardan yorgan dikiminde kullanılan astar ve yüz kumaşı örneklerini toplayınız.
3. Topladığınız kumaşların özelliklerini araştırınız.
4. Kumaş örneklerini kataloğa düzenli şekilde yerleştirip altlarına bu kumaşların özelliklerini yazınız.
5. Hazırladığınız kataloğu, etkinlik tarihinde sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DİKKAT

- Astar ve yüz kumaşı, birbiri ile uyumlu türde ve kalınlıkta olmalıdır.
- Desen çiziminden önce yorganın yol dikişleri ve teyel dikişleri yapılmalıdır.
- Çubuklama; en, boy ve çapraz yönlerde yapılmalıdır.

1. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

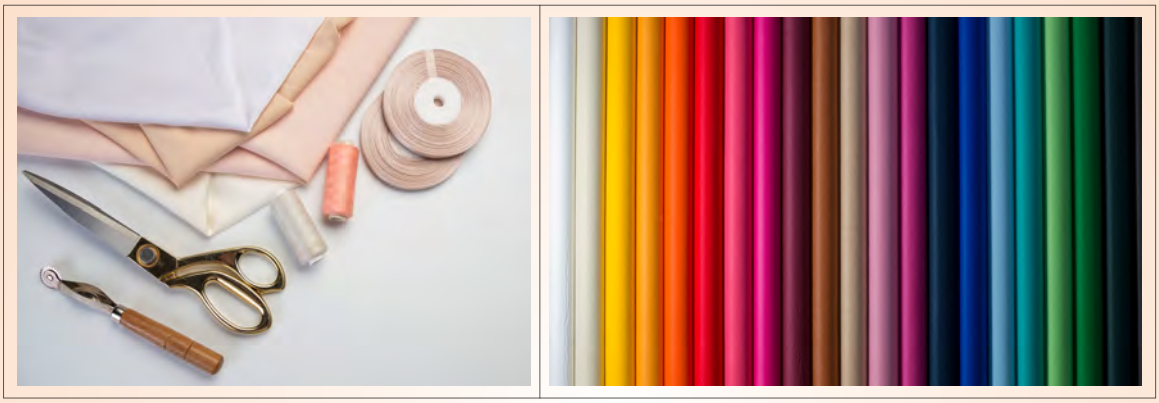
Amaç : 1,90 x 2,25 m ölçülerinde çift kişilik yorgan kılıfı dikmek.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede 1,90 x 2,25 m ölçülerinde çift kişilik yorgan kılıfı dikme çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : 2 x 2,40 m ölçülerinde yorgan yüz kumaşı, 2 x 2,40 m ölçülerinde yorgan astar kumaşı, mezura, cetvel, çizim sabunu, iğne, dikiş makinesi, makine malzemeleri, uygun renkte dikiş ipliği, ütü, ütü masası

İşlem Basamakları

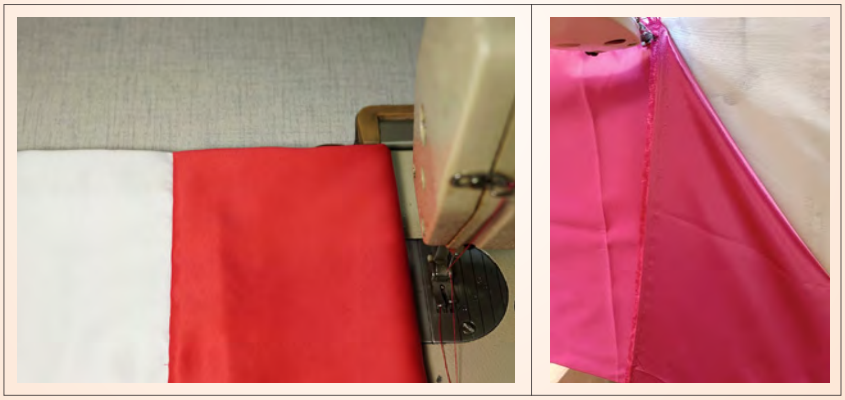
1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız (Görsel 2.1).
4. Yapacağınız yorgan modelini seçiniz.
5. Yorganın ölçülerini belirleyiniz.
6. Modele uygun yorgan kılıfının yüz ve astar kumaşını seçiniz.

Görsel 2.1: Araç gereç ve kumaş renk örnekleri

7. Yüz ve astar kumaşın kenar eğriliklerini düzeltiniz.
8. Astar kumaşının enini 2 m ölçerek işaretleyiniz.
9. Ölçü aldığınız yerden makasla çıtlatıp kumaşı ucundan asılarak yırtınız.
10. Astar kumaşın boy ölçüsünü 2,40 m ölçerek işaretleyiniz.
11. İşaretlediğiniz yerden makasla çıtlatıp kumaşı ucundan asılarak yırtınız.
12. Yüz kumaşını 2 m ölçerek işaretleyiniz.
13. İşaretlediğiniz yerden iplik çekiniz.
14. Kumaşı, iplik çektiğiniz yerden kesiniz.
15. Yüz kumaşının boy ölçüsünü 2,40 m ölçerek işaretleyiniz.
16. İşaretlediğiniz yerden iplik çekiniz.
17. Yüz kumaşını iplik çektiğiniz yerden kesiniz.

18. Astar ve yüz kumaşını, düz yüzleri birbirine bakacak şekilde bir araya getiriniz.
19. Astar ve yüz kumaşını, kısa kenar açıkta kalacak şekilde üç kenarından makine ile dikiniz (Görsel 2.2).
20. Yorgan kılıfını, kumaşa uygun ısıda ütüleyiniz.

Görsel 2.2: Astar ve yüz kumaşını makinede dikme

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 1 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 1

"1. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Yorgan modelini seçti.		
3. Yorganın ölçülerini belirledi.		
4. Yorgan kılıfının yüz ve astar kumaşını modele uygun seçti.		
5. Yüz ve astar kumaşın kenar eğriliklerini düzeltti.		
6. Astar kumaşının enini ölçerek işaretlediği yerden asılarak yırttı.		
7. Astar kumaşın boyunu ölçerek işaretlediği yerden asılarak yırttı.		
8. Yüz kumaşını ölçerek işaretlediği yerden iplik çekti.		
9. İplik çektiği yerden kesti.		
10. Yüz kumaşını, boy ölçüsünü ölçerek işaretlediği yerden iplik çekti.		
11. Yüz kumaşını iplik çektiği yerden kesti.		
12. Astar ve yüz kumaşını, üç kenarından makine ile dikerek birleştirdi.		
13. Yorgan kılıfını, kumaşa uygun ısıda ütüledi.		
14. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
15. Temiz ve düzenli çalıştı.		
16. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

2.2. ELDE YORGAN DİKMEDE YORGAN KILIFINA DOLGU MADDESİ YERLEŞTİRME

Çatı çatma işleminden sonra dolgu malzemesi hazırlanır. Yün veya pamuk, hallaç makinesinde atılır. Atma işleminden sonra yüzü alta, astarı üste gelecek şekilde düz zemine serilen yorgan torbasının üzerine, değnek yardımıyla dolgu maddesi döşenir. Döşemede her yere aynı oranda dolgu malzemesi dağıtılmalıdır (Görsel 2.3). Yorgan çatısının dikili olan kısa kenarı, diğer uca doğru kıvrılarak rulo yapılır. Hepsi kıvrılınca yorgan ters çevrilir. Bu işlem sonucu dolgu malzemesi, içine yerleşmiş olur. Yüzlük kısmı alta gelecek şekilde serili olan yorgan, dolgu malzemesinin her tarafa yayılması ve potluk oluşmaması için değnek yardımıyla düzeltilir. Bu işleme **çubuklama** denir (Görsel 2.4). Çatı çatarken açık bırakılan kenar, çırpma dikişi ile kapatılır. Çubuklama işlemi bir kez de yorganın tersinden uygulanır. Yorgan kumaşının rengine uygun pamuklu iplikle kenar dikişi yapılır.

Görsel 2.3: Dolgu maddesini eşit yayma

Görsel 2.4: Çubuklama yapma

Yorgan kılıfına dolgu maddesi yerleştirme aşamaları şu şekilde sıralanabilir:

1. Dikilecek yorganın özelliğine göre genellikle koyun yünü, pamuk ya da elyaftan seçilmiş dolgu malzemesi tartılır. Yorgan için kullanılacak miktarda malzeme hallaç atma makinesinden geçirilir.
2. Yorgan kılıfı, kumaşın yüz kısmı altta kalacak şekilde düz zemine serilir. Dolgu malzemesi, boşluk kalmayacak şekilde kılıfın içine yerleştirilir.
3. Dikilmiş kenardan ağız boşluğuna doğru rulo yapılır.
4. Yapılan rulo, ağız boşluğundan çevrilerek açılır.
5. Fazla hareket ettirilmeden ağız boşluğu dikilir.
6. Rulo yapma ve ruloyu açma aşamalarında dolgu malzemesinin düzgün olması ve kaymaması için iki kişi çalışmalıdır.
7. Çalışma esnasında acele etmeden senkronize hareket edilmelidir.
8. Dikim işleminden sonra yorgan çevrilerek astar kısmı alta bakacak şekilde düzgünce tahta zemine yerleştirilir.
9. Dolgu malzemesi, çubukla vurularak ve bastırılarak yorganın içine eşit olarak yerleştirilir. Çubuklama işlemi ne kadar çok yapılırsa yorgan o kadar kaliteli olur.

2. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç : Yorgan kılıfına dolgu malzemesi yerleştirmek.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede yorgan kılıfına dolgu malzemesi yerleştirme çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Yorgan kılıfı, yorgan dolgu malzemesi (pamuk, yün, elyaf vb.), çubuk, yorgan iğneleri, birleştirme ipi, teyel ipi, yüksük, makas, cetvel

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Yorgan kılıfının ters yüzünü, saten yüz üstte olacak şekilde zemine yerleştiriniz.
5. Dolgu malzemesini hazırlayınız.
6. Dolgu malzemesini, kılıf kumaşının saten yüzü üzerine seriniz (Görsel 2.5).
7. Dolgu malzemesini çubuklarla yayınız (Görsel 2.6).
8. Dolgu malzemesini, kılıf üzerine eşit bir dağılımla yerleştiriniz (Görsel 2.7).

Görsel 2.5: Dolgu malzemesini saten yüze serme

Görsel 2.6: Dolgu malzemesini çubukla yayma

Görsel 2.7: Dolgu malzemesini çubukla zemine yerleştirme

9. Yorgan kılıfını, dolgu malzemesini içine alacak şekilde en kısmından içe doğru kıvırıp rulo yapınız (Görsel 2.8).

Görsel 2.8: Rulo yapma aşamaları

10. Kenar kısımlardan sarkan dolgu malzemelerini de yorgan kılıfının içine alarak kıvırma işlemini tamamlayınız (Görsel 2.9).

Görsel 2.9: Kıvırma işlemi

11. Rulo hâlindeki kumaşın pamuklu kısmından saten olan kısmını çekerek yorganı çeviriniz (Görsel 2.10.a ve 2.10.b).
12. Rulonun tamamını açarak çevirme işlemini tamamlayınız (Görsel 2.10.c ve 2.10.ç).

Görsel 2.10: Yorgan kılıfını çevirme aşamaları

13. Çevirme işlemi bitince ağız boşluğunu dikiniz (Görsel 2.11).

Görsel 2.11: Ağız boşluğunu dikme

14. Yorganı, saten yüzü altta kalacak şekilde düzgün bir zemine yayınız.
15. Dolgu malzemesinin eşit yerleşmesi için çubuklama yapınız (Görsel 2.12).

Görsel 2.12: Yorganı çubuklama

16. Yorganın iki ucunu Görsel 2.13.a'daki gibi içe doğru katlayınız.
17. Katladığınız yerden Görsel 2.13.a'daki gibi tutunuz.
18. Hızlı bir şekilde önce kendinize doğru çekip sonra ileriye doğru atarak yorganı çeviriniz (Görsel 2.13.b).

Görsel 2.13: Yorganı çevirme

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 2 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 2

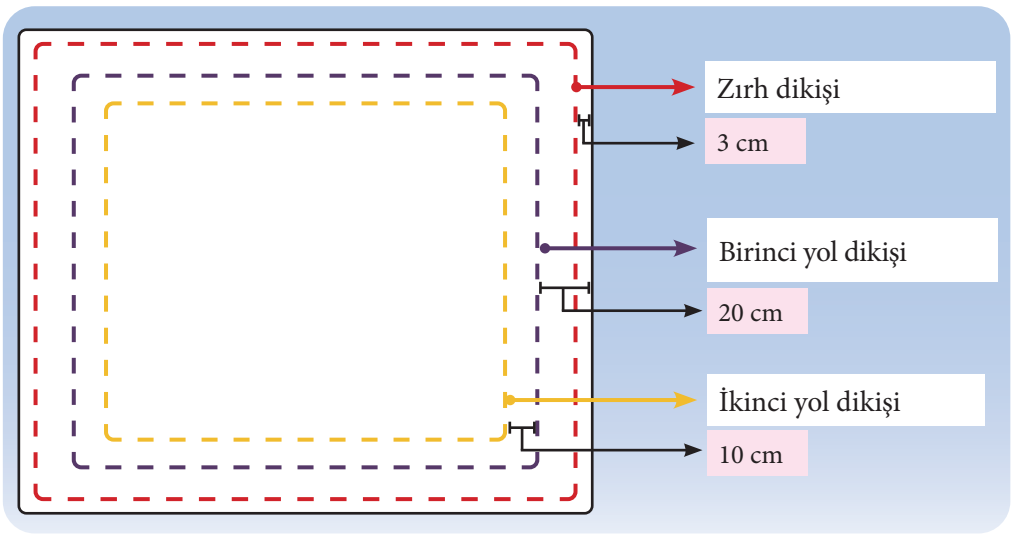
"2. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Yorgan kılıfının ters yüzünü, saten yüz üstte olacak şekilde zemine yerleştirdi.		
3. Dolgu malzemesini hazırladı.		
4. Dolgu malzemesini, kılıf kumaşının saten yüzü üzerine serdi.		
5. Dolgu malzemesini çubuklarla yaydı.		
6. Dolgu malzemesini, kılıf üzerine eşit bir dağılımla yerleştirdi.		
7. Yorgan kılıfını, dolgu malzemesini içe doğru kıvırarak rulo yaptı.		
8. Kıvırma işlemi sonunda kenar kısımlardan sarkan dolgu malzemelerini de tekrar içine alarak kıvırma işlemini tamamladı.		
9. Rulonun tamamını açarak çevirme işlemini tamamladı.		
10. Ağız boşluğunu dikti.		
11. Yorganı, saten yüzü altta kalacak şekilde düzgün bir zemine yaydı.		
12. Dolgu malzemesinin eşit yerleşmesi için yorganı çubukladı.		
13. Yorganın iki ucunu içe doğru katladı.		
14. Katladığı yerden tutarak yorganı çevirdi.		
15. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
16. Temiz ve düzenli çalıştı.		
17. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

2.3. YORGAN KILIF KUMAŞI ÜZERİNE DESEN GEÇİRME

Desen aşamasına geçmeden önce dolgu malzemesinin kaymaması için yorgan, eninden ve boyundan irice teyellenir. Teyel ipi ince, sağlam ve uygun renkte olmalıdır. Bütün modellerde yorgan dikimine kenarlardan başlanır. Kenarlara yapılan bu dikişe **kenar sıra dikişi, yol dikişi** veya **kenar yol dikişi** denir. Aynı dikişe farklı yörelerde **çubuk, temel çubuk, çubuk irilemesi** gibi isimler verilmiştir. Birinci yol dikişi, yorgan kenarından 20 cm içten dikilir. İkinci yol dikişine birinci yol dikişinden 10 cm içten başlanır. Bazı yorgancılar yorgan kenarından 3 cm mesafe bırakarak dört tarafı çevreleyen "zırh" veya "ufaklama dikişi" denilen bir dikiş daha tercih etmektedir. Kenar yol çizgileri bir, iki veya üç sıra olarak tasarıma göre planlanıp dikilir (Görsel 2.14 ve 2.15).

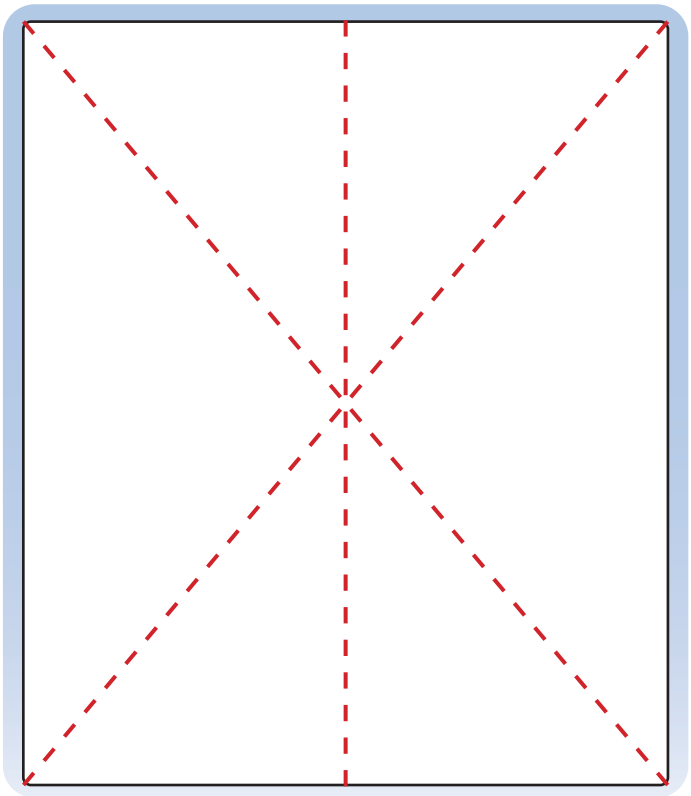

Görsel 2.14: Yorgan kenar yol dikişleri

Görsel 2.15: Yol dikişi uygulanmış yorgan

Yol çizgilerinin dikilmesinden sonra yorgan taksimatı (bölüştürme) yapılır (Görsel 2.16). Taksimat işlemi için önce köşelerden çapraz çizgiler çizilir. Daha sonra yorgan ortadan ikiye katlanır. Üstten ve alttan işaretlenerek orta çizgisi çizilir. Taksimat, iplik vurma tekniği ile yapılır. Tebeşir tozuna batırılmış iplik uçları iki kişi tarafından tutulur. Gerdirilen iplik birden bırakılarak yorganda çizgiler oluşturulur. Bu işleme **iplik vurma tekniği** denir. Bu teknikle yorgan üzerine geçirilecek desen; yüzeye eşit, tek hat ve düzgün bir şekilde çizilir.

Görsel 2.16: Yorgan taksimatı

Taksimat çizgileri belirlendikten sonra desenin özelliğine göre desen geçirme tekniği seçilir. Tamamen geometrik ve düz hatlı bir desen seçiminde sadece çırpı ipi ve cetvel kullanmak yeterlidir. Yorgancılar tarafından daha çok çırpı ipi ve pergel ile desen geçirme teknikleri tercih edilir. Çırpı ipi özellikle düz hatların çizilmesinde kolaylık sağlar. Çırpı ipini iki kişinin karşılıklı kullanmasıyla işlem yapılır.

Yuvarlak hatlı desenlerde, pergel veya kalıpla desen geçirme tekniği uygulanır. Pergelin tebeşir takılan ucu ile belirlenen desene uygun daire, yarım daire ve dilim çizimleri yapılır. Desen çizme tekniği olarak kalıplar kullanıldığında desene göre yerleştirilen kalıpların çevresi tebeşir veya çizim sabunu ile çizilir.

Desen geçirme işleminde dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

- Kenar yol dikişlerinden sonra mutlaka çubuklama yapılmalıdır.
- Dolgu malzemesinin kaymaması için teyel alınmalıdır.
- Teyel, kılıfın enine ve boyuna olmak üzere dört kenarına da uygulanmalıdır. Büyük yorganlarda gerekirse iç kısma bir teyel daha yapılabilir.
- Teyel işleminden sonra iç yüzü, içe; dış yüzü, dışa gelecek şekilde uzunlamasına ortadan ikiye katlanan yorgan, pamuğun eşit dağılması için çubuklanmalıdır.
- Taksimat çizgileri, çırpı ipi ile belirlenmelidir.
- Yorgan üzerinde desenlerin oluşturulması için çırpı ipi, bir uçtan diğer uca vurulur.

3. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

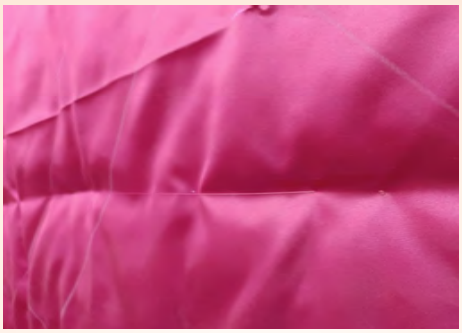
Amaç : Yorgan kılıfının kumaşına desen geçirmek.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede yorgan kılıfının kumaşına desen geçirme çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Kenar yol çizgileri dikilmiş yorgan, pergel, tebeşir veya çizim sabunu, çırpı ipi, cetvel

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Dolgu malzemesi yerleştirilmiş yorganda oluşabilecek kaymaları önlemek için tüm kenarların 40 cm kadar içinden teyel alınız (Görsel 2.17).
5. Yorganı, astar yüzü içe gelecek şekilde uzunlamasına ortadan ikiye katlayınız.
6. Dolgu malzemesinin, yerleştirildiği kılıf içinde eşit dağılması için yorganı çubuklayınız.

Görsel 2.17: Teyel alma

7. Yorganı açınız.
8. Teyellemeden sonra ilk dikiş işlemi için yorganın dört kenarından 20 cm ölçerek birinci yol dikişi yapınız (Görsel 2.18).

Görsel 2.18: Yol dikişi uygulama

9. Birinci yol dikişinden 10 cm içten ikinci yol dikişini yapınız.
10. Yorganı, saten yüzü zemine gelecek şekilde çevirerek kenarlara doğru çubuklayınız (Görsel 2.19).

Görsel 2.19: Yorganın tersinden çubuklanması

11. Çırpı ipini hazırlayınız (Görsel 2.20.a).
12. Çırpı ipi ve tebeşir yardımı ile köşelerden çapraz taksimat çizgilerini çiziniz (Görsel 2.20.b ve 2.20.c).
13. Çırpı ipi ve tebeşir yardımı ile orta taksimat çizgilerini çiziniz (Görsel 2.20.ç).

Görsel 2.20: Taksimat çizgilerini çizme

14. Taksimat çizgilerine dikkat ederek köşelerden çapraz şekilde iki sıra hâlinde çırpı ipi ile büyük baklava desenini çiziniz (Görsel 2.21 ve 2.22).

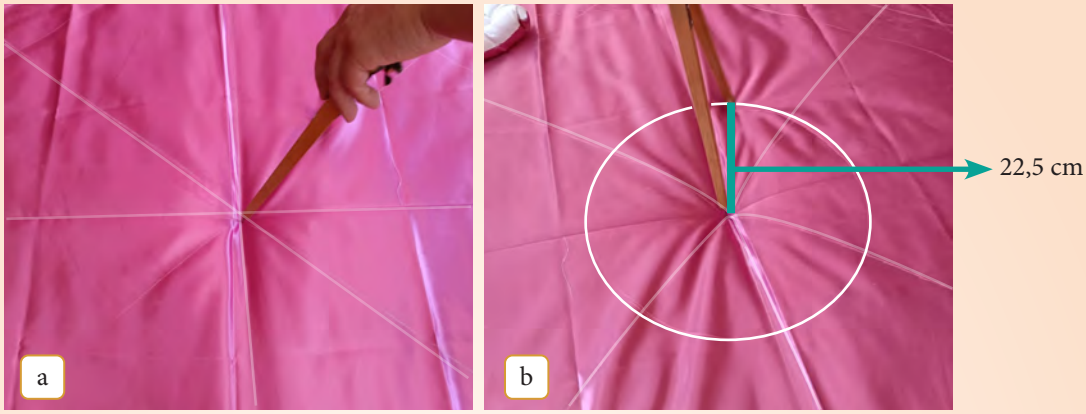

Görsel 2.21: Köşe çapraz çizgilerin çizimi

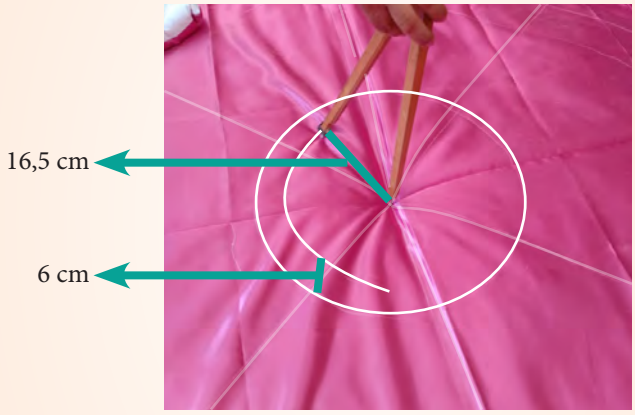
Görsel 2.22: Taksimat çizgileri ve köşe çapraz çizgileri çizilmiş yorgan

15. Yorganın tam ortasını belirleyerek pergelin sivri ucunu buraya bastırınız (Görsel 2.23.a).
16. Pergelin tebeşir olan ucunu 22,5 cm açarak göbek çiçeğinin iç hattını çiziniz (Görsel 2.23.b).

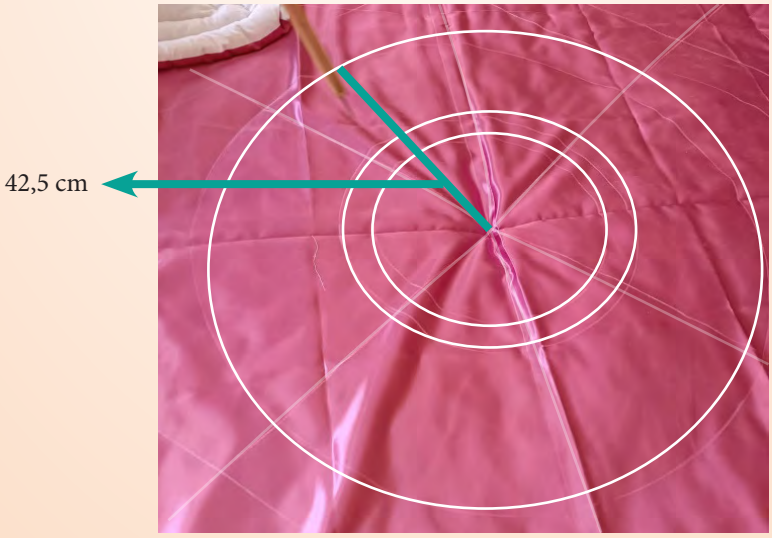
Görsel 2.23: Göbek çiçeğinin iç hattının birinci çizgisinin çizilmesi

17. Pergelin tebeşir olan ucunu 16,5 cm açarak önceden çizdiğiniz dairenin içine Görsel 2.24'teki gibi bir daire daha çiziniz (İki daire arasındaki mesafe 6 cm olmalıdır.).

Görsel 2.24: Göbek çiçeğinin iç hattının ikinci çizgisinin çizilmesi

18. Pergelin tebeşir olan ucunu 42,5 cm açarak Görsel 2.25'teki gibi orta göbek çiçeğinin dış hattını çiziniz.

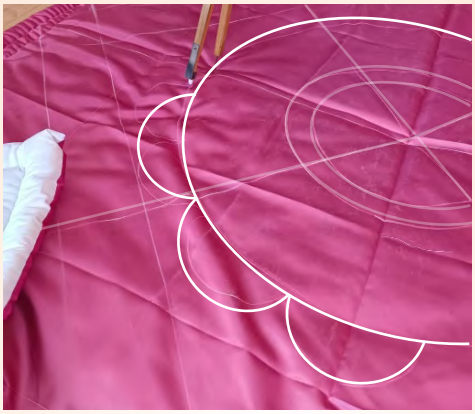

Görsel 2.25: Orta göbek çiçeğinin dış hattının çizimi

19. Orta göbek çiçeğinin dış hattının kenarlarına pergel ile her biri 4,4 cm yarıçapında 15 adet yarım daire çizerek çiçek dilimlerini oluşturunuz (Görsel 2.26 ve 2.27).

Dilimleri oluşturmak için verilen işlem basamakları şunlardır:

1. Orta göbek çiçeğinin dış hattının çevresini hesaplayınız (Dairenin çevresi = π x r (pi sayısı x yarıçap).
   Dış hattın çevresi = 3,14 x 42,5 = 133,45 cm
2. Her bir yay diliminin çapını bulmak için dairenin çevresini 15'e bölünüz
   Yay diliminin çapı = 133,45 : 15 = 8,8 cm
3. Bir yay diliminin yarıçapını bulmak için çapın yarısını bulunuz.
   Yay diliminin yarıçapı = 8,8 : 2 = 4,4

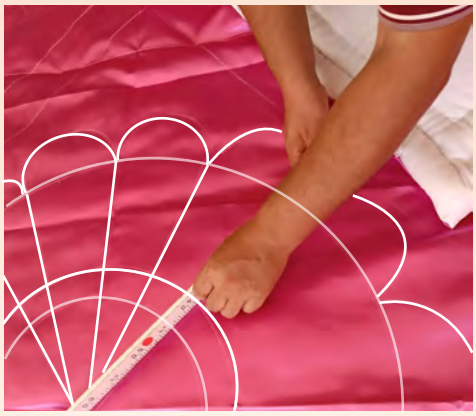

Görsel 2.26: Orta göbek çiçeğinin dış hattının çizilme aşaması

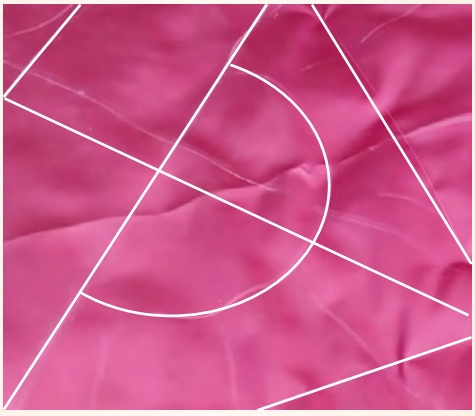
Görsel 2.27: Orta göbek çiçeğinin dilimleri

20. Yarım daire dilimlerinin bitiş noktasından iç daireye doğru cetvel ile çizgiler çiziniz (Görsel 2.28).

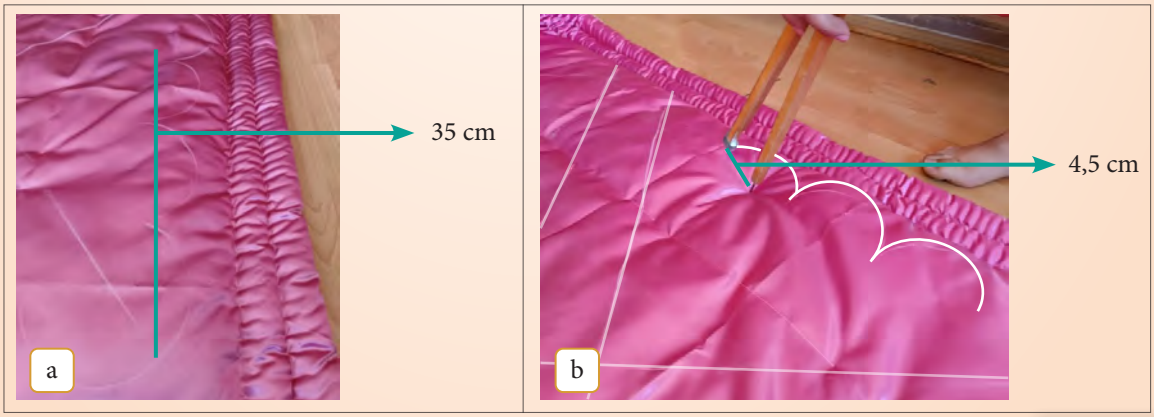
Görsel 2.28: Orta göbek çiçeği çizgilerinin çizimi

21. Köşe çapraz çizgileri baz alarak orta noktayı bulunuz.
22. Pergelin sivri ucunu orta noktaya bastırınız.
23. Pergelin tebeşir olan ucunu 10 cm açarak yarım daire şeklinde çiçeğin yarım göbeğini çiziniz (Görsel 2.29).

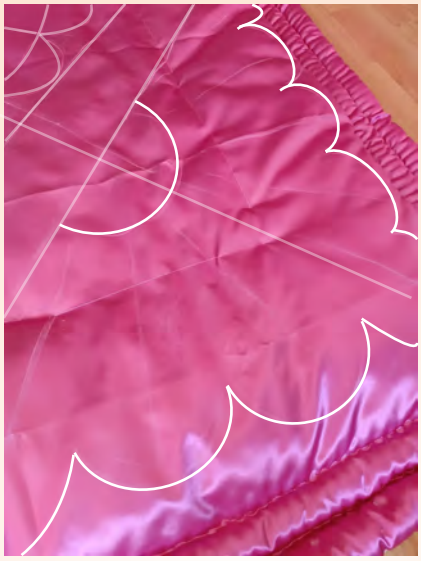
Görsel 2.29: Köşe yarım göbek çizimi

24. Köşeden çapraz taksimat çizgisinden 35 cm ölçerek pergelin sivri ucunu ölçtüğünüz noktaya bastırınız (Görsel 2.30.a).
25. Pergelin tebeşirli ucunu 4,5 cm açarak köşedeki çiçek dilimini oluşturmak için yarım daire çiziniz (Görsel 2.30.b).

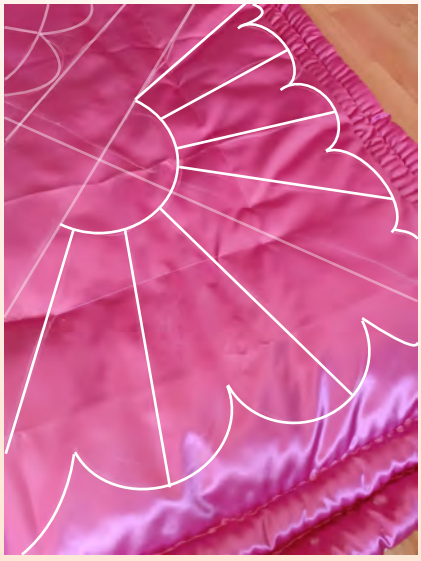
Görsel 2.30: Köşelerdeki yarım çiçeklerin çizimi

26. Her bir köşe için köşeden ortaya yorganın enine doğru dört dilim, boyuna doğru beş dilim yarım daire çiziniz (Görsel 2.31).

Görsel 2.31: Köşelerdeki yarım çiçeklerin çizimi

27. Dilimlerin orta noktalarından yarım göbeğe doğru cetvelle düz çizgi çiziniz (Görsel 2.32).

Görsel 2.32: Köşelerdeki yarım çiçeklerin çizimi

28. Tüm köşelere aynı işlemi uygulayarak yorganın desen çizme işlemlerini tamamlayınız.
29. Yorgan desenini çizdikten sonra dolgu malzemelerinin kaymasını önlemek için her tarafından teyel alınız.

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 3 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 3

"3. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Dolgu malzemelerinin kaymasını önlemek için yorganın her tarafından teyel aldı.		
3. Yorganı, astar yüzü içe gelecek şekilde uzunlamasına ortadan ikiye katladı.		
4. Dolgu malzemesinin eşit dağılması için yorganı çubuklayıp açtı.		
5. Birinci yol dikişini yaptı.		
6. İkinci yol dikişini yaptı.		
7. Yorganı, saten yüzü zemine gelecek şekilde çevirerek kenarlara doğru çubukladı.		
8. Çırpı ipini hazırladı.		
9. Çırpı ipi ve tebeşir yardımıyla köşelerden çapraz taksimat çizgilerini çizdi.		
10. Çırpı ipi ve tebeşir yardımıyla orta taksimat çizgilerini çizdi.		
11. Büyük baklava desenini çizdi.		
12. Göbek çiçeğinin iç hattını çizdi.		
13. Göbek çiçeği dairesinin içine bir daire daha çizdi.		
14. Göbek çiçeğinin dış hattını çizdi.		
15. Dış hattın kenarlarına pergel ile on beş adet yarım daire çizerek çiçek dilimlerini oluşturdu.		
16. Yarım daire dilimlerinin bitiş noktasından iç daireye doğru çizgiler çizdi.		
17. Köşe çapraz çizgileri baz alarak orta noktasını buldu.		
18. Pergelin sivri ucunu orta noktaya bastırarak yarım daire şeklinde çiçeğin yarım göbeğini çizdi.		
19. Köşeden çapraz taksimat çizgisinden 35 cm ölçerek pergelin sivri ucunu ölçtüğü noktaya bastırdı.		
20. Her bir köşe için köşeden ortaya doğru enine dört dilim, boyuna beş dilim yarım daire çizdi.		
21. Dilimlerin orta noktalarından yarım göbeğe doğru düz çizgi çizdi.		
22. Yorgan desenini çizdikten sonra dolgu malzemelerinin kaymasını önlemek için yorganın her tarafından teyel aldı.		
23. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
24. Temiz ve düzenli çalıştı.		
25. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

2.4. ELDE YORGAN DİKME

Yorgan dikişi özen isteyen bir iştir. Dikiş esnasında her parmağın ayrı görevi vardır. Başparmak ve işaret parmağı iğneyi tutar. Orta parmak yüksüğü taşır. Yüzük parmağı, yüksük takılı parmağı destekler. Yüzük parmağı ve serçe parmak ipliğe yön verir. Yorgancılar, parmaklarını kullanmada ustalaşmıştır ve titiz bir dikişle hünerlerini, işledikleri yorganlarda gösterir. Yorgan ustaları, yorgan işlemek için çeşitli teknikler uygular.

2.4.1. Yorgan İşleme Teknikleri

Yorgan işlemede kullanılan teknikler; ilinti, ince iş, baskı dikişi olarak üçe ayrılır. Bu teknikler uygulanırken dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

- Dikişlerin düzgün görünmesi, desenin istenen nitelikte olabilmesi için iğnenin yorganın alt ve üst yüzeyinden dışarı çıkması gerekir.
- Dikişlerde büzme olmamasına dikkat edilmelidir.
- İpliğe atılan düğümler, yorgan kılıfının içinde bırakılarak gizlenmelidir.
- Desen çizilmiş yorgan, dikiş işleminden önce mutlaka teyellenmiş olmalıdır.
- Saten rengine uygun iplik kullanılmalıdır.
- Desenin düzgün görünümü için dikişler desen çizgisinin tam üzerinden yapılmalıdır.

İlinti

Yorgan yüzü, pamuk ve astarın teyel dikişiyle tespit edilmesine **ilinti** denir (Görsel 2.33). Ayrıca mitil yorganlarda kullanılan tekniktir. İlinti dikişi hem alt hem üst yüzeyden görünmelidir.

Görsel 2.33: İlinti

İnce iş

Yorgan yüzüne geçirilmiş desen hatlarının sık iğne dikişi ile belirgin hâle getirilmesine **ince iş** denir (Görsel 2.34, 2.35, 2.36 ve 2.37). Sık iğne dikişi sık yapılan bir teyel dikişidir.

İnce iş tekniğine başlamadan önce uygulama yapılacak yorganın dolgu malzemesi eşit bir şekilde yayılarak çubuklanmalı, dolgu malzemesinin kaymasının önlenmesi için iri teyel alınmalı, yorgan yol çizgileri dikilmeli ve desen çizilmiş olmalıdır.

Görsel 2.34: Desen hatları çizilmiş yorgan

Görsel 2.35: İnce iş

Görsel 2.36: İnce iş

Görsel 2.37: İnce iş dikişi yapılmış yorgan

Baskı

Model özelliğine göre sık olarak işleme şeklidir. Bu dikişe **sık iğne** de denir. Baskı tekniği, kare baskı ve bal gümeci (bal peteği) denilen iki ayrı teknikle yapılır (Görsel 2.38, 2.39 ve 2.40). İnce iş dikişi ile belirginleşen desen boşluklarına uygulanır.

Görsel 2.38: Kare baskı

Görsel 2.39: Bal gümeci baskı tekniği

Görsel 2.40: Baskı dikişleri yapılarak bitirilmiş yorgan

2.4.2. Desene Uygun İşleme Tekniğini Uygulama

Uygulanacak desende model özelliğine göre ilinti olması gereken yerlere ilinti yapılır. İnce iş ve baskı dikişi de desenin özelliğine göre uygulanır. Dikiş esnasında dikim kolaylığı sağlamak için dolgu malzemesi iğne yardımıyla ara sıra düzeltilir. En son yorganın ortası dikilir. Son düğüm atıldıktan sonra yorgan kullanıma hazırdır. Çizilen motifler; teyellenen yorganın üzerine yorgan yüzü, pamuk ve astarı tespit edilebilecek şekilde ilinti dikişi ile dikilir. İlinti dikişinden sonra desenin model özelliğine göre desen etrafından deseni belirlemek için sık iğne dikişi ile ince iş yapılır. İnce iş ile belirginleşen desen boşlukları, baskı dikişi tekniği ile doldurularak desenin iyice ortaya çıkması sağlanır.

2.4.3. Yorganın İşlenmesinde Dikkat Edilecek Noktalar

Yorgan dikiminde istenilen sonucu elde etmek için bazı hususlara dikkat edilmelidir. Bu hususlar şu şekilde sıralanabilir:

- Kumaşa uygun iplik kullanılmalıdır. Yorgancılar, yılların vermiş olduğu tecrübe ile naylon masura mı yoksa merserize mi kullanılacağı konusunda müşteriyi yönlendirebilir.
- İşe uygun iğne kullanılmalıdır.
- İğneye takılan iplik yeterli uzunlukta olmalıdır. Ne çok uzun ne çok kısa olmalıdır (Yorgancılar, iplik uzunluğunu 1-1,5 m olarak belirtir.).
- Kumaşın durumuna göre ipliği çekerken kumaşın kesilmemesine özen gösterilmelidir.
- Vuruş aralıklarının geniş olması elyafın kesilmesine sebep olacağından bu konuda hassas davranılması gerekir.
- Sadece yüz ve astarın tutturulması ve pamuğun kopartılması hâlinde yüzeyde hava geçirgenliği oluşabileceğinden yorganın koruyucu özelliği kaybolacaktır.

BİLGİ KUTUSU

Yorgan Bakımı

Yorgan, iyi bir bakımla yıllarca kullanılabilir. Mitil yün yorganın kumaşı ve yüzü 3-4 senede bir sökülüp yıkanmalıdır. Ayrıca yorganın yünü, elde didilmeli veya makinede taranıp yeniden dikilmelidir. Saten yorganları ise kirden ve nemden korumak yeterlidir.

Yorganlar senede en az bir kere tersinden asılarak güneşe bırakılmalıdır. Bu havalandırma süresi iki günden az olmamalıdır. Uzun süre kullanılmayacak yorganlar mutlaka kumaş hurçlar içinde saklanmalıdır. Naylona sarmak yorganda rutubete neden olur. Nemlenen yorgan ise güvelenir. Güveden korumak için yorganın arasına karanfil, naftalin, sabun ya da gazete kâğıdı koymaya gerek yoktur. Sadece kuru tutmak güvelenmesini önler.

4. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç : İlinti dikişiyle mitil yorgan dikmek.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede çift kişilik mitil yorgan dikme çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Birinci öğrenme birimi ikinci uygulamada dikilen yorgan kılıfı, metre, makas, dikiş makinesi, dikiş ipliği, yorgan iğnesi yorgan ipliği, yüksük, 4 kg didilmiş yün, çubuk

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Yorgan kılıfını ters yüzünden düzgün bir zemine yayınız.
5. Didilmiş yünü, kılıfın üzerine eşit bir şekilde yerleştiriniz (Görsel 2.41).

Görsel 2.41: Yünün kılıfa yerleştirilmesi

6. Yorgan kılıfını, dolgu malzemesini içine alacak şekilde kapalı olan en tarafından açıklık bırakılan ağız kısmına doğru yavaşça kıvırarak rulo yapınız.
7. Kıvırma işlemi sonunda kenar kısımlardan sarkan dolgu malzemelerini de tekrar içine alarak kıvırma işlemini tamamlayınız.
8. Yorganı çevirme işlemi için rulonun içini dışına doğru çekmeye başlayınız.
9. Rulonun tamamını açarak çevirme işlemini tamamlayınız (Görsel 2.42).

Görsel 2.42: Kılıfı rulo yaparak çevirme

10. Yorgan iç dolgusunun eşitliğini bozmadan ağız boşluğunu dikiniz (Görsel 2.43).

Görsel 2.43: Ağız boşluğunu dikme

11. Yorganı düzgün bir zemine yayınız (Görsel 2.44).

Görsel 2.44: Yorganı zemine yayma

12. Dolgu malzemesinin eşit yerleşmesi için yorganı çubuklayınız.
13. Yorgan kenarının 10 cm içinden başlayarak eşit aralıklarla ilinti dikişi yapınız.
14. Yorganın tamamını her birinin arası 10 cm olacak şekilde ilinti dikişi ile tamamlayınız (Görsel 2.45).

Görsel 2.45: İlinti dikiş aşamaları

15. Tamamlanmış mitil yorganı, ortadan kenarlara doğru çubuklayınız.
16. Dikiş işlemi biten yorganı, boy yönünde kenarlardan içe doğru üç kat katlayınız.
17. Üç kat katlanmış yorganı rulo yaparak paketine yerleştiriniz (Görsel 2.46).

Görsel 2.46: Paketlenmiş yorgan

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 4 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 4

"4. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Yorgan kılıfını ters yüzünden yayarak yünü kılıfın üzerine yerleştirdi.		
3. Yorgan kılıfını, dolgu malzemesini içine alacak şekilde rulo yaptı.		
4. Rulonun iç kısmını dışarı doğru çekerek yorganın çevirme işlemini tamamladı.		
5. Yorgan kılıfının ağız boşluğunu dikti.		
6. Yorganı düzgün bir zemine yaydı.		
7. Dolgu malzemesini, eşit yerleşmesi için çubukladı.		
8. Kenarlardan içe doğru ilinti dikişi yaptı.		
9. Yorganın tamamını ilinti dikişi ile dikti.		
10. Mitil yorganı ortadan kenarlara doğru çubukladı.		
11. Dikiş işlemi biten yorganı, boy yönünde kenarlardan içe doğru üç kat katladı.		
12. Yorganı rulo yaparak paketine yerleştirdi.		
13. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
14. Temiz ve düzenli çalıştı.		
15. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

5. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç : Desenli yorgan dikmek.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede desenli yorgan dikme çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Desen çizilmiş yorgan, yorgana uygun renkte yorgan ipliği, yüksük metre, makas, yorgan iğnesi, yüksük, çubuk, cetvel

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Yorganı ters yüzü üstte olacak şekilde zemine yayınız (Görsel 2.47).
5. Dolgu malzemesinin iyice yerleşmesi için yorganı çubuklayınız (Görsel 2.48).

Görsel 2.47: Yorganın tersten görünümü

Görsel 2.48: Yorganı çubuklama

6. Yorganı, desen çizilmiş yüzü üstte olacak şekilde zemine yayınız (Görsel 2.49).

Görsel 2.49: Desen çizilmiş yorgan

7. Desen hatlarının üzerinden ince iş dikişi yapınız (Görsel 2.50).

Görsel 2.50: İnce iş dikişi uygulamaları

8. Desene göre baskı dikişlerini yapınız (Görsel 2.51).

Görsel 2.51: Baskı dikişinin yüz ve tersinin görünümü

9. Yorganı, arka yüzünü çevirerek çubuklayınız (Görsel 2.52).

Görsel 2.52: Yorganın arka yüzü

10. Kalite kontrolünü yaparak yorganı tamamlayınız (Görsel 2.53).

Görsel 2.53: Tüm dikişleri yapılarak tamamlanmış yorgan

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 5 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 5

"5. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Yorganı ters yüzü üstte olacak şekilde zemine yaydı.		
3. Dolgu malzemelerinin iyice yerleşmesi için yorganı çubukladı.		
4. Yorganı, desen çizilmiş yüzü üstte olacak şekilde zemine yaydı.		
5. Desen hatlarının üzerinden ince iş dikişi yaptı.		
6. Desene göre baskı dikişlerini yaptı.		
7. Yorganı ters çevirerek çubukladı.		
8. Kalite kontrol yaparak yorganı tamamladı.		
9. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
10. Temiz ve düzenli çalıştı.		
11. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

GENEL UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç: 50 x 50 cm ölçülerinde Görsel 2.54'teki gibi prototip mitil yorgan dikmek.

50 x 50 cm ölçülerinde Görsel 2.54'teki gibi prototip mitil yorgan dikiniz.

İşlem basamaklarını öğretmeninizin belirlediği sürede "Derecelendirme Ölçeği"nde yer alan ölçütleri dikkate alarak uygulayınız.

Görsel 2.54: Dikilmiş mitil yorgan

Araç Gereç : 50 x 50 cm ölçülerinde yorgan iki kat kumaş, mezura, cetvel, çizim sabunu, işaret kalemi, iğne, dikiş makinesi, makine malzemeleri, uygun renkte dikiş ipliği, ütü, ütü masası, yorgan dolgu malzemesi (pamuk, yün, elyaf vb.), çubuk, yorgan iğneleri, birleştirme ipi, teyel ipi, yüksük, makas, cetvel

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. 50 x 50 cm boyutlarında iki kat kumaş kesiniz.
5. Üç kenarını makinede dikiniz.
6. Dolgu malzemesini yerleştirmek için bir kenarı açık bırakınız.
7. Yorgan kılıfını ters yüzünden düzgün bir zemine yayınız.
8. Dolgu malzemesini, kılıfın üzerine eşit bir şekilde yerleştiriniz.
9. Yorgan kılıfını, dolgu malzemesini içine alacak şekilde kapalı olan tarafından açıklık bırakılan ağız kısmına doğru yavaşça kıvırarak rulo yapınız.
10. Yorganı çevirme işlemi için rulonun içini dışına doğru çekmeye başlayınız.
11. Rulonun tamamını açarak çevirme işlemini tamamlayınız.
12. Çevirme işlemi bitince ağız boşluğunu dikiniz.
13. Yorganı düzgün bir zemine yayınız.
14. Dolgu malzemesinin eşit yerleşmesi için yorganı çubuklayınız.
15. Kenarlardan içe doğru 10 cm aralık ölçerek yorgana ilinti dikişi yapınız.
16. Yorganın tamamını, içe doğru 10 cm aralıklı ilinti dikişi ile dikiniz.
17. Tamamlanmış prototip mitil yorganı, ortadan kenarlara doğru çubuklayınız.

GENEL UYGULAMA

Derecelendirme Ölçeğinde yer alan ölçütleri dikkate alarak prototip mitil yorgan dikme çalışmasını tamamlayınız.

Önerilen Süre : 8 ders saati

DERECELENDİRME ÖLÇEĞİ

Sınıf	Numara	Ad Soyad	Değerlendirme Puanı

1: Çok zayıf 2: Zayıf 3: Orta 4: İyi 5: Çok iyi

ÖLÇÜTLER	PERFORMANS DÜZEYİ				
	1	2	3	4	5
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.					
2. İki kat kumaş kesti.					
3. Kumaşları birleştirip makinede üç kenarını dikti.					
4. Kılıfı ters yüzünden zemine serip üstüne dolgu malzemesini yerleştirdi.					
5. Dolgu malzemesi yerleştirilmiş kılıfı rulo yapıp çevirme işlemini yaptı.					
6. Kılıfın açık olan kenarını dikti.					
7. Yorganı zemine serip çubukladı.					
8. İlinti dikişi yaptı.					
9. Tamamlanmış yorganı çubukladı.					
10. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.					
11. Temiz ve düzenli çalıştı.					
12. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.					

DEĞERLENDİRME

Derecelendirme ölçeğinin kullanımında dikkat edilecek noktalar şunlardır:

- Genel Uygulama, 100 tam puan üzerinden değerlendirilir.
- Değerlendirme puanı, toplam tablo puanının 5 ile çarpılması ile bulunur.
- Kritik adımları başarıyla tamamlamayan öğrencinin ilgili adımları tekrar etmesi önerilir.

3.
ÖĞRENME
BİRİMİ

MAKİNEDE YORGAN ÜRETİMİ

KONULAR

3.1. MAKİNEDE YORGAN DİKİMİNE HAZIRLIK YAPMA

3.2. MAKİNEDE YORGAN DİKME

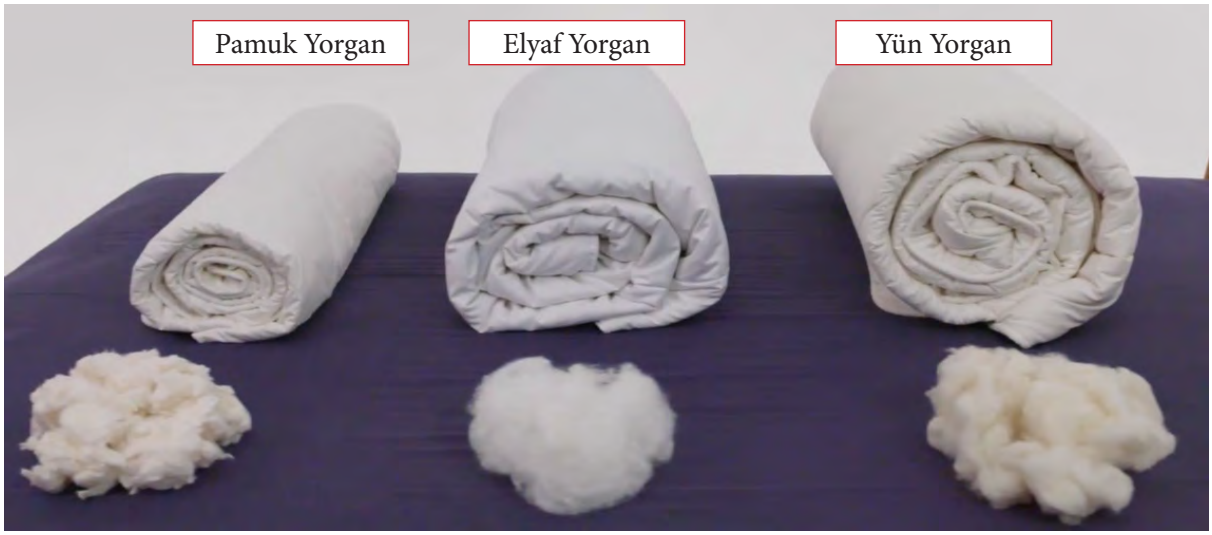
3.3. MAKİNEDE DOLGU YASTIK DİKME

3.4. YORGANLARIN TEMİZLİK VE BAKIMINI YAPMA

3.1. MAKİNEDE YORGAN DİKİMİNE HAZIRLIK YAPMA

Teknolojik gelişmeler ve sosyal hayatın değişimiyle ihtiyaçlar da farklılaşmaktadır. Tüketici, iklim ve sosyal şartlara bağlı olarak farklı tercihler yapma ihtiyacı hissedebilir. Eskiden insan eliyle yapılan birçok ürün, yerini sanayileşmeye bırakmıştır. Bugün organik elyaf malzemelere göre daha ucuz ve kullanım kolaylığı sağlayan sentetik elyaf yorganlara ilgi artmıştır.

Gelişen yeni nesil elyaf dolgular kullanılarak sanayi yorgan dikiş makinesinde seri şekilde üretilen hazır yorgan, tüketiciye sunduğu geniş satış yelpazesiyle yorgan piyasasında önemli bir yere sahiptir. İklim koşullarına en uygun yorganı satın almak veya üretimini yapmak için kullanılan kumaş, elyaf ve iplik özellikleri bilinmelidir. Eskiden elde üretilen pamuk, yün vb. doğal maddelerin yanı sıra yeni nesil elyaflar da üretilmeye başlanmıştır. Her iki malzeme de çeşitli işlemlerden geçirilerek hazır yorgan üretilmektedir (Görsel 3.1). Yorgan, ihtiyacın en iyi şekilde karşılanabilmesi için kullanım koşullarına uygun malzemelerden üretilmelidir. Böylece hem üreticinin hem tüketicinin memnuniyeti sağlanacaktır.

Görsel 3.1: Dolgu malzemesine göre hazır yorgan

3.1.1. Elyaf Çeşitleri ve Özellikleri

Elyaf, lif kelimesinin çoğuludur. Boyu enine göre daha uzun, birbiri üzerine yapışabilen, gerilebilme ve kopma direnci ile bükülebilme özelliklerine sahip, renkli ve renksiz lif topluluğuna **elyaf** denir. Dokuma ürünlerinin ham maddesi elyaftır.

Elyaf, doğal ve yapay olmak üzere iki sınıfa ayrılır. Ham maddesi bitki, hayvan ve madeni kaynaklar olan tabii elyafların yanı sıra çeşitli kimyevi işlemlerle yapılan elyaflar da vardır. Bitkilerden elde edilen belli başlı elyaflar; pamuk, kapok, kenevir, jüt, rami, manila, alfa, sisall, koko ve ketendir. Yün, moher, devetüyü, kaşmir, lama, angora tavşan tüyü, alpaka ve ipek hayvansal doğal elyaftır. İnsanlık tarihi boyunca giyim tekstilinde doğal elyaflar kullanılmıştır. Yapay elyaflar, 20. yüzyılın ortalarında üretilmeye başlanmıştır. Ekonomik anlamda ilk üretilen yapay elyaf, "naylon" adlı poliamid elyaftır. İpek gibi parlak olması ve boyanabilme özelliğinden dolayı tekstilde çok kullanılmıştır. Bugün endüstride kullanılan ve üretilen elyaflar Tablo 3.1'de verildiği gibi sınıflandırılabilir.

Tablo 3.1: Endüstriyel Olarak Kullanılan ve Üretilen Elyaflar

Bitkisel Elyaflar	Hayvansal Elyaflar	Yapay Elyaflar	
		Rejenere Yapay Elyaflar	Polimerleşme ile Hazırlanan Yapay Elyaflar
1. Tohumdan elde edilen elyaflar (pamuk)	1. Deriden elde edilen elyaflar (yün, tiftik, kaşmir, moher)	1. Viskoz ipeği veya rayon	1. Poliamid elyaflar
2. Bitki gövdesinden elde edilen elyaflar (keten)	2. Salgı olarak üretilen elyaflar (örümcek ağı ve ipek)	2. Asetat ipeği	2. Poliester elyaflar
3. Yapraktan elde edilen elyaflar		3. Kauçuktan elde edilen elyaflar	3. Poliolefin elyaflar
4. Meyvelerden elde edilen elyaflar		4. Alginatlardan üretilen elyaflar	4. Poliüretan elyaflar
			5. Polivinil elyaflar

Yapay iplikler ve bu ipliklerden dokunmuş kumaşlar, 1950'li yılların başından itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Elyaflar arasında en eski olanları, viskoz ipeği ve astat ipeğidir. Bu yapay elyaflar, tarihsel süreçte kâğıt endüstrisine paralel olarak gelişmiştir. Yapı olarak doğal kökenlidir ve selülozdur. Selülozun çözülüp elyaf hâline getirilmesi ile elde edilmiştir. Elyaflar kendi sınıfları içinde kaliteye etki eden birtakım özelliklere sahiptir. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir:

Elyaf Uzunluğu: Uzunluklarına göre stapel (kesikli) ve kontinü (kesiksiz) olmak üzere iki cins elyaf vardır. Kesikli elyaflarda her bir elyaf bir santimetre kadardır. Pamuk ve yün bu gruptandır. Kesiksiz elyafta liflerin uzunluğu fazladır. Tabii elyaf olan ipek ve bazı kimyevi elyaflar bu gruba girer. Kimyevi elyaflar kısa kısa kesilerek yün, pamuk vb. kesikli elyaflar yapılabilir. Uzun elyaflar ile istenen parlaklıkta dokuma yapılabilecek kimyevi elyaflar üretilebilir.

İncelik: İncelik, yüzey yapısı ve uzunluk elyafların birbirine iyi yapışarak eğirme gücünü etkileyen önemli özelliklerdir. İnce elyaflardan meydana gelen dokumalar, yumuşak ve dikişe yatkındır. Dokumada önemli olan, elyafın inceliğinden çok elyafın meydana getirdiği ipliğin inceliğidir. İplik incelikleri, belli bir ağırlıktaki elyaftan elde edilen ipliğin uzunluğuna göre verilen numaralardan anlaşılır. İpliğin numarası büyüdükçe inceliği artar. İnce elyafla yapılan dokumalarda elyaf yüzey fazla olduğu için bu tip dokumalarda ısı izolasyonu daha iyidir. Elyaflar incelik sırasına göre şu şekilde sıralanabilir:

1. İpek
2. Poliamid naylon
3. Pamuk
4. Yün
5. Moher
6. Tiftik
7. Bast elyaf
8. Bitki gövdesi elyafı

Dayanırlık: Elyaftan yapılan ipliğin dayanıklılığıdır. Dayanırlık, ipliğe etki eden kuvvetin iplik numarasına bölümüyle ölçülür. Nem, bitki kaynaklı elyafların dayanırlığını artırır. En dayanıklı elyaf, cam elyafıdır. Diğerleri poliamit, polyester, ipek, keten, pamuk, akrilik elyaf, rayon, asetat ipeği ve yündür.

Esneklik: Elyafta olması gereken özeliklerden biridir. Esneklik, elyafın ve dokumanın dayanırlığını artırır. Esnek olmayan dokumalardan yapılmış elbiselerde torbalanmalar olabilir.

Nem Çekme ve Küflenme: Nemi emme ve buharla atma hızı önemlidir. Bunu azaltmak için elyafa özel apre verilebilir. Su ile çekme yapan elyaflar; yün, pamuk, keten, rayon, ipek, asetat ipeği ve diğer kimyevi elyaflardır. Ayrıca nemli yerlerde pamuk, keten ve rayon küflenebilir. Nem çekme ve sonra buharlaşmayla bu nemi dışarı verme özelliği, yaz aylarında sıhhat ve rahatlık bakımından dikkate alınması gereken bir husustur. Cam elyafı nem çekmez. Elyaf ıslandığı zaman çekme yapar.

Isı İletkenliği: İpliğin dokunuş şekli, ısı izolasyonu bakımından kumaşa etki eden faktördür. Yüksekten alçağa doğru ısı iletkenliği özelliği olan elyaflar; keten, pamuk, rayon, asetat ipliği, poliamit, polyester, yün, akrilik ve cam elyafıdır.

Isı Etkisi: Alev koruyucu ve apre kullanılarak elyafların yüksek sıcaklıklara karşı dayanırlığı artırılabilir. Isıya dayanıklı olan elyaflar sırasıyla pamuk, keten, yün, ipek, rayon, asetat ipeği ve poliamittir. Cam yünü ısıya karşı en dayanıklı olanıdır.

Boyanma Yatkınlığı: Gözeneklilik ve eğirme kabiliyeti, iyi bir elyaf için aranan özelliklerdendir.

Parlaklık: Düzgün bir yüzeyden ışığın yansımasıyla parlaklık oluşur. Lifin parlaklığı, üzerine düşen ışığı yansıtmasına bağlıdır. Gelen ışığı doğrusal olarak değil de dağıtarak yansıtan lifler, az parlak veya donuktur. Pamuk ve yün gibi lifler, üzerine düşen ışığı dağınık yansıttığı için az parlak görünümlüdür. Keten, merserize pamuk ve ipek gibi lifler ise ışığı düzgün yansıttığı için parlak görünümlüdür.

Eğrilme Yeteneği: İplik hâline getirilebilmesi için liflerin eğrilme yeteneğine sahip olması gerekir. Bu özellik, liflerin birbirine biraz yapışıcı olması yanında kütle hâlindeyken birleşik hâlde bulunmasından ileri gelir. Elyaf demetindeki lifler arasındaki gizli temas uçları sayesinde liflerin birbirine yapışmasına (tutunmasına) sebep olur. Lif inceliği, lif yüzeyinin yapısı, uygulanan basınç ve lif uzunluğu bu özelliğe etki eden faktörlerdir.

Çeşitlerine Göre Elyafların Üretim Özellikleri

Termo Elyaf: Sıfır kimyasal madde kullanılarak üretilir. Ürünün orijinalliği bozulmadan ürün karışımı lif + lif olacak şekilde işleme alınır. Termo elyaf; yüksek hava geçirgenliğine sahiptir, dayanıklıdır, nem tutmaz ve yumuşak bir dokunma hissi verir. Kimyasal madde içermediği için sağlıklıdır. Ayrıca güçlü klimalarda ürün, liflerine ayrılmadan sağlam bir şekilde kullanılabilir. Standart olarak 60-500 g arası termo üretimi yapılmaktadır (Görsel 3.2). Her alanda kullanılabilir.

Görsel 3.2: Termo elyaf

Silikonlu Elyaf: Dolgun gözükmesi için üretim aşamasında içine dolgu malzemesi yerleştirilen liflerin birleşiminden oluşan elyaf çeşididir (Görsel 3.3). Dolgu gramajları çeşitlilik gösterir. Gramaj arttıkça ürünün cm-mm değerinden kalınlığı da artar. Üretimi yapılacak ürüne göre ince veya kalın gramaj seçilir. Standart olarak belirli gramajlarda üretim yapılır. 30-500 g arası üretilir. 500 g+ ürün gramajları özel siparişlere girmektedir ve minumum 1.000 metre sipariş işleme alınmaktadır. Her alanda kullanılabilir.

Görsel 3.3: Silikonlu elyaf

Silikonlu + Telalı Elyaf: Silikonlu elyafa tela eklenmiş hâlidir (Görsel 3.4). Genel olarak tek telalı, isteğe bağlı olarak çift telalı üretilir. Tela, lamine (ısıtma işlemi) edilerek ürüne yapıştırılır. Ürünün kalitesine bağlı olarak değişmekle birlikte telalı ürün sarkma yapmaz. Böylece telanın ürünlere dikimi kolaylaşır. Standart olarak 30-500 g arası silikonlu telalı elyaf üretimi yapılmaktadır. 500 g+ ürün kalınlığı için minimum 1.000 metre sipariş işleme alınmaktadır. Her alanda kullanılabilir.

Görsel 3.4: Silikonlu + telalı Elyaf

Mikro Elyaf (Kaz Tüyü Muadili): Mikroyu diğer türlerden ayıran özellikleri daha yumuşak olması ve silikon kullanılmadan üretilebilmesidir. Kaz tüyünden yapılan elyafların yerine mikro elyaf tercih edilmelidir (Görsel 3.5). Telalı ve telasız olarak üretilir. 60 g-500 g arası mikro elyaf üretimi yapılmaktadır. Her alanda kullanılabilir.

Görsel 3.5: Mikro elyaf

Rayon Elyaf: Rayon, rejenere selülozik liflere verilen genel isimdir. Doğal liflerin ve sentetik liflerin özelliklerini taşır. Rayon, birçok yerde pamuk lifinin yerine kullanılabilir. Giyim sektöründe, emici hijyen ürünlerinde, yüksek dayanırlığa sahip kord bezlerinde, ev tekstilinde ve sanayide rayon kullanılmaktadır. Rayon, üretilmiş ilk liftir (Görsel 3.6). 1890'lı yıllarda selülozun genel özelliklerini kapsayan bir araştırma sırasında Fransa'da geliştirilmiş ve ipeğe benzediği için o yıllarda yapay ipek (suni ipek) ismiyle anılmıştır. Selülozik bazlı pamuk linterlerinden veya ladin ağacından elde edilmiş odun hamurundan üretilir. Bunun sonucu olarak rayon lifinin özellikleri, naylon ve polyester gibi sentetik liflerden çok pamuk ve keten gibi doğal selülozik liflere benzer.

Görsel 3.6: Rayon Elyaf

3.1.2. Kumaş Bilgisi

Kumaş; giyim, döşemecilik, ev tekstilinde kullanılan ipek, yün, keten, sentetik vb. dokumalara verilen addır. Ham maddenin iplik hâlinden kumaş yapımına kadar geçirdiği işleme **dokuma** denir. Dokuma maddelerinin endüstride kullanılan ilkel şekline ise **lif** denir. Liflerden elde edilen kumaşlar menşelerine göre şunlardır:

Hayvansal Liflerden Elde Edilen Kumaşlar: İpekli ve yünlü kumaşlardır.

Bitkisel Liflerden Elde Edilen Kumaşlar: Pamuklu, keten ve bambu lifinden elde edilen kumaşlardır.

Suni ve Sentetik Liflerden Elde Edilen Kumaşlar: Polyester, poliamit ve akrilik kumaşlardır.

Kumaşta Bulunması Gereken Nitelikler

Kumaş üretimi için gerekli ham maddelerin sağlanmasından kumaş topunun ambara gönderilmesine kadar yapılan işlemlerden önce, kumaşın tasarlanması ve üretimin planlanması gerekir. **Kumaşın tasarlanması** kumaşın kullanım amacına uygun olacak biçimde çeşitli özelliklerinin saptanması demektir. Kullanım amacına göre kumaşta bulunması istenen nitelikler şunlardır:

Sağlamlık (Dayanıklılık): Kumaşın kullanımı sırasında dış etkenler nedeniyle oluşan yıpranma ve kumaşın iç yapısındaki bozulmalar sonucunda ortaya çıkan farklılıklardır. Bu nedenle kumaş, kullanım biçimine göre yeterli sağlamlıkta olmalıdır.

Esneklik (Uzayabilirlik): Kumaş, çeşitli gerilmeler altında esner yani biçim değiştirir. Biçim değişikliği kalıcı olduğunda kumaş kırışır. Bu nedenle kumaşın esnek oluşu istenen özelliktir. Diğer yandan kumaş esnemesi yırtılmayı da bir ölçüde önler.

Tutum ve Tuşe: Kumaşın yumuşak ya da sert oluşuna **kumaşın tuşesi** denir. Bu özellik kumaşın ham madde ve yapısıyla ilgili olduğu kadar dokunmuş kumaşa uygulanan apre işlemlerine de bağlıdır.

Görünüm: Kumaşın alıcıyı etkileyen örgü, desen, renk ve parlaklık gibi özelliklerine **görünüm özellikleri** denir.

Sıcak Tutma: Kumaş kalınlığı kadar kumaşın yapıldığı liflerin özellikleri ve kumaş örgüsü de sıcaklıkla ilgilidir.

Nem Çekme: Kumaşın, suyu çekerek üzerinde tutması önemli bir özelliktir.

Döküm: Zor kırışan, esnek, büküldüğünde kat yerleri büyük kıvrımlar yapan kumaşa **dökümlü kumaş** denir.

Geçirgenlik: Kumaşın havayı geçirmesi önemlidir.

Çekmezlik: Kumaşın enden ve boydan çekmemesi sıkça yıkanan eşyaların yapımında kullanılan kumaşlar için çok önemlidir.

Hazır Yorgan Dikiminde Kullanılan Kumaşlar

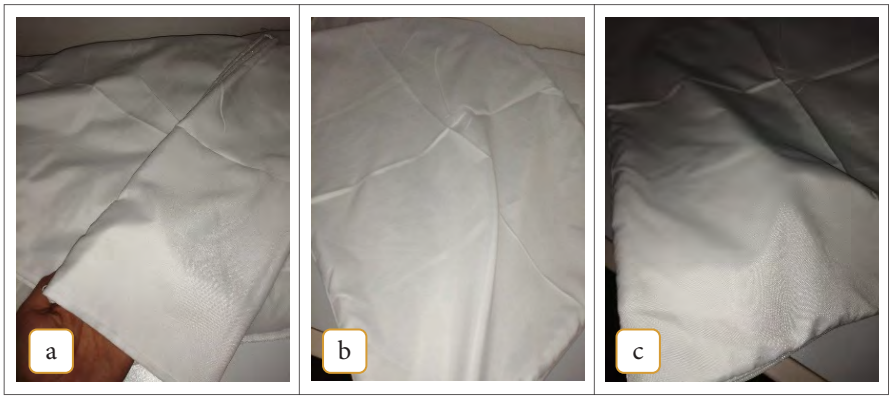
Yorgan dikiminde sık dokunmuş yumuşak kumaşlar tercih edilmelidir. Yorganın uzun süre ve sağlıklı bir şekilde kullanılması için kumaş kalitesi önemlidir. Yorgan dikiminde kullanılacak kumaş özellikleri şunlardır:

- Yumuşak yapıda olmalıdır.
- Kolay dikilmelidir.
- Hafif ve sağlıklı olmalıdır.
- Antibakteriyel ve antialerjik olmalıdır.
- Sık yıkamaya karşı dayanıklı olmalıdır.
- Kimyevi maddelere dayanıklı olmalıdır.
- Leke tutmamalı, kolay temizlenebilmeli ve buruşmamalıdır.
- Nem alıcı olmalıdır.
- Mevsime göre serin veya sıcak tutmalıdır.
- Vücutla sürekli temas hâlinde olacağından statik elektriklenme yapmamalıdır.

Yorgan dikiminde kullanılacak kumaşlar şunlardır:

Mikrofiber Kumaş: Poliamit ve polyester liflerin birleşiminden oluşan sentetik bir kumaş türüdür. Dayanıklı, yumuşak, emiciliği yüksek ve kolay kırışmayan bir kumaş olduğu için yorgan ve yastık üretiminde kullanılır. İki yönlü bir kumaştır. Bir yönü şardon edilmiş (Görsel 3.7.a), diğer yönü ise şardonsuz

(Görsel 3.7.b) şekildedir. Şardonlu kısmı tüylendirilmiş, diğer kısmı ise kaygandır. Kapitone işlemi yapılırken şardonlu kısım üstte kalacak şekilde dikilir (Görsel 3.7.c).

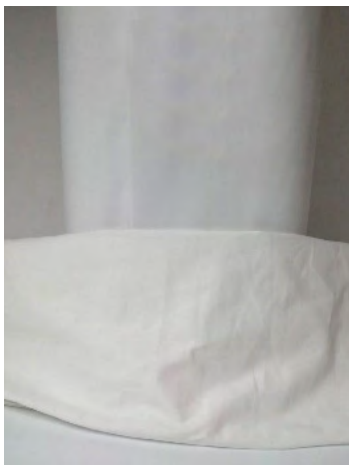
Görsel 3.7: Mikrofiber kumaş

Hasse Kumaş: Üretiminde %100 pamuk iplik kullanılan sık ve düzgün dokunmuş kumaş, patiska olarak da bilinmektedir (Görsel 3.8). Yorgan üretiminde 48 tel sıklıkta dokunmuş olanı kullanılır.

Görsel 3.8: Hasse kumaş

Akfil (Poplin): Üretimi %100 pamuktan yapılan, antibakteriyel ve antialerjik hava geçirgen, terletmeyen, kolay kırışmayan, yumuşak bir kumaş türüdür (Görsel 3.9). Dokuması sık, esneme kat sayısı düşük, ince yapılı bu kumaş sıcak tutmaktadır. Yorgan üretiminde 62 tel sıklıkta dokunmuş olanlar kullanılmaktadır.

Görsel 3.9: Akfil kumaş

Pamuk Saten: İnce ipliklerden sık dokunarak üretilen, ince yapılı yumuşak bir kumaş türüdür (Görsel 3.10). Bu kumaş %100 pamuktan üretilir. Saten gibi kayganlığı olmayan, ütü gerektirmeyen, terletmeyen bir kumaştır. Yorgan üretiminde 124 tel sıklıkta dokunmuş olanı kullanılır.

Görsel 3.10: Pamuk saten

3.1.3. Yorgan Dikiminde Kullanılacak İplikler

Yorgan dolgu malzemesini sabitlemek ve kabartılı görünüm elde etmek için kullanılan malzemedir. Dayanıklı yorgan elde etmek için kumaşa uygun renkte, cinste ve sağlamlıkta iplik seçmek gerekmektedir. Yorgan dikiminde kullanılacak iplik özellikleri şunlardır:

- Kopmaya karşı dayanıklı olmalıdır.
- Yorgan dikme makinesine uygun olmalıdır.
- Yumuşak dokulu olmalıdır.
- Kumaşın cinsine ve kalınlığına uygun olmalıdır.
- Karışmayan ve düğüm olmayan yapıda olmalıdır.
- Parlak olmalı, solmamalıdır.
- Yıkamaya karşı dayanıklı olmalıdır.
- Kumaşı kesmemelidir.

Polyester İplik: Kesik elyaftan üretilen iplik %100 polyesterdir. Kopmaya karşı dayanıklı, pamuk gibi yumuşak dokulu ve parlak bir ipliktir. Yorgan dikmede 120 numara ve 50 numara iplik kullanılır (Görsel 3.11 ve 3.12).

Görsel 3.11: 120 numara dikiş ipliği

Görsel 3.12: Polyester 50 numara ip

Pamuk İpliği: Bu bitkinin kozası içinde bulunan, tohumları çevresinde oluşmuş ince, yumuşak tellerin işlenmesi ile elde edilen pamuk iplikleri çok yaygın olarak kullanılır. Sıcak ve rutubetli iklimde yetiştirilir. Elyaf uzunlukları 15-50 mm arasındadır. Pamuk ipliğinin daha dayanıklı olması istendiğinde südkosit ile merserizasyon işlemi yapılır. Hazır yorgan dikiminde muz iplik olarak adlandırılan %100 pamuktan üretilmiş iplik sıklıkla kullanılır (Görsel 3.13). Kopmaya karşı dayanıklı olan bu ipliğin dış katmanı, mumsu yapı ile güçlendirilmiştir.

Görsel 3.13: Muz iplik

3.1.4. Kullanılan Elyaf ve Kumaş Çeşidine Göre Yorgan Çeşitleri

Yorgan; yazlık, kışlık ve mevsimlik, tek kişilik, çift kişilik ve çocuk yorganı olarak üretilir. Yorganlarda kullanılan kumaş, iplik, elyaf ve dikiş çeşitleri yapılacak yorganların kullanım amacına, özelliklerine ve kalitesine göre değişir. Her firma, ürettiği yorgan ve yastıklarda TSE standartlarına uygun ölçülerde üretim yapar. Firmaya özel kumaş, elyaf ve iplik çeşitleri vardır. Bazı büyük firmalar kumaşının desenini, kumaşını, ipliğini, telasını ve elyafını yapılacak yorgan ve yastıkların özelliğine uygun hâle getirerek üretir. Yazlık, kışlık, mevsimlik olan ve çeşitli derecelerde yıkanabilme özelliğinde yorganlardır. Antibakteriyel, anti toz akarı, anti mantar, anti stres özelliği olan elyaf çeşitleri üretilmektedir. Aynı zamanda bu elyaflardan yastıklar da yapılır. Dikişte kullanılan kapitone desenlerinde ise pina, atlamalı, kare, baklava ve büyük baklava desenleri kullanılır. Model özelliğine uygun olarak kapitone desenleri seçilerek dikilmektedir. Sayılan bu özellikler firmalara göre farklılık gösterebilir. Elyaf dolgularına göre yorganlar şu şekilde sınıflanabilir:

Pamuklu Yorgan: Dış kılıfında ve dolgusunda kullanılan pamuk yapısının sağladığı doğal yumuşaklık ile rahatlık sağlayan yorgan türüdür (Görsel 3.14). Nefes alma ve nem emici özelliği sayesinde terlemeyi azaltır. Uyku esnasında vücudu dinlendirerek zinde uyanmayı sağlar. Sıcak bölgelerde dört mevsim, soğuk bölgelerde yaz ayları için sağlıklı ve konforludur. Makinede dikilen hazır pamuk yorganlar %60 pamuk ve %40 slikonize elyaf karışımı ile 250 g/m³ doldurulur. Yorgan ebadına göre miktar değişebilir. Ölçüler, üretici firmaya ve yorganın kalitesine göre değişiklik gösterebilir. Dış yüzeyinde kılıf olarak pamuklu kumaş kullanılması hava geçirgenliğini sağladığı için sağlıklıdır.

Görsel 3.14: Pamuklu yorgan

Pamuk yorganın genel özellikleri şunlardır:

- Terlemeyi önler.
- Doğal pamuk yapısı ile yumuşaktır.
- Nem emici özelliği sayesinde terlemeyi azaltır ve sağlıklı bir uyku ortamı oluşturur.
- Dört mevsim kullanıma uygundur.

Yün Yorgan: Uyku esnasında vücudun ihtiyacı olan sağlıklı ve doğal ortamı maksimum seviyede sunar (Görsel 3.15). Uyku sırasında vücudun nefes almasını sağlayarak nem dengesini korur. Sıcak tutarak doğal ve sağlıklı bir uyku ortamı sağlar. Makinede dikilen hazır yün yorganlar, %50 yün ve %50 slikonize elyaf karışımı ile 250 g/m³ doldurulur. Yorgan ebadına göre miktar değişebilir. Ölçüler, üretici firmaya ve yorganın kalitesine göre değişiklik gösterebilir. Dış yüzeyinde kılıf olarak pamuklu kumaş kullanılması hava geçirgenliği sağlar.

Görsel 3.15: Yün yorgan

Yün yorganın genel özellikleri şunlardır:

- Terlemeyi önler.
- Dolgu malzemesi olarak kullanılan yün, yüksek hava geçirgenliğine sahiptir.
- Dengeli uyku sıcaklığı sağlayarak dinlendirir.

Kaz Tüyü Yorgan: Dolgu malzemesi kaz tüyü olan yorganların en büyük özelliği ısıyı tamamen hapsetmesidir. Ayrıca oldukça yumuşak bir yapıya sahiptir ve hafiftir (Görsel 3.16). Bu nedenle konforlu uyku avantajı sunar. Kaz tüyü yorganlar, içinde bulunan tüy çeşidine göre ikiye ayrılır. Gıdık tüyü ve sırt tüyü adı verilen bu çeşitlerin ayrı ayrı özellikleri vardır. Kaz tüyü yorganlar, %15 gıdık ve %85 elyaf karışımı ile 250 g/m³ doldurulur. Yorgan ebadına göre miktar değişebilir. Ölçüler, üretici firmaya ve yorganın kalitesine göre değişiklik gösterebilir. Dış yüzeyinde kılıf olarak pamuklu kumaş kullanılması hava geçirgenliğini sağlar.

Görsel 3.16: Kaz tüyü yorgan

Kaz tüyü yorganda kalite kriterleri şunlardır:

- Yorganın yalıtım gücünü göstermek amacıyla kullanılan ve termal direnç birimi adı verilen TOG değerine dikkat edilmelidir. TOG değeri, yorganın vücut ısısını ne kadar süreyle sabit tutabilmesiyle ilgilidir. Bu nedenle TOG değeri yüksek olan kaz tüyü yorganlar, ısı kapasitesi anlamında oldukça iyidir.
- TOG değeri; yazlık, kışlık, mevsimlik vb. özelliklerde gruplara ayrılır (Görsel 3.17). Kışlık yorganda TOG değeri 13,5 olmalıdır. Yazlık yorganlarda ise 6,5 TOG değeri en ideal olanıdır.
- Kaz tüyü yorganlarda bazı Avrupa normları da geçerlidir. Kaz tüyü yorganlardan ya da diğer ürünlerden zaman zaman numuneler alınır ve bu numuneler sayesinde yorganların kalitesi test edilir. Avrupa normları adı verilen bu sistem, kaz tüyü olan ürünlerin belirli bir standardın altına düşmemesi ve taklit ürünlerden tüketiciyi korumak amacıyla kullanılır. Bunun için üreticilerin bu standartlara uyması zorunludur.
- Kaz tüyü yorganlarda belirli bir etiket standardı bulunur. İçeriğinde bulunan tüy oranına göre etiketlenir. Ayrıca tüyün ne kadar temiz olduğu da önemlidir. Örneğin yüzde seksen gıdık tüyü ile üretilen bir ürünün, hasar almış ya da defolu olan tüyler çıkarıldıktan ve tüy havı denilen fazlalıklar atıldıktan sonra en az %71 oranında saf kaz tüyü içermesi gerekir.

Görsel 3.17: Tog değerine göre yorgan çeşitleri

Kaz tüyü yorganın genel özellikleri şunlardır:

- Nefes alabilen nem emici özelliktedir, terletmez.
- Gıdık tüyü yumuşaklık, hafiflik ve sıcak tutma özelliği sağlar.
- Sırt tüyü esneklik ve hacim sağlar.
- Sırt tüyü oranı daha fazla olduğu için formunu korur.
- Diğer dolgu malzemeleri ile karşılaştırıldığında ısı koruma gücü iki kat daha fazladır ve daha hacimli bir yapıya sahiptir.

İpek Yorgan: İç dolgusu olarak %100 ham ipek kullanılan yorganlara verilen genel isimdir (Görsel 3.18). Alerji karşıtı bileşenler barındıran ipek, en yumuşak dolgu malzemesidir. İpek yorgan oldukça hafiftir ve antialerjik özelliktedir. İpek yorganlarda pamuk, ipek, bambu, tencel gibi kumaşlar kullanılır.

Görsel 3.18: İpek yorgan

İpek yorganın genel özellikleri şunlardır:

- İpek yorgan kalitesi ve fiyatı, içinde kullanılan ipeğin kalitesine göre değişir.
- En ucuz ipek tussah (vahşi) ipektir. Bu ipek türünde ipek böcekleri dut ipeği dışındaki bitkilerle de beslenir. Rengi koyudur. Lifleri kısadır.
- En kaliteli ipek türü dut ipeğidir (mulberry silk). Dut ipeği de kendi içinde on farklı kalitededir. İpek lifi uzun olan ipek, en kaliteli ve dayanıklı olanıdır.
- İpek yorganın kalitesini anlamanın en iyi yolu dikişlerine bakmaktır. Kısa ipek (ucuz ipek) kullanılan ipek yorganlarda, iç dolgusunu sabitlemek için bol dikiş kullanılmalıdır.
- Uzun ipek kullanılan ipek yorganlarda sadece bölgesel dikişler olur çünkü fazla dikiş, yorganın konforunu azaltır. Mümkün olduğunca az dikiş kullanılmalıdır.

Bambu Yorgan: İçinde herhangi bir kimyasal madde barındırmayan ve bambudan üretilmiş ev tekstili ürünüdür (Görsel 3.19). Ürünün en büyük özelliği tamamen organik bir içeriğe sahip olmasıdır (Görsel 3.20). Organik bambu yorgan oldukça yumuşak bir yapıya sahiptir. Hem sunmuş olduğu konforu hem de kaşmir yumuşaklığındaki dokusu ile oldukça işlevseldir. Bambu yorgan çeşitleri diğer elyaf, pamuk vb. ürünlere göre daha hızlı kurur. Özellikle nemi içine çekme özelliğine sahip olduğu için hijyeniktir. Bambu yorgan çeşitleri, kişinin vücut ısısına göre kendi ısısını da dengelediği için bunaltmadan en uygun sıcaklığı sunabilir. Bambu yorganlar, %20 bambu ve %80 slikonize elyaf karışımı ile 250 g/m³ doldurulur. Yorgan ebadına göre miktar değişebilir. Ölçüler, üretici firmaya ve yorganın kalitesine göre değişiklik gösterebilir. Dış yüzeyinde kılıf olarak pamuklu kumaş kullanılması hava geçirgenliğini sağlar.

Görsel 3.19: Bambu yorgan

Görsel 3.20: Bambu dolgu malzemesi

Bambu yorganın genel özellikleri şunlardır:

- Terletmeyen ve nemi içine hapsetmeyen bir yapıya sahiptir.
- Nefes alabilen bir yapıda olduğu için özellikle bebeklerde, çocuklarda ve alerjisi olan kişilerde konforlu bir kullanım sunar.
- Yumuşaktır.
- Ekonomiktir.

Mikrofiber Yorgan (Elyaf Yorgan): Mikro boyuttaki sentetik elyaflara **mikrofiber** denir. Giysilerde, ev eşyalarında, çeşitli mobilyaların üretiminde, temizlik ürünlerinde ve endüstriyel alanda kullanılabilen bir malzemedir. Mikrofiber malzemeler genellikle polyester ve poliamit sentetiklerinden veya bunların karışımlarından üretilir. Mikrofiber yorgan da sentetik elyaf kullanılarak üretilen yorgandır (Görsel 3.21). İçinde elyaf bulundurulmasının yanı sıra basılan hava ile yorganın daha kabarık ve hacimli olması sağlanmaktadır. Mikrofiber yorganların üzerinde kullanılan kumaş da mikrofiber malzemeden üretilir.

Görsel 3.21: Mikrofiber yorgan

Üretim kalitesine bağlı olarak yumuşak ve pofuduk yapısı vardır. Mikrofiber yorganlar kalitesini uzun süre korur. Çünkü mikrofiber kumaşın ipliklerini oluşturan polyester adlı bileşen, yorganın çok daha sağlam ve kullanışlı olmasını sağlar. Yorganın bakımı yapılıp uygun bir yerde muhafaza edildiğinde uzun yıllar boyunca zarar görmeden kullanabilir. Elyaf yorgan %100 sentetik dolgu içerir. Ortalama dolgu miktarı 300g/m³tür. Yorgan ölçüsüne göre miktar değişebilir.

Mikrofiber yorganın genel özellikleri şunlardır:

- Uzun ömürlü kullanım sağlar.
- Formunu korur, kırışmaya karşı dayanıklıdır (Kullanma talimatına uygun yıkanmalıdır.).
- Isıyı dengeler.
- Antialerjik özelliğe sahiptir.
- Yumuşak ve hafiftir.
- Her mevsim kullanılabilir.
- Kolay muhafaza edilebilir.
- Mikrofiber yorgan, makinede 30 °C'ta yıkanabilir.

Yorgan ve yastık üretilirken kumaşa çekme payı (sanfor) verilir. Yastık ve yorganların ölçüleri TSE standartlarının belirlediği ölçülerde kesilerek dikilir (Tablo 3.2).

Tablo 3.2: TSE Standartlarının Belirlediği Yastık ve Yorgan Ölçüleri

Yastık ve Yorgan Çeşidi	TSE'nin Belirlediği Standart Ölçü
Çift kişilik yorgan	195 x 215 cm
Tek kişilik yorgan	155 x 215 cm
Battal boy yorgan	220 x 240 cm
Bebek yorganı	95 x 145 cm
Yastık	50 x 70 cm

BİLGİ KUTUSU

OEKO-TEX BELGESİ

Oeko-Tex belgesi, çevre dostu ve sosyal sorumluluk bilinciyle üretilen tekstil ürünleri için uluslararası belgedir (Görsel 3.22). İnsan sağlığı ve güvenliği açısından zararsız tekstil ürünlerini belgeler.

Görsel 3.22: Oeko-Tex belgesi

3.1.5. Tekstilde Kullanılan Simge ve Kısaltmalar

Hazır yorgan dikiminde kullanılan iplik, kumaş, elyaf vb. etiketleme sisteminde simge ve kısaltmalar kullanılmaktadır. Bunların bilinmesi ürün seçiminde yol göstericidir. Bu simge ve kısaltmalar şunlardır:

CO: Pamuk

PES: Polyester

PP: Polipropilen

PAC: Poliakrilonitril

TS: Türk standartları

Ne: İplik numaralandırma sistemi (WVP) su buharı geçirgenliği (g/m²/24h)

H: Hav yüksekliği

Tog: Termal direnç değeri (0.1 °C m²/watt veya 0.418 °C s m²cal-1)

Rct: Isıl direnç değeri (m²K/w)

Ret: Su buharı direnci değeri (m² Pa/W)

3.1.6. Tekstilde Kullanılan Terimler

Tekstil sektöründe kullanılan kumaşlara uygulanan işlemler, kumaşların gramajı, kullanım özellikleri, kullanılan ham madde ve nitelikleriyle ilgili terimler şunlardır:

Sanfor

Tekstil işletmelerinde kumaşın enini, gramajını ve çekme değerlerini ayarlamak için kullanılan bu sırada da kumaşa ütü efekti veren işlemdir. Son kullanımda kumaşların boyutsal stabilitesini sağlamak amacıyla yapılan apre işlemidir. Yorgan dikiminde kumaşlar sanfor (çekmezlik özelliği) dikkate alınarak kesilir ve dikilir.

Decitex Numaralandırma Sistemi (dtex)

10.000 m uzunluğundaki tekstil malzemesinin gram cinsinden ağırlık değeri olarak tanımlanır. Decitex (desiteks) direkt numaralandırma sistemidir. Bu sistemde SI (sistem internasyonal) birim sistemi kullanılır. Decitex rakamı arttıkça ipliğin kalınlığı da artmaktadır.

Mikrofiber

Küçük sentetik elyafların diğer adıdır. Mikrofiberlerin en bilinen çeşitleri polyesterlerden, poliamitlerden (naylon, kevlar, nomeks, trogamide) ya da polyester ve poliamit karışımlarından üretilir.

Hava Geçirgenliği

Kumaşın yapısından hava geçirebilme kabiliyetidir.

Kesik Elyaf

Uzunluğu 125-45 cm arasında değişen kısa elyafçıklara verilen addır.

Nefes Alma Özelliği

Hava buharının kumaşın ya da dokunun yapısından geçerek ter buharının kumaşın içinden çıkmasına izin verme özelliğidir.

Tekstürize

Genellikle yastık ve yorgan dolgu malzemesi olarak kullanılan elyaf türüdür. İşletmeler tarafından en uygun elyafların harmanda bir araya getirilmesiyle üretilir. Esnek bir elyaftır ve kolay kolay yatışmama (basık görünmeme) özelliğine sahiptir.

Denye (İplik Numaralandırma Sistemi)

Tekstil ipliklerinin tanımlanması için kullanılan, belirli uzunluğun ağırlığını belirten sınıflandırma ölçütüdür. İpek, filament gibi sonsuz uzunluktaki ipliklerin ve liflerin numaralandırılmasında kullanılan, 9.000 m uzunluğundaki materyalin gram olarak ağırlığını gösteren değerdir. Numara, numara denye (Nd), numara metrik (Nm) ve İngiliz numarası (Ne) en çok kabul gören çeşitlerdir. Numara denye; polyester, naylon, floş vb. iplikleri numaralandırmak için kullanılır. Numara metrik; pamuk, keten, yün, ipek vb. iplikleri numaralandırmak için kullanılır. İplikteki 40/1, 30/2 vb. numaralandırmalar ipliğin gramaj bilgisini verir (Bir gram ipliğin ağırlığı anlamındadır.).

Örnek İplik Numaralandırma Sistemi

Numara Denye [Nd (Ağırlık Sistemi)]

9.000 metresi 1 gram gelen iplik 1 Nd'dir.

9.000 metresi 70 gram gelen iplik 70 Nd'dir.

Numara Metrik [Nm (Uzunluk Sistemi)]

1.000 metresi 1.000 gram gelen iplik 1 Nm'dir.

2.0000 metresi 1.000 gram gelen iplik 20 Nm'dir.

Örnek İplik Gramaj Bilgisi

Nm 120/1: 120 metre ipliğin 1 gram ağırlığında olduğunu belirtir.

Nm 80/2: İki ipliğin bükümüyle oluşan ve her biri 80 metre olan bu ipliklerin toplam ağırlığının 2 gram olduğunu belirtir.

DİKKAT

- Hazır yorganlarla ilgili ön bilgi almak için yazılı ve görsel kaynaklar taranmalıdır.
- Hazır yorgan atölyesi, fabrika vb. üretim yerlerinde inceleme yapılmalıdır.
- Yastık ve yorgan kumaşının birbiriyle uyumlu olmalıdır.

1. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç : Yorgan dikiminde kullanılan elyafı, kumaş çeşitlerini ve bilgisini araştırıp örnek toplayarak katalog tasarlamak.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede katalog tasarlama çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Fotoğraf makinesi, not defteri, kalem, kalemtıraş, silgi, çeşitli elyaf çeşitli kumaş, fon karton, tasarlanan dosyaya uygun malzeme

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Çeşitli kaynaklardan konuyla ilgili araştırma yapınız.
5. Hazırlayacağınız kataloğun tasarımını yapınız (Tasarımınızın özgün olmasına özen gösteriniz.).
6. Tasarımınıza uygun araç gereci hazırlayınız.
7. Elyaf yorgan satan ve imal eden işletmeleri gezerek yorgan çeşitleri, elyaf ve kumaş özellikleri hakkında bilgi edininiz.
8. Elyaf ve kumaş örnekleri toplayınız.
9. İşletmeleri gezerken ürünlerin ve kullanılan araç gerecin fotoğraflarını çekiniz.
10. Topladığınız materyallerle tasarladığınız kataloğu oluşturunuz.
11. Araştırma yaparken kullandığınız yazılı ve görsel kaynakları, kaynak kişilerin ve ziyaret edilen işletmelerin bilgilerini kataloğa ekleyiniz.
12. Hazırladığınız kataloğu sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 1 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 1

"1. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Çeşitli kaynaklardan konuyla ilgili araştırma yaptı.		
3. Katalog tasarladı.		
4. Konuya uygun elyaf ve kumaş örnekleri topladı.		
5. Topladığı örneklerin bilgisini yazdı.		
6. Yorgan dikiminde kullanılan araç gerecin fotoğrafını çekti.		
7. Topladığı materyallerle katalog oluşturdu.		
8. Araştırma yaparken kullandığı yazılı ve görsel kaynakları, kaynak kişilerin ve ziyaret edilen işletmelerin bilgilerini kataloğa ekledi.		
9. Hazırladığı kataloğu sınıfta sundu.		
10. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
11. Temiz ve düzenli çalıştı.		
12. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

3.2. MAKİNEDE YORGAN DİKME

Hazır yorgan dikiminde makineler kullanılır. Yorgan üretiminde kullanılan ve değişik özelliklere sahip birçok makine modeli bulunmaktadır. Makineler farklı olsa da üretim öncesi yapılması gereken hazırlıklar temelde aynıdır. Öncelikle dolgu malzemesine karar verilmelidir. Seçilen dolgu malzemesi yorgan üretimine hazır hâle getirilip yorgan kumaşının arasına yerleştirilir. Yerleştirme işlemi iki şekilde yapılabilir. Birinci yöntem, elde yorgan dikimindeki gibi dolgu malzemesinin dikilen kılıfın içine yerleştirilmesidir. İkinci yöntem ise dolgu malzemesinin yorgan yüz ve alt kumaşının arasına kenarları açık bir şekilde yerleştirilmesidir. Bu yöntemle yorgan dikimi bittikten sonra yorganın kenarları biye dikişi veya overlok ile temizlenmelidir.

3.2.1. Elyafı Hazırlama

Yorganda kullanılan dolgu malzemesi çoğunlukla elyaftır (Görsel 3.23). Elyaf; pamuk, keten, alfa vb. ham maddelerden veya devetüyü, lama, ipek ve kaşmir gibi hayvansal materyallerden elde edilebilir. Yorgan, yastık, konfeksiyon, mobilya vb.ürünlerde kullanılan elyafların menşeleri ne kadar farklı olursa olsun yapılan işlemler aynıdır. Sadece elyaf açma, tarama ve işleme makineleri firmaların özelliğine göre farklılık gösterir. Kullanılacak kaynak materyal, makinelerle elyafa dönüştürüldükten sonra balyalanır. Ham elyaf, firmalara çoğunlukla balyalar hâlinde gelir (Görsel 3.24).

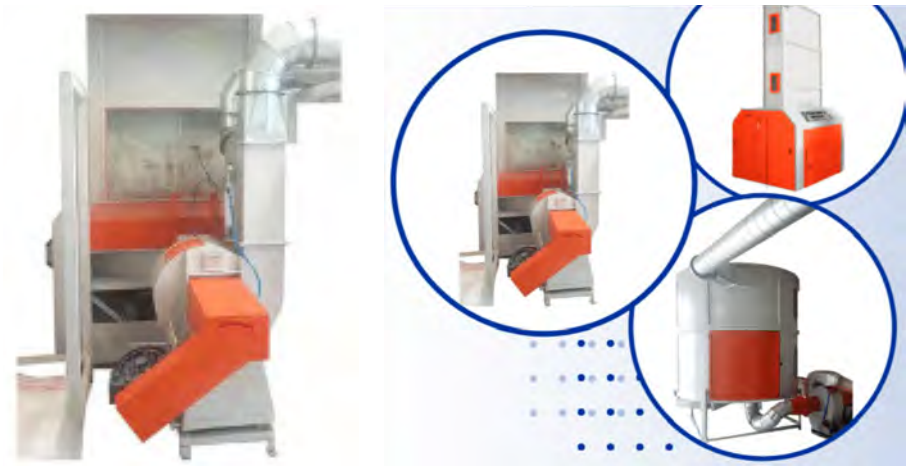

Görsel 3.23: Elyaf

Görsel 3.24: Elyaf balyaları

Sürdürülebilir teknolojilerin gelişmesi ile kendi elyafını kendi üreten firmalar vardır. Geri dönüşüme katkıda bulunan ve israfı önlemeye yönelik olarak geliştirilen makinelerde, pet şişeden kırpık kumaş parçalarına kadar atık durumda olan birçok materyal kullanılır. Boncuk elyaf makinesi denilen bu makinenin giriş bölmesine konan uygun malzemeler çok küçük parçalara ayrılarak elyaf hâline gelir (Görsel 3.25). Ülke ekonomisine büyük katkısı olan bu yöntem, günümüzde birçok firma tarafından kullanılmaktadır.

Görsel 3.25: Boncuk elyaf makinesi

Boncuk Elyaf Makinesi

Kullanılacak elyaflar, öncelikle açma ve tarama işlemlerinden geçirilir. Açma ve tarama işlemleri, elde veya bu işlemler için üretilmiş makinelerde yapılır. Seri üretim yapılan sanayide elyaf açma ve tarama işlemleri, hijyenik bir biçimde el değmeden otomatik olarak yapılır (Görsel 3.26). Bu makinelerde işlenen elyaflar, yorgan üretiminin yanında yastık ve konfeksiyon sanayisinde de kullanılır.

Görsel 3.26: Sanayide kullanılan otomatik elyaf işleme makinesi

Sanayiye oranla daha küçük ve tekli üretim yapılan firmalarda ise manuel müdahalelerle çalışan basit mekanizmalı açma tarama makineleri kullanılır (Görsel 3.27).

Görsel 3.27: Basit mekanizmalı elyaf açma ve tarama makinesi işlem aşamaları

Açma ve tarama işlemleri için makineden geçen elyafların tabaka hâline getirilmesi yani haddelenmesi gerekir. Bu işlemi yapmak için elyaf işleme makinelerine ihtiyaç vardır. El değmeden, hijyenik ve tam otomatik üretim yapan makinelerin yanı sıra uzun yıllardan beri kullanılan daha basit mekanizmalı makine düzenekleri de vardır.

Açma ve tarama işleminden geçen elyaflar, elyaf işleme makinesinin giriş bölümüne yerleştirilir. Burada öncelikle eşit bir dağılım yapılmalıdır. Elyaf, işleme makinesindeki silindirlerden geçerken gerdirme işlemi ve uygulanan baskı sonucu ince bir tabaka hâline gelerek rulo şeklinde sarılır. Rulo elyaflar daha sonra kat kat yapılarak baskı uygulanan haddeleme makineleri ile istenilen dolgu yüksekliğine getirilir (Görsel 3.28 ve 3.29).

Görsel 3.28: Elyaf işleme makinesi

Görsel 3.29: Elyafın ince tabaka hâli

3.2.2. Dolgu Malzemesinin Açma ve Tarama Aşamaları

Dolgu malzemesini açma ve tarama işleminde sentetik elyaf, yün ve pamuk malzemeler aynı makinelerde açılıp taranabilir. Dolgu maddesinin açılması ve taranması aşamalı bir işlemdir. Bu aşamalar şunlardır:

1. Açma ve tarama işlemi yapılacak malzeme taşıyıcı banda yerleştirilir (Görsel 3.30).

Görsel 3.30: Dolgu malzemesinin banda yerleştirilmesi

2. Malzemeye, çivili rulolarda açma ve tarama işlemleri uygulanır (Görsel 3.31).

Görsel 3.31: Çivili rulolarda açma ve tarama işlem aşamaları

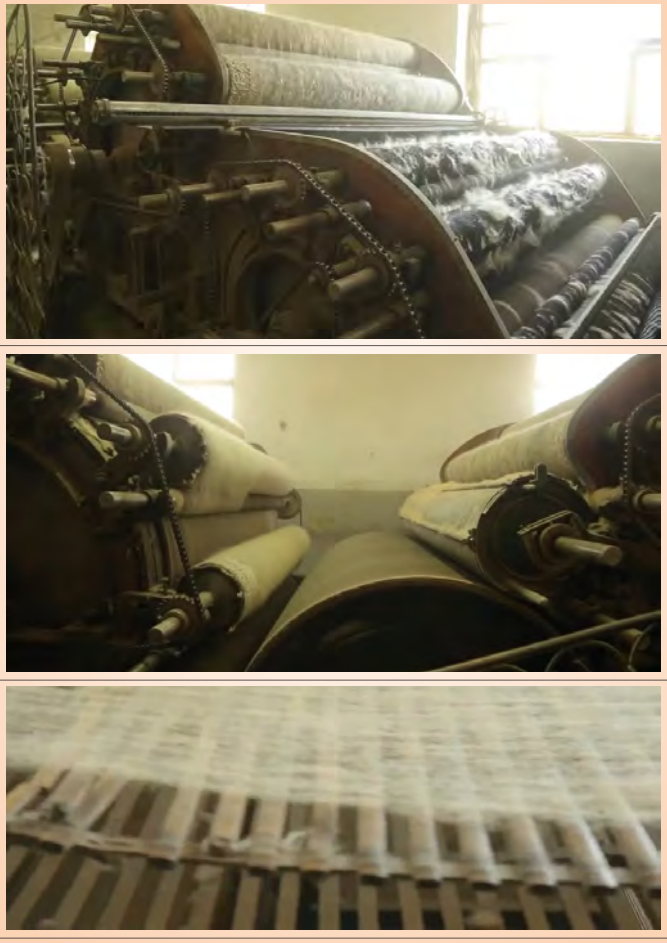
3. Silindirlerde açma ve inceltme gerçekleşir (Görsel 3.32).

Görsel 3.32: Silindirlerde açma ve inceltme aşamaları

4. Dolgu malzemesi, açma ve tarama makinelerinde işlenir (Görsel 3.33).

Görsel 3.33: Dolgu malzemesinin açma ve tarama makinelerinde işlenmesi aşamaları

5. Dolgu malzemesinin preslenme işi yapılır (Görsel 3.34).

Görsel 3.34: Dolgu malzemesinin birinci preslenme aşamaları

6. Dolgu malzemesi makineden çıkarılır (Görsel 3.35).

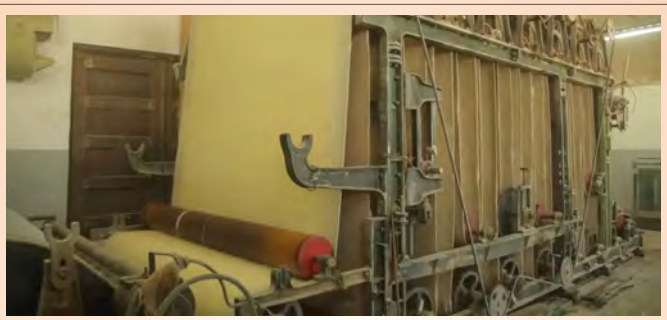
Görsel 3.35: İşlenen malzemenin makineden çıkması

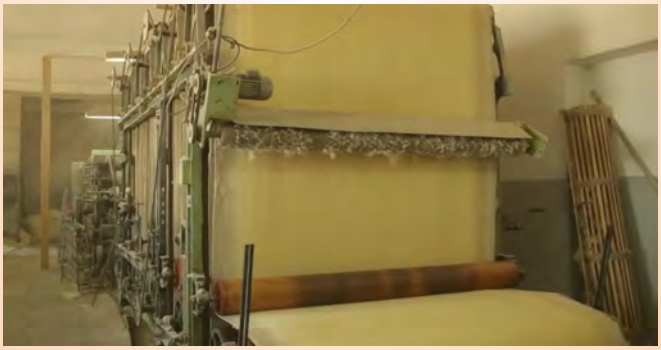
7. Açma ve tarama işlemi biten malzeme, sıkıştırma ve gerdirme makinesine yerleştirilir (Görsel 3.36).

Görsel 3.36: Açma ve tarama işlemi biten malzemenin sıkıştırma ve gerdirme makinesine yerleştirilme aşamaları

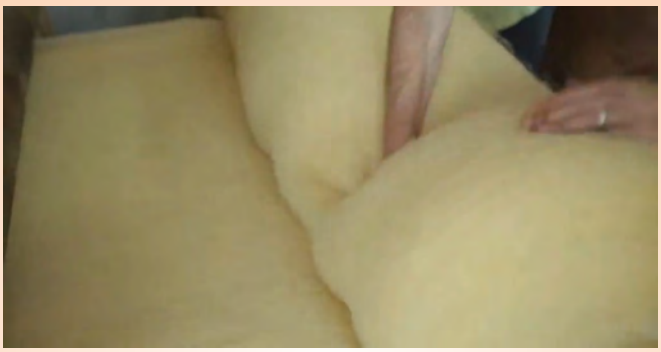
8. Sıkıştırma ve gerdirme işlemi yapılır (Görsel 3.37).

Görsel 3.37: Gerdirme aşamaları

9. Tüm işlemleri tamamlanan dolgu malzemesi rulo şeklinde sarılır (Görsel 3.38).

Görsel 3.38: Rulo yapma aşamaları

3.2.3. Dolgu Malzemesi Olarak Kullanılacak Elyafın Hazırlanma Aşamaları

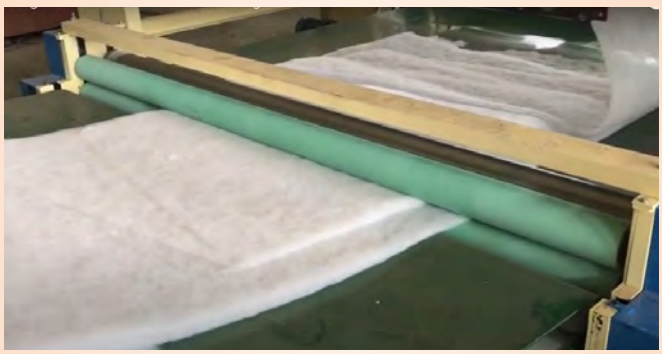
Elyaf hazırlama makinesinde elyaf hazırlama aşamaları şunlardır:

1. İnce tabaka rulo elyaf, makinenin üst kısmındaki yerine yerleştirilir.
2. Elyaf, uç kısmından çekilerek alt tezgâha düzgün bir şekilde indirilir.
3. İnce tabaka elyaf kat kat yerleştirilir (Görsel 3.39).

Görsel 3.39: İnce tabaka elyafların kat kat yerleştirilmesi

4. Elyaf, birinci silindirden geçirilerek haddelenir (Görsel 3.40).

Görsel 3.40: Elyafın ilk silindirden geçirilmesi

5. Elyaf, ikinci silindirden geçirilerek haddelenir (Görsel 3.41).

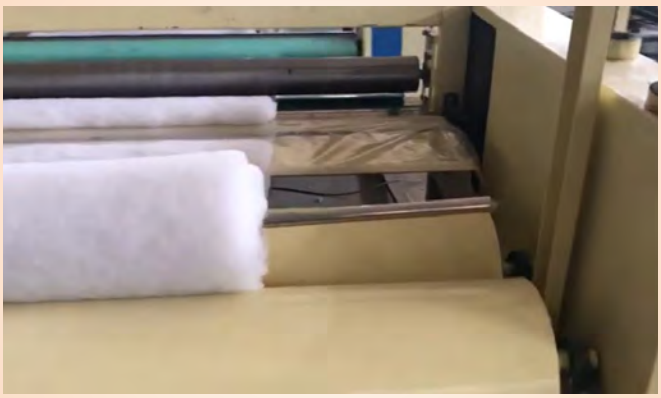
Görsel 3.41: Elyafın ikinci silindirden geçirilmesi

6. Elyaf, üçüncü silindirden geçirilerek rulo hâline getirilir (Görsel 3.42).

Görsel 3.42: Elyafın üçüncü silindirden geçirilerek rulo hâlinde sarılması

7. Haddelenmesi biten elyaf, rulo hâline getirilir (Görsel 3.43).

Görsel 3.43: Haddelenerek rulo hâline gelmiş elyaf

3.2.4. Yorgan Dikme Makinesi

Yorgan dikme makinesinin otomatik olarak tek kafalı, çift kafalı tek çerçeveli, çift kafalı iki çerçeveli, çok iğneli kapitone, tek iğneli kapitone, manuel olarak tek kafalı vb. çeşitleri vardır. Yorgan dikme ve kapitone makineleri; sürekli yenilenen ev tekstilinin, yatak ve kanepe sektörünün önemli yapı taşlarındandır.

Makinelerin dikiş baskı sistemlerinin iyileştirilmesi sonucunda çok ince kumaşlardan kalın yatak panellerine kadar birçok yüzeyde düz, zincir ve lazer dikiş yapılabilmektedir. Visko, lateks, elyaf, örgü kumaş, jakarlı kumaş, deri, kuş tüyü katmanları vb. materyalleri dikebilen bu makineler; yatak, yorgan, ev tekstili, mobilya, giyim, otomotiv gibi dikişin bulunduğu her alanda kullanılmaktadır.

Makinelerin çalışma sistematiğinde öncelikle dikiş yapılacak yüzey hazırlanır. Bu hazırlık yorgan besleme üniteli makinelerde otomatik olarak yapılır (Görsel 3.44). Yorgan dolgu malzemesine

Görsel 3.44: Yorgan besleme ünitesi

sektörde **besleme** denmektedir. Yorgan besleme ünitesi sayesinde geleneksel serme uygulaması ortadan kalkar. Düzenli, kontrollü bir biçimde serme yapılırken işlemler senkronize ve kolaydır. Yorgan besleme makinesi üzerinde yer alan kule ile dolgu malzemesinin seviyesi kontrol edilir. Rezerv kulesinin hemen altında iki besleme silindiri vardır. Herhangi bir sıkıntı ve birikme olmadan besleme yapılır. Böylelikle yorganın her alanına eşit düzeyde dolgu malzemesi yerleştirilir. Yorganın içine herhangi bir yabancı madde karıştırmadan besleme yapılır.

Kumaş, tela ve dolgu malzemesi (elyaf, lateks, yün, visko vb.) besleme makinesinde belli olan yerlerdeki rulolara sarılır. Gerdirme ruloları ile germe işlemi yapılır. Bilgisayar sisteminde bulunan desenlerden biri seçilir. Seçilen desen, boyut ve sıklık ayarları yapıldıktan sonra verilen komut ile makineye gönderilir. Tek bilgisayardan birçok makineye komuta edilebildiği gibi her makinenin kendine özel bilgisayarı da olabilir.

Otomatik Tek Kafalı Yorgan Dikme Makinesi

Otomatik tek kafalı makinelerde yorgan dikmek için elyaf, kumaş ve tela önceden belirlenen ölçülerde kesilir. Rayların üzerinde bulunan tezgâhlara (Görsel 3.45) sırasıyla kumaş (İlk serilen kumaşın arka yüzü yukarı bakacak şekilde yerleştirilir.), tela, elyaf ve kumaş kasnağa yerleştirilerek kenarlarından mandallarla tutturulur. Farklı makinelerde bu işlemler kasnağın kenarlarında bulunan kancalara geçirilerek yapılır. Bazı makinelerde ise elyaf, çengele veya mandala tutturulmadan serilerek yerleştirilir. Ayrıca kasnak sisteminin kullanıldığı makine düzenekleri de vardır. Tam otomatik rulo beslemeli tek kafa kapitone makinesi; kumaş çekme, dikme ve kesme sistemi ile yüksek verimlilikte üretim sağlar (Görsel 3.46).

Görsel 3.45: Tek kafalı yorgan dikme makinesi tezgâhı

Görsel 3.46: Tek kafalı yorgan dikme makinesi

Otomatik tek kafalı yorgan makinesinin kullanıldığı firmalarda çoğunlukla yedek tezgâh bulunur. Bir yorganın dikim işlemi devam ederken yedek tezgâhta diğer yorgan dikime hazırlanır (Görsel 3.47).

Görsel 3.47: Tek kafalı yorgan dikme makinesi yedek tezgâhı

Otomatik Çift Kafalı Yorgan Makineleri

Çift kafalı yorgan makineleri (Görsel 3.48), tek veya çift çerçevelidir. Makine özelliğine göre iki kafa ile tek çerçevede bir yorganın dikişi yapılabildiği gibi çift çerçeveli makinelerde aynı anda iki yorgan dikilebilir. İki kafalı yorgan makinelerinde yapılan ayarlara göre aynı anda aynı iş simetrik, asimetrik ya da tamamen birbirinden farklı olarak uygulanıp iki ayrı yorgan dikilebilir.

Görsel 3.48: Çift kafalı yorgan dikme makinesi

Besleme, gerdirme, dikme, kesme işlemleri kolaylıkla ve tam otomatik yapılan çift kafalı yorgan dikme makinelerinin özellikleri şunlardır:

- Battal boy çağanozu ile minimum masura değişimi olur.
- Otomatik iplik kesme aparatı ile dikiş sonunda temiz bir görünüm elde edilir.
- Simetri (paralel) / asimetri (aynalı) / 1. ya da 2. ile tek kafa kullanımı, üretimde zaman açısından verimliliği destekler.
- Standart en ve boy kesme sistemi ile her üründe aynı ölçü elde edilir.
- Operatör koruma güvenlik sistemi sayesinde iş güvenliği mevzuatı açısından tam bir koruma mevcuttur.
- Otomatik ölçü kontrol sistemi ile her ürün aynı standartta olur.
- Pozisyon kontrollü otomatik kumaş genişlik ayarı ile sorunsuz ölçülendirme yapılır.
- Kolay desen yükleme sayesinde işlemler seri olarak ilerler.
- Otomatik yağlama sistemi parçaların aşınmasını önleyerek verimlilikte süreklilik sağlar.

Kapitone Makineleri

Tek iğneli ve çok iğneli olarak dikiş yapabilen kapitone makineleri, yatay veya dikey düzenekler hâlindedir. Çok iğneli olan makineler, seri ve hızlı bir biçimde çalışır (Görsel 3.49 ve 3.50). Düz, zincir, lazer dikiş vb. çeşitleri vardır. İstenilen kapitone ölçülerinde ve kalınlıkta üretim yapılır. Kapitone yapılmış materyallerin ürün üretim ağı çok geniştir. Yorgandan aleze, astarlık kullanımdan dekoratif kullanıma, yatak kapitonesinden koltuk ve kanepe kumaşına kadar birçok alanda kullanılır. Kapitoneler dolgu maddesinin kalınlığına, yüzey kumaşının cinsine ve kullanılacak yere göre tercih edilir.

Görsel 3.49: Çok iğneli dikey kapitone makinesi

Görsel 3.50: Çok iğneli dikey kapitone makinesinde üretilmiş kapitone kumaş

Kapitone makinesinin rulolarına, belirlenen sıra ile materyaller yerleştirilir. Materyaller ihtiyaca, ekonomik duruma, kullanım yerine göre değişir. Kumaş ve dolgu malzemesinin seçimi, kalınlığı ve kat sayısı tercihe göre belirlenir. Materyal ruloları, makinenin uygun bölümlerine yerleştirilir. Makineye materyal yerleştirme sırası farklılık gösterir. Materyal sıraları şunlardır:

- Kumaş, tela, elyaf, tela, kumaş
- Kumaş, elyaf, kumaş
- Kumaş, tela, kumaş
- Kumaş, tela
- Kumaş, elyaf

Önceden programlanan ölçülere göre makine dâhilindeki kesim makinesinde, kenar bordür temizliği ve boy kesimi otomatik gerçekleştirilir. Programlanan boy ölçüsüne gelindiğinde kapitone makinesinin üstünde bulunan mekanizma ile kesim yapılır. Otomatik olarak diğer parça ile üretime devam edilir.

Kapitone makinesine yerleştirilen materyal bittiğinde makine durarak sesli ve ışıklı uyarı verir. Biten malzemelerin yerine yenisi yerleştirilerek üretime devam edilir.

Makinelerin özelliğine ve markasına göre her dikilmiş ürün için desen ismi, operatör ismi, dikiş başlangıç tarihi, dikiş sonu tarihi, dikiş maksimum devri ve makine hızı kayıt altına alınır. Kullanıcının isteği doğrultusunda günlük, aylık, yıllık raporlama imkânı da bulunmaktadır.

3.2.5. Yorgan Deseni Çizme

Yorgan dikme makinelerinde kapitone desenleri kullanılır. Makinelerin bilgisayar hafızasında, kullanıma hazır hâlde sınırsız desen imkânı vardır (Görsel 3.51). Hazır desenlerin yanı sıra bilgisayar destekli tasarım programı ile logo, marka, geometrik, bitkisel, hayvansal, simetrik, asimetrik vb. niteliklerde hazırlanan özel tasarım desenler de kullanılır. Seçilen desenin genişliği, boyu, tekrar sayısı, sırası ürün boyutuna ve yorganın özelliğine göre ayarlanır. Dikiş çeşidi ve aralığı belirlenerek makinelere komut gönderilir. Gönderilen komutta belirlenmiş ölçütlere göre gerdirilen işleme malzemeleri, otomatik olarak dikilir.

Görsel 3.51: Tek kafalı yorgan dikme makinesinde kullanılan desenin ekran görünümü

Yorgan deseni tasarlamak için firmaların çoğunda teknik resim çizim programları kullanılır. Teknik çizim programları, teknik çizim ve tasarım alanında gelişmiş özelliklere sahiptir. Bu programlarla istenilen her türlü çizim, dijital ortamda yapılabilir.

ETKİNLİK KUTUSU

Hazır yorgan dikiminde kullanılan kapitone desenlerini araştırarak sunum dosyası hazırlayınız. Verilen işlem basamaklarını takip ederek çalışmanızı tamamlayınız.

1. Öğretmeninizle etkinlik tarihini belirleyiniz.
2. Hazır yorganlarda kullanılan desenleri araştırınız.
3. Araştırdığınız desenleri kara kalem çalışmasıyla çiziniz veya fotoğraflayınız.
4. Çizdiğiniz veya fotoğrafladığınız desen örneklerini düzenleyerek sunum dosyası hazırlayınız.
5. Hazırladığınız sunumu, etkinlik tarihinde sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

3.2.6. Elyaf Yorgan Dikme

Yorgan üretiminin büyük bir kısmında dolgu malzemesi olarak ekonomik ve yıkanması kolay olduğu için elyaf kullanılır. Otel, hastane yurt vb. yerlerde beyaz renk yorgan yüzü; evlerde veya daha küçük yerlerde renkli ve desenli yorgan yüzü tercih edilir (Görsel 3.52).

Görsel 3.52: Renkli elyaf yorganlar

Elyaf yorgan üretimi yapan firmalarda ekonomik durum, fiziksel alan, arz ve talep kapasiteleri göz önünde bulundurularak makine seçimi yapılır. Küçük ve orta büyüklükteki firmalarda sıklıkla tek kafalı veya çift kafalı makineler tercih edilir. Büyük firmalarda ise her aşaması tamamen otomatik bir sistem ile işleyen daha komplike (karmaşık) makinelerle üretim yapılır. Böylece aynı anda birçok ürün, seri ve standart bir biçimde üretilebilir.

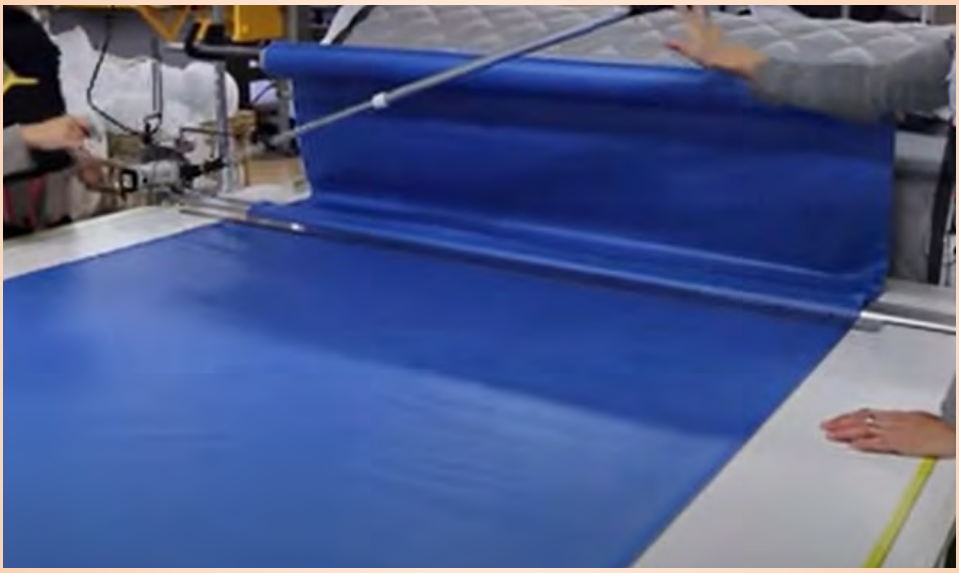
Hazır yorgan üreten firmalarda otomatik makine kullanımında işleyiş ve işlem basamakları aynıdır. Tek kafalı ve çift kafalı makine kullanılan firmalarda ise kişilerin kullanım tarzı, alışkanlıkla geliştirilen işleyişler, fiziksel ve ekonomik şartlar, bilgi, birikim ve tecrübeye dayalı farklılıklar olabilir. Genel işleyiş ve ortaya çıkan ürün görünümü çoğunlukla aynıdır ancak işlem basamaklarında farklılıklar vardır. Örneğin yüz kumaşı altta veya üstte olabilir. Kenar düzeltme işlemi makasla, lazer bıçakla, manuel komuta edilen lazerli döner keski ile veya otomatik bıçaklarla el değmeden yapılabilir; kenarlar açık bırakılarak dolgu malzemesi yerleştirilip daha sonra kenarlara overlok veya biye geçirilebilir.

Yorgan özelliğine göre düğme veya çıtçıt dikme işlemleri yapılır. Kapitone dikişi yapılmış yorganların kenarlarına biye ve etiket dikilerek dikme işlemi tamamlanır. Yorganın çeşidine, kullanım amacına ve model özelliğine uygun olarak tasarlanan uyku setleri (yastık, yorgan ve nevresim) de üretilmektedir. Ürün, özelliğine uygun ambalajlanarak (firma adı, ürünün özellikleri, kullanma talimatı vb.) paketleme işlemi yapılır ve satışa hazır hâle getirilir.

3.2.7. Yorgan Dikme Makinesinde Yorgan Üretimi Aşamaları

Otomatik çift kafalı yorgan makinesinde yorgan üretiminin aşamaları şunlardır:

1. Yorgan kılıfının kumaşı seçilir.
2. Dolgu malzemesi seçilir.
3. Yorganın ölçüleri belirlenir.
4. Belirlenen ölçülere uygun yorgan yüz kumaşının kesimi yapılır (Görsel 3.53).
5. Kat izlerini ve oluşan kırışıklıkları gidermek için yüz kumaşı ütülenir.

Görsel 3.53: Yorgan yüz kumaşının kesimi

6. Belirlenen ölçülere uygun dolgu malzemesinin kesimi yapılır.
7. Yorgan arka yüz kumaşının kesimi yapılır (Görsel 3.54).

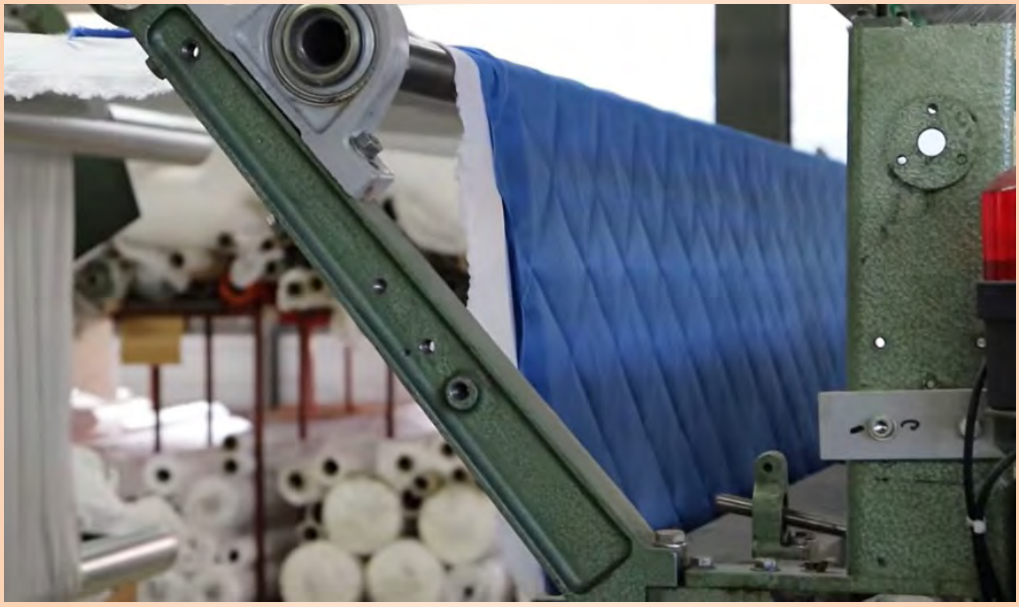
Görsel 3.54: Yorgan arka yüz kumaşının kesimi

8. Makinenin rulolarına arka yüz kumaşı, dolgu malzemesi ve yüz kumaşı yerleştirilir.
9. Yorgan dikme makinesinin tanımlı olduğu bilgisayarda desen dosyası açılır.
10. Açılan desen dosyasından uygun kapitone deseni seçilir (Görsel 3.55).
11. Yorgan ölçüleri bilgisayara girilir.
12. Kapitone desen aralıkları belirlenir.

Görsel 3.55: Yorgan dikme makinesinde kullanılan desenin seçimi

13. Başla komutu ile dikme işlemi başlatılır (Görsel 3.56).

Görsel 3.56: Çok iğneli makinede dikilen yorgan görünümü

14. Girilen ölçülere göre yorgan boyutu kesme işlemi yapılır (Görsel 3.57).

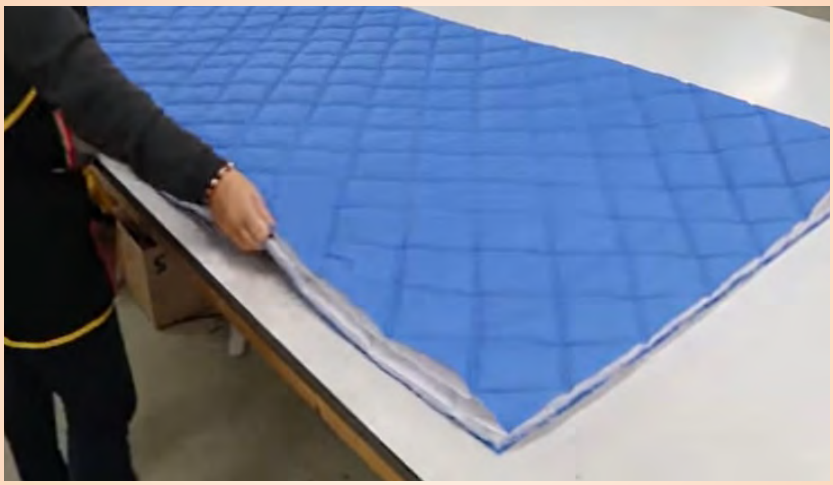

Görsel 3.57: Yorganın otomatik kesim işlem görüntüsü

15. Dikme işlemi biten yorganın kenar eğrilikleri düzeltilir (Görsel 3.58 ve 3.59).

Görsel 3.58: Kenar eğriliklerini düzeltme işlemi

Görsel 3.59: Kenar eğrilikleri düzeltilmiş yorgan

16. Kenar eğrilikleri düzeltilen yorganın tüm kenarlarına overlok çekilir (Görsel 3.60).

Görsel 3.60: Yorgan kenarına overlok çekme

17. Overlok çekilen kenarlara biye ve etiket dikilir (Görsel 3.61).

Görsel 3.61: Biye ve etiket dikme

18. Ürün, ambalaj büyüklüğüne göre katlanarak paketlenir (Görsel 3.62).

Görsel 3.62: Paketlenmiş yorganlar

2. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç : Makinede yorgan dikimi ile ilgili dosya hazırlamak.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede makinede yorgan dikimi ile ilgili dosya hazırlama çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Fotoğraf makinesi, not defteri, kalem, kalemtıraş, silgi, dosya

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Çeşitli kaynaklardan konuyla ilgili araştırma yapınız.
5. Hazırlayacağınız dosya içeriğinin planlamasını yapınız.
6. Yorgan dikim makinelerini araştırarak fotoğraflayınız.
7. İşletmeleri gezerken ürünlerin ve kullanılan araç gerecin fotoğraflarını çekiniz.
8. Yorgan dikim aşamalarını fotoğraflayınız.
9. Aşamalarla ilgili bilgileri düzenleyiniz.
10. Düzenlediğiniz bilgiler ve çektiğiniz fotoğraflarla sunum dosyanızı hazırlayınız.
11. Araştırma yaparken kullandığınız yazılı ve görsel kaynakları, kaynak kişileri ve ziyaret edilen işletme bilgilerini dosyaya ekleyiniz.
12. Hazırladığınız dosyayı sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 2 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 2

"2. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Çeşitli kaynaklardan konuyla ilgili araştırma yaptı.		
3. Hazırladığı dosya içeriğinin planlamasını yaptı.		
4. Yorgan dikim makinelerini araştırarak fotoğrafladı.		
5. İşletmeleri gezerken ürünleri ve kullanılan araç gereci fotoğrafladı.		
6. Yorgan dikim aşamalarını fotoğrafladı.		
7. Aşamalarla ilgili bilgileri düzenledi.		
8. Düzenlediği bilgiler ve çektiği fotoğraflarla sunum dosyası hazırladı.		
9. Araştırma yaparken kullandığı yazılı ve görsel kaynakları, kaynak kişileri ve ziyaret edilen işletme bilgilerini dosyaya ekledi.		
10. Hazırladığı dosyayı sınıfta arkadaşlarına sundu.		
11. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
12. Temiz ve düzenli çalıştı.		
13. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

3.3. MAKİNEDE DOLGU YASTIK DİKME

Başın altına koymak ya da yaslanmak için kullanılan içi pamuk, kuş tüyü, yün, elyaf vb. dolgu malzemeleri ile doldurulmuş küçük mindere **yastık** denir. Anadolu'da çift kişilik yataklarda tek uzun yastık kullanılırdı (Görsel 3.63). Kişilerin farklı sertlikte yastık tercih etmesi daha küçük boyutlarda ayrı ayrı yastık üretimini gerektirmiştir. Bugün yastık kişisel eşyalar arasında sayılmaktadır.

Görsel 3.63: Uzun yastık

3.3.1. Yastık Seçimi

Yastıklar fiziksel özelliklerine, kullanan kişinin uyku pozisyonuna ve kullanılan dolgu malzemelerine göre çeşitli özellikler taşır. İstenen konforun sağlanması için bazı kullanım özelliklerinin bilinmesi gerekir. Alerjisi olan klişiler, doğal dolgu malzemesinden üretilmiş yastık kullanmalıdır. Horlama sorunu olanlar, rahat nefes alınabilecek yükseklikte yastık tercih etmelidir. Yastık seçimi sağlıklı uyku ve doğru postür (Baş, gövde, kollar ve bacakların birbiri ile uyumu ve düzgün dizilimidir.) için önemlidir. Bu nedenle yastık seçiminde fiziksel özellikler (kadın, erkek, çocuk) ve uyku pozisyonu göz önünde bulundurulmalıdır.

Fiziksel Özelliğe Göre Yastık Seçimi

Rahat uyku için yastığın boyutu önemlidir. Yastık boyutu, kullanım amacına göre farklılık gösterir.

Yetişkin Yastığı: Yetişkin yastığı (Görsel 3.64) fiziksel özelliklere ve uyku pozisyonuna uygun olmalıdır. Fiziksel özelliğe göre yastık seçiminde omuz genişliği ölçüt alınır. Kadınlar için 8 x 10 cm arası yükseklikte, erkekler için 12 x 16 cm yükseklikte yastık kullanımı önerilir.

Görsel 3.64: Yetişkin yastığı

Çocuk Yastığı : Uzmanlar, vücut gelişim sürecini tamamlayana kadar çocuklarda doğal malzemeden üretilmiş düz yastık kullanılmasını önermektedir. Çocuk yastığı, çok sert ya da çok yumuşak olmamalıdır. Çocuğun fiziksel özelliğine uygun, baş ve boyun bölgesini destekleyen, kolay nefes almasını sağlayan yastık seçilmelidir. Yastık yüksekliği ise çocuğun yaşına ve fiziksel özelliğine uygun ölçüde olmalıdır (Görsel 3.65).

Görsel 3.65: Bebek yastığı

Bebekler ilk aylarda reflekslerini kontrol edemediği çin yastık kullanılması önerilmemektedir. Bebek, boyun kasları gelişip desteksiz oturabilecek duruma geldiğinde ve yüzüstü yattığında kafasını kendisi kaldırabildiğinde yastık kullanımı için fiziksel yeterliliğe erişmiş demektir. Bebekler fiziksel yeterliğe eriştiğinde 1-2 cm, bir yaş ve üzerinde 3-4 cm, okul öncesi çocuklarda 4-7 cm, ilkokul çağındaki çocuklarda 7-9 cm yükseklikte yastık kullanılmalıdır. Yastıkların uzunluk ve genişlik ölçüleri ise 20 x 35 cm, 35 x 50 cm, 40 x 50 cm arasındadır (Tablo 3.3). Boyutlar yatağın genişliğine bağlı olarak seçilmeli, çocuk hareket ettiğinde başı yastıktan düşmemelidir.

Tablo 3.3: Standart Yastık Ölçüleri

Yastık Çeşidi	TSE'nin Belirlediği Standart Ölçü
Standart yastık	40 x 60 cm
Büyük yastık	50 x 70 cm
Bebek yastığı	35 x 45 cm

Uyku Pozisyonuna Göre Yastık Seçimi

Uyku pozisyonu, farklı fizyolojik özelliklerden dolayı kişiden kişiye değişir. Doğru yastık seçimi için kişinin uyuma şekli önemli bir kriterdir.

- Yüzüstü uyuyanlar, nefes almayı engellemeyen yumuşak ve düz yastık tercih etmelidir.
- Sırtüstü uyuyanlar, omurganın doğal pozisyonunu koruyacak şekilde orta kalınlıkta ve orta sertlikte yastık tercih etmelidir.
- Yan uyuyanlar; omuz genişliğine uygun, baş ve omuz boşluğunu dolduracak yükseklikte ve sert yastık tercih etmelidir.
- Uyku pozisyonunu sık değiştirenler, orta kalınlıkta yumuşak yastık tercih etmelidir.

Dolgu Malzemesine Göre Yastık Çeşitleri

Yastık çeşitleri, kullanılan dolgu malzemesine ve kullanım amacına göre farklılık gösterir. Kullanılan dolgu malzemesi, yastığın yumuşak ya da sert yapıda olmasını sağlar. Kullanılan dolgu malzemesine göre yastık çeşitleri şunlardır:

Yün Yastık: Yün, hacmini ve yapısını uzun yıllar koruyabilen esnek, doğal liftir. Yün yastık; bakteri oluşturmaz, ısıyı dengeler ve her mevsim kullanılabilir. Yün yastık düzenli aralıklarla güneşli havalarda havalandırılmalıdır. Yün, kılıftan çıkarılarak yıkanmalı ve hallaç makinesinde tarandıktan sonra kılıfa doldurulmalıdır.

Pamuk Yastık: Pamuk, yumuşak yapılı ve hava alabilen doğal bir liftir. Pamuk yastık; terletmeyen, her mevsim kullanılabilen, alerjisi olanlar için uygun olan ve sert bir yastık türüdür. Pamuk yastıkta yıkama işlemi tavsiye edilmemektedir. Düzenli aralıklarla güneşli havalarda havalandırılmalıdır.

Kuş Tüyü Yastık: Kuş tüyü; dayanıklı, esnek ve hacimli bir yapıdadır. Kuş tüyü yastık; terletmez, sağlıklı, yumuşak ve rahattır. Her mevsim kullanılabilir. Çamaşır makinesinde yıkanabilir. Kurutma işlemi kurutma makinesinde yapılmalıdır.

Elyaf Yastık: Yumuşak ve hafif bir yastık türüdür. Dayanıklıdır, çamaşır makinesinde kolaylıkla yıkanabilir.

Bambu Yastık: Doğal, dayanıklı, nefes alabilen, bakteri engelleyici özellikte, bambu liflerinden üretilen, sıcak havalarda kullanım için uygun, çabuk kuruyan, koku yapmayan bir yastık türüdür.

Lateks Yastık: Terletmeyen, boyun ağrılarını azaltan, doğal ve esnek yapıda olan bu yastık türünün ana malzemesi kauçuk ağacının sütünden elde edilir.

Visko Yastık: Uyku sırasında vücuttaki basıncı dağıtan, vücut sıcaklığına göre şekil alan ve serin tutan bir yastık türüdür.

Ortopedik Yastık: Boyun, omuz ve sırt ağrısını engellemek için özel olarak üretilir (Görsel 3.66). Baş ve boyun bölgesinin doğal şeklini alabilen yastıklardır. Rahat nefes alabilmek için boynu destekler ve horlamayı engeller.

Görsel 3.66: Ortopedik yastık

Boyun Yastığı: At nalı şeklinde, boynu arkadan ve yanlardan sıkıca saran ve kafayı bir konumda sabitleyip oturma pozisyonunda rahat bir şekilde uyumayı sağlayan yastık türüdür (Görsel 3.67).

Görsel 3.67: Boyun yastığı

Yastık Seçiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Yanlış yastık seçimi, çeşitli uyku problemlerine ve vücut rahatsızlıklarına neden olabilir. Yastık seçerken dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

- Doğal malzemeden üretilmiş olmalı ve terletmemelidir.
- Omurganın doğal pozisyonu dikkate alınmalıdır.
- Uyku pozisyonuna uygun olmalıdır.
- Uyku esnasında nefes alıp vermeyi kolaylaştırmalıdır.
- Omuz genişliğine uygun yükseklikte olmalıdır.
- Yatak sertse yüksek yastık, yatak yumuşaksa ince ve yumuşak yastık tercih edilmelidir.
- Kolay yıkanabilmeli, antibakteriyel ve antialerjik olmalıdır.

3.3.2. Yastık Dikiminde Kullanılan Araç Gereç

Yastık dikiminde dikiş makinesi, kumaş (pamuklu kumaş, pamuk saten kumaş, mikrofiber kumaş, akfil), iğne, iplik, mezura, makas, elyaf (boncuk elyaf, silikon elyaf) kullanılır.

3.3.3. Elyaf Yastık Dikme

Elyaf yastık dikmede dolgu malzemesini doldurmak için iç kılıf dikilir. İç kılıfın kirlenmesini önlemek ve bakımını kolaylaştırmak için yastık, dış kılıf geçirilerek kullanılır. Dolgu malzemesinin esnek olmasından dolayı iç kılıf ve dış kılıf aynı ölçülerde dikilebilir. Elyaf yastık dikmek için kumaş kesime hazırlanır. Kenarlardan 1 cm dikiş payı eklenerek 54 x 74 cm iki adet kumaş kesilir. Kumaş parçaları, kumaş mandalı ya da toplu iğne ile birbirine tutturularak dikime hazırlanır. Kumaşın kısa kenarından 10 cm açıklık bırakılarak dört kenarı dikilir. Kenar açıklığından elyaf doldurulur ve kılıfın içine eşit şekilde dağıtılır. Açık bırakılan kısım elde çırpma dikişi ile dikilir.

Kumaş Hesabı Yapma

Kumaşın dokuma kalitesi ve kumaş cinsi dikkate alınarak kumaş hesabı yapılmalıdır. Doğal malzemeden (pamuk) üretilmiş kumaşlar su ile temas ettiğinde suyu emerek şişer. Bu şişmeden dolayı kumaşın enine ve boyunda çekme olabilir. Kumaş hesabı yapılırken çekme payı eklenmelidir (5-10 cm arası çekme payı ilave edilir.).

Örnek Hesaplama

50 x 70 cm ölçülerindeki yetişkin yastığı için örnek kumaş hesabı örneği şu şekildedir:

- Çift en (240 cm) kumaş
- 50 x 70 cm + 4 cm dikiş payı: 108 x 148 cm

35 x 45 cm ölçülerindeki bebek yastığı için örnek kumaş hesabı örneği şu şekildedir:

- Çift en (240 cm) kumaş
- 35 x 45 cm + 4 cm dikiş payı: 78 x 98 cm

3. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç : 50 x 70 cm ölçülerinde elyaf yastık dikmek.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede 50 x 70 cm ölçülerinde elyaf yastık dikme çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Kumaş, mezura, makas, kumaş mandalı, elyaf, iğne, iplik, dikiş makinesi, ütü

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Kumaşı kesime hazırlayınız.
5. Yastık kılıfı için 54 x 74 cm ölçülerinde iki adet kumaş kesiniz (1 cm dikiş payı eklenmiştir.).
6. Kesilmiş kumaşları ütüleyiniz.
7. Kumaşı üst üste yerleştirip kumaş mandalı ile tutturunuz.
8. Elyaf doldurmak için kısa kenardan 10 cm açıklık bırakınız (Görsel 3.68).

Görsel 3.68: Elyaf doldurma açıklığı

9. Kumaşları kenarından makinede dikerek birleştiriniz (Görsel 3.69).

Görsel 3.69: Kenarlarını makinede dikme

10. Yastık kılıfının içini elyafla doldurunuz (Görsel 3.70).

Görsel 3.70: Elyafla doldurma

11. Kenar açıklığını elde çırpma dikişi ile dikerek birleştiriniz (Görsel 3.71).

Görsel 3.71: Kenar açıklığı birleştirme

12. Yastığı tamamlayınız (Görsel 3.72).

Görsel 3.72: Tamamlanmış ürün

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 3 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 3

"3. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Kumaşı kesime hazırladı.		
3. Yastık kılıfı için verilen ölçülerde iki adet kumaş kesti.		
4. Kesilmiş kumaşları ütüledi.		
5. Üst üste yerleştirdiği kumaşların üç kenarını makinede dikerek birleştirdi.		
6. Kılıfın açık kenarından elyafı yerleştirdi.		
7. Kenar açıklığını elde çırpma dikişi ile dikerek birleştirdi.		
8. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
9. Temiz ve düzenli çalıştı.		
10. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

Yastığın Bakım ve Temizliği

Yastığın bakım ve temizliğinin doğru bir şekilde yapılması sağlık açısından önemlidir. Yastığın temiz kalabilmesi için mutlaka dış kılıf kullanılmalı ve kılıf sık sık değiştirilmelidir. Yastık düzenli aralıklarla havalandırılmalı, dolgu malzemesi (elyaf, kuş tüyü) ve yapım şekli (hazır üretim) uygunsa çamaşır makinesinde 30 °C'ta yıkanmalıdır. Daha sonra açık havada ya da kurutma makinesinde iyice kurutulmalıdır. Doğal dolgu malzemesi ile üretilmiş yastıkların dolgu malzemesi çıkarılıp yıkandıktan sonra kurutulmalı, yün tarama makinesinde taranarak açılmalı ve iç kılıfa doldurulmalıdır. Dolgu malzemesi pamuk olan yastıkların yıkanması tavsiye edilmemektedir. Bu yastıklar, düzenli aralıklarla güneşli havalarda havalandırılmalıdır.

3.4. YORGANLARIN TEMİZLİK VE BAKIMINI YAPMA

Yorganlar; pamuk, yün, kaz tüyü, elyaf vb. dolgu malzemeleri ile üretilir. Her dolgu malzemesinin kendine özgü özelliği vardır. Doğru bakım yöntemi ile orijinal şeklini koruyarak yorganı uzun yıllar kullanmak mümkündür. Yorgan bakımında dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır;

- Nem ve rutubetten korunmalıdır.
- Kullanım esnasında yorgana nevresim geçirilmeli ve nevresim düzenli aralıklarla yıkanmalıdır.
- Düzenli aralıklarla havalandırılmalıdır.
- Dolgu malzemesinin toplanmasını önlemek için çırpma yöntemiyle dolgu malzemesinin eşit şekilde dağılması ve kabarması sağlanmalıdır.

- Küçük kirleri çıkarmak için kirli bölgede bölgesel temizlik yapılmalı, kirli bölge sabunlu bezle silinip temizlendikten sonra mutlaka kurutulmalıdır.
- Dolgu malzemesine uygun şekilde yıkama işlemi yapılmalıdır.
- Yıkadıktan sonra sabun kalıntısı olmaması için iki ya da üç kez durulama işlemi yapılmalıdır.

3.4.1. Kumaş ve Dolgu Malzemesinin Özelliğine Uygun Yorgan Bakımı

Yorgan yüzü için kumaş seçimi kullanım amacına göre farklılık gösterir. Günlük kullanım için mitil yorganlar, özel günler (gelin, sünnet, lohusa) için saten yorganlar tercih edilmektedir. Yorgan temizliği ve bakımı; kullanılan kumaşa, dolgu malzemesine ve yapılış şekillerine göre farklılık gösterir. Yapım şekillerine göre yorganlar, el yapımı yorganlar ve hazır yorganlar olarak gruplandırılır.

El Yapımı Yorganların Bakımı

El yapımı yorganlar, geleneksel yöntemlerle yün ya da pamuk dolgu malzemesi kullanılarak üretilir. Bu yorganların temizliği geleneksel yöntemlerle yapılabileceği gibi halı yıkayan veya kuru temizleme yapan işletmelerde de yapılabilir. El yapımı yorganlar, saten ve mitil yorgan olarak ikiye ayrılır.

Saten Yorgan Bakımı

Saten, ütü isteyen kumaş olduğu için saten yorgana ütüleme işlemi yapılamaz. Bu nedenle saten yorgan yıkanmaz. Bu yorganlarda düğmeli kılıf kullanılmalı ve düzenli olarak saten kısmı güneşe gelmeyecek şekilde asılıp havalandırılmalıdır. Lekeli kısma bölgesel temizlik yapılıp kurutulmalıdır. Çıkmayan lekeler ise kuru temizleme yapan işletmelerde buharlı makinelerde temizletilmelidir.

Mitil Yorgan Bakımı

Mitil yorgan, dolgu malzemesine göre yün ve pamuk olarak ikiye ayrılır. Yün ve pamuk doğal malzeme olduğu için özel bakım gerektirir. Bu tür yorganların bakımı düzenli şekilde yapılmalı ve dolgu malzemesine uygun şekilde yıkanmalıdır. Yılda birkaç defa güneşli havada havalandırılmalıdır. Çırpma yöntemiyle yorganın dolgu malzemesi eşit şekilde dağıtılıp kabartılmalıdır. Dolgu malzemesi yün olan yorganlar, kirlilik durumuna göre 3-4 yılda bir yıkanmalıdır.

Hazır Yorganların Bakımı

Hazır yorganlar, kirlilik durumuna göre 3-6 ay aralığında yıkanabilir. Hazır yorganlar, çamaşır makinesindeki özel programla veya narin yıkama ayarında yıkanmalıdır. Yorganın özelliğini bozmayacak ısıda yıkama yapılmalı ve yorgan iyi kurutulmalıdır. İyi kurutulmamış yorgan küflenme yapabilir ve bakteri üretir. Halı yıkayan işletmelerde de yorgan temizliği yapılmaktadır

Kuş Tüyü Yorgan Bakımı

Kuş tüyü yorganların temizliği kuru temizleme yapan işletmelerde veya evde yapılır. Bu tür yorganlar yılda iki kez çamaşır makinesinin hassas yıkama programında sıkma işlemi yapılmadan yıkanabilir. Kaz tüyünün emici özelliği yüksek olduğu için yumuşatıcı, ağartıcı vb. kimyasallar içeren temizlik maddeleri kullanılmamalıdır. Bunların yerine narin çamaşırlar için kullanılan özel deterjanlarla yıkanmalıdır. Kurutma makinesinde düşük sıcaklıkta, makine içine tenis topu atılarak kurutulmalıdır. Küf yapmaması için güneşli havada düz bir zemine serilerek havalandırmalıdır.

Elyaf Yorgan Bakımı

Çamaşır makinesinde düşük ısıda yıkanabilir. Yıkanan yorgan iyice kurutulmalıdır. Kurutma işlemi, yorganın güneş alan bir yere serilmesiyle veya kurutma makinesinde yapılabilir.

Yün Yorgan Bakımı

Hazır yün yorgana uygulanan işlemlerden dolayı sökmeden yıkama yapılabilir. Yün, tarak makinesinde taranıp tek parça tabaka hâline getirilerek kumaşın içine serilir. Bu işlemden sonra yün, silikon kıvamına gelir ve keçeleşme yapmaz.

Pamuk Yorgan Bakımı

Hazır üretim pamuk yorganlarda pamuk önce taranır. Taranan pamuk tek parça tabaka hâline getirilerek kullanır. Bu işlemden sonra pamuk, silikon kıvamına gelir ve rahatlıkla yıkanabilir.

3.4.2. Geleneksel Yöntemle Evde Yorgan Temizleme

El ve makinede dikilen yorgan geleneksel yöntemlerle evde yıkanabilir ancak yorganın deforme olmasını engellemek için dikkat edilmesi gereken noktalar vardır.

El Yapımı Yorganların Yıkanması

Dolgu malzemesi pamuk olan yorgan ve saten yorgan geleneksel yöntemle yıkanmaz. Sadece mitil yorgan ve dolgu malzemesi yün olan yorgan bu yöntemle yıkanır. Mitil yün yorgan, kirlilik durumuna göre 3-4 senede bir sökülerek yorganın kumaşı ve yünü yıkanabilir. Yün, çamaşır makinesinde ya da elde yıkanabilir. Çamaşır makinesinde yıkanacaksa bez torba içine konur, torbanın ağzı bağlanır ve uygun programda yıkanır. Elde yıkamada ise geniş bir küvetin ya da leğenin içi ılık su ile doldurulduktan sonra suya deterjan eklenir. Deterjan karışımlı su içine konulan yün, ayak ile çiğnenerek yıkanır (Görsel 3.73). Bu işlem yünün kirlilik oranına göre iki ya da üç kez tekrarlanabilir. Daha sonra yün, soğuk su ile köpük arındırılana kadar durulanır. Suyunun süzülmesi için sepete konulan yün, kuruması için serin bir yere asılır (Görsel 3.74). Yün, kabartılması için boş bir alana serilerek ince uzun bir sopayla dövme işlemi ya da hallaç makinesinde tarama işlemi yapılır.

Görsel 3.73: Yün yıkama

Görsel 3.74: Yün kurutma

Makine Yapımı Hazır Yorganların Yıkanması

Hazır yorganlar evde çamaşır makinesinde yıkanabilir. Makineye sığmayan yorganlar, leğen ya da küvete doldurulan soğuk suya deterjan eklenerek 1-2 saat bekletilir. Yorgan çevrile çevrile ya da ayakla çiğnenerek yıkanır. Bu işlemden sonra yorgan, deterjan kalıntısı kalmayana kadar bol suyla durulanır. Yorgan, bir sepetin içinde fazla suyunun süzülmesi için bekletilir. Elyaf ve yün yorgan, güneş alan bir yere asılarak kurutulur. Kuş tüyü yorganlar ise kurutma makinesinde kurutulmalıdır.

3.4.3. İşletmelerde Yorgan Temizleme

El ve makinede dikilen yorganların temizliği, halı yıkama veya kuru temizleme işletmelerinde yapılabilmektedir.

El Yapımı Yorganların Yıkanması

El yapımı yorganlar kuru temizleme yapan işletmelerde temizlendiğinde yorganın dolgu malzemesi (yün, pamuk), yıkamada kullanılan kimyasal maddelerden dolayı keçeleşme yapabilir. Bu yıkama türü, istenilen sonuç elde edilmediğinden önerilmemektedir. Bunun yerine yorganlar, halı yıkama yapan işletmelerde yıkanabilir. Yorganın büyüklüğüne uygun kaplara çamaşır sodası, deterjan ve leke çıkarıcılardan oluşturulan sulu karışım konur. Yorgan, bu karışıma bastırılarak ıslatılır ve bir gün bekletildikten sonra yere serilir. Yumuşak kıllı endüstriyel halı yıkama makinesinde her iki tarafı yıkanır (Görsel 3.75). Yumuşatıcı eklenmiş bol su ile durulanır. Durulama işlemi tamamlandıktan sonra yorgan rulo hâline getirilir, sıkma makinesinde fazla suyu alınarak sıkılır, asılarak kurutulur (Görsel 3.76).

Görsel 3.75: Halı yıkama makinesinde yorgan yıkama aşamaları

Görsel 3.76: Yorgan kurutma

BİLGİ KUTUSU

Terebentin

Terebentin, kumaş üzerindeki lekeleri çıkarmakta etkilidir ve dolgu malzemesinin bakterilerden arınmasını sağlar.

Makine Yapımı Hazır Yorganların Yıkanması

İşletmelerde hazır yorgan temizliği, halı yıkama ve kuru temizleme işlemi yapan işletmelerde yapılır. Yorganlar, büyüklüğüne ve ağırlığına uygun makinelerde dolgu malzemesine uygun kimyasal deterjanlarla yıkanır. Yıkama işlemi tamamlanan yorganlar, kurutma makinesinde kurutulur.

Kuru temizleme işlemi yapan işletmelerde yorgan temizliği, endüstriyel yıkama makinesinde (Görsel 3.77) düşük sıcaklıkta yıkama ve düşük ayarda sıkma işlemi ile yapılır. Yıkanan yorganlar asılarak kurutulur. Daha sonra endüstriyel kurutma makinesine atılan yorganlara sıcak ve soğuk hava üflenerek kurutma işlemi yapılır. Bu işlemle yorganın tamamen kuruması ve içindeki dolgu malzemesinin kabarması sağlanır.

Görsel 3.77: Endüstriyel yıkama makineleri

3.4.4. Yorganların Özelliğine Uygun Saklama Yöntemleri

Doğru şekilde saklamak, yorganın ömrünü uzatır. Yorgan, dolgu malzemesine (yün, pamuk, kuş tüyü, elyaf) ve yapım şekline (mitil, saten, hazır yorgan) uygun olan bakım yapılarak saklanmalıdır. Gerekli bakım ve temizliği yapılmadan saklanan yorgan güve, bakteri, koku ve küf yapabilir. Geçmişte çeşitli motiflerle süslenen yorganlar, evlerde yorgan saklamak için yapılmış yüklük denilen özel yerlere katlanarak konulmuştur (Görsel 3.78). Bugün ise yorganlar, yorgan için yapılmış özel bir dolapta ya da baza altında saklanmaktadır (Görsel 3.79). Ayrıca yorgan saklamak için yorgan hurçları da kullanılmaktadır (Görsel 3.80).

Görsel 3.78: Yüklükte yorgan

Görsel 3.79: Dolap içinde yorgan

Görsel 3.80: Yorgan hurcu

Yorgan saklamada dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır:

- Yorgan, saklanmadan önce güneşli havada tersinden asılarak en az iki gün havalandırılmalıdır.
- Saklandığı ortamda nem olmamalıdır.
- Kaldırılmadan önce yorgana temiz nevresim takılmalıdır.
- Rutubetlenmemesi için naylon yerine kumaş hurçlar içinde saklanmalıdır.
- Güveden korumak için hurcun içine doğal böcek kovucu, solucan otu, lavanta ya da pelin otu koyulmalıdır.
- Küf ve kötü koku olmaması için yorganlar çok sıkıştırılmadan hava sirkülasyonu oluşacak şekilde saklanmalıdır.
- Kaz tüyü yorganları saklarken tüylerin ezilmemesine özen gösterilmelidir.
- Tekrar kullanılacağı zaman güneşli havada tersinden asılarak havalandırılmalıdır.

4. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç : Yorganlarda bakım ve saklama ile ilgili sunum dosyası hazırlamak.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede yorganlarda bakım ve saklama ile ilgili sunum dosyası hazırlama çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Dosya kâğıdı, kalem, dosya, yapıştırıcı, fotoğraf makinesi, flaş bellek

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Yorganların temizliği ve bakımı hakkında bilgi toplayınız.
5. Yorganların temizliği ve bakımı hakkında örnek uygulamaları araştırıp fotoğraflayınız.
6. Yorgan saklama yöntemleri hakkında bilgi toplayınız.
7. Yorgan saklama yöntemleri hakkında örnek uygulamaları araştırıp fotoğraflayınız.
8. Araştırdığınız bilgileri ve fotoğrafını çektiğiniz modelleri düzenleyerek sınıfta sunum dosyası hazırlayınız.
9. Araştırma yaparken kullandığınız yazılı ve görsel kaynakları, kaynak kişileri ve ziyaret edilen işletme bilgilerini dosyaya ekleyiniz.
10. Hazırladığınız kataloğu sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 4 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 4

"4. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Yorganların temizliği ve bakımı hakkında bilgi topladı.		
3. Yorganların temizliği ve bakımı hakkında örnek uygulamaları araştırıp fotoğrafladı.		
4. Yorgan saklama yöntemleri hakkında bilgi topladı.		
5. Yorgan saklama yöntemleri hakkında örnek uygulamaları araştırıp fotoğrafladı.		
6. Araştırdığı bilgileri ve fotoğrafını çektiği modelleri düzenleyerek sınıfta sunum dosyasını hazırladı.		
7. Araştırma yaparken kullandığı yazılı ve görsel kaynakları, kaynak kişileri ve ziyaret edilen işletme bilgilerini dosyaya ekledi.		
8. Sınıfta arkadaşlarına sundu.		
9. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
10. Temiz ve düzenli çalıştı.		
11. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

GENEL UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç: 50 x 50 cm ölçülerinde Görsel 3.81'deki gibi makinede kapitone yorgan dikmek.

50 x 50 cm ölçülerinde Görsel 3.81'deki gibi makinede kapitone yorgan dikiniz.

İşlem basamaklarını öğretmeninizin belirlediği sürede "Derecelendirme Ölçeği"nde yer alan ölçütleri dikkate alarak uygulayınız.

Görsel 3.81: Kapitone yorgan

Araç Gereç : 50 x 50 cm ölçülerinde astar kumaş, 50 x 50 cm ölçülerinde yorgan yüz kumaşı, 50 x 50 cm elyaf, 210 cm uygun renkte biye, mezura, iğne, dikiş makinesi, makine malzemeleri, uygun renkte makine dikiş ipliği, ütü

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. 50 x 50 cm boyutlarında yüz kumaşı kesiniz.
5. 50 x 50 cm boyutlarında astar kumaşı kesiniz.
6. 50 x 50 cm boyutlarında elyaf kesiniz.
7. En alta astar kumaşı, üzerine elyafı, onun üzerine de yüz kumaşını yerleştiriniz.
8. Kaymaları önlemek için iğneleyerek çevresinden teyel alınız.
9. Cetvel ve işaret sabunu ile yüz kumaşına kapitone çizgilerini çiziniz.
10. Makineyi düz dikişe ayarlayınız.
11. Kapitone çizgilerinden makine dikişi çekiniz.
12. Yorganın kenarlarını makasla keserek düzeltiniz.
13. Kenarları biye dikerek temizleyiniz.
14. Uygun ısıda ütü yaparak çalışmanızı tamamlayınız.

GENEL UYGULAMA

Derecelendirme Ölçeğinde yer alan ölçütleri dikkate alarak makinede kapitone yorgan dikme çalışmasını tamamlayınız.

Önerilen Süre : 8 ders saati

DERECELENDİRME ÖLÇEĞİ

Sınıf	Numara	Ad Soyad	Değerlendirme Puanı

1: Çok zayıf 2: Zayıf 3: Orta 4: İyi 5: Çok iyi

ÖLÇÜTLER	PERFORMANS DÜZEYİ				
	1	2	3	4	5
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.					
2. Yüz kumaşını kesti.					
3. Astarlık kumaşı kesti.					
4. Elyafı kesti.					
5. Altta astar kumaş, üstte yüz kumaş ve arada elyaf olacak şekilde kumaşları ve elyafı teyelledi.					
6. Yüz kumaşının üzerine kapitone çizgilerini çizdi.					
7. Kumaşları ve elyafı, yüz kumaşı üzerine çizilmiş kapitone çizgilerden makinede dikti.					
8. Yorganın kenarlarını makasla keserek düzeltti.					
9. Yorganın kenarlarına biye dikti.					
10. Kumaşa uygun ütü ayarı yaparak ürünü ütüledi.					
11. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.					
12. Temiz ve düzenli çalıştı.					
13. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.					

DEĞERLENDİRME

Derecelendirme ölçeğinin kullanımında dikkat edilecek noktalar şunlardır:

- Genel Uygulama, 100 tam puan üzerinden değerlendirilir.
- Değerlendirme puanı, toplam tablo puanının 5 ile çarpılması ile bulunur.
- Kritik adımları başarıyla tamamlamayan öğrencinin ilgili adımları tekrar etmesi önerilir.

4. ÖĞRENME BİRİMİ

UYKU TULUMU

KONULAR

4.1. UYKU TULUMU DİKİMİNE HAZIRLIK

4.2. UYKU TULUMU DİKEREK KALİTE KONTROL VE PAKETLEME YAPMA

4.1. UYKU TULUMU DİKİMİNE HAZIRLIK

Uyku tulumu; su geçirmez kumaşın içine doldurulan pamuk, elyaf, kuş tüyü vb. malzemelerin astarlanıp dikilmesiyle oluşturulan ve uyumak amacıyla içine girilen hafif, portatif bir yorgan türüdür.

Doğa bilimciler ve dağcılar tarafından icat edilen uyku tulumlarında dolgu malzemesi olarak kuş tüyü, yün ve devetüyü kullanılmıştır. Teknolojik gelişmeler neticesinde sentetik elyaftan üretilen çeşitli dolgu malzemeleri de kullanılmaya başlanmıştır.

4.1.1. Uyku Tulumu Çeşitleri

Uyku tulumu, doğa sporları yapanlar için önemli bir kamp ekipmanıdır. Günümüzde şehrin gürültüsünden doğaya kaçma isteği artmış ve uyku tulumu önemli bir ihtiyaç hâline gelmiştir. Açık hava koşullarına dayanacak şekilde tasarlanması konfor ve güvenlik açısından önemlidir. Farklı amaçlar için tasarlanmış ve farklı özelliklerde uyku tulumu modelleri vardır. Dış mekânda kullanmak için kamp tipi uyku tulumları kullanılır. Askerî personeli, değişen hava şartlarına karşı izole etmek için askerî uyku tulumları kullanılır. İç mekânda ise pijama tipi uyku tulumları kullanılır.

Dış Mekân Uyku Tulumları

Dış mekân kullanımı için tasarlanmış çeşitli uyku tulumu modelleri vardır. Bu uyku tulumları mevsim sıcaklıklarına ve hava geçişlerine uyum sağlayacak özellikte üretilir. Tek mevsimlik (yazlık), üç mevsimlik (ilkbaharın sonu, sonbahar ve kış başlangıcı) ve dört mevsimlik uyku tulumu olarak tasarlanır. Hafif yalıtımlı olan uyku tulumları, yaz kampı kullanımı için uygundur. İyi yalıtımlı olan uyku tulumu soğuk havalarda kullanım için uygundur. Dış mekân için üretilmiş uyku tulumları su geçirmez olmalıdır. Dış mekân uyku tulumu çeşitleri şunlardır:

Mumya Uyku Tulumu: Başucundan ayakucuna doğru daralır. Uyku tulumuyla vücut arasında hava boşluğu az olduğu için tulumun içindeki ısı kaybı daha az olur. Mumya uyku tulumu modelleri genellikle tek kişilik üretilir (Görsel 4.1).

Görsel 4.1: Mumya uyku tulumu

Dikdörtgen Uyku Tulumu: Dikdörtgen şekline benzer. Tulum, başucundan ayakucuna kadar aynı genişliktedir. İki ya da üç tarafı fermuarla çevirili bu modele **zarf tulum** da denir. Şeklinden dolayı konforludur ve içinde rahat hareket edilebilir. Tamamen açıldığında yorgan olarak da kullanılabilir. Dikdörtgen uyku tulumu modelleri, tek kişilik ve çift kişilik olarak tasarlanır (Görsel 4.2 ve 4.3).

Görsel 4.2: Tek kişilik dikdörtgen uyku tulumu

Görsel 4.3: Çift kişilik dikdörtgen uyku tulumu

BİLGİ KUTUSU

Isı Faktörü

Cinsiyet, yaş, kilo, sağlık problemleri ya da kişisel özellikler sıcaklık farkını etkileyen önemli unsurlardır. Bu etkenler göz önünde bulundurularak uyku tulumu ısı faktörleri için standartlar belirlenmiştir. Bu standartlar belirlenirken uyku tulumu üretiminde kullanılan malzemeler ve miktarları ölçüt alınır.

İç Mekân Uyku Tulumları

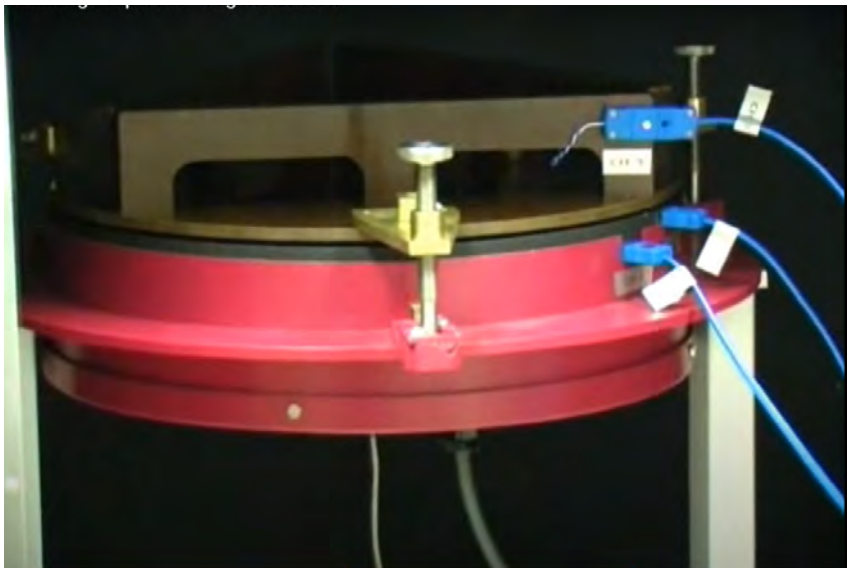
İç mekân kullanımı için tasarlanmış uyku tulumları (Görsel 4.4) genellikle bebekler ve çocuklar için kullanılır. Çocukların uyurken üzerindeki örtüyü açmasını önlemek için ya da örtüyü yüzlerine çekmeleri durumunda oluşabilecek boğulma riskine karşı önlem olarak uyku tulumu kullanılabilir.

Görsel 4.4: İç mekân uyku tulumu çeşitleri

Bebek Uyku Tulumları

Uyku tulumu, soğuk kış günlerinde üstünü açan bebekler için battaniye ve yorgandan daha kullanışlıdır. Uyku tulumu, bebeğin yaşına ve bedenine uygun büyüklükte olmalıdır. Doğal malzemeden üretilmiş olanlar tercih edilmelidir. Bebek uyku tulumlarının birçok modeli mevcuttur. Model seçimi, mevsime ve evin sıcaklığına göre olmalıdır. Bunun için belirlenmiş TOG [Tekstil ürünlerinin sıcaklık direncini derecelendirmek için uygulanan bir testtir (Görsel 4.5).] değeri vardır.

Görsel 4.5: TOG ölçüm cihazı

Bebek uyku tulumlarında bulunması gereken özellikler şunlardır:

- Bebeğin bedenine ve yaşına uygun büyüklükte olmalıdır.
- Mevsime uygun olmalıdır.
- Alerji yapmayan, terletmeyen, hava alabilen ve üşütmeyen kumaştan olmalıdır.
- Dolgu maddesi; hafif, antialerjik, yıkandığında bozulmayan özellikte olmalıdır.
- Üzerinde bebeği rahatsız edecek dikiş, lastik, düğme, fermuar olmamalıdır.
- Tulumda bebeğin tutup çekebileceği kordon, kurdele, ip vb. malzemeler olmamalıdır.

4.1.2. Uyku Tulumu Dikiminde Kullanılan Araç Gereç

Uyku tulumu dikiminde kullanılan malzeme ne kadar kaliteliyse ürün de o kadar kaliteli, konforlu ve sağlıklı olur. Malzeme seçimi, uyku tulumunun uzun ömürlü olmasını ve performansı önemli ölçüde etkiler. Kullanılan malzeme, modele ve kullanım alanına uygun seçilmelidir.

4.1.2.1.Uyku Tulumunda Kullanılan Dolgu Malzemeleri

Dolgu malzemesi, vücut ısı kaybını önlemek için uyku tulumunun içinde kullanılan en önemli yalıtım malzemesidir. Dolgu malzemesi, ısı yalıtımlı ve hafif olmalıdır. Kullanılan dolgu malzemesi ve miktarı, hava tutma özelliğini etkiler. Dolgu malzemesi; terlemeyi önlemek için su buharını dışarı vermeli, koku yapmamalı ve antibakteriyel olmalıdır.

Uyku tulumlarında farklı dolgu malzemeleri kullanılır. Bu malzemenin seçiminde mevsim ve hava şartları önemli etkendir. Dolgu malzemesi olarak kuş tüyü (kaz veya ördek), sentetik (polyester), pamuk ve yün kullanılabilir.

Kuş Tüyü

Dolgu malzemesi olarak kaz ya da ördeğin göğüs kısmından alınan tüyler (Görsel 4.6 ve 4.7) kullanılır. Suyu çabuk çeker. Nem ve ıslaklığa karşı dayanıksızdır. Temizlik ve bakımı zordur. Temizliği, kullanım talimatına uyularak yapılırsa uzun yıllar kullanılabilir.

Görsel 4.6: Kaz tüyü

Görsel 4.7: Ördek tüyü

Sentetik

Uyku tulumunda en iyi sonuç sağlayan dolgu malzemesi sentetik liflerdir (Görsel 4.8). Bu nedenle kullanımı fazladır. Bu lifler alerjik özellik göstermez. Islandığında izolasyon özelliğini kaybetmez ve hızlı kurur. Eski hacmine çabuk döner. Temizliği ve bakımı kolaydır. Kuş tüyüne göre daha ekonomik, ağır ve hacimlidir.

Görsel 4.8: Polyester elyaf

Pamuk-Yün

Pamuk ve yün malzemeli tulumlar dış mekân kullanımı için uygun değildir. Islandığında kurumaz. Ağırdır ve izolasyon özelliği azdır.

4.1.2.2. Uyku Tulumunda Kullanılan Kumaşlar

Uyku tulumu üretiminde tulumun iç tarafı ve dış tarafı için farklı kumaş türleri seçilir. İç tarafta astar kumaşı, dış tarafta yüz kumaşı kullanılır. Astarda kullanılan kumaş terletmemeli, sıcak tutmalı, çabuk kurumalı, hafif ve sağlam olmalıdır. Yüz kumaşı dolgu malzemesini dışarı çıkarmamalı, rüzgâra karşı dirençli ve su geçirmez yapıda olmalıdır.

İç Astar Kumaşı

Uyku tulumunun iç astarında kullanılan kumaşlar şunlardır:

Pamuk ve Yünlü Kumaş: Uyku tulumunun iç astar kumaşında pamuk, yün vb. doğal kumaşlar kullanılabilir. Doğal kumaşlar rahatlatıcı bir yapıya sahiptir ancak suni kumaşlardan daha ağırdır ve nemi daha güçlü emer. Uzun yürüyüşlerde taşınması zordur. Soğuk olmayan havalarda tercih edilebilir.

Polyester: Uyku tulumu üretiminde yaygın olarak kullanılan kumaş türüdür. Naylondan daha güçlü ve ağırdır. Ayrıca dış yüzey ve iç astar kumaşı olarak kullanılır. Çabuk kuruma özelliğine sahiptir.

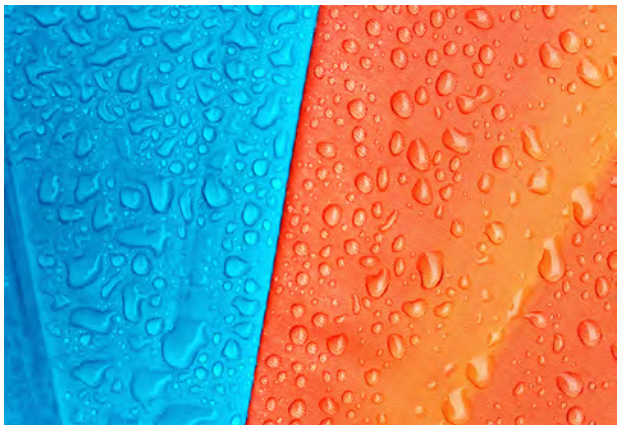
Naylon: Uyku tulumu üretiminde yaygın olarak kullanılan kumaş türüdür. Uyku tulumunun kullanılacağı mevsime göre farklı yoğunluk ve farklı özelliklerde naylon kumaş çeşitleri bulunur. Su itici ve nem geçirme özelliği olan hafif bir kumaştır. Hem yüz hem astar kumaşı olarak kullanılır.

Polycotton (Polikoton): Pamuk ve polyester karışımı bir kumaştır. Dayanıklı, hafif ve kolay kırışmayan bir yapıya sahiptir. Islandığında çabuk kurur.

Ultrasoft: Yüzde yüz polyester olan bu kumaş, yumuşak bir yüzeye sahiptir. Kaşıntı yapmayan, sıcak tutan, çabuk kuruyan, tüylenme yapmayan ve antibakteriyel bir kumaş türüdür.

Dış yüzey kumaşları

Uyku tulumunun dış yüzeyinde dayanıklı, soğuktan koruyan, su geçirmeyen ya da su itici özelliği olan kumaşlar kullanılmalıdır (Görsel 4.9 ve 4.10). Zor hava koşullarına dayanıklı olabilmesi için kumaşa uygulanan işlemlerle çeşitli kaplamalar yapılır.

Görsel 4.9: Su geçirmez kumaş

Görsel 4.10: Su itici kumaş

Dış yüzeyde kullanılan kumaşlar şunlardır:

Ripstop (Ripsıtop): İçerik olarak yüzde yüz polyester, polyester/pamuk, naylon/pamuk veya yüzde yüz pamuktan farklı kalınlıklarda üretilir. Kumaş, yanmazlık ve su geçirmezlik işlemlerinin uygulanmasıyla daha işlevsel hâle getirilebilir. Dayanıklı, su geçirmez, leke tutmaz, hafif ve yırtılmayan bir kumaş türüdür.

Naylon Kumaş: Sentetik kumaş kategorisinde yer alan bu kumaş, yüksek ısı basıncında bazı kimyasal maddelerin bir araya getirilmesiyle elde edilir. Su geçirmez ve hafif bir kumaştır.

Pertex (Perteks): Yumuşak yapıda ve dayanıklı bir kumaştır. Yumuşak olmasından dolayı kaz tüyü ve sentetik dolguların daha hacimli görünmesini sağlar. Dolgu malzemesi olarak kaz tüyü kullanıldığında kaz tüyleri dışarı çıkmaz. Su itici ve nefes alma özelliğine sahip hafif bir kumaştır.

Polikoton: Pamuk ve polyester karışımı bir kumaş türüdür. Nefes alabilen, dayanıklı, kolay kırışmayan, çabuk kuruyan ve hafif bir kumaştır.

BİLGİ KUTUSU

Kumaşta Suya Dayanıklılık Faktörü

Uyku tulumu kumaşının ıslanmaya karşı dayanıklılığını anlamak için dış yüzey kumaşına ıslak bir bez sürülmelidir. Eğer su boncuk boncuk oluyorsa kumaşa su yalıtımı işlemi uygulandığı ve kumaşın suya dayanıklı olduğu anlaşılır.

ETKİNLİK KUTUSU

Yetişkin ve bebek uyku tulumu modellerinde kullanılan kumaş çeşitlerini araştırarak kumaş kataloğu hazırlayınız. Verilen işlem basamaklarını takip ederek çalışmanızı tamamlayınız.

1. Öğretmeninizle etkinlik tarihini belirleyiniz.
2. Çevrenizdeki kumaş satan esnaflardan yetişkin ve bebek uyku tulumu modellerinde kullanılan kumaş örnekleri toplayınız.
3. Topladığınız kumaşların özelliklerini araştırınız.
4. Kumaş örneklerini kataloğa düzenli şekilde yerleştirip altlarına bu kumaşların özelliklerini yazınız.
5. Hazırladığınız kataloğu, etkinlik tarihinde sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

4.1.2.3. Uyku Tulumu Kesiminde Kullanılan Araç Gereç

Kesim; kumaşın, kalıp veya şablon yardımıyla ölçüye uygun şekilde çeşitli kesim aletleriyle parçalara ayrılması işlemidir. Seri üretimde kesim işlemini hızlandırmak ve hata payını en aza indirmek için elde tek ürün kesimine göre daha profesyonel aletler kullanılır (Tablo 4.1) .

Tablo 4.1: Kesimde Kullanılan Araç Gereç

Elde Kesimde (Tek Ürün Kesiminde) Kullanılan Araç Gereç	Seri Üretimde Kullanılan Araç Gereç
El makasları	Sabun
Toplu iğne	Çizgi taşı
Masa	Terzi tebeşiri
Mezura	Uçucu işaret kalemi
Cetvel	Rulet
Riga	Kesim masası (sabit masa, vakumlu masa, hava üflemeli masa vb.)
	Kumaş tutturucular
	Kumaş serme makinesi
	Kumaş kesim makasları (elektro makas, dik bıçaklı makas vb.)

4.1.2.4. Uyku Tulumu Dikiminde Kullanılan İplik

Uyku tulumu dikiminde, dayanıklı ve kaliteli araç gereç kullanılmalıdır (Görsel 4.11). Sıcak ve soğuk hava geçişleri uyku tulumunda kullanılan malzemenin deforme olmasına neden olabilir.

Görsel 4.11: Uyku tulumu dikiminde kullanılan araç gereç

İplik: Uyku tulumu kumaşının yapısına ve rengine uygun iplik seçilmelidir. Hava koşulları göz önünde bulundurulmalı, kopma ve aşınma direnci yüksek iplik kullanılmalıdır. Bu ipler bakteri, küf ve mantardan etkilenmemelidir. Uyku tulumu dikiminde polyamit ve polyester liflerinden elde edilen sentetik dikiş iplikleri kullanılabilir.

4.1.2.5. Dikişte Tasarlanan Modele Göre Kullanılan Yardımcı Malzemeler

Tasarlanan uyku tulumu modeline göre çeşitli yardımcı malzemeler kullanılabilir. Bu malzemeler şunlardır:

Fermuar

Uyku tulumu dikiminde kullanılacak fermuar, su geçirmez ya da su itici özellikte olmalıdır. Su geçirmez fermuarın şerit kısmı poliüretan film ile kaplanarak suya dayanıklı hâle getirilir. Su itici fermuarın şerit kısmına kimyasal işlemler uygulandığında hem arka hem ön tarafı su itici özelliğe sahip olur. Çift elcikli fermuar kürsörü kullanılması uyku tulumunun hem içten hem dıştan açılmasını kolaylaştırır (Görsel 4.12).

Görsel 4.12: Çift elcikli fermuar kürsörü

Cırt Bant

Bir parçasında esnek kancalar, diğer parçasında havlı tutturucular bulunan iki ayrı parçanın birbirine yapışmasıyla oluşan ürüne **cırt bant (cırtcırt)** denir (Görsel 4.13).

Görsel 4.13: Cırt bant

Mandallı Kayış Tokası

Kayış gibi malzemelerin çift taraflı olarak istenilen ölçülerde gergin bir şekilde durmasını sağlayan aparata denir (Görsel 4.14).

Görsel 4.14: Mandallı kayış tokası

Lastik Kordon

Soğuk havanın girmesini engellemek için uyku tulumunun başlık ve ayak kısımlarını büzmeye yarar. Tulumun modeline ve özelliğine uygun kalınlıkta ip ya da lastik kullanılabilir (Görsel 4.15).

Görsel 4.15: Kordon

Stoper

Uyku tulumunun bedene uygun olarak ayarlanması için kordon ucuna takılan aparattır. Soğuk havalarda hava girmesini engeller. Stoper, kordon ipinin kalınlığına ve kumaş rengine uygun seçilmelidir (Görsel 4.16).

Görsel 4.16: Stoper çeşitleri

4.2. UYKU TULUMU DİKEREK KALİTE KONTROL VE PAKETLEME YAPMA

Uyku tulumu dikimi için öncelikle model belirlenip tasarım yapılmalıdır. Tasarımı yapılan uyku tulumu modelinin, tulumu kullanacak kişinin ölçülerine göre kalıbı hazırlanır. Tasarlanan modele uygun kalıp hazırlandıktan sonra kumaş hesabı yapılarak kumaş kesilir. Tasarımda kullanılacak diğer yardımcı mazemeler hazırlanarak ürün, modele uygun dikiş teknikleri ile dikilir. Dikimi tamamlanmış ürünün kalite kontrolü yapılır. Üretim hatası varsa gerekli düzeltmeler yapılır ve ürün paketlenir.

4.2.1. Uyku Tulumu Modeli Tasarlama

Uyku tulumu modeli, tulumun kullanılacağı mevsime göre belirlenmelidir (Görsel 4.17). Dış mekânda kullanılan askerî ve kamp uyku tulumlarında cinsiyete ve beden ölçüsüne uygun tasarım yapılmalıdır. İç mekânda kullanılan bebek uyku tulumu modeli tasarlanırken yaşa göre hazırlanan beden ölçüleri tablosu ölçüt alınmalıdır.

Görsel 4.17: Uyku tulumu modelleri

Bebek uyku tulumu modelleri, bebeğin beden ve motor gelişimine bağlı olarak aylara göre değişiklik gösterir. Ayrıca bebeğin yaşı ve ortam sıcaklığı da model seçiminde önemlidir. Oda sıcaklığı 24 °C altında ise kollu uyku tulumları, 24 °C üzerinde ise kolsuz uyku tulumları kullanılmalıdır. Yaz mevsimi için ince kumaştan yapılmış ve terletmeyen uyku tulumları kullanılmalıdır (Görsel 4.18). Kış mevsimi için dolgu malzemesi kullanılmış, sıcak tutan uyku tulumları tercih edilmelidir (Görsel 4.19).

Görsel 4.18: Yazlık uyku tulumu

Görsel 4.19: Kışlık uyku tulumu

DİKKAT

- Tasarım aşamasında amaca uygun model belirlenmelidir.
- Ürün ölçüsü ve malzeme seçimi tasarıma göre yapılmalıdır.
- Kumaşı elyaf üzerine serilirken mat yüzeyin içte kalmalıdır.

1. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

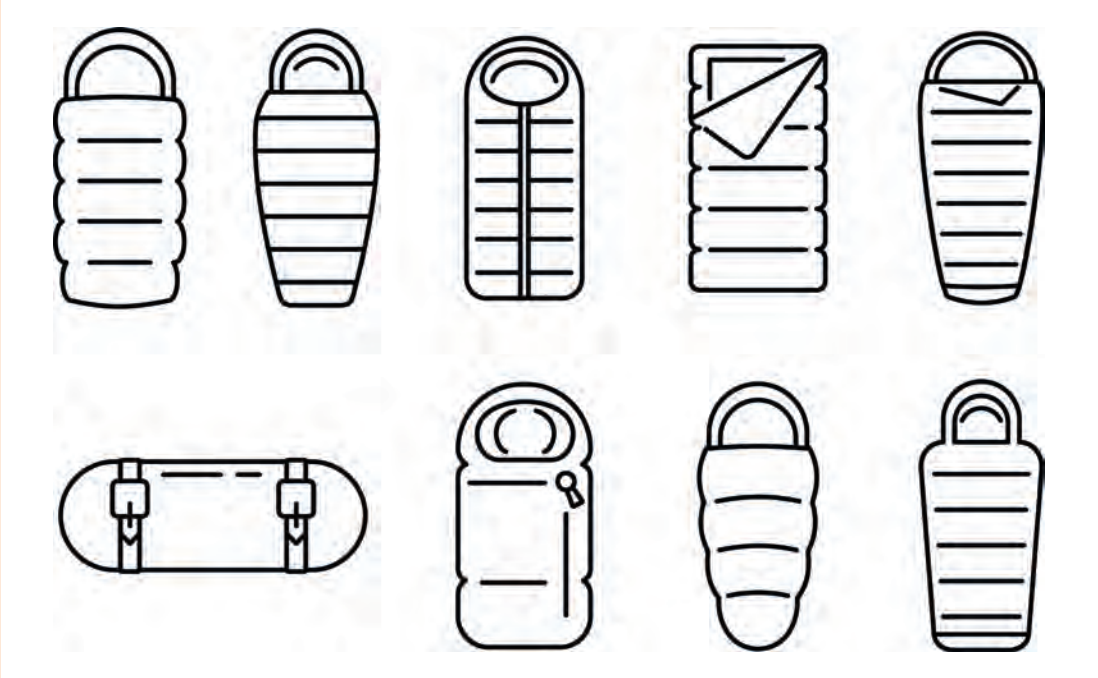
Amaç : Uyku tulumu modeli tasarlayıp çizmek.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede uyu modeli tasarlayıp çizme çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Dosya kâğıdı, kurşun kalem, boya kalemleri, silgi

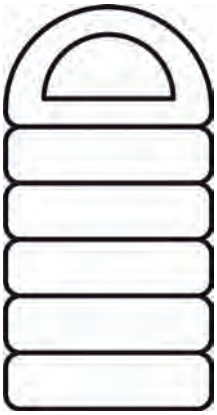
İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Tasarlayacağınız uyku tulumu modelini seçiniz (Görsel 4.20).

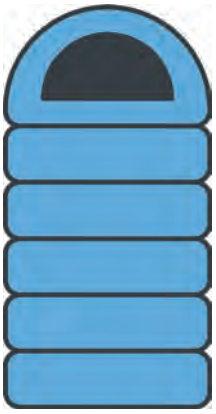

Görsel 4.20: Uyku tulumu modelleri

5. Tasarlayacağınız ürünün ölçülerini belirleyiniz.
6. Kullanım alanına uygun uyku tulumu tasarımı yapınız (Görsel 4.21).
7. Tasarımını yaptığınız siyah beyaz çalışmanızı renklendiriniz (Görsel 4.22).

Görsel 4.21: Uyku tulumu modeli çizme

Görsel 4.22: Uyku tulumu modeli renklendirme

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 1 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 1

"1. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Tasarlayacağı uyku tulumu modelini seçti.		
3. Tasarladığı ürünün ölçülerini belirledi.		
4. Ürün tasarımı yaptı.		
5. Tasarımını yaptığı siyah beyaz çalışmayı renklendirdi.		
6. Uygulamayı verilen sürede tamamladı.		
7. Temiz ve düzenli çalıştı.		
8. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

2. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç : Bebek uyku tulumu modeli tasarlamak.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede bebek uyku tulumu modeli tasarlama çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Kalem, kâğıt, cetvel, renkli kalemler

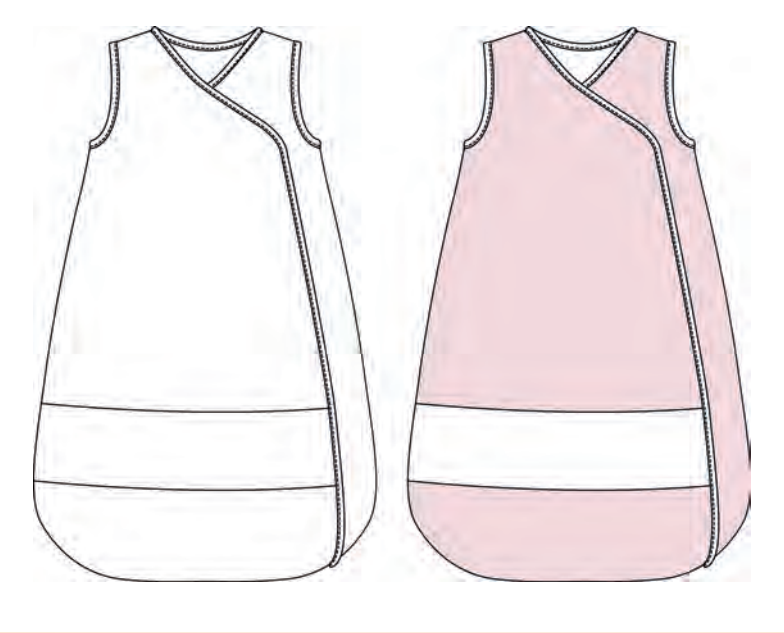
İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Tasarlayacağınız bebek uyku tulumu modelini seçiniz (Görsel 4.23).

Görsel 4.23: Bebek uyku tulumu modelleri

5. Tasarlayacağınız bebek uyku tulumu ölçülerini belirleyiniz.
6. Kullanım alanına uygun bebek uyku tulumu tasarımı yapınız (Görsel 4.24).
7. Tasarımını yaptığınız siyah beyaz çalışmanızı renklendiriniz (Görsel 4.24).
8. Renklendirdiğiniz tasarıma uygun kumaş araştırınız.

Görsel 4.24: Uyku tulumu modeli ve renklendirilmesi

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 2 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 2

"2. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Tasarlayacağı uyku tulumu modelini seçti.		
3. Tasarladığı ürünün ölçülerini belirledi.		
4. Ürün tasarımı yaptı.		
5. Tasarımını yaptığı siyah beyaz çalışmayı renklendirdi.		
6. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
7. Temiz ve düzenli çalıştı.		
8. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

4.2.2. Uyku Tulumunda Kalıp Hazırlama

Kalıp hazırlama, üretimi yapılacak ürünün tasarlanmış modelinin çeşitli biçki teknikleri ile kâğıda çizilmesidir. Bunun için yapılması gereken ilk işlem, ürünün ölçülerini belirlemektir. Kalıp hazırlama, uygulamayı kolay ve pratik hâle getirir. Hata oranını en aza indirir.

Yetişkin uyku tulumu kalıbı, standart beden ölçüleri esas alınarak hazırlanır. Bebek uyku tulumu kalıbı hazırlamada beden ölçüsü olarak yaş kullanılır. Örneğin Tablo 4.2'de bebek uyku tulumu beden ölçüleri verilmiştir.

Tablo 4.2: Bebek Uyku Tulumu Beden Ölçüleri

Yaş	Omuzdan Ayak Ucu	Bel
1-2	84 cm	33 cm
2-3	88 cm	35 cm
4-5	98 cm	38 cm

Tasarıma uygun kalıp hazırlanır. Kalıp hazırlama işlemi elde ya da bilgisayarda olabilir. Ürün sayısı az ise elde kalıp hazırlanabilir. Seri üretimlerde bilgisayarda kalıp hazırlamak işlemin daha pratik ve daha hızlı olmasını sağlar. Kalıp hazırlanırken ölçüye ve kalıbın kenarlarının pürüzsüz olmasına dikkat edilmelidir. Kalıplar, karışmaması için numaralandırılmalıdır.

Elde Kalıp Hazırlama

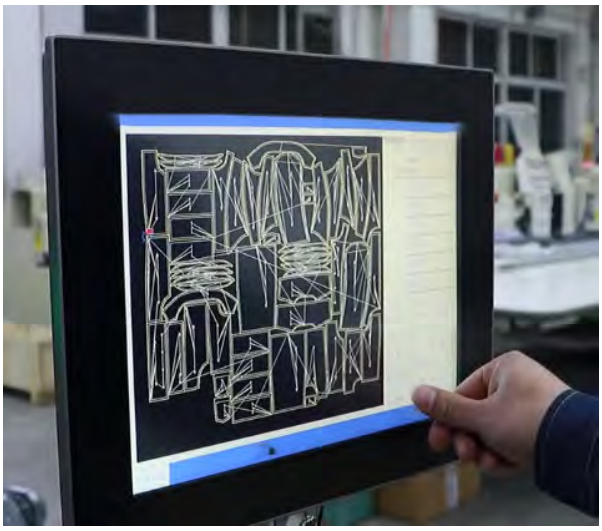
Elde kalıp hazırlamada uyku tulumunun beden ölçüsü, model özelliği, kullanılacak kumaş ve dolgu malzemesi belirlenmelidir. Kalıp, dikiş payı hesaba katılarak hazırlanabildiği gibi dikiş payı eklenmeden de yapılabilir. Kalıpların numaralandırılması ve iplik yönünü gösteren işaretlemeler yapılması işi kolaylaştırır. Uyku tulumu gibi büyük ürünlerde kalıp hazırlanırken model, parçalar hâlinde kartona çizilip kesilir. Kesilen karton parçalar bant ile yapıştırılıp kalıp bütün hâle getirilir ve numaralandırılır (Görsel 4.25).

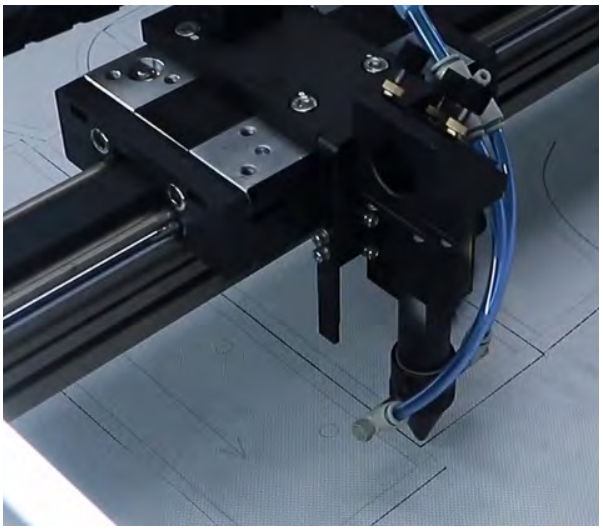
Görsel 4.25: Elde kalıp hazırlama

Bilgisayarda Kalıp Hazırlama

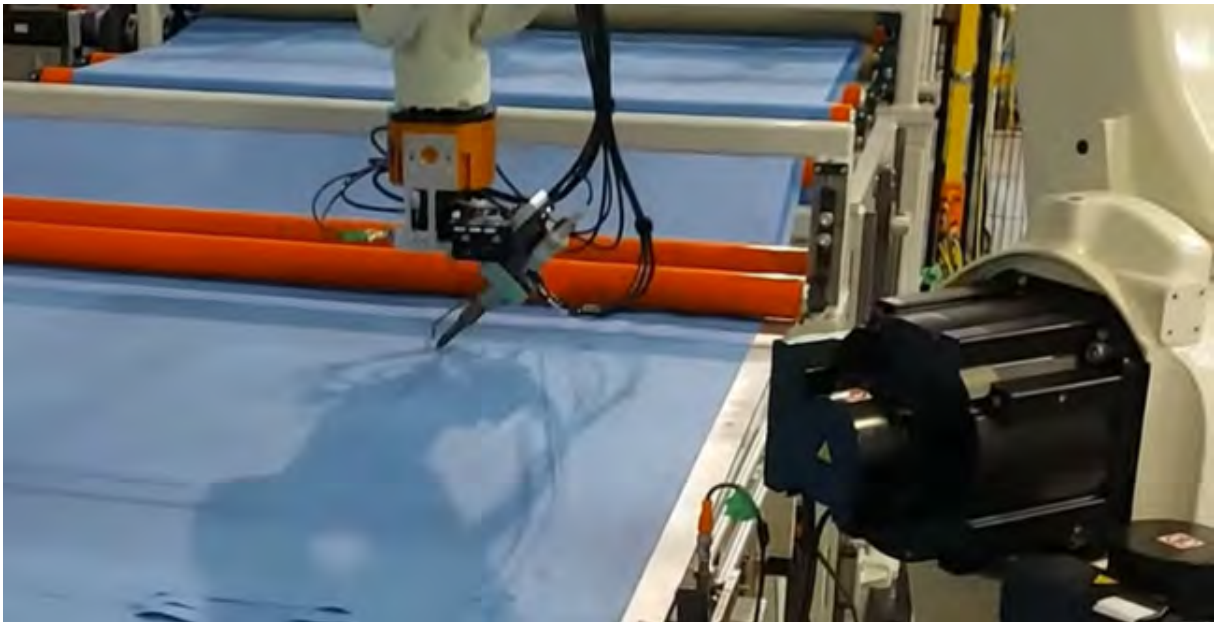
Bilgisayarda kalıp hazırlama sistemleri, bir ürünün kalıbını hazırlamadaki tüm aşamaları kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Böylece ürünün kalitesini yükseltme, üretimde verimliliği artırma, ürün maliyetini düşürme, zamandan tasarruf sağlama vb. avantajlar sağlanır. Bilgisayarda kalıp hazırlamak için tasarlanmış özel programlarda kalıp çizilir ya da elde hazırlanan kalıp bilgisayara aktarılarak işlem yapılır. Hazırlanan kalıplar, bilgisayarlı makinelerde robot kol yardımıyla kâğıt ya da kartona çizilir. Daha sonra robot kol ile kesilerek kalıp hazırlanır (Görsel 4.26). Başka bir uygulama yönteminde ise bilgisayarda kalıp hazırlandıktan sonra robot kol ile kumaş kesimi yapılır. Bu işlemde kumaş, kesim masasının üzerine üst üste serilir, bilgisayarda kesim talimatı verilir ve kesim işlemi yapılır (Görsel 4.27 ve 4.28).

Görsel 4.26: Bilgisayarda kalıp hazırlama

Görsel 4.27: Kalıbı makinede kesme

Görsel 4.28: Kumaş kesme

Kesim planı, kesim işleminde yapılacak tüm işlemlerin taslağıdır. Kesim planı yapılarak kumaş kesme işlemi hatasız ve pratik bir şekilde yapılır. Uyku tulumunun modeli, ölçüleri belirtilerek kâğıda çizilir. Kesim planındaki ölçüler kumaş üzerine cetvelle çizilir ve kumaş kesime hazırlanır.

3. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

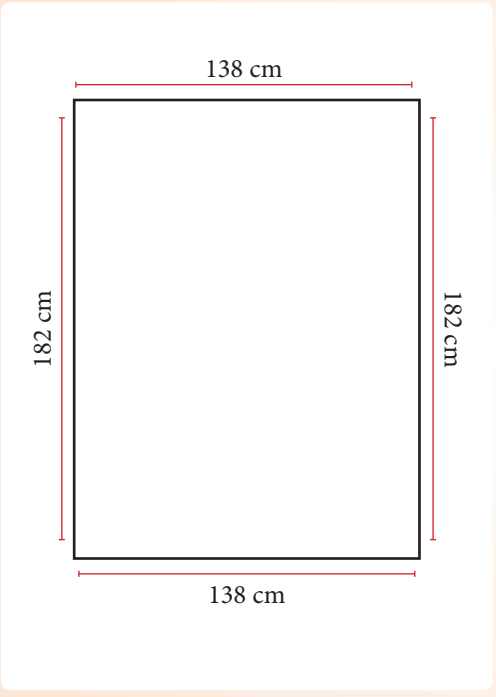
Amaç : Dikdörtgen uyku tulumu kesim planı hazırlamak.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede dikdörtgen uyku tulumu kesim planı hazırlama çalışmanızı tamamlayınız.

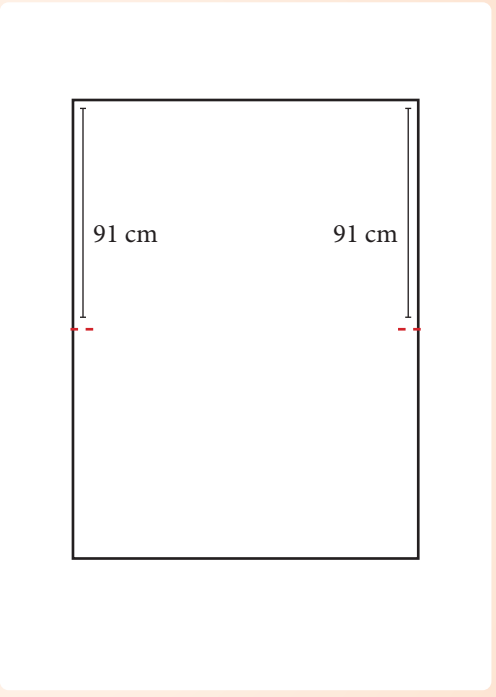
Araç Gereç : Kalem, kâğıt, cetvel, makas

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Kesim planı için çizim kâğıdına uzun kenarı 182 cm, kısa kenarı 138 cm olacak şekilde dikdörtgen çiziniz (Görsel 4.29).
5. Çizdiğiniz dikdörtgenin uzun kenarlarından 91 cm ölçerek dikdörtgenin orta noktalarını belirleyiniz (Görsel 30).

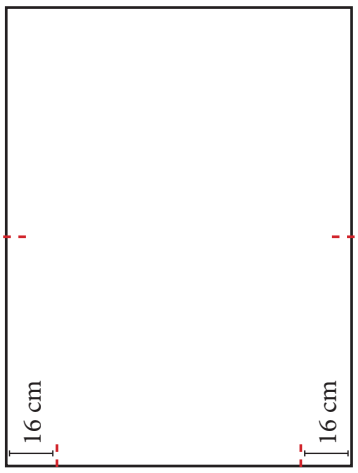

Görsel 4.29: Dikdörtgen çizimi

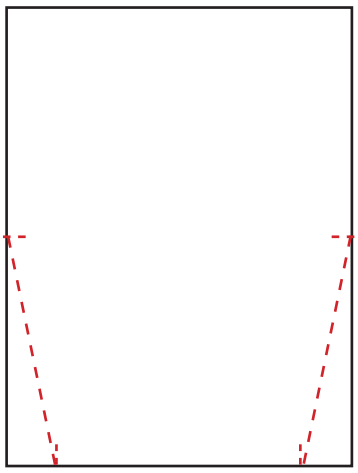

Görsel 4.30: Uzun kenarın orta noktasını işaretleme

6. Çizdiğiniz dikdörtgenin alt kısa kenarlarından 16 cm ölçerek Görsel 4.31'deki gibi işaretleyiniz.
7. Görsel 4.32'deki gibi uzun kenarların orta noktalarını ve alt kısa kenardaki işaretlenmiş çizgileri birleştirerek kesim planını tamamlayınız.

Görsel 4.31: Kısa kenarları işaretleme

Görsel 4.32: Tamamlanmış kesim planı

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 3 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 3

"3. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Tasarlayacağı uyku tulumu modelini seçti.		
3. Dikdörtgeni doğru ölçülerde çizdi.		
4. Uzun kenarların orta noktasını işaretledi.		
5. Kısa kenarlara işaretleme yaptı.		
6. İşaretlenmiş noktalardan çizgileri birleştirip kesim planını çizdi.		
7. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
8. Temiz ve düzenli çalıştı.		
9. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

4. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

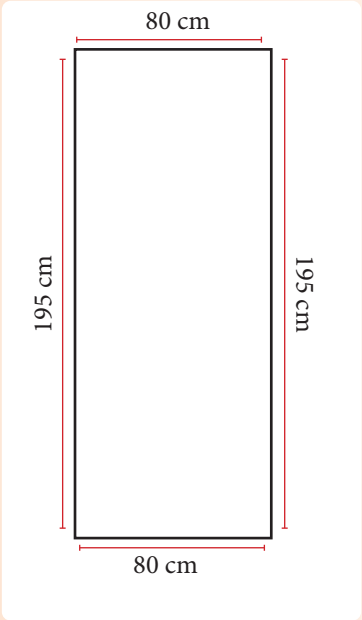
Amaç : Mumya uyku tulumu kesim planı hazırlamak.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede mumya uyku tulumu kesim planı hazırlama çalışmanızı tamamlayınız.

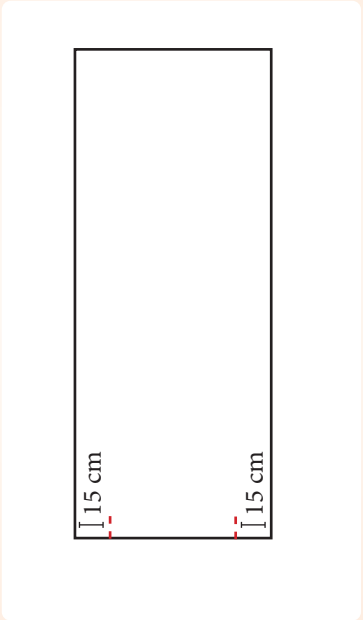
Araç Gereç : Kalem, kâğıt cetvel, makas, karton

İşlem Basamakları

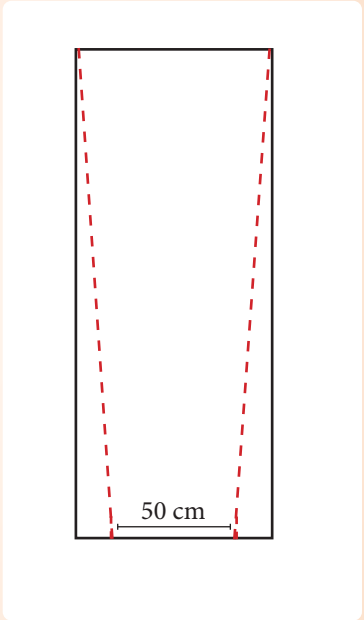
1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Kesim planı için çizim kâğıdına Görsel 4.33'teki gibi uzun kenarı 195 cm, kısa kenarı 80 cm olacak şekilde dikdörtgen çiziniz.
5. Ayak kısmı için dikdörtgenin köşelerinden 15 cm ölçünüz (Görsel 4.34).
6. Uzun kenarları, orta kısmı 50 cm kalacak şekilde birleştiriniz (Görsel 4.35).

Görsel 4.33: Dikdörtgen çizimi

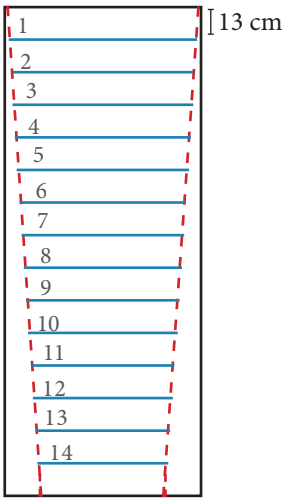

Görsel 4.34: Ayak kısmını işaretleme

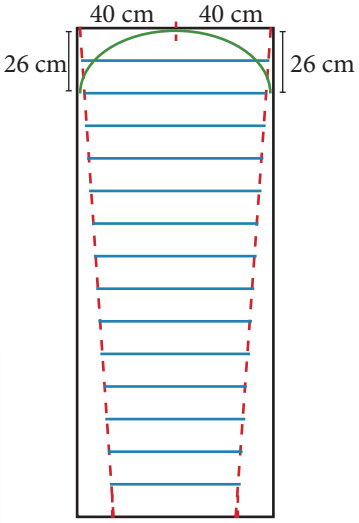

Görsel 4.35: Ayak kısmı çizgilerini birleştirme

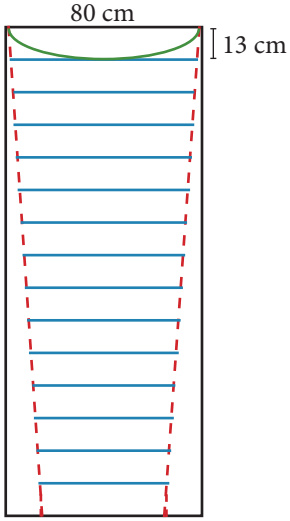
7. Dolgu malzemesinin yerleştirileceği cep için araları 13 cm olan on dört tane enine çizgi çiziniz (Görsel 4.36).
8. Uyku tulumu başlık kısmı için kenarlardan 26 cm ölçerek ortada (40 cm) birleşecek şekilde kavis çiziniz (Görsel 4.37).
9. Uyku tulumunun üst kısmında kafa oyuntusu oluşturmak için ortada birleşecek şekilde kavis çizerek kesim planınızı tamamlayınız (Görsel 4.38).

Görsel 4.36: Doldurma cebi için enine çizgiler çizme

Görsel 4.37: Başlık kısmını çizme

Görsel 4.38: Kafa oyuntusunu çizme

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 4 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 4

"4. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Tasarlayacağınız uyku tulumu modelini seçti.		
3. Dikdörtgeni doğru ölçülerde çizdi.		
4. Ayak kısmını işaretledi.		
5. Ayak kısmı çizgilerini birleştirdi.		
6. Doldurma cebi için enine çizgiler çizdi.		
7. Başlık kısmını çizdi.		
8. Kafa oyuntusunu çizdi.		
9. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
10. Temiz ve düzenli çalıştı.		
11. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

5. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

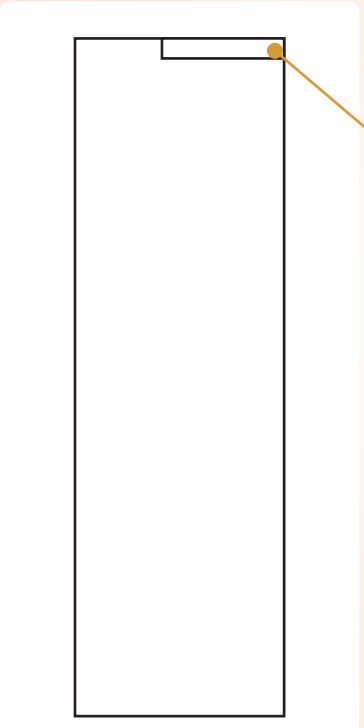
Amaç : Bebek uyku tulumu kalıbı hazırlamak.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede bebek uyku tulumu kalıbı hazırlama çalışmanızı tamamlayınız.

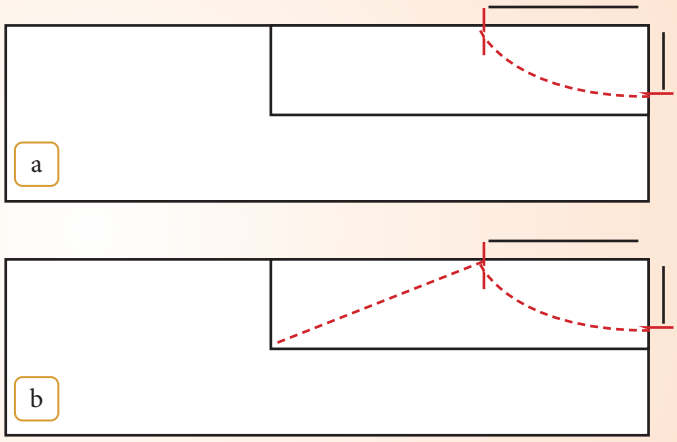
Araç Gereç : Kalem, kâğıt, cetvel, makas, karton

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Arka kalıp için 90 x 28 cm ölçülerinde dikdörtgen çiziniz.
5. Yaka oyuntusunu oluşturmak için 16,5 x 3 cm ölçülerinde dikdörtgen çiziniz (Görsel 4.39).
6. Dikdörtgenin köşesine 6,5 x 2,5 cm ölçülerini belirleyerek kavis veriniz (Görsel 4.40.a).
7. 6,5 cm'den dikdörtgenin köşesine verev çizgi çiziniz (Görsel 4.40.b).

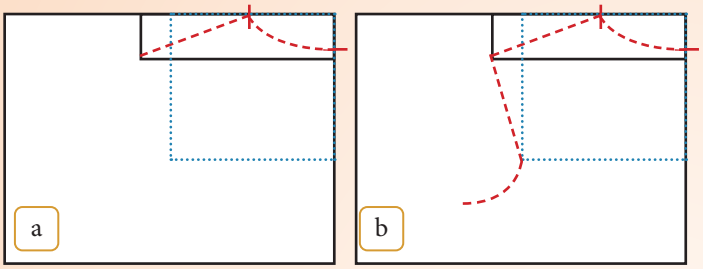

Görsel 4.39: Arka kalıp

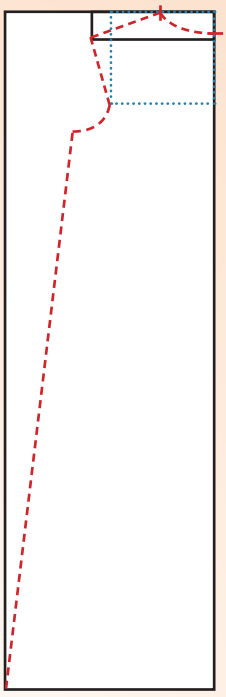

Görsel 4.40: Arka kalıp yaka oyuntusu çizim aşamaları

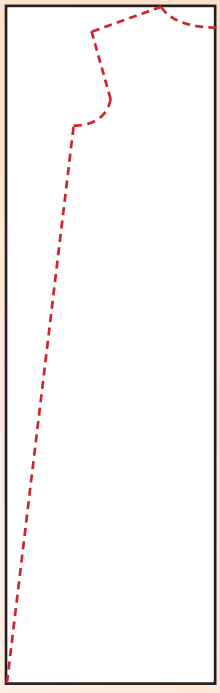
8. Kol oyuntusu için Görsel 4.41.a'daki gibi 15 x 12,5 cm ölçülerinde dikdörtgen çiziniz.
9. Çizdiğiniz dikdörtgeni kılavuz alarak Görsel 4.41.b'deki gibi kol oyuntusunu çiziniz.
10. Görsel 4.42'deki gibi kol oyuntusundan alt köşeye kadar çizgi çizerek arka kalıbı tamamlayınız (Görsel 4.43).

Görsel 4.41: Arka kalıp kol oyuntusu çizim aşamaları

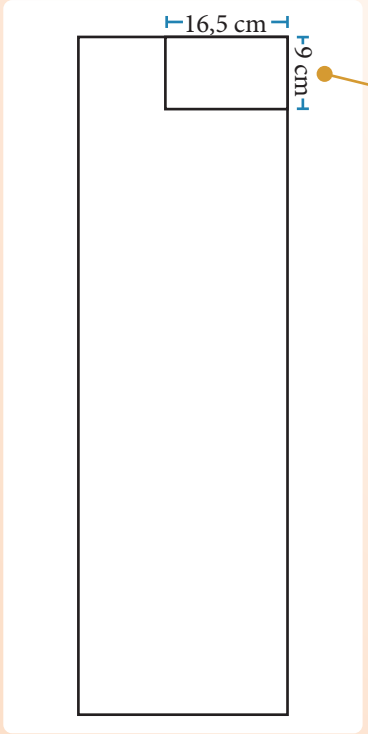

Görsel 4.42: Arka kalıp çizimi

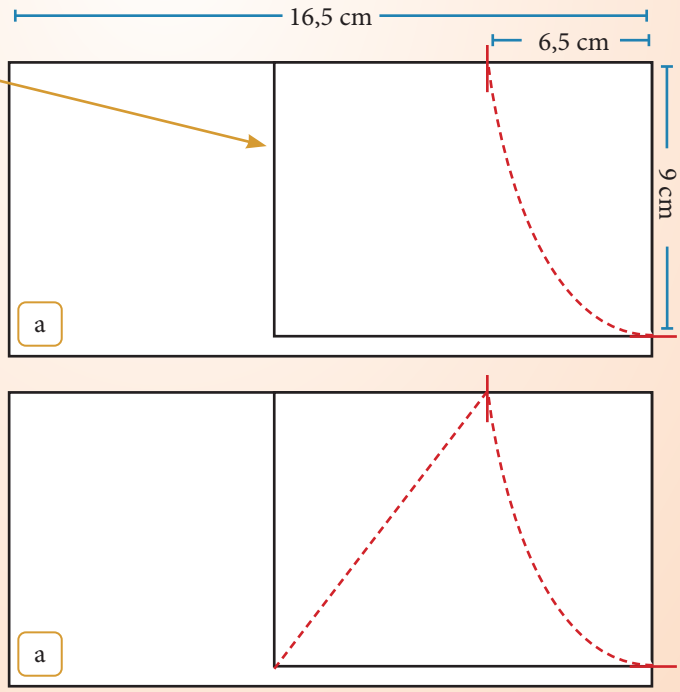

Görsel 4.43: Arka kalıp

11. Ön kalıp için 90 x 28 cm ölçülerinde dikdörtgen çiziniz.
12. Yaka oyuntusunu oluşturmak için Görsel 4.44'teki gibi 16,5 x 9 cm ölçülerinde dikdörtgen çiziniz.
13. Yaka oyuntusunu oluşturmak için dikdörtgenlerin köşesine 6,5 x 9 cm ölçülerini belirleyerek kavis veriniz (Görsel 4.45.a).
14. Görsel 4.45.b'deki gibi 6,5 cm'den dikdörtgenin köşesine verev çizgi çiziniz (Görsel).

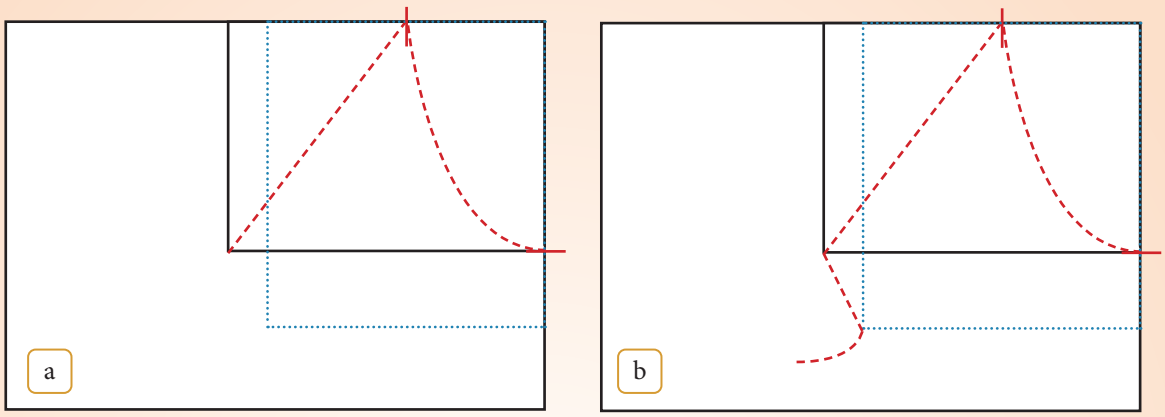

Görsel 4.44: Arka kalıp

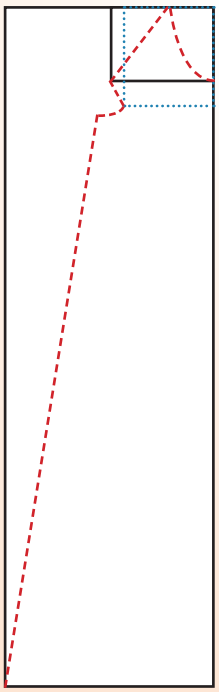
Görsel 4.45: Arka kalıp yaka oyuntusu çizim aşamaları

15. Kol oyuntusu için Görsel 4.46.a'daki gibi 15 x 12,5 cm ölçülerinde dikdörtgen çiziniz.
16. Çizdiğiniz dikdörtgeni klavuz alarak Görsel 4.46.b'deki gibi kol oyuntusunu çiziniz.

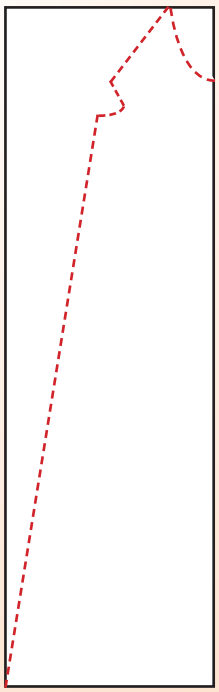

Görsel 4.46: Ön kalıp yaka oyuntusu çizim aşamaları

17. Görsel 4.47'deki gibi kol oyuntusundan alt köşeye kadar çizgi çizerek arka kalıbı tamamlayınız (Görsel 4.48).

Görsel 4.47: Ön kalıp çizimi

Görsel 4.48: Ön kalıp

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 5 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 5

"5. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Arka kalıp için 90 x 28 cm ölçülerinde dikdörtgen çizdi.		
3. Yaka oyuntusunu oluşturmak için 16,5 x 3 cm ölçülerinde dikdörtgen çizdi.		
4. Dikdörtgenin köşesine 6,5 x 2,5 cm ölçülerini belirleyerek kavis verdi.		
5. 6,5 cm'den dikdörtgenin köşesine verev çizgi çizdi.		
6. Kol oyuntusu için 15 x 12,5 cm ölçülerinde dikdörtgen çizdi.		
7. Dikdörtgeni kılavuz alarak kol oyuntusunu çizdi.		
8. Kol oyuntusundan alt köşeye kadar çizgi çizerek arka kalıbı tamamladı.		
9. Ön kalıp için 90 x 28 cm ölçülerinde dikdörtgen çizdi.		
10. Yaka oyuntusunu oluşturmak için 16,5 x 9 cm ölçülerinde dikdörtgen çizdi.		
11. Dikdörtgenlerin köşesine 6,5 x 9 cm ölçülerini belirleyerek kavis verdi.		
12. 6,5 cm'den dikdörtgenin köşesine verev çizgi çizdi.		
13. Kol oyuntusu için 15 x 12,5 cm ölçülerinde dikdörtgen çizdi.		
14. Dikdörtgeni kılavuz alarak kol oyuntusunu çizdi.		
15. Kol oyuntusundan alt köşeye kadar çizgi çizerek arka kalıbı tamamladı.		
16. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
17. Temiz ve düzenli çalıştı.		
18. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

4.2.3. Uyku Tulumu Kalıbına Göre Kumaş Kesme

Kumaş, kalıp ya da kesim planı yapıldıktan sonra türüne göre kesime hazırlanır. Uyku tulumunda kullanılan kumaşlar ısıya dayanıksız olduğu için 30 °C sıcaklıkta yıkanıp düşük derecede ütülenmelidir. Kumaşta parlamaya neden olabileceği için ütüleme işlemi buharlı ütüyle yapılmamalıdır. Kesim için kumaş hesabı doğru yapılmalıdır. Kumaş ekonomik kullanılacak şekilde yerleşim planı hazırlanmalıdır.

Kumaş hesabı yapmadan önce dikilecek uyku tulumunun ölçüleri belirlenmelidir. Uyku tulumunun en ve boy ölçüsü, tulumu kullanacak kişiye göre hesaplanır. Bu ölçüye dikiş payı eklenir. Örneğin uyku tulumunu kullanacak kişinin boyu 1,75 cm ve omuz genişliği 65 cm ise kumaş hesabı yapılırken dış astar, 1,84 x 1,64 cm ölçülerinde hesaplanır. Tulum içinde rahat hareket edilebilmesi için omuz genişliği 80 cm hesaplanmalıdır.

Bebek uyku tulumu, uzun süre kullanılabilecek kaliteli kumaşlardan yapılmalıdır. Organik pamuklu, yünlü, yumuşak penye, pamuklu havlu, polar ve bambu elyafından yapılmış kumaşlar bebek uyku tulumu için ideal olanlarıdır. Tulumda kullanılan kumaşlar antialerjik olmalı ve terletmemelidir. Bebek uyku tulumu kumaş hesabı; modele, kumaşın cinsine, bebeğin beden ölçüsüne ve yaşına göre yapılır.

Uyku tulumu kalıbı, kumaş üzerine yerleştirilir ve toplu iğne ile tutturulur. Kalıbın kenarlarından kalemle çizilir. Kumaş, çizilen kısımlardan kesilir. Kesilmiş kumaşlar elyaf üzerine yerleştirilir ve kumaşın kenarlarından elyaf kesilip dikime hazırlanır.

Elde Kesim Yapma

Kumaşlar, elyaf üzerine yerleştirilir ve mezura ile ölçülür. Kenarlardaki kumaş ve elyaf fazlalığı kesilir (Görsel 4.49). Kalıp, kumaş üzerine kumaş israfı olmayacak şekilde yerleştirilip kesilir. Kesim planı ile işlem yapılacaksa plan üzerindeki ölçülerde kumaş kesilir.

Görsel 4.49: Kumaş ve elyaf fazlalığını kesme

Bebek uyku tulumu kalıbı kumaş üzerine yerleştirilip toplu iğne ile tutturulur. Kalıbın kenarlarından kalemle çizilir. Kumaş, çizilen kısımlardan kesilir. Kesilmiş kumaşlar elyaf üzerine yerleştirilir ve kumaşın kenarlarından elyaf kesilip dikime hazırlanır.

Makinede Kesim Yapma

Kumaş, kesim yapılacak masaya serilir. Kalıp, kumaşın üzerine çizilir. Kumaş, çizilmiş kısımlardan dik bıçaklı kesim motoru ile kesilir. Tek seferde birden fazla kumaş kesme işlemi yapılacaksa kumaşlar üst üste yerleştirilip sabitlenir ve kesme işlemi yapılır (Görsel 4.50).

Görsel 4.50: Makinede kesim yapma

6. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç : Dikdörtgen uyku tulumu kumaşını kesim planı ile kesmek.

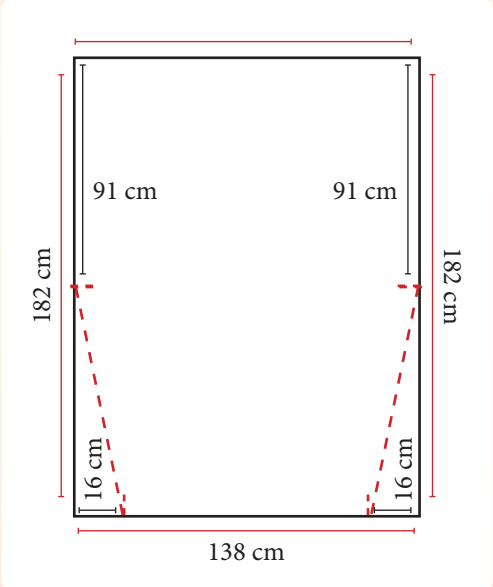
Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede dikdörtgen uyku tulumu kumaşı kesme çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Kalem, kâğıt, cetvel, makas, karton

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Kumaşları ve elyafı kesime hazırlayınız.
   Kumaş ölçüleri şunlardır:
   - Pembe renk kumaş için 1,40 x 1,80 cm
   - Turuncu renk kumaş için 1,40 x 1,80 cm
   - Yeşil renk kumaş için 1,40 x 8 cm

   Elyaf ölçüsü şudur:
   - 1,40 x 1,80 cm
5. Kesim planına uygun kesim yapınız (Görsel 4.51).

Görsel 4.51: Uyku tulumu kesim planı

6. Elyafın üzerine kumaşları muntazam şekilde yerleştirerek toplu iğne ile tutturunuz (Görsel 4.52).

Görsel 4.52: Elyaf üzerine kumaşları yerleştirme

7. Kumaş ve elyafı 1,40 x1,80 cm ölçülerinde olacak şekilde işaretleyiniz (Görsel 4.53).

Görsel 4.53: Kumaş ve elyafı ölçme

8. Kenar temizleme işlemini yapınız (Görsel 4.54).

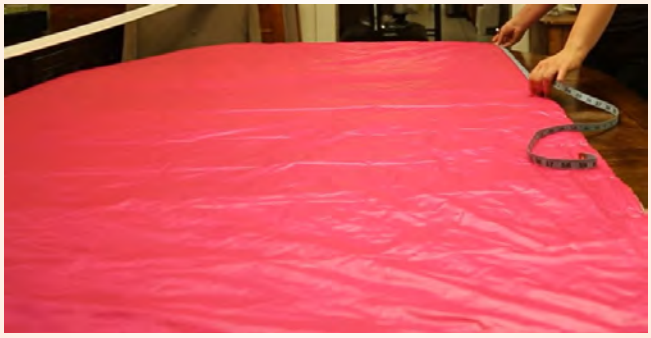
Görsel 4.54: Kenar temizleme işlemi

9. Kumaş ve elyafı, kaymaması için toplu iğne ile tutturarak sabitleyiniz (Görsel 4.55).

Görsel 4.55: Toplu iğne ile tutturarak sabitleme

10. Kumaşın kısa kenarını (uyku tulumunun ayak kısmını) 55 cm ölçerek işaretleyiniz.
11. Kumaşın kısa kenarlarından 15 cm ölçerek işaretleyiniz.
12. Kumaşın uzun kenarlarını 90 cm ölçerek işaretleyiniz (Görsel 4.56).

Görsel 4.56: Kumaşı belirlenen ölçülerde işaretleme

13. İşaretlediğiniz yerlerden cetvelin bir ucunu uzun kenara, diğer ucunu kısa kenara kumaşa verev şekilde yerleştiriniz (Görsel 4.57).
14. Cetveli kumaşa sabitleyerek çizim yapınız (Görsel 4.58).

Görsel 4.57: Cetveli yerleştirme

Görsel 4.58: Kumaşı çizme

15. Çizdiğiniz kısmı makasla kesiniz (Görsel 4.59).

Görsel 4.59: Çizilen kısmın makasla kesimi

16. Lastik kordonun içinden geçirmek için 110 x 4 cm ölçülerinde kumaş kesiniz.
17. Kumaşın kısa kenarını katlayıp düşük ısıda ütüleyiniz (Görsel 4.60).

Görsel 4.60: Kumaşı ütüleme

18. Kumaşın kenarlarını 1 cm katlayınız (Görsel 4.61).

Görsel 4.61: Kumaş kenarını katlama

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 6 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 6

"6. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Kumaşı kesime hazırladı.		
3. Kumaş hesabını yaptı.		
4. Kesim planına uygun kesim yaptı.		
5. Elyafın üzerine kumaşları yerleştirip toplu iğne ile tutturdu.		
6. Kenar kısmındaki kumaş ve elyaf fazlalığını kesti.		
7. Kumaşı ölçerek kesti.		
8. Kumaşın kısa kenarını verilen ölçülerde işaretledi.		
9. Kumaşın uzun kenarını verilen ölçülerde işaretledi.		
10. Ayak kısmı için cetveli, uzun kenardan kısa kenara doğru verev şekilde yerleştirip çizdi.		
11. Uyku tulumunun ayak kısmı için kumaşı, çizilen yerlerden kesti.		
12. Lastik kordonun içinden geçirmek için verilen ölçülerde kumaş kesti.		
13. Lastik kordon kumaşının kenarını katlayıp tekniğine uygun ısıda ütüledi.		
14. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
15. Temiz ve düzenli çalıştı.		
16. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

7. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

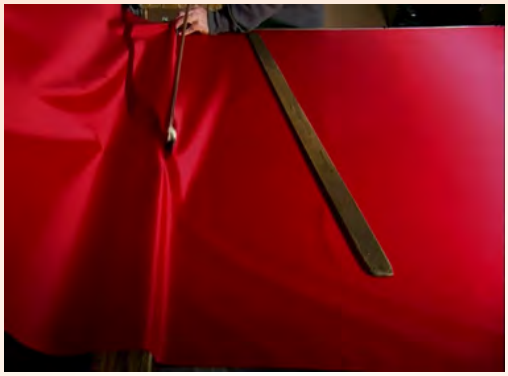
Amaç : Mumya uyku tulumu kumaşını kalıp ile kesmek.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede mumya uyku tulumu kesme çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Kalem, kâğıt, cetvel, makas, karton, kumaş

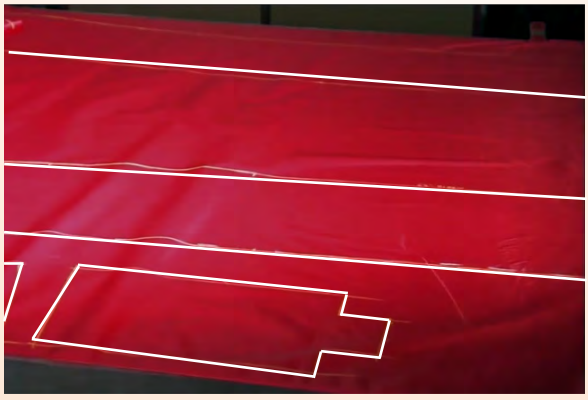
İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Kumaşı kesime hazırlayınız.
5. Kumaşı 170 x 200 cm ölçülerinde kesiniz (Görsel 4.62).

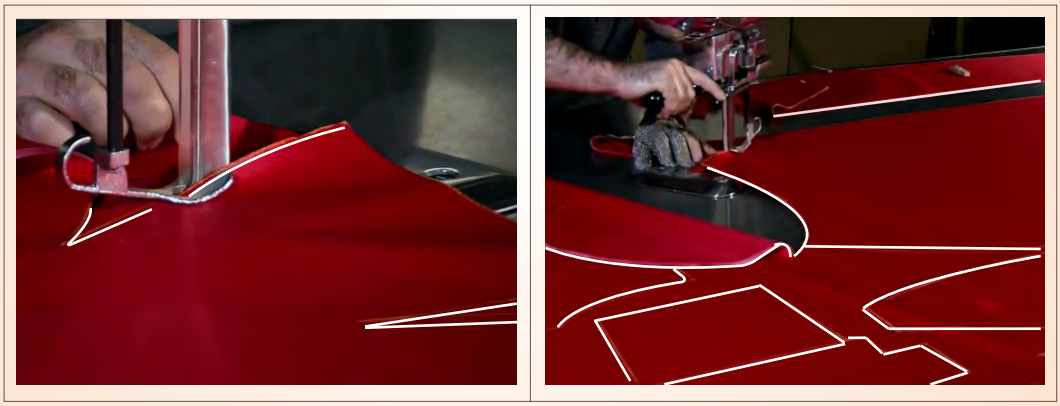
Görsel 4.62: Kumaş kesme

6. Kalıbı kumaşın üzerine ekonomik şekilde yerleştirip kalıbın kenarlarından çiziniz (Görsel 4.63).

Görsel 4.63: Kalıbı kumaşa çizme

7. Kumaşı, çizilmiş kısımlarından dik bıçaklı kesim motoru ile kesiniz (Görsel 4.64).
8. Kalıp çizilmiş kumaşın tamamına kesme işlemini uygulayınız.

Görsel 4.64: Kumaşı kesme

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 7 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 7

"7. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Kumaşı kesime hazırladı.		
3. Kumaş hesabını yaptı.		
4. Verilen ölçülerde kumaşı kesti.		
5. Kalıbı kumaşın üzerine ekonomik şekilde yerleştirip kalıbın kenarlarından çizdi.		
6. Kumaşı, çizilmiş kısımlarından dik bıçaklı kesim motoru ile kesti.		
7. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
8. Temiz ve düzenli çalıştı.		
9. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

8. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

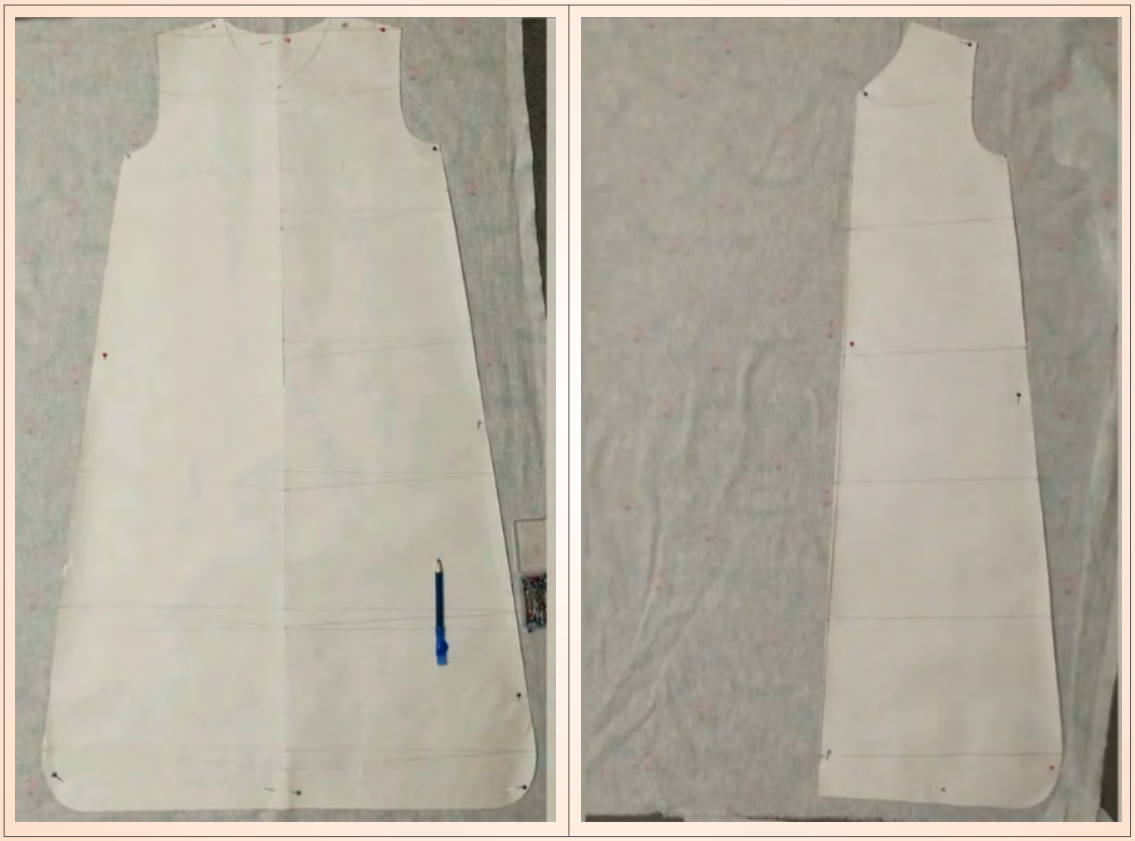
Amaç : Bebek uyku tulumu kumaşı kesmek.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede bebek uyku tulumu kesme çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Kalem, cetvel, makas, toplu iğne, kumaş, elyaf

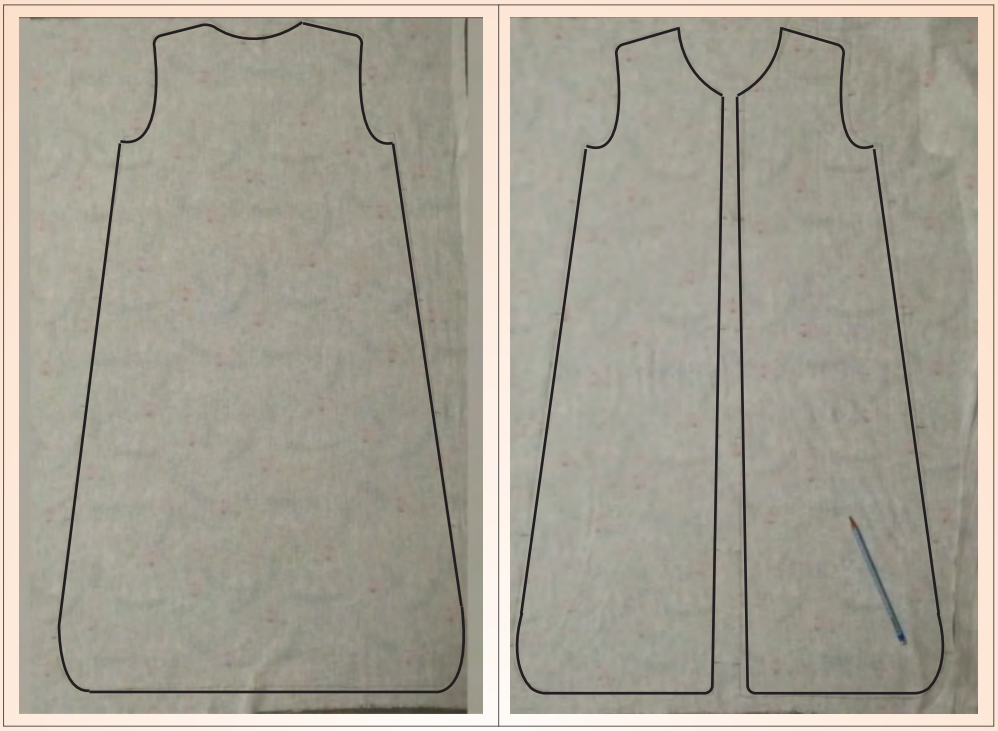
İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
5. Kumaşı kesime hazırlayınız.
6. Kumaşı 200 x 130 cm ölçülerinde kesiniz.
7. Kalıbı kumaşın üzerine toplu iğne ile tutturunuz (Görsel 4.65).

Görsel 4.65: Kalıbı kumaş üzerine tutturma

8. Kalıbın kenarlarından kalemle çiziniz (Görsel 4.66).

Görsel 4.66: Kalıbı kumaşa çizme

9. Kumaşı kesiniz.
10. Kesilmiş kumaş parçalarını elyaf üzerine yerleştiriniz (Görsel 4.67).

Görsel 4.67: Kumaşı elyaf üzerine yerleştirme

11. Kumaşın kenarlarından elyafı kesiniz (Görsel 4.68).

Görsel 4.68: Elyafı kesme

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 8 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 8

"8. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Kumaşı kesime hazırladı.		
3. Kumaş hesabını yaptı.		
4. Kalıbı kumaşın üzerine toplu iğne ile tutturdu.		
5. Kalıbın kenarlarından kalemle çizdi.		
6. Kumaşı kesti.		
7. Kesilmiş kumaş parçalarını elyaf üzerine yerleştirdi.		
8. Kumaşın kenarlarından elyafı kesti.		
9. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
10. Temiz ve düzenli çalıştı.		
11. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

4.2.4. Uyku Tulumu Dikme

Uyku tulumu dikilecek kumaşın cinsine göre makine ve aparat kullanılmalıdır. Uyku tulumu kumaşı ince yapılıdır ve küçük liflerden üretilmiştir. Bu nedenle küçük ve yeni iğne kullanılmalıdır. Böylece düzgün bir dikiş yapılır. Büyük iğne kullanılması kumaşta delik oluşmasına neden olabilir. Kumaşın cinsine uygun kalınlık ve özellikte iplik kullanılmalıdır. Dikiş makinesinin ayarı kumaşın türüne göre 0,5 mm ila 1,5 mm dikiş aralığında olmalıdır. Kumaşı, düşük ayak basıncında dikmek buruşmayı engeller. Dikmeye başlamadan önce bir kumaş parçası üzerinde deneme yapılmalıdır. Dikimde kumaşın zedelenmemesi için kâğıt kullanılmalıdır.

Uyku Tulumu Dikmede Kullanılan Dikiş Teknikleri

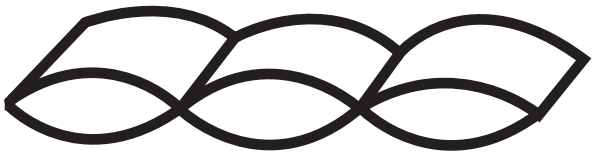
Uyku tulumu modelleri, kullanılacağı mevsime göre dikdörtgen ve mumya olarak çeşitlenmektedir. Bu uyku tulumlarının şekli, dikimi ve kullanılan malzemeler farklılık gösterir. Bebek uyku tulumu, ihtiyaca ve zevke göre model tasarlanarak dikilebilir (Görsel 4.69). Modele göre değişen dikiş çeşitleri vardır. Kullanılan dikiş çeşidi, uyku tulumunun ısıtma ve koruma performansını etkiler.

Görsel 4.69: Tasarım uyku tulumu

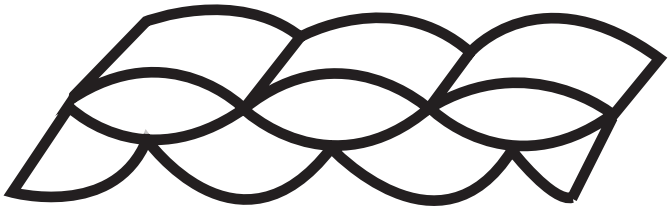
Uyku tulumu dikmek için kullanılan dikiş çeşitleri şunlardır:

Tek Kat Dikiş: Az işçilik gerektiren hafif uyku tulumlarında uygulanan bir tekniktir. Dikiş yerlerinin zayıflığı, uyku tulumunun yalıtım özelliğini azaltır ve içindeki dolgu malzemesinin dışarı çıkmasına sebep olur. Ek kumaş ilave edilerek, yalıtımın artırılıp dolgu malzemesinin dışarı çıkması önlenebilir (Görsel 4.70).

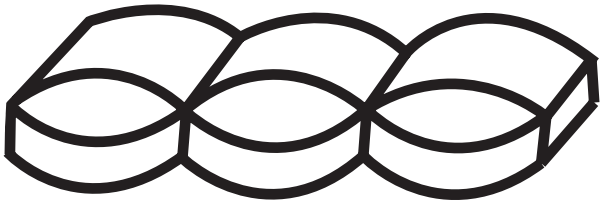
Görsel 4.70: Tek kat dikiş

Çift Kat Dikiş: Tek kat dikilmiş iki uyku tulumu, dikişler üst üste gelmeyecek şekilde birleştirilerek yeni bir uyku tulumu oluşturulur (Görsel 4.71). İki kat kullanılması maliyeti artırır ve uyku tulumunun ağırlaşmasına neden olur.

Görsel 4.71: Çift kat dikiş

Duvar Dikiş: Dikiş yerlerindeki ince duvarlar sayesinde yalıtım özelliği yüksek olur (Görsel 4.72). Uyku tulumunun içine astar kumaş ile cepler yapılır. Bu cepler dolgu malzemesi ile doldurulur. Genellikle kuş tüyü uyku tulumlarında tercih edilen dikiş şeklidir. Bu yöntemde dikilmiş uyku tulumlarında kuş tüyü dolgu malzemesinin dışarı çıkması mümkün değildir.

Görsel 4.72: Duvar dikiş

4.2.4.1. Yazlık Uyku Tulumu Dikme

Elyaf, kumaş altına yerleştirilerek toplu iğne ile tutturulur. Uyku tulumunun ayak kısmına lastik kordon geçirmek için şerit şeklinde kesilmiş kumaş, astar ve kumaş arasına yerleştirilip toplu iğne ile tutturulur. Fermuar, uyku tulumunun uzun kenarına dişli kısım içe bakacak ve fermuar kürsörü ayak kısmında olacak şekilde yerleştirilip toplu iğne ile tutturulur. Mandallı kayış tokası iki kumaş arasına yerleştirilip toplu iğne ile tutturulur. Bir kenarından 20 cm açıklık bırakılarak kumaşın dört kenarı dikilir. Dikme işlemi tamamlandıktan sonra kumaş, 20 cm açık bırakılan kısımdan ön yüzüne çevrilir. Açık kısım makinede dikilir. Lastik kordon, şerit kumaşın içinden geçirilip ucuna stoper takılır. Son olarak fermuar kürsörü takılır ve ürünün kalite kontrolü yapılır.

4.2.4.2. Kışlık Uyku Tulumu Dikme

Uyku tulumu kumaşı, masanın üzerine serilerek kesime hazırlanır. Kesim planını çizmek için kumaş üzerine kâğıt yerleştirilir. Dolgu malzemesinin eşit şekilde dağılması için doldurma cebi oluşturulur. Doldurma cebi için kumaşın üzerine metal ızgara yerleştirilir. Metal ızgara üzerinden araları 13 cm olacak şekilde şeritler çizilir. Dolgu malzemesini doldurmak için 13 x 80 cm ölçülerinde tül kesilir. Bu tül, zemin kumaş üzerinde işaretlenmiş yerlere yerleştirilerek toplu iğne ile tutturulur. Tül, dolgu malzemesi doldurmak için tek kenarından şeritler hâlinde açıklık bırakılarak dikilir. Baş kısmına lastik kordon geçirmek için 4 x 104 cm ölçülerinde şerit kumaş, astar ve dış yüzey kumaş arasına yerleştirilip dikilir. Tülün üzerine astar kumaş yerleştirilir. Tül üzerindeki dikiş için işaretlenmiş yerlerin üzerinden dikilir. Fermuar diş kısmından ikiye ayrılıp dış yüzey kumaş ve astar kumaş arasına yerleştirilerek dikilir. Dolgu malzemesi, hava basınçlı makine ile uyku tulumunun ceplerine doldurulur. Açık bırakılan kısım makinede dikilir. Lastik kordon, şerit kumaş içinden geçirilir ve kordonun uçlarına stoper takılır. Son olarak fermuar kürsörü takılır ve ürünün kalite kontrolü yapılır.

4.2.4.3. Bebek Uyku Tulumunu Dikme

Kumaş, elyaf üzerine yerleştirilip toplu iğne ile tutturulur. Arka ve ön kumaş, enine doğru arası 15 cm olacak şekilde işaretlenip makinede dikilir. Kenarlardaki elyaf fazlalığı kesilir. Fermuar dikmek için 9 x 90 cm ölçülerinde patlet kumaşı kesilir. Bu kumaş, düz yüzü içeride kalacak şekilde katlanıp kumaş katı olan ucundan üçgen şekilde kesilir ve dikilir. Patlet kumaşının düz yüzü çevrilip 0,5 cm aralıklarla boyuna dikilir ve yorganlama yapılır. Diş kısmından ikiye ayrılan fermuar, fermuar patletinin üzerine yerleştirilip dikilir. Fermuar patleti ve uyku tulumunun ön yüzü birbirine bakacak şekilde yerleştirilir ve dikilir. Uyku tulumunun sol tarafına fermuar yerleştirilerek dikilir. Kalıp, astar kumaş üzerine yerleştirilirip kesilir. Astar kumaşı uyku tulumunun arka yüzüne yerleştirilip toplu iğne ile tutturulur ve fermuarın kenarlarından dikilir. Astar kumaşın omuz kısımları dikilir. Astar kumaşın boyun kısmı, uyku tulumunun boyun kısmına dikilir. Astarın kenarları uyku tulumuna birleştirilip dikilir. Uyku tulumunun düz yüzü çevrilir. Kol oyuntuları içe kıvrılır ve teyellenip dikilir. Kumaş, cinsine uygun ısıda ütülenerek uyku tulumu tamamlanır.

9. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç : Dikdörtgen uyku tulumu dikmek.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede dikdörtgen uyku tulumu dikme çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Kalem, kâğıt, cetvel, makas, karton

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Makineyi dikime hazırlayınız.
5. Uyku tulumunun ayak kısmındaki kumaş ve astar arasına, şerit şeklinde kesilmiş kumaşı yerleştirip toplu iğne ile tutturunuz (Görsel 4.73 ve 4.74).

Görsel 4.73: Şerit kumaşı yerleştirme

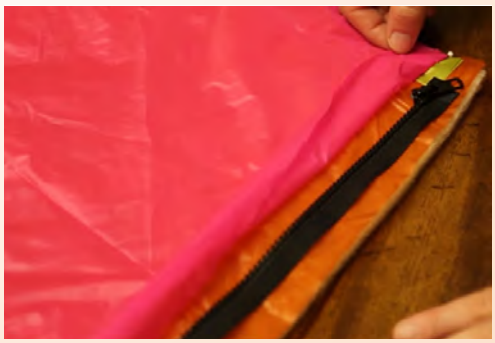

Görsel 4.74: Şerit kumaşı tutturma

6. 60 cm'lik fermuarı iki parçaya ayırınız.
7. Fermuarı, fermuar kürsörü ayak kısmında olacak şekilde uyku tulumunun uzun kenarına yerleştiriniz (Görsel 4.75).
8. Fermuarı, dişlileri içe bakacak şekilde iki kumaş arasına yerleştirip toplu iğne ile tutturunuz (Görsel 4.76).

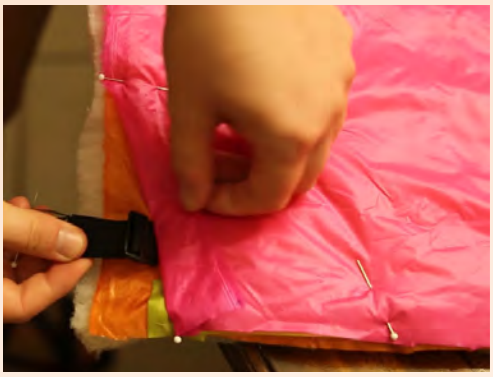

Görsel 4.75: Fermuar yerleştirme

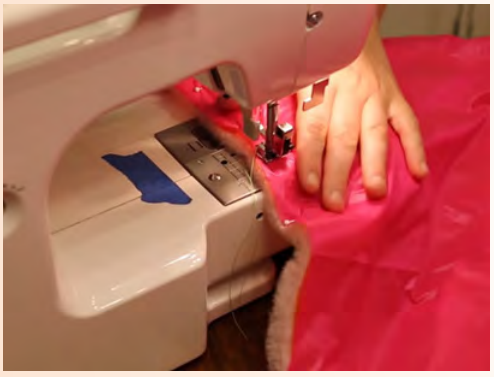
Görsel 4.76: Fermuarı toplu iğne ile tutturma

9. Mandallı kayış tokasını iki kumaş arasına yerleştirip toplu iğne ile tutturunuz (Görsel 4.77).

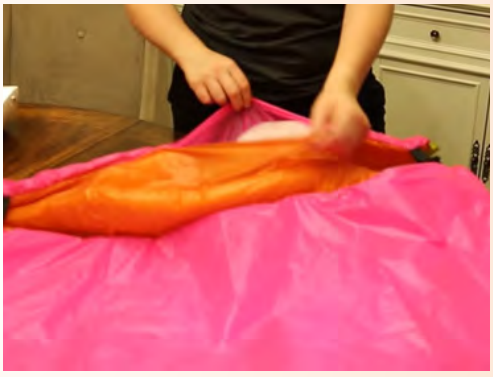

Görsel 4.77: Mandallı kayış tokası yerleştirme

10. Kumaşın bir kenarından 20 cm açıklık bırakarak dört kenarını dikiniz (Görsel 4.78 ve 4.79).

Görsel 4.78: Kumaşı dikme

Görsel 4.79: Açık bırakılan kısım

11. Açık bırakılan kısımdan kumaşı ön yüzüne çeviriniz (Görsel 4.80).
12. Açık bırakılan kısmı makinede dikerek birleştiriniz (Görsel 4.81).

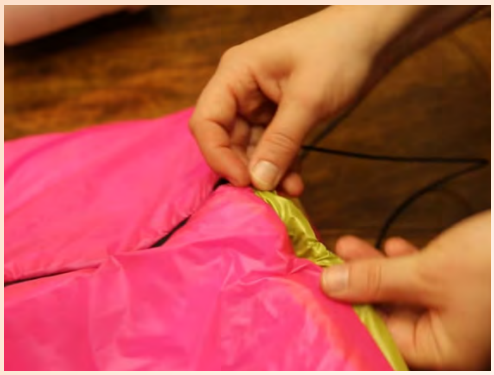

Görsel 4.80: Ön yüzü çevrilmiş kumaş

Görsel 4.81: Makinede dikme

13. Lastik kordonu, şerit kumaşın içinden geçiriniz (Görsel 4.82).
14. Lastik kordonun ucuna stoper takınız (Görsel 4.83).

Görsel 4.82: Lastik kordon geçirme

Görsel 4.83: Stoper takma

15. Fermuar kürsörünü takıp ürünü tamamlayınız (Görsel 4.84, 4.85 ve 4.86).

Görsel 4.84: Fermuar kürsörü takma

Görsel 4.85: Tamamlanmış ürün arka yüz

Görsel 4.86: Tamamlanmış ürün ön yüz

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 9 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 9

"9. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Makineyi dikime hazırladı.		
3. Şerit kesilmiş kumaşı, kumaş ile astar arasına yerleştirip toplu iğne ile tutturdu.		
4. Fermuarı iki parçaya ayırdı.		
5. Fermuarı, iki kumaş arasına yerleştirip toplu iğne ile tutturdu.		
6. Mandallı kayış tokasını, iki kumaş arasına yerleştirip toplu iğne ile tutturdu.		
7. Kumaşın bir kenarından açıklık bırakarak dört kenarını dikti.		
8. Açık bırakılan kısımdan kumaşı ön yüzüne çevirdi.		
9. Açık bırakılan kısmı makinede dikerek birleştirdi.		
10. Lastik kordonu şerit kumaş içinden geçirip stoper taktı.		
11. Fermuar kürsörünü taktı.		
12. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.		
13. Temiz ve düzenli çalıştı.		
14. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

10. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç : Mumya uyku tulumu dikmek.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede mumya uyku tulumu dikme çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Kalem, kâğıt, cetvel, makas, karton, kumaş

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Kesilmiş uyku tulumu kumaşını masa üzerine seriniz.
5. İşaretleme yapmak için kumaşın üzerine kâğıt yerleştiriniz.
6. Doldurma cebi oluşturmak için metal ızgarayı kumaşın üzerine yerleştiriniz.
7. Metal ızgara üzerinden kalemle çizerek araları 13 cm olacak şekilde şeritler oluşturunuz (Görsel 4.87).

Görsel 4.87: Kumaş üzerine metal ızgara yerleştirip işrateleme

8. Dolgu malzemesini doldurmak için 13 x 80 cm ölçülerinde tül kesiniz (Görsel 4.88).
9. Tülü, zemin kumaş üzerinde işaretlenmiş yerlere yerleştirerek toplu iğne ile sabitleyiniz.
10. Tülü, işaretli yerlerden şeritler hâlinde dikiniz (Görsel 4.89).

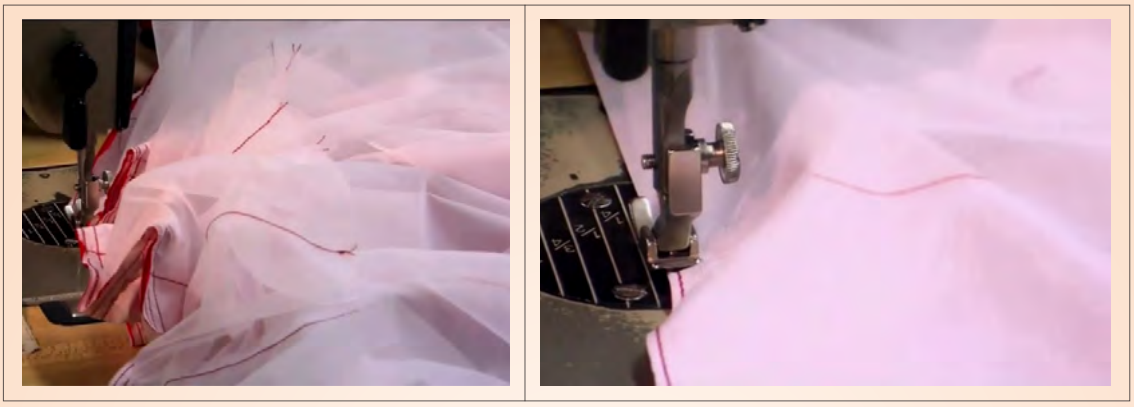

Görsel 4.88: Tül kesme

Görsel 4.89: Tülü zemin kumaşa dikme

11. Tülü, tek kenarından açıklık bırakarak zemin kumaşa dikiniz (Görsel 4.90).

Görsel 4.90: Tülü zemin kumaşa dikme

12. Baş kısmına lastik kordon geçirmek için 4 x 104 cm şerit kumaşı, astar ve dış yüzey kumaş arasına yerleştirip dikiniz.
13. Astar kumaşı tül üzerine yerleştirip dikişlerin üzerinden dikiniz (Görsel 4.91).

Görsel 4.91: Astar kumaşı dikme

14. Fermuarı ikiye ayırarak dış yüzey kumaş ve astar kumaş arasına yerleştirip toplu iğne ile sabitleyiniz.
15. Fermuar yerleştirilmiş kumaşın kenarlarını dikiniz (Görsel 4.92).

Görsel 4.92: Fermuar dikme

16. Hava basınçlı makine yardımı ile kaz tüyü dolgu malzemesini uyku tulumunun ceplerine doldurunuz (Görsel 4.93 ve 4.94).

Görsel 4.93: Kaz tüyü dolgu malzemesi

Görsel 4.94: Uyku tulumunu dolgu malzemesi ile doldurma

17. Dolgu malzemesi doldurmak için bırakılan açıklıkları dikiniz.
18. Uyku tulumunun baş kısmına lastik kordon geçiriniz ve ucuna stoper takınız.
19. Fermuar kürsörünü takınız.
20. Uyku tulumunun üzerindeki kaz tüyü kalıntılarını elektrikli süpürgeyle temizleyip ürünü tamamlayınız (Görsel 4.95 ve 4.96).

Görsel 4.95: Kaz tüyü kalıntılarını temizleme

Görsel 4.96: Tamamlanmış ürün

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 10 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 10

"10. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Makineyi dikime hazırladı.		
3. Kesilmiş uyku tulumu kumaşını masanın üzerine serdi.		
4. Üzerine işaretleme yapmak için kumaşa kâğıt yerleştirdi.		
5. Doldurma cebi oluşturmak için metal ızgarayı kumaşın üzerine yerleştirdi.		
6. Metal ızgara üzerinden çizerek şeritler oluşturdu.		
7. Dolgu malzemesini doldurmak için tül kesti.		
8. Tülü, zemin kumaş üzerinde işaretlenmiş yerlere yerleştirerek toplu iğne ile sabitledi.		
9. Tülü, işaretli yerlerden şeritler hâlinde dikti.		
10. Tek kenarından açıklık bırakarak tülü zemin kumaşa dikti.		
11. Lastik kordon geçirmek için şerit kumaşı, astar ve dış yüzey kumaş arasına yerleştirip dikti.		
12. Tülün üzerine astar kumaşı yerleştirip tül üstündeki dikişlerin üzerinden dikti.		
13. Fermuarı ikiye ayırıp dış yüzey kumaşı ve astar arasına yerleştirerek toplu iğne ile tutturdu.		
14. Fermuar yerleştirilmiş kumaşın kenarlarını dikti.		
15. Hava basınçlı makine yardımı ile dolgu malzemesini uyku tulumunun ceplerine doldurdu.		
16. Açık bırakılan kısmı makinede dikerek birleştirdi.		
17. Lastik kordonu şerit kumaş içinden geçirip stoper taktı.		
18. Fermuar kürsörünü taktı.		
19. Uyku tulumunun üzerinde kaz tüyü kalıntılarını temizledi.		
20. Uygulamayı verilen sürede tamamladı.		
21. Temiz ve düzenli çalıştı.		
22. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

11. UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç : Bebek uyku tulumu dikmek.

Verilen işlem basamaklarını uygulayarak öğretmeninizin belirlediği sürede bebek uyku tulumu dikme çalışmanızı tamamlayınız.

Araç Gereç : Kumaş, elyaf, toplu iğne, dikiş iğnesi, iplik, fermuar, makas

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Kumaşı elyafın üzerine yerleştirip toplu iğne ile tutturunuz.
5. Arka ve ön kumaşları enine doğru araları 15 cm ölçerek işaretleyiniz.
6. İşaretlenmiş kısımları makinede dikiniz (Görsel 4.97 ve 4.98).

Görsel 4.97: Arka kumaşı dikme

Görsel 4.98: Ön kumaşı dikme

7. Kenarlardaki elyaf fazlalığını kesiniz (Görsel 4.99).

Görsel 4.99: Elyaf fazlalığını kesme

8. Fermuar dikmek için 9 x 90 cm ölçülerinde patlet kumaşı kesiniz.
9. Patlet kumaşı, düz yüzü içeride kalacak şekilde katlayınız.
10. Kumaşı, katı olan ucundan 4 cm ölçüp üçgen şekilde keserek dikiniz.
11. Patlet kumaşının düz yüzünü çevirip 0,5 cm aralıklarla boyuna doğru dikerek yorganlama yapınız.
12. Fermuarı diş kısmından ikiye ayırıp fermuar patletinin üzerine yerleştirerek makinede dikiniz (Görsel 4.100).

Görsel 4.100: Fermuar dikme

13. Fermuar patleti ve uyku tulumunu, ön yüzleri birbirine bakacak şekilde yerleştirip makinede dikiniz (Görsel 4.101).

Görsel 4.101: Fermuarı uyku tulumuna dikme

14. Uyku tulumunun sol tarafına fermuarı yerleştirip makinede dikiniz (Görsel 4.102).

Görsel 4.102: Fermuar dikme

15. Kalıbı astar kumaş üzerine yerleştirip kesiniz.
16. Uyku tulumun arka yüzüne astar kumaşı yerleştirip toplu iğne ile tutturunuz (Görsel 4.103 ve 4.104).

Görsel 4.103: Astar kumaşı kesme

Görsel 4.104: Astar kumaşı toplu iğne ile tutturma

17. Astar kumaşı, fermuarın kenarlarından makinede dikiniz (Görsel 4.105).

Görsel 4.105: Astar kumaşı dikme

18. Astar kumaşın omuz kısımlarını makinede dikerek birleştiriniz (Görsel 4.106).

Görsel 4.106: Astar kumaşı omuzlardan dikme

19. Boyun kısmını makinede dikerek uyku tulumu kumaşına birleştiriniz (Görsel 4.107).

Görsel 4.107: Boyun kısmını dikme

20. Astar kumaşının kenarlarıyla uyku tulumu kumaşının kenarlarını dikerek birleştiriniz.
21. Birleştirdiğiniz parçayı düz yüzüne çeviriniz (Görsel 4.108).

Görsel 4.108: Kenarları dikme

22. Kol oyuntularını içe kıvırıp teyelleyiniz.
23. Teyellediğiniz yerden makineyle dikiniz (Görsel 4.109).

Görsel 4.109: Kol oyuntularını dikme

24. Ürünü, kumaşa uygun ısı ayarında ütüleyerek tamamlayınız (Görsel 4.110).

Görsel 4.110: Tamamlanmış ürün

Değerlendirme Çalışmanız ders öğretmeni tarafından Kontrol Listesi 11 ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi 11

"11. Uygulama" ile ilgili gözlemlenmesi gereken beceriler "ÖLÇÜTLER" sütununda listelenmiştir. Öğretmen tarafından, gözlenen ölçütün karşısına beceriye ilişkin gözlem sonucu (X) işareti ile belirtilir.

ÖLÇÜTLER	EVET	HAYIR
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.		
2. Kumaşı elyaf üzerine yerleştirip toplu iğne ile tutturdu.		
3. Arka ve ön kumaşları işaretledi.		
4. İşaretlenmiş kısımları makinede dikti.		
5. Kenarlardaki elyaf fazlalığını kesti.		
6. Fermuar dikmek için patlet kumaşı kesti.		
7. Patlet kumaşını düz yüzü içeride kalacak şekilde katladı.		
8. Kumaş katı olan ucundan üçgen şekilde kesip dikti.		
9. Patlet kumaşının düz yüzünü çevirip, kumaşı verilen ölçülerde boyuna dikerek yorganlama yaptı.		
10. Fermuarı diş kısmından ikiye ayırıp fermuar patletinin üzerine yerleştirerek dikti.		
11. Fermuar patleti ve uyku tulumunu, ön yüzleri birbirine bakacak şekilde yerleştirip dikti.		
12. Uyku tulumunun sol tarafına fermuarı yerleştirip dikti.		
13. Kalıbı astar kumaş üzerine yerleştirip kesti.		
14. Uyku tulumun arka yüzüne astar kumaşı yerleştirip toplu iğne ile tutturdu.		
15. Astar kumaşı fermuarın kenarlarından dikti.		
16. Astar kumaşın omuz kısımlarını dikerek birleştirdi.		
17. Boyun kısmını uyku tulumu kumaşına dikti.		
18. Astar kumaşının kenarlarıyla uyku tulumu kumaşının kenarlarını dikerek birleştirdi.		
19. Kol oyuntularını içe kıvırıp teyelledi.		
20. Ürünü, kumaşa uygun ısıda ütüleyerek tamamladı.		
21. Uygulamayı verilen sürede tamamladı.		
22. Temiz ve düzenli çalıştı.		
23. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.		

Değerlendirme : HAYIR olarak işaretlenen becerilere yönelik konularda kendinizi geliştiriniz.

4.2.5. Uyku Tulumunun Kalite Kontrolü

Kalite kontrolü; üründe hata olup olmadığını tespit etmek, eğer varsa hatayı düzelterek ürünü kusursuz hâle getirmektir. Uyku tulumunun kalite kontrolü, üretimin her aşamasında yapılmalıdır. Üretilen tüm ürünlerin aynı kalitede olması kalite kontrolüyle sağlanabilir. Ayrıca her aşamada yapılan kalite kontrolü, zaman ve maliyet bakımından kâr sağlar. Dikimi tamamlanan uyku tulumunun dikiş yerleri, dolgu malzemesinin dışarı çıkıp çıkmadığı ve birleşim yerleri kontrol edilmelidir (Görsel 4.111). Fazla iplikler kesilmelidir. Fermuar ve stoperin kolaylıkla hareket edip etmediği kontrol edildikten sonra ürün paketlenmelidir.

Görsel 4.111: Kalite kontrol

Uyku Tulumu Bakımı

Uyku tulumunun temizliği ve bakımı, hijyen için önemlidir. Kumaşına ve dolgu malzemesine uygun bakım yapmak uyku tulumunun ömrünü uzatır. Uyku tulumu bakımında dikkat edilecek hususlar şunlardır:

- Islak bırakılmamalı, mutlaka kurutulmalıdır.
- Uzun süre temiz kalması için uyku tulumu çarşafı kullanılmalıdır.
- Çamaşır makinesine konmadan önce deterjan ve ılık su ile bölgesel olarak temizlenmelidir.
- Çamaşır makinesinde hassas programda yıkanmalıdır.
- Çok sık yıkanmamalıdır.
- Çamaşır yumuşatıcısı kullanılmamalıdır. Yumuşatıcı uyku tulumunun yalıtım özelliğini azaltabilir.
- Dikiş ve yalıtım malzemesine zarar vermeden sıkılmalıdır.
- Asmadan düz bir şekilde serilerek kurutulmalıdır.
- Kuş tüyü uyku tulumları kurutma makinesinde kurutulmalıdır (Kurutma işleminde 2-3 adet tenis topu eklemek tüylerin daha iyi kurumasını ve kabarmasını sağlar.).
- Kullanılmadığı zamanlarda giyim askısına asılarak saklanmalıdır. Çantasında katlı bir şekilde bırakıldığında tekrar kullanımda dolgu malzemesi eski hacmine ulaşamaz ve yalıtım özelliğini kaybeder.
- Yırtılan kısım mutlaka dikilmeli, dolgu malzemesi eşit şekilde dağıtılmalıdır.

4.2.6. Uyku Tulumunu Paketleme

Uyku tulumu, korunması ve kolay taşınması için modeline uygun şekilde toplanıp çantasına yerleştirilmelidir. Paketleme işlemi, uyku tulumunda kullanılan malzemeye ve tulumun modeline göre farklılık gösterir.

Elyaf Uyku Tulumu Paketleme

Sentetik malzemeli uyku tulumları, sarılarak paketlenmelidir. Uyku tulumu enine ikiye katlanır ve ayak ucundan yuvarlanarak sıkıca sarılır (Görsel 4.112). Uyku tulumu, boyutuna göre ikinci kez katlanarak yuvarlanır ve çantasına yerleştirilir. Çantanın kordonu büzülür ve stoperle sıkıştırılarak düğümlenir (Görsel 4.113).

Görsel 4.112: Uyku tulumunu sarma

Görsel 4.113: Çantaya yerleştirilmiş uyku tulumu

Kuş Tüyü Uyku Tulumunu Paketleme

Katlama ya da yuvarlama işlemi yapılmadan ayakucundan tutulan uyku tulumu, çantanın içine havası dışarı verilerek yerleştirilir (Görsel 4.114). Böylece dolgu maddesi yalıtım özelliğini korur. Dolgu malzemesi katlanmadığı için çanta içinde eşit şekilde dağılır. Uyku tulumu çantaya yerleştirildikten sonra çantanın kordonu sıkıca çekilerek büzülür ve stoperle sıkıştırılarak düğümlenir (Görsel 4.115).

Görsel 4.114: Uyku tulumu çantaya yerleştirme

Görsel 4.115: Uyku tulumunu paketleme

GENEL UYGULAMA

Süre: ..... ders saati

Amaç: Bebek zarf uyku tulumu dikmek.

Görsel 4.116'daki gibi bebek zarf uyku tulumunun benzerini zevkinize uygun renk kumaşlar ile dikiniz

İşlem basamaklarını öğretmeninizin belirlediği sürede "Derecelendirme Ölçeği"nde yer alan ölçütleri dikkate alarak uygulayınız.

Görsel 4.116: Bebek zarf uyku tulumu

Araç Gereç : Kumaş, makas, cetvel, kalem, kâğıt, dikiş iğnesi, toplu iğne, dikiş ipliği, fermuar, lastik

İşlem Basamakları

1. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyunuz.
2. Aydınlık, temiz ve düzenli bir çalışma ortamı hazırlayınız.
3. Kullanacağınız araç gereci hazırlayınız.
4. Kumaşları (dış yüzey ve astar kumaş) ve elyafı 90 x 90 cm ölçülerinde kesiniz.
5. Uyku tulumunun kulakları için iki adet 10 x 20 cm ölçülerde kumaş kesiniz.
6. 10 x 20 kumaşları kare şeklinde katlayıp, kalemle oval biçimde çizerek kulak şekli çiziniz.
7. Kumaşın düz yüzü içeride kalacak şekilde elyaf yerleştirip dikiniz.
8. Kulakların düz yüzünü çeviriniz.
9. İç yüzey kumaşının köşelerini, kalemle oval şeklinde çizip kesiniz.
10. İç yüzey kumaşının köşesine kulakları toplu iğne ile tutturunuz.
11. Elyafı masanın üzerine seriniz.
12. Elyafın üzerine tulumunun iç yüzey kumaşını kulaklar içeride kalacak ve düz yüzü elyafa bakacak şekilde yerleştiriniz.
13. Dış yüzey kumaşını, düz yüzü içte kalacak şekilde iç yüzey kumaşının üzerine yerleştiriniz ve kumaşı, kenarlarından 1 cm dikiş payı bırakarak toplu iğne ile tutturunuz.
14. Dış yüzey kumaşının bir kenarında 15 cm açıklık bırakarak dört kenarını dikiniz.
15. Uyku tulumunun düz yüzünü çevirip açık kısmı makinede dikiniz.
16. Kumaşın dört kenarından 10 cm ölçerek işaretleyiniz.
17. Dört kenarı 10 cm işaretlenen yerleri elde dikiş iğnesi ile teyelleyiniz.
18. Uyku tulumunun dört kenarını teyellenen kısımlarından dikiş makinesi ile dikiniz.
19. 6 x 40 cm iki adet şerit kumaş kesip, düz yüzü içeride kalacak şekilde kenarlarından dikip düz yüzünü çeviriniz.
20. Hazırlanan iki adet şerit kumaşı uyku tulumunun köşelerinden 30 cm ölçerek dikiniz.

GENEL UYGULAMA

Derecelendirme Ölçeğinde yer alan ölçütleri dikkate alarak bebek zarf uyku tulumu dikme çalışmasını tamamlayınız.

Önerilen Süre : 8 ders saati

DERECELENDİRME ÖLÇEĞİ

Sınıf	Numara	Ad Soyad	Değerlendirme Puanı

1: Çok zayıf 2: Zayıf 3: Orta 4: İyi 5: Çok iyi

ÖLÇÜTLER	PERFORMANS DÜZEYİ				
	1	2	3	4	5
1. Araç gereç hazırlığı yaptı.					
2. Kumaşları ve elyafı verilen ölçülerde kesti.					
3. Uyku tulumunun kulakları için verilen ölçülerde iki adet kumaş kesip kulakları dikti.					
4. Masanın üzerine elyafı serip üzerine uyku tulumu dış yüzey ve iç yüzey kumaşını sererek toplu iğne ile tutturdu.					
5. Uyku tulumunun kenarında açıklık bırakarak dört kenarından makinede dikti.					
6. Uyku tulumunun düz yüzünü çevirip açık kısmı makinede dikti.					
7. Kumaşın dört kenarından verilen ölçülerde işaretledi.					
8. Uyku tulumunun dört kenarını dikiş makinesi ile dikti.					
9. Verilen ölçülerde şerit kumaş hazırladı.					
10. Hazırlanan iki adet şerit kumaşı uyku tulumunun köşelerinden dikti.					
11. Uygulamayı, verilen sürede tamamladı.					
12. Temiz ve düzenli çalıştı.					
13. İş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini aldı.					

DEĞERLENDİRME

Derecelendirme ölçeğinin kullanımında dikkat edilecek noktalar şunlardır:

- Genel Uygulama, 100 tam puan üzerinden değerlendirilir.
- Değerlendirme puanı, toplam tablo puanının 5 ile çarpılması ile bulunur.
- Kritik adımları başarıyla tamamlamayan öğrencinin ilgili adımları tekrar etmesi önerilir.

KAYNAKÇA

- MEB, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Anadolu Meslek ve Anadolu Teknik Programı, El Sanatları Teknolojisi Alanı, Çerçeve Öğretim Programı
- Ayşe Duvarcı, Kaybolan Bir Kültür Yorgan ve Yorgancılık Halk Bilimsel Bir Yaklaşım, 2015.
- Ayşegül Koyuncu Okca, Ayşegül Elibol Tüfekçi, Kaybolmaya Yüz Tutmuş Kültürel Miras: Yorgancılık Mesleğinin Değişim ve Dönüşümü, 2020.
- Deniz Çeliker, Filiz Nurhan Ölmez, Burdur İlinde Yorgancılık, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Art-E Sanat Dergisi, Sayı: 10, 2012.
- Emine Gürsoy Naskali, Yorgan Kitabı, Kitabevi Yayınları, 2017.
- Gülhan Kömürcü, Dekoratif Ürünler ve Çiçek Eğitimi Sanat Dalı Konya İli Yorgan İşçiliğinin Bugünkü Durumu, Konya, 2005.
- Gülser Oğuz , Sultanların Ev İçi Döşemeleri ve Mobilyaları (17. Yüzyılın Sonundan 20. Yüzyılın Başına), Mavi Atlas, Cilt: 6, Sayı: 1, 25-47, 2018.
- Nesrin Yardımcı, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı Geleneksel Türk El Sanatları Eğitimi Bilim Dalı Ankara El İşi Yorganları Üzerine Bir Araştırma, Ankara, 2008.
- Sultan Ayan, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü.
- Sosyal Antropoloji Anabilim Dalı Kaybolan Bir Zanaat; Yorgancılık, İstanbul, 2018.
- Şirin Karaman, Feryal Söylemezoğlu, Sivas İlinde Yorgancılık, Folklor Akademi Dergisi. Cilt:4, Sayı: 2, 321–333, 2021.
- Ülkü Küçükkurt, Afyonkarahisar Yorganlarının Teknik, Desen ve Kompozisyon Özellikleri, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 3, 1014-1027, 2019.
- Ümit Buğrahan Özcan, Ayşe Bozkaya, Türk Yorgan Sanatı ve Şanlıurfa'da Geleneksel Yorgancılık, Tarih ve Gelecek Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 4, 2021.
- TDK (Türk Dil Kurumu) Sözlüğü
- TDK Yazım Klavuzu

GENEL AĞ KAYNAKÇASI VE GÖRSEL KAYNAKÇASI

Materyalin genel ağ kaynakçasına ve görsel kaynakçasına buradan ulaşılır.

Karekod ile ulaşılamaması durumunda aşağıdaki linki kullanabilirsiniz.

http://kitap.eba.gov.tr/karekod/Kaynak.php?KOD=3212

Kaynakça TDK yazım kuralları ve kaynak gösterme biçimi esas alınarak hazırlanmıştır.

Boş sayfayı model tasarımı yapmak için kullanabilirsiniz.

Boş sayfayı model tasarımı yapmak için kullanabilirsiniz.

Boş sayfayı model tasarımı yapmak için kullanabilirsiniz.

Boş sayfayı model tasarımı yapmak için kullanabilirsiniz.

Boş sayfayı model tasarımı yapmak için kullanabilirsiniz.

Boş sayfayı model tasarımı yapmak için kullanabilirsiniz.

Boş sayfayı model tasarımı yapmak için kullanabilirsiniz.

Boş sayfayı model tasarımı yapmak için kullanabilirsiniz.

Boş sayfayı model tasarımı yapmak için kullanabilirsiniz.

Boş sayfayı model tasarımı yapmak için kullanabilirsiniz.

Boş sayfayı model tasarımı yapmak için kullanabilirsiniz.

Boş sayfayı model tasarımı yapmak için kullanabilirsiniz.

Boş sayfayı model tasarımı yapmak için kullanabilirsiniz.

Boş sayfayı model tasarımı yapmak için kullanabilirsiniz.